

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ωστόσο, οι απόψεις και οι γνώμες που εκφράζονται είναι αποκλειστικά του/των συγγραφέα/ων και δεν αναπαράγουν απαραίτητα εκείνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών (ΙΚΥ). Ούτε η Ευρωπαϊκή Ένωση ούτε το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών (ΙΚΥ) μπορούν να θεωρηθούν υπεύθυνοι για αυτές.

Δράση KA210-VET - Συμπράξεις μικρής κλίμακας στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση

Αριθμός έργου: 2023-2-EL01-KA210-VET-000174377

Συνοπτική έκθεση

στο πλαίσιο του έργου:

Ανταλλαγή εμπειριών για να διευκολυνθούν οι επαγγελματίες της ΕΕΚ να εντάξουν τα παιδιά προσφύγων στην τοπική κοινότητα

HELP VET

Δωρεάν έκδοση

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ωστόσο, οι απόψεις και οι γνώμες που εκφράζονται είναι αποκλειστικά του/των συγγραφέα/ων και δεν αντανakλούν απαραίτητα εκείνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών (ΙΚΥ). Ούτε η Ευρωπαϊκή Ένωση ούτε το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών (ΙΚΥ) μπορούν να θεωρηθούν υπεύθυνοι για αυτές.

Έργο “Ανταλλαγή εμπειριών για να διευκολυνθούν οι επαγγελματίες της ΕΕΚ να εντάξουν τα παιδιά προσφύγων στην τοπική κοινότητα”

no. 2023-2-EL01-KA210-VET-000174377

HELP VET

CC BY-SA

Αυτή η άδεια επιτρέπει στους επαναχρησιμοποιητές να διανέμουν, να αναμειγνύουν, να προσαρμόζουν και να αξιοποιούν το υλικό σε οποιοδήποτε μέσο ή μορφή, αρκεί να γίνεται αναφορά στον δημιουργό. Η άδεια επιτρέπει την εμπορική χρήση. Εάν αναμίξετε, προσαρμόσετε ή βασιστείτε στο υλικό, θα πρέπει να αδειοδοτήσετε το τροποποιημένο υλικό με τους ίδιους όρους. Η άδεια CC BY-SA περιλαμβάνει τα ακόλουθα στοιχεία:

BY: Πρέπει να γίνεται αναφορά στον δημιουργό.

SA: Οι προσαρμογές πρέπει να κοινοποιούνται με τους ίδιους όρους.

<https://creativecommons.org/share-your-work/ccllicenses/>

Δράση KA210-VET - Συμπράξεις μικρής κλίμακας στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση

Αριθμός έργου: 2023-2-EL01-KA210-VET-000174377

Συνοπτική έκθεση της Εθνικής Επιτροπής Ερευνών

στο πλαίσιο του έργου:

**Ανταλλαγή εμπειριών για να βοηθήσει τους
επαγγελματίες ΕΕΚ να ενσωματώσουν τα
παιδιά προσφύγων στην τοπική κοινότητα**

Δραστηριότητα αριθ. 2 - Ανάλυση και έκθεση

**Ιδρύματα
Deinde sp. z o. o. (Πολωνία)
Επιστημονική Ένωση DIGITAL IDEA (Ελλάδα)
Cekdev International Education & Development Academy (Τουρκία)**

Ημερομηνία: 2024

Εισαγωγή.....	6
Ερευνητικό υπόβαθρο	7
Πολωνία.....	7
Τουρκία.....	7
Ελλάδα.....	7
Μεθοδολογία.....	8
Κεφάλαιο 1 - Εθνική έρευνα στην Πολωνία	9
Μέρος Ι - Έρευνα γραφείου	10
Η κατάσταση των μεταναστών/προσφύγων στην περιοχή/χώρα του εταίρου.	10
Οι πραγματικές ανάγκες, οι δυνατότητες, οι δυσκολίες και τα προβλήματα των μεταναστών/προσφύγων και των παιδιών τους όσον αφορά τη διαδικασία ένταξης.....	17
Οι προσδοκίες και τα καθημερινά προβλήματα της πραγματικής ζωής του προσωπικού ΕΕΚ όσον αφορά τη διαδικασία ένταξης των μεταναστών/προσφύγων.	22
Οι τρέχουσες ανάγκες, προσδοκίες και δυσκολίες των εκπαιδευτικών ΕΕΚ που εργάζονται με παιδιά πρόσφυγες.....	24
Η διαθεσιμότητα εργαλείων, υλικών και ανταλλαγής γνώσεων στον τομέα των καταλληλότερων τρόπων βοήθειας των παιδιών προσφύγων για το προσωπικό και τα ιδρύματα του τομέα της ΕΕΚ.....	28
Μέρος ΙΙ - Συνεντεύξεις	31
Μέρος ΙΙΙ - Διαδικτυακή έρευνα.....	34
Συμπέρασμα s	43
Κεφάλαιο 2 - Εθνική έρευνα στην Τουρκία.....	44
Μέρος Ι - Έρευνα γραφείου	45
Η κατάσταση των μεταναστών/προσφύγων στην περιοχή/χώρα του εταίρου.	45
Οι πραγματικές ανάγκες, οι δυνατότητες, οι δυσκολίες και τα προβλήματα των μεταναστών/προσφύγων και των παιδιών τους όσον αφορά τη διαδικασία ένταξης.....	49
Οι προσδοκίες και τα καθημερινά προβλήματα της πραγματικής ζωής του προσωπικού ΕΕΚ όσον αφορά τη διαδικασία ένταξης των μεταναστών/προσφύγων./ Οι τρέχουσες ανάγκες, προσδοκίες και δυσκολίες των εκπαιδευτικών ΕΕΚ που εργάζονται με παιδιά προσφύγων.....	54
Η διαθεσιμότητα εργαλείων, υλικών και ανταλλαγής γνώσεων στον τομέα των καταλληλότερων τρόπων βοήθειας των παιδιών προσφύγων για το προσωπικό και τα ιδρύματα του τομέα της ΕΕΚ.....	60
Μέρος ΙΙ - Συνεντεύξεις	62
Μέρος ΙΙΙ - Διαδικτυακή έρευνα.....	64
Συμπεράσματα	73
Κεφάλαιο 3 - Εθνική έρευνα στην Ελλάδα	74
Μέρος Ι - Έρευνα γραφείου	75
Η κατάσταση των μεταναστών/προσφύγων στην περιοχή/χώρα του εταίρου.	78

Οι πραγματικές ανάγκες, οι δυνατότητες, οι δυσκολίες και τα προβλήματα των μεταναστών/προσφύγων και των παιδιών τους όσον αφορά τη διαδικασία ένταξης.....	93
Οι προσδοκίες και τα καθημερινά προβλήματα της πραγματικής ζωής του προσωπικού ΕΕΚ όσον αφορά τη διαδικασία ένταξης των μεταναστών/προσφύγων.	111
Οι τρέχουσες ανάγκες, προσδοκίες και δυσκολίες των εκπαιδευτικών ΕΕΚ που εργάζονται με παιδιά πρόσφυγες.....	127
Η διαθεσιμότητα εργαλείων, υλικών και ανταλλαγής γνώσεων στον τομέα των καταλληλότερων τρόπων βοήθειας των παιδιών προσφύγων για το προσωπικό και τα ιδρύματα του τομέα της ΕΕΚ.....	131
Μέρος II - Συνεντεύξεις	139
Μέρος III - Διαδικτυακή έρευνα.....	142
Συμπεράσματα	151
Κεφάλαιο 4 - Συγκριμένα δεδομένα από διαδικτυακές έρευνες σε τρεις χώρες εταίρους	152
Εισαγωγή	153
Επισκόπηση της έρευνας	153
Συστάσεις για μελλοντικές εργασίες σε ένα ηλεκτρονικό βιβλίο	163
Πολωνικές συστάσεις.....	163
Τουρκικές συστάσεις.....	164
Ελληνικές συστάσεις	164
Αναφορές.....	167

Εισαγωγή

Η ένταξη (ενσωμάτωση) των μεταναστών αποτελεί μία από τις βασικές πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat για το 2016 και το 2017, στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής και της αγοράς εργασίας, σχεδόν 4 στους 10 αλλοδαπούς στην ΕΕ αντιμετώπιζαν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού. Το ποσοστό ανεργίας μεταξύ των μεταναστών που γεννήθηκαν εκτός της ΕΕ ήταν 6,4 ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερο από ό,τι μεταξύ του γηγενή πληθυσμού. Το μέσο ισοδύναμο εισόδημα των πολιτών της ΕΕ που ζούσαν σε άλλο κράτος μέλος της ΕΕ ήταν 9,6% υψηλότερο από εκείνο των πολιτών της χώρας αυτής, ενώ το μέσο εισόδημα των πολιτών εκτός ΕΕ ήταν 24,2% χαμηλότερο από εκείνο των πολιτών της χώρας αυτής. Ένας στους πέντε μετανάστες που γεννήθηκαν εκτός της ΕΕ ήταν προσωρινά εργαζόμενοι, σε σύγκριση με έναν στους οκτώ γηγενείς εργαζόμενους. Στον τομέα της εκπαίδευσης, οι νέοι που γεννήθηκαν εκτός ΕΕ είχαν διπλάσιες πιθανότητες να εγκαταλείψουν την εκπαίδευση και την κατάρτιση νωρίτερα από ό,τι οι ημεδαποί. Ταυτόχρονα, ο κίνδυνος φτώχειας για τα παιδιά στην ΕΕ που είχαν τουλάχιστον έναν αλλοδαπό γονέα ήταν 35,8%, σχεδόν διπλάσιος από ό,τι για τα παιδιά των οποίων οι γονείς ήταν και οι δύο πολίτες (18,8%). Όσον αφορά τις συνθήκες στέγασης, μόνο 3 στους 10 αλλοδαπούς κατείχαν σπίτι, σε σύγκριση με 7 στους 10 πολίτες της ΕΕ. Ταυτόχρονα, 1 στους 4 αλλοδαπούς που ζουν στην ΕΕ επιβαρύνεται υπερβολικά από το κόστος στέγασης, σε σύγκριση με 1 στους 10 πολίτες της ΕΕ. Επιπλέον, σε ολόκληρη την ΕΕ, οι αλλοδαποί είχαν περισσότερες πιθανότητες να ζουν σε υπερπλήρη νοικοκυριά από ό,τι οι πολίτες της ΕΕ (Eurostat, 2018). Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο οι δράσεις (συμπεριλαμβανομένων των ιδρυμάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης) για την πλήρη ένταξη των μεταναστών σε κάθε κράτος μέλος της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων των χωρών εταίρων του έργου HELP-VET, είναι τόσο σημαντικές.

Η έρευνα που διεξήχθη στο πλαίσιο του έργου επέτρεψε στο προσωπικό των οργανισμών-εταίρων να αυξήσει την ευαισθητοποίησή του σχετικά με το αντικείμενο του έργου. Η ερευνητική φάση επέτρεψε την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών και εμπειριών όλων των φορέων και του προσωπικού τους στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων του έργου και των αποτελεσμάτων που σχεδιάστηκαν, ιδίως σε σχέση με τις μεθόδους και τις προσεγγίσεις έρευνας, τις ψηφιακές δεξιότητες (διαδικτυακές έρευνες) και τις διάφορες πτυχές της διεθνούς συνεργασίας μεταξύ όλων των φορέων.

Τα ευρήματα της έρευνας συνέβαλαν στη σκιαγράφηση της ευρύτερης εικόνας της κατάστασης των μεταναστών/προσφύγων στην Ελλάδα, την Πολωνία και την Τουρκία. Τα ευρήματα είναι χρήσιμα για τη διάγνωση των πραγματικών τρεχουσών αναγκών, προσδοκιών και προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι επαγγελματίες της ΕΕΚ όσον αφορά την ένταξη των προσφύγων/μεταναστών (και ταυτόχρονα για την παρουσίαση της κατάστασης και από την οπτική γωνία των μεταναστών/προσφύγων), και για την αντιμετώπισή τους μέσω της συλλογής ορισμένων συμβουλών και υποδείξεων που προέρχονται από την πρακτική τους εμπειρία, οι οποίες θα χρησιμοποιηθούν αργότερα για τη δημιουργία περιεχομένου για το ηλεκτρονικό βιβλίο.

Η παρούσα έκθεση στοχεύει συγκεκριμένα στην ευαισθητοποίηση του προσωπικού του εταίρου και άλλων χρηστών σχετικά με την κατάσταση των μεταναστών/προσφύγων στις περιφέρειες και τις χώρες του εταίρου.

Η έκθεση προσδιορίζει επίσης τις πραγματικές ανάγκες, τις δυνατότητες, τις δυσκολίες και τα προβλήματα των μεταναστών/προσφύγων και των παιδιών τους όσον αφορά τη διαδικασία ένταξης.

Επιπλέον, χάρη στην έρευνα, οι χρήστες θα μάθουν για τις προσδοκίες και τα καθημερινά προβλήματα της πραγματικής ζωής του προσωπικού της ΕΕΚ όσον αφορά τη διαδικασία ένταξης των μεταναστών/προσφύγων.

Η έρευνα προσδιορίζει επίσης τις τρέχουσες ανάγκες, προσδοκίες και δυσκολίες των εκπαιδευτικών ΕΕΚ που εργάζονται με παιδιά πρόσφυγες.

Τέλος, στόχος της έρευνας είναι να διευκολύνει τη διαθεσιμότητα εργαλείων, υλικών και την ανταλλαγή γνώσεων στον τομέα των καταλληλότερων τρόπων βοήθειας των παιδιών προσφύγων μεταξύ του προσωπικού και των ιδρυμάτων του τομέα της ΕΕΚ.

Ερευνητικό υπόβαθρο

Πολωνία

Η έρευνα γραφείου στην Πολωνία διεξήχθη τον Μάιο και τον Ιούνιο του 2024 από το προσωπικό της Deinde. Βασιστήκαμε στην έρευνά μας σε διάφορα έγγραφα και δεδομένα, συμπεριλαμβανομένων δημόσιων εκθέσεων, επίσημων στρατηγικών, πανεπιστημιακών εγγράφων, εκθέσεων και δημοσιεύσεων που διατίθενται στο διαδίκτυο, διαθέσιμων εξωτερικών ερευνών, δημόσιων στατιστικών στοιχείων κ.λπ.

Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν στις 30 Σεπτεμβρίου 2024 στο Λούμπλιν (Πολωνία) με δύο εκπροσώπους του Πολωνικού Ερυθρού Σταυρού που εργάζονται καθημερινά με μετανάστες και τα παιδιά τους. Κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων, οι οποίες διήρκεσαν περίπου 45 λεπτά η καθεμία, τέθηκαν 5 ερωτήσεις στο προσωπικό του ΕΕΣ σχετικά με διάφορα θέματα.

Μια ανώνυμη διαδικτυακή έρευνα διεξήχθη με τη χρήση φορμών Google από τις 10 έως τις 22 Οκτωβρίου 2024. Το ερωτηματολόγιο περιλάμβανε 17 ερωτήσεις. Στην έρευνα συμμετείχαν συνολικά 13 άτομα που εκπροσωπούσαν τον τομέα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Τουρκία

Η έρευνα γραφείου στην Τουρκία διεξήχθη τον Μάιο και τον Ιούνιο του 2024 από το προσωπικό της Sekdev. Βασιστήκαμε στην έρευνά μας σε διάφορα έγγραφα και δεδομένα, συμπεριλαμβανομένων δημόσιων εκθέσεων, επίσημων στρατηγικών, πανεπιστημιακών εγγράφων, εκθέσεις και δημοσιεύσεις που διατίθενται στο διαδίκτυο, διαθέσιμες εξωτερικές έρευνες, δημόσιες στατιστικές δεδομένα, κ.λπ.

Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν στις 18 Οκτωβρίου 2024 στην Αττάλεια (Τουρκία) με δύο εκπροσώπους του Kepez Ozel Egitim Meslek Lisesi που εργάζεται καθημερινά με τους μετανάστες και τα παιδιά τους. Κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων, οι οποίες διήρκεσαν περίπου 45 λεπτά η καθεμία, τέθηκαν 5 ερωτήσεις στο προσωπικό της ΕΕΚ σχετικά με διάφορα θέματα.

Μια ανώνυμη διαδικτυακή έρευνα διεξήχθη με τη χρήση φορμών Google από τις 13 Οκτωβρίου έως τον Οκτώβριο 25, 2024. Το ερωτηματολόγιο περιλάμβανε 17 ερωτήσεις. Συνολικά 12 άτομα που εκπροσωπούσαν τον τομέα της ΕΕΚ συμμετείχαν στην έρευνα.

Ελλάδα

Το προσωπικό της Digital Idea διεξήγαγε έρευνα γραφείου στην Ελλάδα τον Σεπτέμβριο και τον Οκτώβριο του 2024. Βασιστήκαμε στην έρευνά μας σε διάφορα έγγραφα και δεδομένα, συμπεριλαμβανομένων δημόσιων εκθέσεων, επίσημων στρατηγικών, πανεπιστημιακών εγγράφων,

εκθέσεων και δημοσιεύσεων που διατίθενται στο Διαδίκτυο, διαθέσιμων εξωτερικών ερευνών, δημόσιων στατιστικών στοιχείων κ.λπ.

Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν στις 18 Οκτωβρίου 2024 στη Λάρισα (Ελλάδα) με δύο εκπροσώπους που εργάζονται καθημερινά με μετανάστες και τα παιδιά τους. Κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων, οι οποίες διήρκεσαν περίπου 45 λεπτά η καθεμία, υποβλήθηκαν στο προσωπικό των ΕΕΚ πέντε ερωτήσεις σχετικά με διάφορα θέματα.

Διεξήχθη ανώνυμη διαδικτυακή έρευνα με τη χρήση του Google Forms από τις 10 έως τις 29 Οκτωβρίου 2024. Το ερωτηματολόγιο περιλάμβανε 17 ερωτήσεις. Στην έρευνα συμμετείχαν συνολικά 11 άτομα που εκπροσωπούσαν τον τομέα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Μεθοδολογία

Πραγματοποιήθηκε έρευνα γραφείου για τη συλλογή πληροφοριών από την υπάρχουσα ακαδημαϊκή βιβλιογραφία, έγγραφα πολιτικής, εκθέσεις και άλλες πηγές που σχετίζονται με την κατάσταση των μεταναστών/προσφύγων στην Ελλάδα, την Πολωνία και την Τουρκία.

Τα δευτερογενή δεδομένα συλλέχθηκαν από αξιόπιστες πηγές, συμπεριλαμβανομένων κυβερνητικών εκθέσεων, ακαδημαϊκών περιοδικών και δημοσιεύσεων διεθνών οργανισμών. Τα δεδομένα αυτά παρείχαν πληροφορίες για τις πραγματικές ανάγκες, τις δυνατότητες, τις δυσκολίες και τα προβλήματα των μεταναστών/προσφύγων και των παιδιών τους, καθώς και για τις τρέχουσες ανάγκες, τις προσδοκίες και τις δυσκολίες των εκπαιδευτικών ΕΕΚ που εργάζονται με παιδιά προσφύγων. Η έρευνα παρείχε επίσης εικόνα των προσδοκιών και των καθημερινών προβλημάτων της πραγματικής ζωής του προσωπικού ΕΕΚ όσον αφορά τη διαδικασία ένταξης των μεταναστών/προσφύγων.

Μελέτες περιπτώσεων επιτυχημένων προγραμμάτων και πρωτοβουλιών που στοχεύουν στην κοινωνική, εκπαιδευτική και επαγγελματική ένταξη των μεταναστών/προσφύγων παρείχαν εμπειριστωμένες γνώσεις σχετικά με το σχεδιασμό, την εφαρμογή και τα αποτελέσματα αυτών των προγραμμάτων.

Πραγματοποιήθηκε συγκριτική ανάλυση για τη σύγκριση της κατάστασης των μεταναστών/προσφύγων, καθώς και των εκπαιδευτικών και του προσωπικού της ΕΕΚ στην Ελλάδα, την Πολωνία και την Τουρκία. Αυτό περιελάμβανε την ανασκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας και των εκθέσεων από αυτές τις χώρες για τον εντοπισμό ομοιοτήτων και διαφορών

Οι δεοντολογικοί προβληματισμοί ελήφθησαν υπόψη καθ' όλη τη διάρκεια της ερευνητικής διαδικασίας. Όλες οι πηγές αναφέρθηκαν σωστά και η έρευνα διεξήχθη σύμφωνα με τις οδηγίες και τα πρότυπα δεοντολογίας.

Κεφάλαιο 1 - Εθνική έρευνα στην Πολωνία

Μέρος I - Έρευνα γραφείου

Η κατάσταση των μεταναστών/προσφύγων στην περιοχή/χώρα του εταίρου.

Το 2023, η Πολωνία είχε 37.637.000 κατοίκους, εκ των οποίων 19.454.000 γυναίκες. Η μέση ηλικία ήταν 42,8 έτη. Το 58,4% του πληθυσμού ήταν σε ηλικία εργασίας (18 - 60/65) και το 23,3% του πληθυσμού ήταν σε ηλικία μετά την εργασία (60/65 και άνω). Ο δείκτης γονιμότητας ήταν 1,158. Το 2023, υπήρχαν 17.809.000 Πολωνοί επαγγελματικά ενεργοί, εκ των οποίων 8.179.000 γυναίκες. Ο αριθμός των ανέργων ανερχόταν σε 502 χιλ. άτομα και των οικονομικά μη ενεργών σε 12.550 χιλ. άτομα, εκ των οποίων 7.620 χιλ. γυναίκες (Κεντρική Στατιστική Υπηρεσία, 2024).

Το 2022, ο δείκτης ηλικιακής εξάρτησης στην Πολωνία ήταν 52,9% (στην ΕΕ 56,5%). Το ποσοστό οικονομικής δραστηριότητας (78,9%) ήταν ελαφρώς χαμηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ (79,4%). Το ποσοστό απασχόλησης (71,3%) ήταν ελαφρώς υψηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ (69,8%). Το ποσοστό ανεργίας στην Πολωνία (2,9%) ήταν πολύ χαμηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ (6,2%). Το ποσοστό κινδύνου φτώχειας (13,7%) ήταν χαμηλότερο από το μέσο όρο της ΕΕ (16,5%) (Κεντρική Στατιστική Υπηρεσία, 2023).

Μετά το 1989, η Πολωνία δεν ήταν μια χώρα που αντιμετώπιζε σημαντική μετανάστευση, οπότε η χώρα δεν απέδιδε θεσμικά μεγάλη σημασία στο ζήτημα της ένταξης των μεταναστών. Σε εθνικό επίπεδο, δεν υπήρχαν ειδικές πολιτικές στον τομέα της ένταξης των μεταναστών, διότι δεν υπήρχε ανάγκη για κάτι τέτοιο. Μια επαναστατική στιγμή όσον αφορά τη μετανάστευση ήταν το 2004, δηλαδή η στιγμή της προσχώρησης της Πολωνίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και το άνοιγμα της αγοράς εργασίας της ΕΕ στους Πολωνούς. Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας, περίπου 3 εκατομμύρια Πολωνοί έφυγαν (μόνιμα ή προσωρινά) για να εργαστούν σε άλλες χώρες της ΕΕ. Οι μεταναστεύσεις εργαζομένων μετά το 2004 οδήγησαν την κυβέρνηση στη διαμόρφωση στρατηγικών για την αγορά εργασίας με στόχο την ενθάρρυνση των Πολωνών να επιστρέψουν από το εξωτερικό και να αναλάβουν εργασία στην Πολωνία. Είναι δύσκολο να αξιολογηθεί με σαφήνεια η αποτελεσματικότητα αυτών των πολιτικών, διότι σύμφωνα με εκτιμήσεις του Υπουργείου Ανάπτυξης, το 2019, περίπου 2,6 εκατομμύρια Πολωνοί εργάστηκαν σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Kubas, 2021).

Το πολωνικό κράτος έπρεπε επίσης να αντιδράσει στο φαινόμενο της μετανάστευσης στη χώρα μας. Κατά τα έτη 2008-2015, υιοθετήθηκαν νέες νομικές λύσεις που καθόριζαν τη διοικητική διαδικασία για το φαινόμενο της μετανάστευσης. Καθιερώθηκαν νέες διαδικασίες και πρότυπα για την επιστροφή των αλλοδαπών που διαμένουν παράνομα στην Πολωνία. Διευκρινίστηκαν επίσης οι όροι εισόδου και παραμονής των μεταναστών με σκοπό την απασχόληση και απλοποιήθηκαν οι διαδικασίες για την απόκτηση αδειών διαμονής, εργασίας και σπουδών. Απλοποιήθηκαν επίσης οι κανόνες για τη νομιμοποίηση της παραμονής στην Πολωνία και την απόκτηση της πολωνικής ιθαγένειας (Łodziński S.).

Λόγω της εντατικής ανάπτυξης της πολωνικής οικονομίας και του σχετικά χαμηλού ποσοστού ανεργίας σε σύγκριση με την ΕΕ, τα τελευταία χρόνια η Πολωνία έχει αλλάξει την εικόνα της από χώρα μεταναστών σε χώρα υποδοχής μεταναστών, συμπεριλαμβανομένων των οικονομικών μεταναστών. Έρευνες που πραγματοποιήθηκαν κατά την τελευταία δεκαετία δείχνουν ότι από το 2014, στη δομή των μεταναστών που έρχονται στην Πολωνία κυριαρχούν οι Ουκρανοί πολίτες, τις περισσότερες φορές νέοι, σχετικά μορφωμένοι άνθρωποι, που αναζητούν εργασία ορισμένου χρόνου ή εποχιακή εργασία, συχνά σε θέσεις που δεν απαιτούν υψηλά προσόντα (Bartłomiejski R.).

Σύμφωνα με τη μελέτη "Μετανάστες στην Πολωνία στο πλαίσιο της απλουστευμένης διαδικασίας για την απασχόληση αλλοδαπών", το ποσοστό απασχόλησης των μεταναστών στην Πολωνία αυξήθηκε συστηματικά κατά τα έτη 2015-2018. Σύμφωνα με τα στοιχεία του μητρώου, το 2015 στην Πολωνία, κατά μέσο όρο, περίπου 133.000 μετανάστες ανά μήνα εργάζονταν στο πλαίσιο της απλουστευμένης διαδικασίας. Το 2017, ο μηνιαίος μέσος όρος ανήλθε σε περίπου 415.000 και το πρώτο εξάμηνο του 2018 έφτασε πάνω από 423.000 άτομα. Έτσι, ο μέσος αριθμός των μεταναστών που εργάζονται στην Πολωνία έχει υπερτριπλασιαστεί μέσα σε τρία χρόνια. Οι Ουκρανοί πολίτες κυριαρχούν σαφώς μεταξύ των μεταναστών που εργάζονται στην Πολωνία, οι οποίοι το 2018 αποτελούσαν πάνω από το 91% όλων των οικονομικών μεταναστών. Ο δεύτερος σημαντικότερος μεταναστευτικός πληθυσμός ήταν οι Λευκορώσοι (4,2%) και ο τρίτος σημαντικότερος οι Μολδαβοί (2,4%) (Górný A., 2018) .

Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της NBP, την περίοδο 2014-2018 οι μετανάστες αποτέλεσαν έναν ολοένα και πιο σημαντικό παράγοντα αύξησης του παραγωγικού δυναμικού της πολωνικής οικονομίας. Το ποσοστό των οικονομικών μεταναστών ήταν μεταξύ 4 και 5,5% του εργατικού δυναμικού. Ταυτόχρονα, οι μετανάστες συνέβαλαν στην αύξηση του πολωνικού ΑΕΠ κατά περίπου 0,5 ποσοστιαίες μονάδες ετησίως. Ο αριθμός των μεταναστών που απασχολούνται νόμιμα στην Πολωνία και καταβάλλουν εισφορές κοινωνικής ασφάλισης αυξήθηκε με την πάροδο των ετών, από περίπου 30 χιλιάδες το 2014 έως 500 χιλιάδες το 2019. Η ανοδική τάση το 2020 ανακόπηκε από την πανδημία Covid-19 και τα εισαγόμενα λουκέτα (τόσο οι περιορισμοί στη διέλευση των κρατικών συνόρων όσο και το κλείσιμο διαφόρων βιομηχανιών και οικονομικών τομέων). Η συντριπτική πλειονότητα των μεταναστών εργαζόταν σε πολωνικές επιχειρήσεις ως ανειδίκευτοι εργάτες (70%). Οι ειδικευμένοι εργάτες αποτελούσαν το 16% των απασχολούμενων μεταναστών, το κατώτερο προσωπικό γραφείου - περίπου 2%, και οι ειδικοί με ανώτατη εκπαίδευση - περίπου 12% των απασχολούμενων μεταναστών (Εθνική Τράπεζα της Πολωνίας, Βαρσοβία) .

Το 2019, οι αλλοδαποί υπέβαλαν 207.343 αιτήσεις για άδεια διαμονής ή προστασία στην Πολωνία. Ο μεγαλύτερος αριθμός αιτήσεων αφορούσε προσωρινές άδειες διαμονής (181.788 άτομα, δηλαδή το 87% των αιτήσεων), περίπου το 8,7% των αιτήσεων για μόνιμη διαμονή (18.211 άτομα), το 2,8% των αιτήσεων για διεθνή προστασία (4.171 άτομα) και το 1,5% των αιτήσεων αφορούσε άδεια διαμονής επί μακρόν διαμένοντος στην ΕΕ (3.173 άτομα). Εκτός από τους οικονομικούς λόγους, οι μετανάστες έρχονται στην Πολωνία αναζητώντας πολιτική προστασία και κάνοντας αίτηση για το καθεστώς του πρόσφυγα. Κατά τα έτη 2009-2019, ο αριθμός τους κυμαινόταν από 800 έως 1.281 άτομα ετησίως. Κυριαρχούσαν οι πολίτες της Ρωσίας, της Συρίας, της Ουκρανίας, της Λευκορωσίας και του Ιράκ (Kacperska E., 2019) .

Μια σημαντική στιγμή στη διαδικασία της μετανάστευσης στη χώρα μας ήταν ο Φεβρουάριος του 2022 και το ξέσπασμα του πολέμου στην Ουκρανία. Από τότε, πάνω από 8 εκατομμύρια Ουκρανοί έχουν εισέλθει στην Πολωνία. Επί του παρόντος, εκτιμάται (τα στοιχεία είναι ρευστά, διότι η μετανάστευση των Ουκρανών συνεχίζεται και προς τις δύο κατευθύνσεις) ότι στην Πολωνία ζουν μεταξύ 1,5 και 2,5 εκατομμυρίων Ουκρανών, οι οποίοι επομένως αποτελούν τη μεγαλύτερη εθνική ομάδα μεταναστών. Οι γυναίκες και τα παιδιά κυριαρχούν μεταξύ των μεταναστών από την Ουκρανία στην Πολωνία. Η εισροή ενός τόσο μεγάλου αριθμού μεταναστών σε σύντομο χρονικό διάστημα έθεσε πολλές προκλήσεις στην Πολωνία όσον αφορά τη φροντίδα των παιδιών, το εκπαιδευτικό σύστημα, την υγειονομική περίθαλψη, την πρόσβαση στις δημόσιες υπηρεσίες, την αγορά εργασίας και την απασχόληση, τη στέγαση και την κοινωνική ένταξη των μεταναστών (Pawlak, 2018) .

Η έρευνα του NBP από το 2023 δείχνει ότι οι Ουκρανοί πολίτες που διαμένουν στην Πολωνία είναι κυρίως γυναίκες - περίπου το 68% του συνόλου των ερωτηθέντων. Η υπεροχή των γυναικών είναι αξιοσημείωτη τόσο μεταξύ των προσφύγων πολέμου (78%) όσο και μεταξύ των προπολεμικών

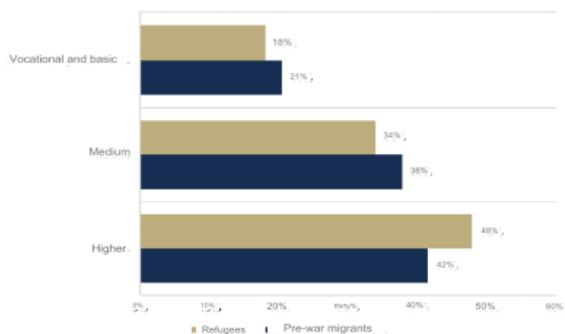

μεταναστών (55%). Το ποσοστό των ανδρών μεταξύ των προσφύγων αυξήθηκε ελαφρώς από 19% σε 22% σε σύγκριση με την προηγούμενη μελέτη. Όσον αφορά την ηλικία, οι μισοί από τους ερωτηθέντες, τόσο οι προπολεμικοί μετανάστες όσο και οι πρόσφυγες πολέμου, ήταν νέοι, ηλικίας 27-44 ετών, δηλαδή στην ηλικία δημιουργίας οικογένειας και στην ηλικία που είναι πιο ενεργή επαγγελματικά. Αυτό που διαφοροποιεί και τις δύο ομάδες Ουκρανών πολιτών είναι το σαφώς υψηλότερο ποσοστό ηλικιωμένων μεταξύ των προσφύγων (9% είναι άτομα ηλικίας 60+), δηλαδή άτομα που συνήθως δεν λαμβάνουν αποφάσεις μετανάστευσης (NBP, 2023) .

Όσον αφορά την εκπαίδευση, μεταξύ των Ουκρανών μεταναστών που θα παραμείνουν στην Πολωνία το 2023, κυριαρχούν τα άτομα με τριτοβάθμια εκπαίδευση (42% μεταξύ των προπολεμικών μεταναστών και 48% μεταξύ των προσφύγων). Ωστόσο, το 43% των προσφύγων και το 38% των προπολεμικών μεταναστών είχαν δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Κάθε πέμπτο άτομο είχε πρωτοβάθμια ή επαγγελματική εκπαίδευση και στις δύο υποομάδες των ερωτηθέντων. Οι άνθρωποι από την Ουκρανία που διαμένουν στην Πολωνία μπορούν επομένως να θεωρηθούν καλά μορφωμένοι. Πρόκειται για πολύτιμη πληροφορία στο πλαίσιο της επαγγελματικής ενεργοποίησης των προσφύγων (NBP, 2023) .

Γραφικά: Εκπαίδευση προπολεμικών μεταναστών και προσφύγων πολέμου από την Ουκρανία στην Πολωνία.

Figure 6. Educational structure of pre-war migrants and refugees from Ukraine in Poland.

Πηγή: μετανάστες στην Ουκρανία στην Πολωνία το 2023: Βαρσοβία 2023, σ. 10.

Το 2023, το 6,9% του συνολικού αριθμού των ασφαλισμένων στην Πολωνία θα έχει άλλη υπηκοότητα από την πολωνική. Στο τέλος Σεπτεμβρίου 2023, υπήρχαν 1.112 χιλιάδες εγγεγραμμένοι αλλοδαποί στο ZUS (Ταμείο Κοινωνικών Ασφαλίσεων), γεγονός που υποδηλώνει αύξηση 6,4% σε σύγκριση με το τέλος Σεπτεμβρίου 2022. Από αυτόν τον αριθμό, το 59,4% ήταν μισθωτοί, το 36,6% εκτελούσε εργασία βάσει σύμβασης εντολής ή σύμβασης πρακτορείας και οι υπόλοιποι καλύπτονταν από άλλες μορφές απασχόλησης. Οι πολίτες της Ουκρανίας αποτελούν τη μεγαλύτερη ομάδα αλλοδαπών στην Πολωνία εδώ και αρκετά χρόνια. Το 2022 αποτελούσαν 753 χιλιάδες άτομα, δηλαδή το 67,7% του συνόλου των αλλοδαπών που ήταν εγγεγραμμένοι στο Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων και το 4,7% του συνόλου των ασφαλισμένων λόγω εργασίας στην Πολωνία. Μια άλλη ομάδα αλλοδαπών των οποίων ο αριθμός αυξάνεται είναι οι πολίτες της Λευκορωσίας. Στα τέλη Σεπτεμβρίου του τρέχοντος έτους πάνω από 126.000 άτομα από τη Λευκορωσία ήταν εγγεγραμμένα στο ZUS, δηλαδή 28,2% περισσότερα από ό,τι ένα χρόνο νωρίτερα (ZUS, 2023) .

Γραφικό: Αριθμός αλλοδαπών εγγεγραμμένων στο Πολωνικό Ταμείο Κοινωνικών Ασφαλίσεων (σε χιλιάδες)

Chart 2. Number of foreigners registered with ZUS (thousands of people)

Πηγή: Περίληψη της οικονομικής κατάστασης του Ταμείου Κοινωνικών Ασφαλίσεων κατά τα 3 τρίμηνα του 2023, ZUS, Βαρσοβία 2023, σ. 2.

Η έρευνα Work Force Central Europe (2023) δείχνει ότι οι Ουκρανοί μετανάστες που διαμένουν σήμερα στην Πολωνία δεν θέλουν να φύγουν από την Πολωνία, ούτε προς τη Δύση ούτε προς την Ουκρανία. Η έκθεση σχετικά με τη μελέτη "Προσωρινοί εργαζόμενοι από την Ουκρανία" δείχνει ότι η πλειοψηφία των προσφύγων από την Ουκρανία που διαμένουν στην Πολωνία και ήθελαν να πάνε στη Δύση το έχουν ήδη κάνει. Και όσοι έμειναν στην Πολωνία περιμένουν την εξέλιξη της κατάστασης στην πατρίδα τους, προσπαθώντας να οργανώσουν με κάποιο τρόπο τη ζωή τους στη χώρα μας. Σύμφωνα με έρευνα του ομίλου OTTO, η οποία τον Νοέμβριο του 2023 κάλυψε πάνω από 500 Ουκρανούς που εργάζονταν στην Πολωνία (περισσότεροι από τους μισούς ήταν γυναίκες), η προθυμία να εγκαταλείψουν την Πολωνία για άλλη χώρα έχει σαφώς μειωθεί μεταξύ των μεταναστών από την Ουκρανία. Η πλειονότητα, το 54% των ερωτηθέντων - δηλαδή κατά 11 μονάδες περισσότερο από ό,τι ένα χρόνο νωρίτερα - παραδέχθηκαν ότι τους επόμενους μήνες θα περιμένουν στην Πολωνία την εξέλιξη της κατάστασης στην Ουκρανία. Το ποσοστό των Ουκρανών που δεν σκοπεύουν να εγκαταλείψουν την Πολωνία για κάποια άλλη χώρα εκτός της Ουκρανίας έχει επίσης αυξηθεί στο 59%. Πρόκειται για σημαντική αλλαγή σε σύγκριση με το 2022, όταν το ποσοστό των Ουκρανών που ήταν αποφασισμένοι να περιμένουν τον πόλεμο στην Πολωνία ήταν 44%. Εκείνη την εποχή, υπήρχε επίσης μια μεγαλύτερη ομάδα ανθρώπων (πάνω από το ένα τρίτο) που ήταν αβέβαιοι για τα μελλοντικά τους σχέδια. Το ποσοστό των ατόμων που σχεδίαζαν περαιτέρω μετανάστευση μειώθηκε επίσης από 22% σε 16%. Οι προτιμώμενοι προορισμοί ήταν η Γερμανία (18%), ο Καναδάς ή οι ΗΠΑ (15%) και οι Κάτω Χώρες (8%), όπου οι μισθοί είναι υψηλότεροι από ό,τι στην Πολωνία. Οι ερωτηθέντες Ουκρανοί που παρέμειναν στην Πολωνία είναι ελαφρώς λιγότερο ικανοποιημένοι με την εργασία τους στην Πολωνία το 2023 σε σχέση με πέρυσι. Το ποσοστό των ικανοποιημένων μειώθηκε στο 75% και είναι κατά 4 ποσοστιαίες μονάδες χαμηλότερο από ό,τι ένα χρόνο νωρίτερα και επίσης το χαμηλότερο από το 2020. Παρόλα αυτά, η πλειοψηφία των ερωτηθέντων προσωρινά εργαζομένων (59%) δεν ενδιαφέρεται να μετακομίσει σε άλλη πολωνική πόλη, ακόμη και αν λάβει καλύτερη προσφορά εργασίας. Μόνο ένας στους πέντε θα ήταν έτοιμος να μετακομίσει. Οι υπόλοιποι δεν θέλουν να κάνουν μια νέα αρχή σε διαφορετικό μέρος. Ένας άλλος περιορισμός είναι η ανάγκη αλλαγής του παιδικού σταθμού ή του σχολείου στο οποίο φοιτούν τα παιδιά τους (Europe C. , 2024) .

Πολλοί μετανάστες από την Ουκρανία στην Πολωνία βρίσκονται στη λεγόμενη "αναστολή". Ενώ περιμένουν την εξέλιξη της πολεμικής κατάστασης στη χώρα τους, δεν προβαίνουν σε σημαντικές

αλλαγές στην κατάστασή τους στην Πολωνία, είτε όσον αφορά τον τόπο διαμονής τους είτε όσον αφορά την εργασία τους. Το 2023, έως και 24% (από 32% το 2022) μειώθηκε το ποσοστό των Ουκρανών που είναι αποφασισμένοι να επιστρέψουν στην Ουκρανία μετά το τέλος του πολέμου. Σχεδόν το ίδιο ποσοστό των ερωτηθέντων δεν προτίθεται να επιστρέψει εκεί. Από την άλλη πλευρά, το ποσοστό εκείνων που δεν είναι σίγουροι για την επιστροφή στην πατρίδα τους αυξήθηκε στο 35%, σημειώνοντας αύξηση κατά 9 ποσοστιαίες μονάδες. Η αυξανόμενη ετοιμότητα να παραμείνουν στην Πολωνία για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα φαίνεται από την αύξηση (έως και 29%) του ποσοστού των εργαζομένων που σκοπεύουν να βρουν ανεξάρτητο διαμέρισμα στην Πολωνία (Europe O. W., 9η έκδοση της έκθεσης, 2024) .

Ο πόλεμος στην Ουκρανία συνεχίζει να παρατείνεται, πράγμα που σημαίνει ότι οι πρόσφυγες από την Ουκρανία εγκαθίστανται όλο και περισσότερο στην Πολωνία. Τα ουκρανικά παιδιά φοιτούν σε πολωνικά σχολεία και νηπιαγωγεία και οι γονείς τους προσπαθούν να προσαρμοστούν καλύτερα στην πολωνική αγορά εργασίας. Ένα αυξανόμενο ποσοστό Ουκρανών μιλάει επικοινωνιακά πολωνικά (48% το 2023). Αυτό σημαίνει ότι οι Ουκρανοί πολίτες χρησιμοποίησαν το χρόνο τους στην Πολωνία για να μάθουν πολωνικά, γεγονός που τους κάνει να αισθάνονται ακόμη πιο άνετα στην Πολωνία (Błaszczak, 2024) . Το γλωσσικό εμπόδιο είναι ένας από τους λόγους για τους οποίους οι Ουκρανοί παραμένουν στην Πολωνία. Σύμφωνα με τη μελέτη του OTTO Work Force Central Europe, μόνο κάθε τέταρτος Ουκρανός που συμμετείχε στην έρευνα δηλώνει ότι γνωρίζει αγγλικά, ενώ το 30% δεν γνωρίζει καμία ξένη γλώσσα. Η γεωγραφική εγγύτητα είναι επίσης σημαντική για τους πρόσφυγες από την Ουκρανία στην Πολωνία, καθώς τους δίνει την ευκαιρία να επισκέπτονται την οικογένεια που έχει παραμείνει στην Ουκρανία (Europe O. W., 9η έκδοση της έκθεσης) .

Όσο περισσότερο διαρκεί ο πόλεμος στην Ουκρανία, τόσο περισσότερο οι Πολωνοί αλλάζουν τη στάση τους απέναντι στους Ουκρανούς, δυστυχώς προς το χειρότερο. Η μελέτη "Κοινωνική αντίληψη για τους πρόσφυγες από την Ουκρανία, τους μετανάστες και τις δράσεις που αναλαμβάνει το πολωνικό και το ουκρανικό κράτος" δείχνει ότι, ενώ η θετική στάση των Πολωνών απέναντι στους Ουκρανούς όσον αφορά την περαιτέρω στρατιωτική βοήθεια δεν έχει πρακτικά αλλάξει από την αρχή του πολέμου, στην περίπτωση της "στάσης απέναντι στους πρόσφυγες από την Ουκρανία", το 68% των ερωτηθέντων που άλλαξαν γνώμη για τους μετανάστες τους τελευταίους 6 μήνες δήλωσαν ότι η στάση τους επιδεινώθηκε (Πανεπιστήμιο της Βαρσοβίας και Πανεπιστήμιο Οικονομικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών, 2024) .

Παρόμοια αποτελέσματα προκύπτουν από μια μελέτη που ανατέθηκε από την Υπηρεσία Προσωπικού. Αμέσως μετά το ξέσπασμα του πολέμου στην Ουκρανία, οι Πολωνοί άρχισαν να βοηθούν τους πρόσφυγες από τη χώρα που δέχθηκε επίθεση από τη Ρωσία. Η πολωνική κοινωνία υποδέχθηκε εκατομμύρια γείτονες στα σπίτια της και οργανώθηκαν πολλές συλλογές για τους ανθρώπους που έμειναν στην Ουκρανία. Ωστόσο, το 2023, η στάση των Πολωνών απέναντι στους Ουκρανούς έχει αλλάξει προς το χειρότερο. Η έρευνα δείχνει ότι το 26% των ερωτηθέντων Πολωνών έχουν αναπτύξει μια πιο αρνητική στάση απέναντι στους Ουκρανούς πρόσφυγες. Τις περισσότερες φορές, πρόκειται για ερωτηθέντες ηλικίας 25 έως 34 ετών (33% των απαντήσεων) και ηλικίας 18-24 και 35-44 ετών (30% των απαντήσεων έκαστη) (Υπηρεσία Προσωπικού, 2024) .

Οι ερωτηθέντες επισημαίνουν, πρώτα απ' όλα, τις υψηλές απαιτήσεις για την πολωνική βοήθεια (67% των απαντήσεων). Η απαιτητική στάση των Ουκρανών έρχεται δεύτερη (55%). Στη συνέχεια, υπήρξαν απαντήσεις (36% των απαντήσεων) σχετικά με την παρατεταμένη κοινωνική βοήθεια για τους Ουκρανούς πολίτες και τον πολύ μεγάλο αριθμό Ουκρανών στην Πολωνία. Το 14 τοις εκατό των ερωτηθέντων φοβήθηκε ότι βοηθώντας την Ουκρανία θα εκτεθούμε σε ένοπλη σύγκρουση με τη Ρωσία. Μια θετική σημείωση στη μελέτη είναι το γεγονός ότι το 56 τοις εκατό των ερωτηθέντων Πολωνών δεν

άλλαξε τη στάση του απέναντι στους Ουκρανούς, και το 7 τοις εκατό έχει μάλιστα καλύτερη στάση σε σύγκριση με το 2022 (Υπηρεσία Προσωπικού, 2024) .

Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι οι Ουκρανοί πολίτες εξακολουθούν να είναι οι αγαπημένοι συνεργάτες των Πολωνών όταν πρόκειται για αλλοδαπούς. Το 52% των Πολωνών θέλει να συνεργαστεί με συναδέλφους από την Ανατολή. Επιπλέον, όσο μεγαλύτερη είναι η ηλικία του ερωτώμενου, τόσο μεγαλύτερη είναι η προθυμία του να συνεργαστεί με Ουκρανούς. Οι μισοί από τους ερωτηθέντες Πολωνούς ηλικίας 35-44 και 45-54 ετών και το 64% των ερωτηθέντων ηλικίας 55+ είναι πρόθυμοι να συνεργαστούν με Ουκρανούς (money.pl, 2023) .

Λόγω του ξεσπάσματος της ένοπλης σύγκρουσης στην Ουκρανία, από τις 24 Φεβρουαρίου έως τις 30 Ιουνίου 2022 εισήλθαν στην Πολωνία από την Ουκρανία 4,4 εκατομμύρια άνθρωποι, εκ των οποίων 1,2 εκατομμύρια υπόκειντο στη λεγόμενη προσωρινή προστασία. Μεταξύ των 1.119.760 πολιτών της Ουκρανίας που καλύπτονται από την εν λόγω προστασία, κάθε δεύτερο καταγεγραμμένο άτομο είναι παιδί. Λόγω μιας τέτοιας μαζικής εισροής αλλοδαπών, η δημόσια διοίκηση της Πολωνίας αντιμετώπισε μια μεγάλη πρόκληση που σχετίζεται με την οργάνωση της παραμονής τους στο πολωνικό έδαφος, μεταξύ άλλων και στον τομέα της εκπαίδευσης (NIK, 2023) .

Το πολωνικό σχολικό σύστημα το 2022 αντιμετώπισε μια τεράστια πρόκληση - τη διασφάλιση της ταχύτερης και καλύτερης δυνατής εισδοχής και ένταξης σημαντικού αριθμού παιδιών από την Ουκρανία στο πολωνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Η πολωνική κυβέρνηση θέσπισε μια σειρά νομικών ρυθμίσεων με στόχο τη διευκόλυνση της εισαγωγής παιδιών και νέων από την Ουκρανία στα πολωνικά σχολεία. Τα παιδιά και οι έφηβοι από την Ουκρανία ηλικίας 7 έως 18 ετών (κατά τη διάρκεια της υποχρεωτικής εκπαίδευσης ή της υποχρεωτικής φοίτησης) γίνονται δεκτά στα πολωνικά δημόσια σχολεία με τους ίδιους όρους που ισχύουν για τα πολωνικά παιδιά. Σύμφωνα με την έκθεση που συνέταξε το Κέντρο για την Εκπαίδευση των Πολιτών, η οποία συγκρίνει τα στοιχεία του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Επιστημών σχετικά με τους "μαθητές από την Ουκρανία στο πολωνικό εκπαιδευτικό σύστημα" με στοιχεία της Κεντρικής Στατιστικής Υπηρεσίας και τον αριθμό των αιτήσεων για αριθμό PESEL μεταξύ των ατόμων που έρχονται στην Πολωνία από την Ουκρανία, κατά το προηγούμενο σχολικό έτος (2021/2022) τουλάχιστον 350.000 παιδιά σχολικής ηλικίας ήρθαν στην Πολωνία. Σχεδόν το 40% από αυτά άρχισαν να σπουδάζουν σε πολωνικά σχολεία, πράγμα που σημαίνει ότι στο τέλος του σχολικού έτους οι νεαροί Ουκρανοί με προσφυγική εμπειρία αποτελούσαν περίπου το 4% όλων των μαθητών στην Πολωνία, πράγμα που μεταφράζεται σε 139.000 άτομα. Από τον Σεπτέμβριο του 2022, περίπου 144.000 Ουκρανοί μαθητές ξεκίνησαν (ή συνεχίζουν) την εκπαίδευση (J. Łosiak-Pilch, 2023) .

Η σημαντική αύξηση του αριθμού των αλλοδαπών στην Πολωνία το 2022-2023 μεταφράζεται σε αύξηση του αριθμού των αλλοδαπών μαθητών που φοιτούν σε πολωνικά σχολεία. Το σχολικό έτος 2020/2021 (στις 30 Σεπτεμβρίου 2020), συνολικά 73.201 αλλοδαποί παρακολούθησαν δημόσια και ιδιωτικά σχολεία στην Πολωνία, το σχολικό έτος 2021/2022 - 117.498 αλλοδαποί και το σχολικό έτος 2022/2023 - 287.190 αλλοδαποί μαθητές. Τα στοιχεία αυτά δείχνουν ότι μέσα σε δύο σχολικά έτη, ο αριθμός των αλλοδαπών μαθητών που φοιτούν σε πολωνικά σχολεία αυξήθηκε σχεδόν κατά τέσσερις φορές (κατά 292,3%) (NIK, 2023) .

Από τις 24 Ιουνίου 2022, η βάση δεδομένων SIO16 περιλάμβανε 131.584 μαθητές από την Ουκρανία που ήρθαν στην Πολωνία μετά την επίθεση της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας (δηλαδή μετά τις 24 Φεβρουαρίου 2022) και άρχισαν να φοιτούν σε πολωνικά σχολεία. Στις 30 Σεπτεμβρίου 2022, ο αριθμός αυτών των μαθητών ήταν 147.537 (αύξηση 12,1% σε σύγκριση με τις 24 Ιουνίου 2022) και στις 31 Μαρτίου 2023 ήταν - 134.442 μαθητές (μείωση 8. 9% σε σύγκριση με τις 30 Σεπτεμβρίου 2022) (NIK, 2023).

Οι πραγματικές ανάγκες, οι δυνατότητες, οι δυσκολίες και τα προβλήματα των μεταναστών/προσφύγων και των παιδιών τους όσον αφορά τη διαδικασία ένταξης.

Η ένταξη δεν πραγματοποιείται σε διακρατικό επίπεδο, αλλά σε συγκεκριμένους χώρους, όπως ο χώρος εργασίας, το σχολείο, η γειτονιά, ο δρόμος, το εστιατόριο ή το γραφείο της δημόσιας διοίκησης. Η διαδικασία ένταξης καλύπτει τομείς πέραν της ατομικής βοήθειας, όπως η εκπαίδευση, η αγορά εργασίας, η κλινική, η εφορία και το κοινοτικό κέντρο. Το 2015, οι περισσότεροι μετανάστες που παρέμεναν στην Πολωνία χρειάζονταν την υποστήριξη Πολωνών για να διεκπεραιώσουν επίσημες υποθέσεις- τα σχολεία ξεπλάγησαν από την εμφάνιση μαθητών που δεν μιλούσαν πολωνικά και είχαν διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο. Έρευνα του Κέντρου Μεταναστευτικών Ερευνών του Πανεπιστημίου της Βαρσοβίας πριν από μερικά χρόνια έδειξε ότι μόνο το 3% των μεταναστών έκανε χρήση της υγειονομικής περίθαλψης, παρόλο που το 80% από αυτούς είχε ασφάλιση. Πριν από μια δεκαετία, η Πολωνία δεν διέθετε ένα συστημικό μοντέλο για την ενσωμάτωση των μεταναστών (M. Siciarek, Pomeranian experiences of migrant integration, Pomorski thinkletter, 2022).

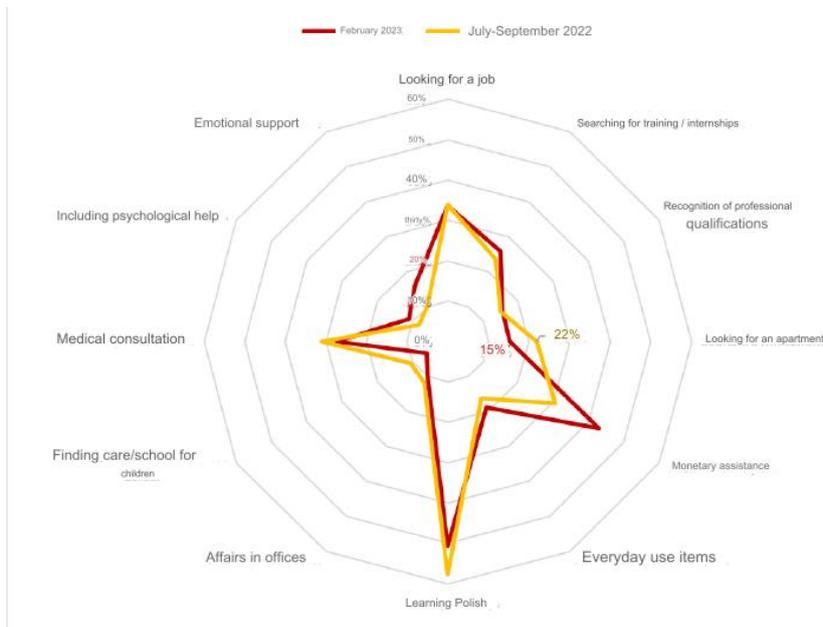
Η πολιτική ένταξης στις τοπικές κοινότητες μπορεί να λειτουργήσει σε τρία επίπεδα. Το πρώτο είναι η αναγνώριση: παρατηρούμε τους μετανάστες, αποδεχόμαστε την παρουσία τους ως φυσική και ωφέλιμη και θέλουμε να παραμείνουν στην πόλη μας. Το δεύτερο επίπεδο είναι η ισότητα ευκαιριών: δημιουργούμε ένα θεσμικό σύστημα και μια αγορά εργασίας που να είναι χωρίς αποκλεισμούς και προσαρμοσμένη στις ανάγκες των μεταναστών, λαμβάνοντας υπόψη τους γλωσσικούς, εκπαιδευτικούς ή επαγγελματικούς περιορισμούς τους- εστιάζουμε στην εξίσωση των ευκαιριών και στην αντιμετώπιση των διακρίσεων. Το τρίτο επίπεδο είναι το αποτέλεσμα των δύο προηγούμενων: η συμμετοχή των μεταναστών, η πολιτική τους δραστηριότητα, η εκπροσώπηση, η δυνατότητα να εκφράζουν τη φωνή τους και να επηρεάζουν τις τοπικές υποθέσεις (M. Siciarek, Integration (not assimilation!) of immigrants in Pomerania - practice and challenges, Open Eyes Magazine, 2020).

Όπως αναφέρουν διάφορες εκθέσεις, συμπεριλαμβανομένης και της έκθεσης που εκπονήθηκε για το Ίδρυμα Batory με τίτλο "Η τελευταία μετανάστευση από την Ουκρανία στην Πολωνία: ένα (μη) μόνιμο φαινόμενο;", πριν από το 2020, η κυκλική μετανάστευση κυριαρχούσε στην Πολωνία. Αυτό σήμαινε ότι οι αλλοδαποί, κυρίως Ουκρανοί, έρχονταν στην Πολωνία για μερικούς μήνες το χρόνο για λόγους εργασίας. Υπό αυτές τις συνθήκες, ήταν δύσκολο να μιλήσει κανείς για την ένταξη των μεταναστών, επειδή η ζωή τους λάμβανε χώρα σε δύο παράλληλες πραγματικότητες και ρυθμιζόταν αυστηρά από νομικές διαδικασίες σχετικά με την απασχόληση και τη διαμονή, στις οποίες οι μετανάστες είχαν ελάχιστη επιρροή. Πριν από το 2020, η Πολωνία δεν δημιούργησε συνθήκες για σταθερή και μακροχρόνια εγκατάσταση των μεταναστών στις πόλεις και τις τοπικές κοινότητες (Siciarek, Integration (not assimilation!) of immigrants in Pomerania - practice and challenges, Open Eyes Magazine, 2020).

Ένας δείκτης που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να συζητηθούν οι ανάγκες των αναγκαστικών μεταναστών από την Ουκρανία στην Πολωνία μπορεί να είναι οι απαντήσεις των συμμετεχόντων στην έρευνα OBM/CESS UW στην ερώτηση σχετικά με τους τομείς στους οποίους χρειάζονται βοήθεια.

Γραφικό: Πολωνία, 2022 και 2023

Πηγή: (57), σ. 5, 2023.

Η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων το 2022 δήλωσε ότι χρειάζεται βοήθεια για την εκμάθηση της πολωνικής γλώσσας (58%), και η ανάγκη αυτή δεν έχει χάσει πολύ τη σημασία της το 2023 (51%). Αυτό οφείλεται αναμφίβολα στο γεγονός ότι ενώ οι άνθρωποι από την Ουκρανία αποκτούν σχετικά γρήγορα τις δεξιότητες κατανόησης της πολωνικής γλώσσας, η απόκτηση της ικανότητας να μιλούν και να γράφουν στα πολωνικά απαιτεί περισσότερο χρόνο. Ο επόμενος τομέας που αναφέρεται συχνότερα από τους μετανάστες είναι η οικονομική βοήθεια, την οποία χρειάζεται το 43% των ερωτηθέντων το 2023. Σε σύγκριση με το 2022, το ποσοστό των ατόμων αυξήθηκε έως και 12 ποσοστιαίες μονάδες. Παρόμοια τάση παρατηρούμε και στην περίπτωση της βοήθειας για την πρόσβαση των μεταναστών σε αντικείμενα καθημερινής χρήσης. Το 2023, υπήρξε αύξηση στο 19% από 16% που καταγράφηκε το 2022. Αυτές οι δυσμενείς μεταβολές στον τομέα των βασικών αναγκών προκύπτουν από την κατάσταση ότι μετά από μια περίοδο πολύ μεγάλης συμμετοχής ιδιωτών και ιδρυμάτων στη βοήθεια των αναγκαστικών μεταναστών με βασικές ανάγκες (η οποία έλαβε χώρα το πρώτο εξάμηνο του 2022), η ροή αυτής της βοήθειας έχει αποδυναμωθεί με την πάροδο του χρόνου (Górny, The needs of people experiencing forced migration from Ukraine, CMR Spotlight, No. 12 (57), 2023).

Αξίζει να δοθεί προσοχή στις ανάγκες που σχετίζονται με την υγεία που αναφέρουν οι αναγκαστικοί μετανάστες από την Ουκρανία. Σχεδόν το ένα τρίτο των ερωτηθέντων, τόσο το 2022 όσο και στις αρχές του 2023, χρειαζόταν βοήθεια για ιατρική συμβουλή. Συμπτωματικά, εντός ενός έτους από το ξέσπασμα του πολέμου, αυξήθηκε το ποσοστό των ατόμων που χρειάζονταν ψυχολογική βοήθεια (8% → 11%) και συναισθηματική υποστήριξη (10% → 16%). Τα αποτελέσματα της μελέτης επιβεβαιώνουν ότι, εκτός από τις ανάγκες των μεταναστών που σχετίζονται με την καθημερινή λειτουργία, οι πρόσφυγες εξακολουθούν να χρειάζονται βοήθεια στον τομέα της σωματικής και ψυχικής υγείας. Επιπλέον, οι ανάγκες αυτές δεν φαίνεται να μειώνονται δεδομένης της αβεβαιότητας της κατάστασης στην Ουκρανία (Górny, The needs of people experiencing forced migration from Ukraine, CMR Spotlight, No. 12 (57), 2023).

Το βασικό ζήτημα που σχετίζεται με τις ανάγκες των αναγκαστικών μεταναστών από την Ουκρανία είναι η κατάσταση τους στην πολωνική αγορά εργασίας. Αξίζει να σημειωθεί ότι από αυτή

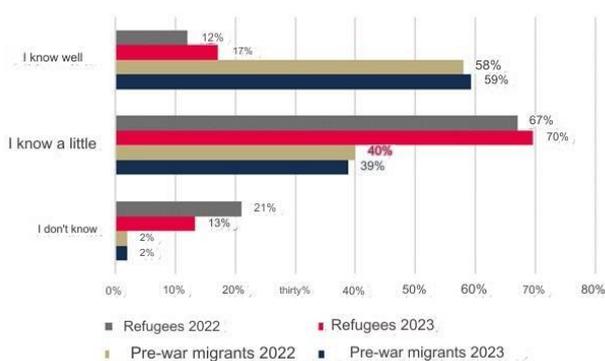

την άποψη, οι ανάγκες των Ουκρανών δεν έχουν μεταβληθεί σημαντικά μεταξύ 2022 και 2023 στη μελέτη. Και στις δύο περιόδους, περίπου το ένα τρίτο των ερωτηθέντων χρειαζόταν υποστήριξη στην αναζήτηση εργασίας και το ένα τέταρτο των ερωτηθέντων χρειαζόταν υποστήριξη στην αναζήτηση κατάρτισης και πρακτικής άσκησης. Περίπου ένας στους έξι ανθρώπους χρειαζόταν βοήθεια για την αναγνώριση των προσόντων του. Παράλληλα, σύμφωνα με την έρευνα OBM/CESS UW, το 2023, περίπου το 70% των αναγκαστικών μεταναστών από την Ουκρανία εργάζονταν. Αυτή η θετική εικόνα γίνεται πιο περίπλοκη αν λάβουμε υπόψη ότι περισσότερο από το ένα τέταρτο των εργαζομένων εργαζόταν εξ αποστάσεως στην Ουκρανία, κυρίως σε θέσεις υψηλής εξειδίκευσης, όπως ειδικοί και διευθυντές. Αυτό δείχνει σημαντική πόλωση στην ομάδα των Ουκρανών μεταναστών στην Πολωνία. Επιπλέον, το 17-27% των ατόμων που εργάζονταν στην Πολωνία ήταν πολύ δυσαρεστημένοι με την έλλειψη ευκαιριών για εξέλιξη και προσωπική ανάπτυξη και με την αναντιστοιχία μεταξύ των καθηκόντων που εκτελούσαν και των προσόντων τους (Górný, The needs of people experiencing forced migration from Ukraine, CMR Spotlight, No. 12 (57), , 2023) .

Μεταξύ των αναγκαστικών μεταναστών που δήλωσαν ότι δεν διαθέτουν ορισμένα προσόντα στην τρέχουσα εργασία τους, τα πιο συχνά αναφερόμενα ήταν η έλλειψη γνώσης της πολωνικής και άλλων γλωσσών, δεξιοτήτων χρήσης ηλεκτρονικών υπολογιστών, επικοινωνίας και παρουσίασης, ομαδικής εργασίας και διοικητικών δεξιοτήτων. Αυτό το σύνολο των επιθυμητών ικανοτήτων αποκαλύπτει τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι Ουκρανοί αναγκαστικοί μετανάστες όταν προσπαθούν να αποκτήσουν υψηλότερες θέσεις και θέσεις που απαιτούν υψηλότερα προσόντα στην Πολωνία (Górný, The needs of people experiencing forced migration from Ukraine, CMR Spotlight, No. 12 (57),,, 2023) .

Από την άποψη της μακροχρόνιας παραμονής των μεταναστών από την Ουκρανία στην Πολωνία, η συμμετοχή των παιδιών τους στο πολωνικό εκπαιδευτικό σύστημα είναι σημαντική. Έρευνες έχουν δείξει ότι το 58% των ατόμων που διαμένουν στην Πολωνία με παιδιά κάτω των 18 ετών τα στέλνουν σε πολωνικά σχολεία ή νηπιαγωγεία. Μεταξύ των ερωτηθέντων που ζουν με τα δικά τους παιδιά, το ποσοστό αυτό είναι περίπου 85%. Η γνώση της πολωνικής γλώσσας, η πολιτιστική εγγύτητα και η μικρή γεωγραφική απόσταση είναι σημαντικοί παράγοντες που σχετίζονται με την εγκατάσταση των Ουκρανών στην Πολωνία. Τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν ότι μόνο ένα μικρό ποσοστό των Ουκρανών πολιτών που έρχονται στην Πολωνία δεν γνωρίζει την πολωνική γλώσσα. Μόνο το 13% των προσφύγων και μόνο το 2% των προπολεμικών μεταναστών δήλωσαν ότι δεν γνωρίζουν πολωνικά και οι περισσότεροι από αυτούς γνωρίζουν καλά ή λίγο πολωνικά. Για τους πρόσφυγες, αυτή είναι μια σημαντική αλλαγή σε σύγκριση με την αρχική περίοδο της παραμονής τους στην Πολωνία (NBP, Living and economic situation of Ukrainian migrants in Poland in 2023: Report from a survey, , 2023) .

Γραφικά: Γνώση της πολωνικής γλώσσας μεταξύ των μεταναστών από την Ουκρανία το 2022-2023.

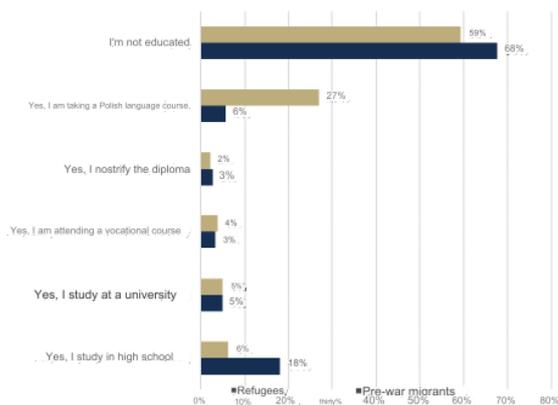
Πηγή: μετανάστες στην Ουκρανία στην Πολωνία το 2023: Βαρσοβία 2023, σ. 12.

Σε έρευνα που διεξήχθη τον Μάιο του 2022 από την Εθνική Τράπεζα της Πολωνίας, το 46% των προσφύγων δήλωσε ότι δεν γνώριζε καθόλου την πολωνική γλώσσα και μόνο το 5% ισχυρίστηκε ότι τη γνώριζε καλά. Φαίνεται ότι η αλλαγή οφείλεται στο γεγονός ότι οι πρόσφυγες διαμένουν στην Πολωνία για σχεδόν 1,5 χρόνο, μαθαίνοντας τη γλώσσα στην καθημερινή ζωή και στην εργασία. Εκτός από τη γνώση της πολωνικής γλώσσας, η συμμετοχή στο πολωνικό εκπαιδευτικό σύστημα είναι επίσης σημαντική. Τα αποτελέσματα της μελέτης δείχνουν ότι οι ερωτηθέντες από την Ουκρανία που ήρθαν στην Πολωνία τις περισσότερες φορές δεν συνεχίζουν την εκπαίδευσή τους, γεγονός που υποδηλώνει ότι ο κύριος σκοπός του ερχομού τους είναι η εργασία ή η καταναγκαστική εργασία στην περίπτωση των προσφύγων. Τα άτομα που μένουν στην Πολωνία για μικρό χρονικό διάστημα έχουν πολύ χειρότερη γνώση της πολωνικής γλώσσας, γεγονός που καθιστά δύσκολη την είσοδό τους στην πολωνική αγορά εργασίας. Ένα άλλο συμπέρασμα από την έρευνα είναι ότι το ποσοστό εκμάθησης της πολωνικής γλώσσας μεταξύ των προσφύγων είναι σχετικά υψηλό - 27% - γεγονός που μπορεί να υποδηλώνει τα σχέδιά τους για μακροχρόνια παραμονή στην Πολωνία. Ωστόσο, το σχετικά χαμηλό ποσοστό (6%) των προπολεμικών μεταναστών που μαθαίνουν πολωνικά οφείλεται στο γεγονός ότι οι περισσότεροι από αυτούς γνωρίζουν ήδη καλά ή επαρκώς πολωνικά. Ταυτόχρονα, σχεδόν το 10% των μεταναστών από την Ουκρανία συνεχίζει την τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Πολωνία (NBP, Living and economic situation of migrants in Ukraine in Poland in 2023: Report from a survey, , 2023) .

Γραφικά: Εκπαίδευση των Ουκρανών πολιτών στην Πολωνία.

Figure 12. Education of Ukrainian citizens in Poland.

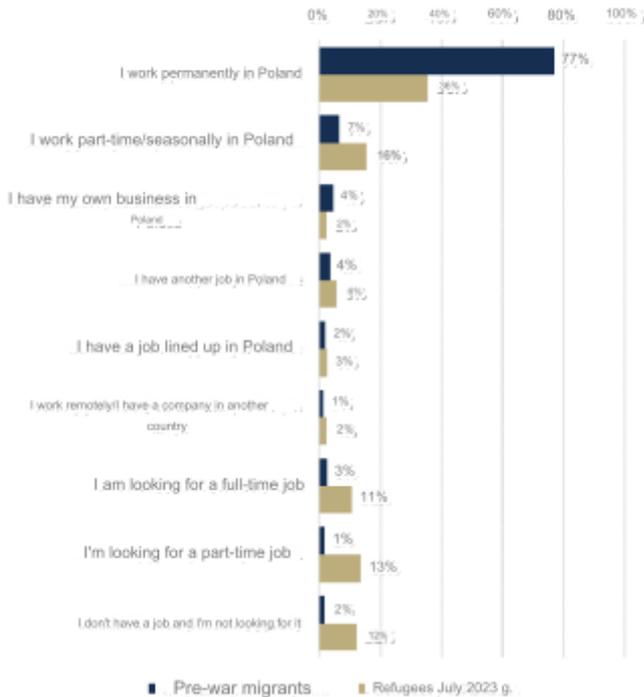
Πηγή: μετανάστες στην Ουκρανία στην Πολωνία το 2023: Βαρσοβία 2023, σ. 13.

Η γνώση της πολωνικής γλώσσας μεταξύ των μεταναστών συσχετίζεται θετικά με την απασχόληση. Από τη μία πλευρά, τα άτομα που γνωρίζουν τουλάχιστον λίγα πολωνικά αντιμετωπίζουν πολύ καλύτερα την αναζήτηση εργασίας και θεωρούνται καλύτερα προετοιμασμένα και πιο επικοινωνιακά στην εργασία τους. Από την άλλη πλευρά, η απασχόληση, σε κάποιο βαθμό, τους αναγκάζει να μάθουν πολωνικά τουλάχιστον σε βασικό επίπεδο με την πάροδο του χρόνου. Ενώ η διαφορά στο ποσοστό απασχόλησης στην περίπτωση των οικονομικών μεταναστών που παρέμεναν στην Πολωνία πριν από τον πόλεμο μεταξύ των ατόμων που δεν γνώριζαν πολωνικά (83%) και εκείνων που δήλωναν ότι τα γνώριζαν πολύ καλά (94%) ήταν 11 ποσοστιαίες μονάδες. στην περίπτωση των προσφύγων, η διαφορά αυτή ήταν 32 ποσοστιαίες μονάδες. (ποσοστά απασχόλησης 82% και 50% αντίστοιχα). Η μελέτη επιβεβαιώνει ότι η γνώση της πολωνικής γλώσσας αποτελεί σημαντικό παράγοντα που καθορίζει τη δραστηριότητα των προσφύγων στην πολωνική αγορά εργασίας (NBP, Living and economic situation of Ukrainian migrants in Poland in 2023: Report from a survey, , 2023)

Γραφικά: Επαγγελματική δραστηριότητα των μεταναστών από την Ουκρανία το 2023

Figure 13. Professional activity of immigrants from Ukraine in 2023

Πηγή: μετανάστες στην Ουκρανία στην Πολωνία το 2023: Βαρσοβία 2023, σ. 14.

Το 2023, το 65% των προσφύγων πολέμου από την Ουκρανία που διαμένουν στην Πολωνία εργάζονται. Έρευνα που διεξήχθη από το Πολωνικό Οικονομικό Ινστιτούτο δείχνει ότι οι Ουκρανοί πρόσφυγες αντιμετωπίζουν διάφορες προκλήσεις στην πολωνική αγορά εργασίας και μερικές φορές βιώνουν άνιση μεταχείριση. Σε αρκετούς κλάδους που εξετάστηκαν και δεν απαιτούν εξειδικευμένα προσόντα, οι εργοδότες είναι λιγότερο πιθανό να ανταποκριθούν σε βιογραφικά σημειώματα που αποστέλλονται από Ουκρανές σε σύγκριση με εκείνα που αποστέλλονται από Πολωνές. Η διαφορά είναι σχεδόν 30 τοις εκατό και αποτελεί ένδειξη πιθανών διακρίσεων στο αρχικό στάδιο της πρόσληψης. Στην περίπτωση των θέσεων που απαιτούν υψηλότερα προσόντα, η διαφορά αυτή δεν ήταν στατιστικά σημαντική (Πολωνικό Οικονομικό Ινστιτούτο, 2024) .

Η έρευνα του ΕΒΠ δείχνει επίσης ότι ο αριθμός των παιδιών σε μια οικογένεια μεταναστών από την Ουκρανία συσχετίζεται συνήθως αρνητικά με την επαγγελματική δραστηριότητα στην περίπτωση των γυναικών και τις περισσότερες φορές θετικά στην περίπτωση των ανδρών. Έτσι, στην περίπτωση των γυναικών μεταναστριών, η παρουσία δεύτερου και επόμενων παιδιών στην Πολωνία μειώνει σημαντικά το ποσοστό των μόνιμα απασχολούμενων μεταναστών. Επιπλέον, επηρεάζει τη συχνότερη εργασία των μεταναστών σε λιγότερο σταθερή μορφή, την υψηλότερη ανεργία και το υψηλότερο ποσοστό επαγγελματικής αδράνειας. Στην περίπτωση των ανδρών, το υψηλότερο ποσοστό μόνιμης απασχόλησης εμφανίζεται στην περίπτωση των προσφύγων που έχουν ένα έως δύο παιδιά στην Πολωνία. Οι πατέρες οικογενειών με τρία ή περισσότερα παιδιά που διαμένουν στην Πολωνία εξακολουθούν να είναι ιδιαίτερα ενεργοί στην αγορά εργασίας, αλλά είναι σαφώς πιο πιθανό να είναι άνεργοι και είναι πιο πιθανό να είναι επαγγελματικά ανενεργοί (NBP, 2023) .

Οι προσδοκίες και τα καθημερινά προβλήματα της πραγματικής ζωής του προσωπικού EEK όσον αφορά τη διαδικασία ένταξης των μεταναστών/προσφύγων.

Το προσωπικό της EEK που εργάζεται με μετανάστες στην Πολωνία αντιμετωπίζει διάφορες δυσκολίες, από γλωσσικά και πολιτισμικά εμπόδια και οργανωτικά ζητήματα στα ιδρύματα EEK μέχρι την έλλειψη κατάλληλων εργαλείων και εκπαιδευτικού υλικού.

Τα προβλήματα οργανωτικής φύσης στα ιδρύματα EEK οφείλονται σε μεγάλο βαθμό στην ιστορία, δηλαδή στο γεγονός ότι πριν από το 2022 η Πολωνία δεν ήταν χώρα προορισμού για τους μετανάστες και το πολωνικό εκπαιδευτικό σύστημα δεν χρειάστηκε ποτέ να προσαρμοστεί στην εργασία με παιδιά με μεταναστευτικό υπόβαθρο και το σύστημα EEK στην εργασία με την ομάδα-στόχο των μεταναστών.

Η εισροή προσφύγων πολέμου από την Ουκρανία μετά τον Φεβρουάριο του 2022 έθεσε το πολωνικό σύστημα εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης αντιμέτωπο με μια τεράστια πρόκληση, την παροχή φροντίδας και εκπαίδευσης σε εκατοντάδες χιλιάδες ενήλικες μετανάστες και τα παιδιά τους.

Όταν πρόκειται για την ένταξη των μεταναστών, τόσο η διοίκηση όσο και το επαγγελματικό προσωπικό ενός συγκεκριμένου ιδρύματος επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης σκέφτονται "δράσεις προσαρμοσμένες στις ειδικές ανάγκες και προσδοκίες των μεταναστών".

Το πρώτο βήμα μιας προσέγγισης χωρίς αποκλεισμούς στα ιδρύματα EEK θα πρέπει να είναι η εισαγωγή των μεταναστών στην υπάρχουσα ζωή του ιδρύματος. Άνοιγμα της πρόσβασης των μεταναστών στις μόνιμες υπηρεσίες, τα προγράμματα και τις εκδηλώσεις ενός συγκεκριμένου εκπαιδευτικού ιδρύματος. Πολύ συχνά, αυτό σημαίνει έναν ολοκληρωμένο μετασχηματισμό των μεθόδων λειτουργίας ενός συγκεκριμένου ιδρύματος και του προσωπικού του. Είναι απαραίτητο να αναπτυχθούν νέες διαδικασίες και εργαλεία που θα επιτρέψουν την ένταξη των μεταναστών, καθώς η τρέχουσα προσφορά των ιδρυμάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, η οποία ήδη υπάρχει, είναι απρόσιτη για τους μετανάστες λόγω γλωσσικών και πολιτισμικών εμποδίων ή έλλειψης πληροφόρησης (Siciarek, Pomeranian experiences of migrant integration, Pomorski thinkletter, No. 2(9), 2022) .

Ένας σημαντικός παράγοντας ένταξης των μεταναστών στις δραστηριότητες των εκπαιδευτικών/επαγγελματικών ιδρυμάτων μπορεί να είναι οι συναντήσεις των μεταναστών με τους Πολωνούς σε διάφορους τομείς της ζωής της τοπικής κοινότητας (κοινότητα, πόλη) και μόνο τότε ειδικές δραστηριότητες, οι οποίες θα πρέπει τελικά να υλοποιούνται από το προσωπικό των EEK μαζί με τους μετανάστες και με βάση τις ανάγκες και τις προτιμήσεις τους". (M. Siciarek, Pomeranian experiences of migrant integration, Pomorski thinkletter, 2022)

Θα πρέπει να τονιστεί ότι τα μη κυβερνητικά ιδρύματα ή η EEK δεν μπορούν να αντικαταστήσουν το κράτος και το σύστημα δημόσιων υπηρεσιών στη διαδικασία ένταξης των μεταναστών. Μπορούν να επιτελέσουν μόνο ένα ορισμένο φάσμα δραστηριοτήτων στον τομέα της επαγγελματικής κατάρτισης, της εκπαίδευσης, της πολιτιστικής ένταξης και της γλωσσικής υποστήριξης. Ανεξάρτητα από τα ιδρύματα EEK, τα καθήκοντά τους για την ένταξη των μεταναστών πρέπει να εκτελούνται από τις τοπικές κυβερνήσεις, την κυβέρνηση, τις μη κυβερνητικές οργανώσεις κ.λπ. Για τη συστημική ένταξη των μεταναστών στην Πολωνία, είναι απαραίτητη η συνεργασία μεταξύ πολλών φορέων σε διάφορα επίπεδα και σε διάφορους τομείς, έτσι ώστε να παρέχεται αποτελεσματική βοήθεια στους μετανάστες μέσω ενός συστήματος υπηρεσιών που είναι διαθέσιμες σε όλους τους κατοίκους (M. Siciarek, Pomeranian experiences of migrant integration, Pomorski thinkletter, 2022) .

Οι μετανάστες δεν θα πρέπει να ψάχνουν για "σχολεία φιλικά προς την Ουκρανία" σε φόρουμ του Διαδικτύου. Θα πρέπει να γνωρίζουν ότι μπορούν να εγγράψουν το παιδί τους στο πλησιέστερο σχολείο και ότι όλα θα πάνε καλά με το παιδί.

Ομοίως, οι μετανάστες πρέπει να γνωρίζουν πού μπορούν να απευθυνθούν σε έναν σύμβουλο σταδιοδρομίας σε μια συγκεκριμένη κοινότητα/πόλη, πού και πώς μπορούν να αναζητήσουν προσφορές εργασίας ή ιατρική βοήθεια. Όσο περισσότερο η υποστήριξη που προσφέρεται στους μετανάστες βασίζεται σε θεσμούς και περιλαμβάνει μόνιμα προγράμματα και υπηρεσίες, τόσο μεγαλύτερη είναι η βεβαιότητα ότι οι μετανάστες θα μπορέσουν να λάβουν τις υπηρεσίες που χρειάζονται και να ενσωματωθούν πραγματικά στο νέο τους περιβάλλον (M. Siciarek, Pomeranian experiences of migrant integration, Pomorski thinkletter, 2022) .

Το βασικό πρόβλημα για το προσωπικό της ΕΕΚ στη συνεργασία με τους μετανάστες φαίνεται ότι εξακολουθεί να είναι το γλωσσικό εμπόδιο. Το μεγαλύτερο μέρος του πολωνικού προσωπικού ΕΕΚ δεν γνωρίζει ουκρανικά ή ρωσικά (τα οποία μιλούν οι μετανάστες από την Ουκρανία). Τα ιδρύματα ΕΕΚ, από την άλλη πλευρά, δεν διαθέτουν οδηγούς, έγγραφα αιτήσεων και, το σημαντικότερο, εκπαιδευτικό και εκπαιδευτικό υλικό στα ουκρανικά για χρήση κατά τη διάρκεια των μαθημάτων και της κατάρτισης με τους μετανάστες στην αίθουσα διδασκαλίας.

Το γλωσσικό εμπόδιο εμφανίζεται ομοίως από την πλευρά των μεταναστών που θέλουν να εγγραφούν στο σύστημα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Πολωνία. Τα άτομα που ήρθαν στην Πολωνία μετά τις 24 Φεβρουαρίου 2022, στερούνται πληροφοριών που έχουν προετοιμαστεί στα ουκρανικά ή στα ρωσικά. Οι μετανάστες που ενδιαφέρονται για εκπαίδευση σε επαγγελματικές σχολές δεν γνωρίζουν πώς να λάβουν μέρος στη διαδικασία πρόσληψης. Οι γονείς των μαθητών δεν συνειδητοποιούν ότι τα παιδιά τους θα μπορούσαν να επωφεληθούν από σχολικά γεύματα, θερινές κατασκηνώσεις ή ψυχολογική βοήθεια. Δυσκολεύονται επίσης να ενημερωθούν για τις διαθέσιμες θέσεις σε βρεφονηπιακούς και παιδικούς σταθμούς. Πρόβλημα για τους γονείς των παιδιών αποτελεί ακόμη και η έλλειψη κατανόησης του περιεχομένου και των πληροφοριών που αναρτούν οι εκπαιδευτικοί σε ηλεκτρονικά περιοδικά (Επίτροπος Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, 2024) .

Με βάση τη μελέτη της "πολωνικής σχολής βοήθειας", μπορούμε να σημειώσουμε ότι οι άνθρωποι που εργάζονται με μετανάστες επισημαίνουν κυρίως την ανάγκη για συστημικές λύσεις. Οι άνθρωποι που εργάζονται με μετανάστες στο σύστημα εκπαίδευσης/επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, ιδίως οι πρόσφυγες, χρειάζονται ουσιαστική και ψυχολογική υποστήριξη. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό στην εργασία τους με ανθρώπους που έχουν διαφύγει από τον πόλεμο στην Ουκρανία. Οι ερωτηθέντες ανέφεραν επίσης την ανάγκη υποστήριξης του μόνιμου προσωπικού μέσω της εθελοντικής εργασίας. Αυτό, με τη σειρά του, απαιτεί ένα συνεκτικό και συντονισμένο σύστημα εργασίας και κατάρτισης των εθελοντών στις δομές των εκπαιδευτικών οργανισμών, των μη κυβερνητικών οργανώσεων, των επιχειρήσεων και της δημόσιας διοίκησης (Konsorcjum Migracyjne, 2023) .

Το προσωπικό της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης χρειάζεται ιδιαίτερα υποστήριξη με τη μορφή ψυχολογικής βοήθειας και βοήθειας για την πρόληψη της επαγγελματικής εξουθένωσης, η οποία θα πρέπει να προσφέρεται σε κάθε άτομο που εργάζεται άμεσα με πρόσφυγες (Konsorcjum Migracyjne, 2023) .

Οι πολιτισμικές διαφορές αποτελούν επίσης σημαντικό εμπόδιο για το προσωπικό της ΕΕΚ και τους ίδιους τους μετανάστες. Αν και στην περίπτωση των Ουκρανών και των Πολωνών δεν είναι τόσο προβληματικές όσο στην περίπτωση των μεταναστών που έρχονται στην Πολωνία από άλλους πολιτιστικούς κύκλους (Επίτροπος για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, 2024) .

Τα εμπόδια για την ευρύτερη απασχόληση των ατόμων από την Ουκρανία περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων: υψηλό κόστος και χρόνο αναμονής για την αναγνώριση των διπλωμάτων που

πιστοποιούν τα προσόντα. Παρόλο που πολλοί μετανάστες είναι πολύ καλά εκπαιδευμένοι άνθρωποι (π.χ. άνθρωποι που εργάζονται στην Ουκρανία ως δάσκαλοι, ακαδημαϊκοί, εκπαιδευτές), δεν μπορούν να αναλάβουν εργασία στο επάγγελμα που έχουν μάθει στη χώρα μας λόγω της έλλειψης επιβεβαίωσης των τίτλων σπουδών ή των επαγγελματικών προσόντων (Επίτροπος Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, 2024)

Οι τρέχουσες ανάγκες, προσδοκίες και δυσκολίες των εκπαιδευτικών ΕΕΚ που εργάζονται με παιδιά πρόσφυγες.

Με βάση τη μελέτη "Οι στάσεις των εκπαιδευτικών απέναντι στην εκπαίδευση των παιδιών μεταναστών στα πολωνικά σχολεία. Προβλήματα που σχετίζονται με την εκπαίδευσή τους", μπορούμε να συμπεράνουμε ότι οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στη μελέτη παρουσίασαν θετικές στάσεις οι οποίες, αναφερόμενοι στην ταξινόμηση του Bennet, μπορούν να ταξινομηθούν ως στάσεις αποδοχής (32 άτομα) και ενσωμάτωσης (7 άτομα). Οι εκπαιδευτικοί ανέφεραν ότι τα συναισθήματα που βιώνουν στις σχέσεις τους με έναν μαθητή με μεταναστευτικό υπόβαθρο εξαρτώνται κυρίως από το πώς συμπεριφέρεται το συγκεκριμένο παιδί και όχι από τη χώρα από την οποία προέρχεται. Ορισμένοι εκπαιδευτικοί τόνισαν ότι η εμπειρία τους στη συνεργασία με μαθητές από άλλο πολιτισμικό υπόβαθρο δεν ήταν εκτεταμένη και ως εκ τούτου δεν είχαν πλήρη επίγνωση του πώς θα μπορούσε να μοιάζει στην πράξη μια τέτοια συνεργασία. Παράλληλα, οι εκπαιδευτικοί προέβλεπαν την εμφάνιση προβλημάτων που θα απαιτούσαν μεγαλύτερη εμπλοκή εκ μέρους τους στη συνεργασία με τέτοια παιδιά. Ωστόσο, κανένας από τους ερωτηθέντες εκπαιδευτικούς δεν δήλωσε αποδοκιμασία για τη συνεργασία με ένα παιδί άλλης εθνικότητας. Ορισμένοι εκπαιδευτικοί ανέφεραν την ανάγκη για περισσότερη υποστήριξη και βοήθεια προς το παιδί στην εκπαίδευση από τους γονείς/κηδεμόνες. Άλλοι εκπαιδευτικοί επεσήμαναν ότι το δημόσιο εκπαιδευτικό σύστημα, προκειμένου να αντιμετωπίσει τον αυξανόμενο αριθμό παιδιών με μεταναστευτικό υπόβαθρο, απαιτεί συστημικές αλλαγές, συμπεριλαμβανομένης της πρόσληψης υποστηρικτικών εκπαιδευτικών στα σχολεία και, κυρίως, περισσότερους οικονομικούς πόρους. Παράλληλα, οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στην έρευνα έδειξαν θετική στάση απέναντι στην ενεργό συμμετοχή τους στη διαδικασία εκπαίδευσης παιδιών άλλων εθνών (Bartkowiak, Teachers' attitudes towards educating immigrant children in Polish schools. Problems related to their education, Teacher in contemporary educational reality, , 2021) .

Με βάση τη δημοσίευση "Προβλήματα εκπαίδευσης παιδιών και νέων από την Ουκρανία", μπορούμε να μάθουμε ότι τα πολωνικά νηπιαγωγεία και σχολεία, ιδίως στις μεγάλες πόλεις, αγωνίζονται με σοβαρές ελλείψεις προσωπικού. Οι εκπαιδευτικοί εργάζονται συχνά σε δύσκολες συνθήκες, οι οποίες περιλαμβάνουν: μεγάλες τάξεις, αμοιβαία παρεξήγηση, έλλειψη σταθερότητας στην τάξη και έλλειψη μαθησιακού υλικού. Οι περισσότεροι Πολωνοί εκπαιδευτικοί δεν έχουν εμπειρία στη διδασκαλία πολυπολιτισμικών τάξεων, επομένως χρειάζονται κατάρτιση για να αποκτήσουν ή να βελτιώσουν τις ικανότητές τους, καθώς και συνεχή υποστήριξη από ειδικούς (ψυχολόγους, παιδαγωγούς, πολιτιστικούς βοηθούς, υποστηρικτικούς εκπαιδευτικούς). Ταυτόχρονα, ο υπερπληθυσμός των δημόσιων σχολείων στις μεγάλες πόλεις οδηγεί σε μείωση τόσο της ποιότητας της διδασκαλίας όσο και των σχέσεων στις σχολικές κοινότητες (Επίτροπος Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, 2024) .

Ο Διαμεσολαβητής επισημαίνει ότι η δημιουργία μεγαλύτερου αριθμού εκπαιδευτικών ιδρυμάτων που λειτουργούν στο ουκρανικό σύστημα θα αποτελούσε πολύτιμη εναλλακτική λύση στο πολωνικό εκπαιδευτικό σύστημα για την εισαγωγή μαθητών σε προπαρασκευαστικές ή δημόσιες τάξεις. Προτείνει, μεταξύ άλλων: τη χρήση ακινήτων που ανήκουν στο Κρατικό Θησαυροφυλάκιο, την καθιέρωση συνεργασίας με ιδιωτικούς φορείς και την πρόσληψη εκπαιδευτικών από την Ουκρανία. Σχολεία που εφαρμόζουν το ουκρανικό βασικό πρόγραμμα σπουδών λειτουργούν ήδη σε διάφορα μέρη

της Πολωνίας, αλλά δεν μπορούν να δεχτούν όλα τα πρόθυμα παιδιά. Η αύξηση του αριθμού των διεθνών παραρτημάτων στα σχολεία είναι επίσης μια επιθυμητή λύση, αλλά το μεγαλύτερο πρόβλημα για τους διοικητικούς φορείς είναι το υψηλό κόστος λειτουργίας τους. Δεδομένου ότι οι περισσότερες ουκρανικές οικογένειες θα ήθελαν να επιστρέψουν στη χώρα τους στο μέλλον, είναι σημαντικό να δοθεί στα ουκρανικά παιδιά η ευκαιρία να συνεχίσουν την εκπαίδευσή τους στην τρέχουσα βάση (Επίτροπος Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, 2024) .

Ο Διαμεσολαβητής αναφέρει επίσης ότι το πολωνικό σχολικό σύστημα χρειάζεται ένα νέο νομικό πλαίσιο που θα επιτρέπει στα πολωνικά σχολεία να εμπλέκουν σε κοινές δραστηριότητες τα ουκρανικά παιδιά και τους νέους που δεν φοιτούν σε ένα συγκεκριμένο σχολείο. Είναι προφανές ότι τα παιδιά των μεταναστών χρειάζονται επαφή με συνομηλίκους για τη σωστή ανάπτυξή τους. Επί του παρόντος, ωστόσο, οι Πολωνοί εκπαιδευτικοί δεν αισθάνονται ότι έχουν το δικαίωμα να προσκαλούν παιδιά που δεν είναι επίσημα μαθητές ενός συγκεκριμένου σχολείου να συμμετέχουν σε έργα και γιορτές που διοργανώνονται στην τάξη. Οι εκπαιδευτικοί φοβούνται επίσης τις αρνητικές συνέπειες των πράξεών τους, όπως η αποξένωση ή η πειθαρχική ευθύνη (Επίτροπος Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, 2024) .

Όταν μιλάμε για τα προβλήματα και τις δυσκολίες του προσωπικού που εργάζεται με παιδιά με μεταναστευτικό υπόβαθρο, δεν μπορούμε να ξεχνάμε τα προβλήματα των τελευταίων. Σύμφωνα με τη μελέτη με τίτλο "Προβλήματα εκπαίδευσης παιδιών και νέων από την Ουκρανία", το άγχος και η αποξένωση είναι τα πιο σοβαρά φαινόμενα που βιώνουν τα παιδιά και οι νέοι με μεταναστευτικό υπόβαθρο στην Πολωνία. Ένα άλλο σημαντικό πρόβλημα για τους μαθητές είναι η έλλειψη ψυχολογικής και παιδαγωγικής υποστήριξης, η αδυναμία των σχολείων να εφαρμόσουν τις συστάσεις των ψυχολογικών και παιδαγωγικών συμβουλευτικών κέντρων, η έλλειψη κατάλληλων σχολικών βιβλίων και ο ανεπαρκής αριθμός διαπολιτισμικών βοηθών ή βοηθημάτων των εκπαιδευτικών. Υπάρχουν περιπτώσεις όπου τα σχολεία δεν ανταποκρίνονται αποτελεσματικά σε περιπτώσεις διακρίσεων και εχθρότητας που βιώνουν μαθητές από άλλες χώρες. Ως εκ τούτου, είναι απαραίτητο να παρέχεται διαπολιτισμική εκπαίδευση και εκπαίδευση κατά των διακρίσεων στα πολωνικά σχολεία (Επίτροπος για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, 2024) .

Η ενσωμάτωση των παιδιών προσφύγων στα πολωνικά σχολεία παρεμποδίζεται επίσης από τον υπερβολικό αριθμό μαθητών προσφύγων σε μια τάξη, την προνομιακή μεταχείριση των νεοαφιχθέντων μαθητών, την έλλειψη υποστήριξης της διαδικασίας ενσωμάτωσης από τους δασκάλους και τους εκπαιδευτικούς και την έλλειψη ικανοτήτων για την επίλυση συγκρούσεων και την αντιμετώπιση των διακρίσεων (Επίτροπος για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, 2024) .

Όσον αφορά τις προκλήσεις του πολωνικού εκπαιδευτικού συστήματος, μια έρευνα που διεξήχθη μεταξύ των διοικητικών οργάνων των σχολείων, των διευθυντών των σχολείων, των εκπαιδευτικών, των πολιτιστικών βοηθών και των γονέων των πολωνών και των ουκρανών μαθητών δείχνει ότι η σημαντικότερη πρόκληση είναι το γλωσσικό εμπόδιο. Οι εκπαιδευτικοί επισήμαναν επίσης ως σημαντική πρόκληση την εργασία με μαθητές με τραύματα πολέμου. Άλλες κοινές απαντήσεις, ιδίως μεταξύ των εκπαιδευτικών, ήταν οι πολύ μεγάλες τάξεις και οι πολύ λίγοι εκπαιδευτικοί και βοηθήματα διδασκαλίας. Τόσο οι διευθυντές όσο και οι εκπαιδευτικοί αναγνωρίζουν την ανάγκη παροχής κατάρτισης για την προετοιμασία της εργασίας με μαθητές από την Ουκρανία σχετικά με τον τρόπο υποστήριξης των μαθητών με πολεμικό τραύμα. Το προσωπικό διαμαρτυρήθηκε για την ανάγκη να προμηθεύονται μόνοι τους υλικά και να τα χρηματοδοτούν από δικά τους κεφάλαια (Επίτροπος για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, 2024) .

Το σύστημα αξιολόγησης, προαγωγών και εξετάσεων σε σχέση με την αρχή της ίσης μεταχείρισης και της ίσης πρόσβασης στην εκπαίδευση προκαλεί μεγάλες διαφωνίες μεταξύ του προσωπικού. Είναι ιδιαίτερα δύσκολο για τους μαθητές από την Ουκρανία να αντεπεξέλθουν στο περιεχόμενο του πολωνικού βασικού προγράμματος σπουδών (RPO, 2024) .

Σύμφωνα με την έκθεση της Ανώτατης Ελεγκτικής Υπηρεσίας, με βάση έρευνα στην οποία συμμετείχαν 1.000 εκπαιδευτικοί σε επτά βοεβόδεις, όλοι οι συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί της πολωνικής γλώσσας, των μαθηματικών, της ιστορίας, της γεωγραφίας και της βιολογίας (συνολικά 221 άτομα) δήλωσαν ότι πραγματοποίησαν προκαταρκτική διάγνωση του επιπέδου γνώσεων και δεξιοτήτων των αλλοδαπών φοιτητών που ξεκινούν τις σπουδές τους. Από αυτούς, περισσότεροι από τους μισούς καθηγητές πραγματοποιούν διάγνωση για κάθε μαθητή. Το 23% των εκπαιδευτικών διενεργούν τη διάγνωση "όταν το θεωρούν απαραίτητο" και το 20% των ερωτηθέντων διενεργούν τη διάγνωση "μόνο στην αρχή του σχολικού έτους ή του εκπαιδευτικού σταδίου". Η συντριπτική πλειονότητα των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών (84%) δήλωσε ότι μετά τη διάγνωση, προσάρμοσαν ανεξάρτητα το υιοθετημένο πρόγραμμα διδασκαλίας στις ανάγκες των αλλοδαπών μαθητών. Το 41% των εκπαιδευτικών που συμμετείχαν στην έρευνα προσάρμοσαν το πρόγραμμα μέσω των μεθόδων, των μορφών εργασίας με τους μαθητές ή της οργάνωσης της διδασκαλίας, το 33% μέσω του τρόπου αξιολόγησης των μαθητών και το 26% μέσω του παρουσιαζόμενου εκπαιδευτικού περιεχομένου (NIK, 2024).

Πίνακας: Τρόποι προσαρμογής του προγράμματος σπουδών από τους εκπαιδευτικούς στις ανάγκες των αλλοδαπών μαθητών.

	Ρύθμιση του αριθμού των εργασιών που πρέπει να εκτελεστούν	Διαφοροποίηση του βαθμού δυσκολίας	Εφαρμόζεται σε μια συγκεκριμένη μέθοδο εργασίας	Εργαστείτε με τη βοήθεια καθηγητή/βοηθού/συμμαθητών	Μείωση του όγκου των κειμένων προς ανάγνωση ή της ύλης προς εκμάθηση	Προετοιμία κειμένων και περιεχομένου προγράμματος σε απλή γλώσσα	Δοκιμή της γνώσης σε συγκεκριμένη μορφή
Αριθμός απαντήσεων	172	150	125	123	129	86	85
%	16	14	12	13	12	8	4

Πηγή: NIK, <https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/ksztalcenie-dzieci-cudzoziemcow.html>, πρόσβαση 06/2024.

Η μελέτη δείχνει επίσης ότι κανένα σχολείο δεν έχει εισαγάγει ειδικούς κανόνες για την αξιολόγηση των παιδιών αλλοδαπών, θεωρώντας ότι οι κανόνες αυτοί ρυθμίζονται από το σχολικό καταστατικό για όλους τους μαθητές, χωρίς εξαιρέσεις. Στα μισά από τα 18 σχολεία που επιθεωρήθηκαν και στα οποία δημιουργήθηκαν προπαρασκευαστικά τμήματα μετά τις 24 Φεβρουαρίου 2022, έγιναν δεκτοί συνολικά 349 μαθητές από την Ουκρανία - οι 321 από αυτούς (92%) δεν κατατάχθηκαν και έλαβαν πιστοποιητικά παρακολούθησης του προπαρασκευαστικού τμήματος. Ωστόσο, 28 μαθητές από την Ουκρανία (από πέντε σχολεία), με βάση την απόφαση του παιδαγωγικού συμβουλίου, υποβλήθηκαν σε ετήσια κατάταξη και προήχθησαν στην επόμενη τάξη. Και στα 28 σχολεία, οι δάσκαλοι/εκπαιδευτικοί της τάξης ή οι ψυχολόγοι αξιολογούσαν τις ατομικές ψυχοφυσικές ικανότητες των αλλοδαπών μαθητών και τους περιβαλλοντικούς παράγοντες που επηρέαζαν τη λειτουργία τους στο σχολείο και, εάν ήταν απαραίτητο, οργανωνόταν η εν λόγω βοήθεια (NIK, 2024).

Το 62% των 510 εκπαιδευτικών που συμμετείχαν στη μελέτη του NIK δήλωσε ότι όλοι οι μαθητές τους έλαβαν ψυχολογική και παιδαγωγική βοήθεια. Οι συνηθέστερες μορφές βοήθειας ήταν συμβουλές και διαβουλεύσεις (28%), διδακτικές και διορθωτικές τάξεις (17%), εργαστήρια (10%), τάξεις ανάπτυξης ταλέντων (9%), εξειδικευμένες τάξεις (9%) και τάξεις ανάπτυξης μαθησιακών δεξιοτήτων (8%). Η επιθεώρηση δείχνει επίσης ότι 18 από τα 28 σχολεία εισήγαγαν εσωτερικές διαδικασίες/προγράμματα για την ένταξη των αλλοδαπών μαθητών στη σχολική κοινότητα. Στην

περίπτωση σχεδόν των μισών από αυτές τις εγκαταστάσεις (περίπου 42%), αυτό συνέβη μετά το ξέσπασμα του πολέμου στην Ουκρανία (NIK, 2024) .

Οι παρατηρήσεις των εκπαιδευτικών και των πολιτιστικών βοηθών έδειξαν ότι ορισμένα παιδιά ένιωθαν φόβο επειδή δεν γνώριζαν ποιες ήταν οι προσδοκίες για αυτά. Οι εκπαιδευτικοί ένιωθαν επίσης ανασφάλεια επειδή δεν είχαν την εμπειρία και τη γνώση των μεθόδων εργασίας με μαθητές που δεν μιλούσαν πολωνικά. Η κατάσταση απαιτούσε επίσης από τους εκπαιδευτικούς να έχουν γνώσεις σχετικά με την εργασία με άτομα με τραύματα και τον τρόπο επίλυσης των συγκρούσεων σε μια ομάδα (NIK, 2024) .

Από τη μελέτη με τίτλο "Δημοτική εκπαίδευση για μαθητές με μεταναστευτική εμπειρία" μαθαίνουμε περισσότερα για τις δυσκολίες και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι δάσκαλοι που εργάζονται με αλλοδαπά παιδιά. Οι περισσότεροι από τους εκπαιδευτικούς που συμμετείχαν στη μελέτη δεν είχαν προηγούμενη εμπειρία στην εργασία με αλλοδαπούς μαθητές και δήλωσαν ότι εξεπλάγησαν από τη νέα κατάσταση. Παρόλα αυτά, οι εκπαιδευτικοί αποφάσισαν να αναλάβουν τις επαγγελματικές προκλήσεις και προετοιμάστηκαν διεξοδικά για τη νέα κατάσταση. Οι εκπαιδευτικοί επέστησαν την προσοχή στην ανάγκη για μια ευέλικτη προσέγγιση στην τάξη στο τρέχον πρόγραμμα σπουδών. Τόνισαν την ανάγκη να απομακρυνθούν από το πρότυπο διδασκαλίας που γνώριζαν και χρησιμοποιούσαν στη δουλειά τους με τους μαθητές μέχρι τώρα. Το κλειδί της επιτυχίας αποδείχθηκε ότι ήταν η ετοιμότητα των εκπαιδευτικών να κατανοήσουν τα παιδιά με μεταναστευτική εμπειρία, η οποία εκδηλώθηκε με την αναζήτηση πληροφοριών σχετικά με τη χώρα καταγωγής του μαθητή, τον πολιτισμό, τις παραδόσεις και το εκπαιδευτικό σύστημα. Πηγή πληροφόρησης για τους εκπαιδευτικούς ήταν κυρίως το Internet, αλλά και βιβλία και ταινίες. Η συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών και γονέων αποδείχθηκε πολύ σημαντική. Χάρη σε αυτό, οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στην έρευνα αισθάνθηκαν πιο ικανοί να σχεδιάζουν και να διεξάγουν διάφορες εκπαιδευτικές δραστηριότητες, χωρίς να φοβούνται ότι οι ενέργειές τους μπορεί να προσβάλλουν τον μαθητή και την οικογένειά του (Nowosielski, 2021) .

Οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στην έρευνα, προσπαθώντας να αναπτύξουν δημιουργικές μεθόδους εργασίας με αλλοδαπά παιδιά, χρησιμοποίησαν μεθόδους διδασκαλίας που ήταν διαθέσιμες και γνωστές σε αυτούς. Ταυτόχρονα, εξατομίκευαν την προσέγγισή τους και επέλεξαν μεθόδους εργασίας και εργαλεία που, κατά τη γνώμη τους, ήταν ικανά να προκαλέσουν το ενδιαφέρον του συγκεκριμένου παιδιού για την πολωνική γλώσσα και να διευκολύνουν την εκμάθησή του. Οι εκπαιδευτικοί χρησιμοποιούσαν συχνότερα μεθόδους εικόνας όπως: οπτικοποιήσεις, μάθηση μέσω εικόνων, γραφικών, φωτογραφιών, μάθηση μέσω εμπειρίας, εκπαιδευτικές ταινίες, επιτραπέζια παιχνίδια, ομαδική εργασία και δράμα (Nowosielski, 2021) .

Ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα που ανέφεραν οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στη μελέτη ήταν η έλλειψη διαθέσιμης μεθοδολογικής υποστήριξης όσον αφορά τις μεθόδους επικοινωνίας με τους αλλοδαπούς μαθητές ή τους γονείς τους, καθώς και τη διδασκαλία της πολωνικής ως δεύτερης γλώσσας και την εισαγωγή των παιδιών σε νέους συμμαθητές. Οι εκπαιδευτικοί επέστησαν επίσης την προσοχή στην έλλειψη δημοσίως διαθέσιμου υλικού (διδασκτικών βοηθημάτων, εγχειριδίων, ακόμη και χαλαρών μεθοδολογικών κατευθυντήριων γραμμών), καθώς και κατάρτισης, μαθημάτων και εργαστηρίων για την εργασία με παιδιά με μεταναστευτική εμπειρία. Αξίζει να τονιστεί ότι οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στην έρευνα δεν θυμόντουσαν να έχουν διδαχθεί τα παραπάνω στοιχεία κατά τη διάρκεια των παιδαγωγικών τους σπουδών. Ως εκ τούτου, οι εκπαιδευτικοί αναζήτησαν ανεξάρτητα πληροφορίες σχετικά με την εκπαίδευση των αλλοδαπών παιδιών. Όταν δεν μπορούσαν να βρουν επαγγελματικές μελέτες σχετικά με τη μεθοδολογία της εργασίας με παιδιά με μεταναστευτική εμπειρία, οι εκπαιδευτικοί χρησιμοποίησαν τις γενικές παιδαγωγικές τους γνώσεις, την εμπειρία και τη διαίσθησή τους. Ταυτόχρονα, οι ερωτηθέντες εξέφρασαν την προθυμία τους να διευρύνουν τις γνώσεις

τους συμμετέχοντας σε μεθοδολογική κατάρτιση και μαθήματα σχετικά με την εργασία με αλλοδαπά παιδιά, αν είχαν τέτοια ευκαιρία (Nowosielski, 2021) .

Οι συγγραφείς της παραπάνω μελέτης εντόπισαν επίσης συστημικές δυσκολίες. Πρόσθετα μαθήματα πολωνικής ως δεύτερης γλώσσας διεξάγονται σε πολωνικά εκπαιδευτικά ιδρύματα μόνο για αλλοδαπά παιδιά σχολικής ηλικίας. Κατά συνέπεια, τα παιδιά προσχολικής ηλικίας με μεταναστευτική εμπειρία στερούνται υποστήριξης με τη μορφή διδασκαλίας της πολωνικής γλώσσας. Τα παιδιά προσχολικής ηλικίας μπορούν να υπολογίζουν στη βοήθεια των δασκάλων και των παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας, οι οποίοι με τη σειρά τους τόνισαν τα κενά στην πρόσβαση σε κατάλληλα διδακτικά και μεθοδολογικά βοηθήματα (Nowosielski, 2021) .

Η διαθεσιμότητα εργαλείων, υλικών και ανταλλαγής γνώσεων στον τομέα των καταλληλότερων τρόπων βοήθειας των παιδιών προσφύγων για το προσωπικό και τα ιδρύματα του τομέα της ΕΕΚ.

Γνωρίζουμε από τη μελέτη "Προβλήματα εκπαίδευσης παιδιών και νέων από την Ουκρανία - συστάσεις του Επιτρόπου για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα" ότι τα πολωνικά νηπιαγωγεία και σχολεία, τα οποία δέχθηκαν εκατοντάδες χιλιάδες παιδιά από την Ουκρανία μετά τον Φεβρουάριο του 2022, παλεύουν με ένα βαρύ οικονομικό βάρος. Επί του παρόντος, οι οικονομικοί πόροι που μεταφέρονται στις τοπικές κυβερνήσεις (φορείς που διαχειρίζονται εκπαιδευτικά ιδρύματα) στο πλαίσιο των εκπαιδευτικών επιδοτήσεων δεν καλύπτουν πλήρως το κόστος της εκπαίδευσης, της φροντίδας και της ανατροφής των παιδιών των αλλοδαπών. Εν τω μεταξύ, η ένταξη των μικρότερων παιδιών των αλλοδαπών σε συστηματικές εκπαιδευτικές δραστηριότητες αποτελεί σημαντική επένδυση από την άποψη της κοινωνίας. Η πολυπολιτισμική εκπαίδευση είναι απαραίτητη ήδη στα νηπιαγωγεία, προκειμένου να οικοδομηθεί η αμοιβαία κατανόηση και να αποφευχθούν πιθανές κοινωνικές συγκρούσεις στο μέλλον. Με τη σειρά της, η εκπαίδευση από τα πρώτα χρόνια επιτρέπει στα παιδιά να αποκτήσουν βασικές ικανότητες και τα βοηθάει σε μεταγενέστερα εκπαιδευτικά στάδια (Επίτροπος Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, 2024) .

Η μελέτη δείχνει επίσης ότι τα παιδιά των αλλοδαπών που εισήχθησαν σε κανονικές τάξεις το 2022 δεν είχαν πρόσβαση σε εκπαιδευτικό υλικό, συμπεριλαμβανομένων των βιβλίων της πολωνικής γλώσσας. Οι εκπαιδευτικοί, με τη σειρά τους, έπρεπε να τα βγάλουν πέρα μόνοι τους, π.χ. χρησιμοποιώντας αρχεία σε ιστότοπους. Η διεξαγωγή των μαθημάτων ήταν πολύ δύσκολη εάν οι εκπαιδευτικοί δεν είχαν τη δυνατότητα να εκτυπώσουν ή να αντιγράψουν υλικό μαθήματος στο σχολείο. Μια μεγάλη ομάδα παιδιών προσφύγων είναι άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, αλλά τα κέντρα ψυχολογικής και παιδαγωγικής συμβουλευτικής δεν διαθέτουν ειδικούς που να μιλούν ουκρανικά και ρωσικά, καθώς και μεταφραστές. Χωρίς σωστή διάγνωση του μαθητή, τα σχολεία δεν μπορούν να ανταποκριθούν επαρκώς στην ατομική ανάπτυξη και τις εκπαιδευτικές ανάγκες των αλλοδαπών μαθητών (Επίτροπος Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, 2024) .

Σύμφωνα με τη μελέτη, το σημαντικότερο εμπόδιο στις επαφές μεταξύ ενός αλλοδαπού παιδιού και του ιδρύματος (διευθυντής/ες και εκπαιδευτικοί) ήταν η έλλειψη γνώσης της πολωνικής γλώσσας από το παιδί και την οικογένειά του και η κακή γνώση της αγγλικής/ρωσικής/ουκρανικής γλώσσας από τον/τους διευθυντή/ες και τους εκπαιδευτικούς. Υπήρχε επίσης η ανάγκη λήψης οργανωτικών μέτρων σχετικά με τη συμμετοχή στη σχολική ζωή των μαθητών που μεγάλωσαν σε μια ελαφρώς διαφορετική κουλτούρα ή εκπαιδεύτηκαν σε ένα διαφορετικό εκπαιδευτικό σύστημα, όπως: ειδικά γεύματα ή θρησκευτικά μαθήματα (Nowosielski, 2021) .

Με βάση τη δημοσίευση "Η στάση των εκπαιδευτικών απέναντι στην εκπαίδευση των παιδιών μεταναστών στα πολωνικά σχολεία. Προβλήματα που σχετίζονται με την εκπαίδευσή τους" μαθαίνουμε

για τα κύρια προβλήματα των εκπαιδευτικών κατά τη διαδικασία εκπαίδευσης μαθητών από άλλες χώρες.

Πίνακας 1. Προβλήματα που προκύπτουν από την εφαρμογή της διδακτικής και εκπαιδευτικής διαδικασίας με παιδιά μεταναστών

Σχολικά προβλήματα που σχετίζονται με παιδιά μεταναστών	N*	%
Αποτέλεσμα της άγνοιας της γλώσσας- έλλειψη γλωσσικά προετοιμασμένων εκπαιδευτικών, σχολικών βιβλίων και διδακτικών βοηθημάτων	41	97.62
Ψυχολογικά προβλήματα που προκύπτουν από την έλλειψη αίσθησης ασφάλειας, π.χ. επιθετικότητα μεταξύ συνομηλίκων και προς τους εκπαιδευτικούς, απαράδεκτη συμπεριφορά των παιδιών μεταναστών που εστιάζουν κοινωνικά την προσοχή στον εαυτό τους	37	73.81
Προβλήματα που σχετίζονται με τη διδακτική διαδικασία, έλλειψη ενδιαφέροντος, έλλειψη ενεργού συμμετοχής στο μάθημα, έλλειψη κινήτρων για μάθηση, διατάραξη των μαθημάτων	24	57.14
Παράλειψη φοίτησης	11	26.19
Έλλειψη γνώσεων σχετικά με την κατάσταση της ζωής των παιδιών μεταναστών, δύσκολη επαφή με τους γονείς	10	23.81
Άλλα	6	14.28

Πηγή: Bartkowiak, *Teachers' attitudes towards educating immigrant children in Polish schools. Προβλήματα που σχετίζονται με την εκπαίδευσή τους, Ο δάσκαλος στη σύγχρονη εκπαιδευτική πραγματικότητα, 2021, σ. 279.*

Όπως παρατηρούμε στον παραπάνω πίνακα, οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στην έρευνα θεώρησαν την έλλειψη γλωσσικά προετοιμασμένου διδακτικού προσωπικού και την έλλειψη σχολικών βιβλίων και άλλων διδακτικών βοηθημάτων που είναι απαραίτητα για τη διδακτική διαδικασία στις γλώσσες των μεταναστών ως το σημαντικότερο πρόβλημα στην εκπαίδευση των παιδιών των μεταναστών. Τα ψυχολογικά προβλήματα που προκύπτουν από την έλλειψη αισθήματος ασφάλειας ήρθαν δεύτερα στις απαντήσεις των εκπαιδευτικών. Στην τρίτη θέση, οι ερωτηθέντες εκπαιδευτικοί τοποθέτησαν τα προβλήματα που σχετίζονται με τη διδακτική διαδικασία, την έλλειψη ενδιαφέροντος των μαθητών, την έλλειψη ενεργού συμμετοχής στο μάθημα και την έλλειψη κινήτρων των μαθητών για μάθηση (Bartkowiak, *Teachers' attitudes towards educating immigrant children in Polish schools. Problems related to their education, Teacher in the contemporary educational reality, 2021*).

Για τους εκπαιδευτικούς που δεν έχουν εμπειρία στην εργασία με αλλόγλωσσους μαθητές, η προετοιμασία κατάλληλου διδακτικού υλικού αποτελεί μεγάλη πρόκληση. Παρά το γεγονός ότι η επιλογή εγχειριδίων στην εκδοτική αγορά αυξάνεται, ο μεγαλύτερος αριθμός εγχειριδίων και ασκήσεων απευθύνεται σε ουκρανόφωνους μαθητές σε διάφορα επίπεδα γλωσσομάθειας. Λιγότερα διδακτικά υλικά και βοηθήματα δημιουργήθηκαν για μη σλαβόφωνους μαθητές. Για την εκμάθηση της πολωνικής γλώσσας σε μικρότερα παιδιά, χρησιμοποιείται συχνότερα το εγχειρίδιο "Μου αρέσουν τα πολωνικά" του A. Rabiej. Κατά τη διδασκαλία των αλλοδαπών στα δημοτικά σχολεία, η πιο δημοφιλής σειρά εγχειριδίων και υλικών είναι το "Πολωνικά βήμα προς βήμα junior" των M. Grudzień, P. Kuc και I. Stempel. Ωστόσο, αυτό το εγχειρίδιο καλύπτει μόνο 60 ώρες μελέτης. Και τα δύο παραπάνω Τα εγχειρίδια απευθύνονται σε αρχάριους μαθητές. Η εκδοτική αγορά εξακολουθεί να στερείται υλικού για τη διδασκαλία μη σλαβόφωνων παιδιών και εφήβων από το επίπεδο A2. Δεν υπάρχει επίσης υλικό για την ανάπτυξη ή τη βελτίωση επιμέρους δεξιοτήτων, π.χ. της γραφής, η οποία αποτελεί μεγάλη πρόκληση για τους μαθητές που δεν χρησιμοποιούν το λατινικό αλφάβητο. Ορισμένα από τα διδακτικά βοηθήματα που προορίζονται για την εκπαίδευση ενηλίκων μπορούν να προσαρμοστούν στις ανάγκες των νεότερων μαθητών, αλλά αυτό μπορεί να είναι δύσκολο για τους Πολωνούς εκπαιδευτικούς χωρίς γλωσσοδιδασκτικά προσόντα λόγω της χρήσης διαφορετικών μεθόδων, του περιεχομένου της διδασκαλίας και της μη εξοικείωσης με αυτά τα διδακτικά υλικά (A. Majewska, 2019).

Το ισχύον πρόγραμμα διδασκαλίας της πολωνικής γλώσσας στο πολωνικό εκπαιδευτικό σύστημα δεν διευκολύνει ιδιαίτερα την απόκτηση και την ανάπτυξη επικοινωνιακών ικανοτήτων στα πολωνικά από έναν μαθητή με μεταναστευτική εμπειρία. Το πρόγραμμα επικεντρώνεται στη λογοτεχνική και πολιτιστική εκπαίδευση. Βασίζεται σε κείμενα που είναι πολιτισμικά και γλωσσικά δύσκολα κατανοητά για τους μαθητές με μεταναστευτική εμπειρία. Επιπλέον, τα κείμενα που χρησιμοποιούνται στο πρόγραμμα σπουδών σε περιορισμένο βαθμό αποτελούν ένα μοντέλο εφαρμόσιμων γραμματικών και πραγματολογικών γλωσσικών συμβάσεων και μια βάση για τη συμπλήρωση του λεξιλογίου που απαιτείται στην καθημερινή και σχολική επικοινωνία. Η γλωσσική ενότητα, από την άλλη πλευρά, καλύπτει κυρίως τη μελέτη της γλώσσας και όχι την εκμάθηση της γλώσσας (Gębka-Wolak, 2019).

Κάθε μαθητής πολωνικού δημοτικού σχολείου, συμπεριλαμβανομένου του πολίτη της Ουκρανίας, έχει το δικαίωμα ελεύθερης πρόσβασης σε σχολικά βιβλία, εκπαιδευτικό υλικό ή υλικό ασκήσεων που προορίζονται για τα υποχρεωτικά μαθήματα στον τομέα της γενικής εκπαίδευσης. Η Ολοκληρωμένη Εκπαιδευτική Πλατφόρμα (ZPE) που διαχειρίζεται ο Υπουργός Παιδείας και Επιστημών περιλαμβάνει τη σελίδα "Σχολείο για εσάς", συμπεριλαμβανομένης της καρτέλας "προπαρασκευαστικά τμήματα" (<https://zpe.gov.pl/a/oddzialy-przygotowawcza/D1EzffxI8>), όπου διατίθενται υλικά και σύνδεσμοι προς δωρεάν σχολικά εγχειρίδια και εκπαιδευτικό υλικό που προορίζονται για τη διδασκαλία της πολωνικής ως ξένης γλώσσας σε παιδιά και νέους, καθώς και πληροφορίες σχετικά με δωρεάν μαθήματα πολωνικής και αγγλικής γλώσσας για πολίτες από την Ουκρανία. Οι πόροι συμπληρώνονται και επεκτείνονται συνεχώς. Η ZPE παρέχει σε όλους ανοικτή και δωρεάν πρόσβαση σε πολυάριθμο εκπαιδευτικό υλικό (Επίτροπος Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, 2024).

Παρακάτω θα παρουσιάσουμε παραδείγματα διαθέσιμου εκπαιδευτικού υλικού και εργαλείων που μπορεί να χρησιμοποιήσει το εκπαιδευτικό/επαγγελματικό προσωπικό όταν εργάζεται με μαθητές με μεταναστευτικό υπόβαθρο.

1) Η εταιρεία Learnetic, σε συνεργασία με τον ουκρανικό εκπαιδευτικό εκδοτικό οίκο Ranok, ετοίμασε και διέθεσε δωρεάν ψηφιακές εκδόσεις σχολικών βιβλίων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν από Ουκρανούς μαθητές σε όλο τον κόσμο. Το υλικό που παρέχεται στη μητρική γλώσσα επιτρέπει στους μαθητές να διατηρήσουν τη συνέχεια της εκπαίδευσης ανεξάρτητα από τον τόπο διαμονής τους και το πρόγραμμα σπουδών εκεί. Αξίζει να τονιστεί ότι τα υλικά έχουν προετοιμαστεί έτσι ώστε ο μαθητής να μπορεί να εργαστεί με αυτά ανεξάρτητα. Χάρη σε αυτό, το γλωσσικό εμπόδιο μεταξύ του μαθητή και του καθηγητή δεν αποτελεί πλέον περιορισμό - ο κηδεμόνας, ο καθηγητής ή ο γονέας μπορεί να ελέγχει τα αποτελέσματα του μαθητή χάρη στις αυτόματα παραγόμενες αναφορές. Για να χρησιμοποιήσετε τις ψηφιακές εκδόσεις των σχολικών βιβλίων, το μόνο που χρειάζεστε είναι μια συσκευή πολυμέσων και πρόσβαση στο Διαδίκτυο. Το υλικό είναι διαθέσιμο στην πλατφόρμα <https://www.mcourser.com/> (μετά την είσοδο στον ιστότοπο, αλλάξτε τη γλώσσα σε ουκρανική) και <https://www.dzwonek.pl/>. Άμεσος σύνδεσμος στους πόρους που δημιουργήθηκαν με τον εκδοτικό οίκο Ranok: https://www.mcourser.com/ranok/_1/next/~structure

2) Η Learnetic έχει επίσης ετοιμάσει το πρόγραμμα Я туг! (Είμαι εδώ!), ένα σύνολο διαδραστικών ασκήσεων για την εκμάθηση των βασικών στοιχείων της ουκρανικής και της πολωνικής γλώσσας. Το πρόγραμμα μπορεί να χρησιμοποιηθεί κατά τη διάρκεια μαθημάτων σε προπαρασκευαστικά τμήματα και κατά τη διάρκεια μαθημάτων που αποσκοπούν στην ενσωμάτωση μιας γλωσσικά διαφορετικής ομάδας. Το υλικό διατίθεται δωρεάν και απευθύνεται τόσο σε ουκρανικά όσο και σε πολωνικά παιδιά και εκπαιδευτικούς. Το πρόγραμμα είναι διαθέσιμο στην πλατφόρμα <https://www.dzwonek.pl/>, <https://www.mtalent.pl/> και απευθείας στην πλατφόρμα mCourser: https://www.mcourser.com/Learnetic/_/next/~structure (learnetic.pl, 2022).

Μέρος II - Συνεντεύξεις

Σε αυτό το μέρος της έκθεσης θα παρουσιάσουμε τα σημαντικότερα ευρήματα από τις ατομικές συνεντεύξεις σε βάθος (IDI) με εκπροσώπους του τομέα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης που πραγματοποιήθηκαν στην Πολωνία.

Ο γενικός στόχος των ΠΔΕ ήταν να προσδιοριστεί η γενική εικόνα των μεταναστευτικών/προσφυγικών ζητημάτων στις περιφέρειες/χώρες των εταίρων, ώστε να γίνει πλήρως αντιληπτή και κατανοητή η κατάσταση. Αυτό θα βοηθήσει στον εντοπισμό των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες/πρόσφυγες σε καθημερινή βάση. Ως εκ τούτου, θα διευκολυνθεί ο προσδιορισμός αποτελεσματικών μέτρων που μπορούν να εισαχθούν για τη βελτίωση της κατάστασής τους και σε ποιο βαθμό τα αποτελέσματα του έργου μπορούν να βοηθήσουν στην εκπλήρωση αυτού του καθήκοντος.

Αναλυτικότερα, οι στόχοι των συνεντεύξεων ήταν:

- να προσδιορίσει τις πραγματικές ανάγκες και τα προβλήματα των μεταναστών/προσφύγων και των παιδιών τους όσον αφορά τη διαδικασία ένταξης.
- να εντοπίσουν τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν καθημερινά οι μετανάστες/πρόσφυγες.
- να ενημερωθούν για τις προσδοκίες και τα καθημερινά προβλήματα της πραγματικής ζωής του προσωπικού ΕΕΚ όσον αφορά τη διαδικασία ένταξης των μεταναστών/προσφύγων.
- να προσδιορίσει τις τρέχουσες ανάγκες, προσδοκίες και δυσκολίες των εκπαιδευτικών ΕΕΚ που εργάζονται με παιδιά πρόσφυγες.
- να διευκολύνει τη διαθεσιμότητα εργαλείων, υλικών και την ανταλλαγή γνώσεων στον τομέα των καταλληλότερων τρόπων βοήθειας των παιδιών προσφύγων μεταξύ του προσωπικού και των ιδρυμάτων του τομέα της ΕΕΚ.
- ευαισθητοποίηση σχετικά με την κατάσταση των μεταναστών/προσφύγων στην περιοχή/χώρα.

Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν στις 30 Σεπτεμβρίου 2024 στο Λούμπλιν (Πολωνία) με δύο εκπροσώπους του Polski Czerwony Krzyż (Πολωνικός Ερυθρός Σταυρός), οι οποίοι εργάζονται καθημερινά με μετανάστες και τα παιδιά τους. Κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων, οι οποίες διήρκεσαν περίπου 45 λεπτά η καθεμία, τέθηκαν 5 ερωτήσεις στο προσωπικό της ΕΕΚ σχετικά με διάφορα θέματα.

1. Η πρώτη ερώτηση ήταν: *"Ποιες είναι, κατά τη γνώμη σας, οι πραγματικές ανάγκες, οι δυνατότητες, οι δυσκολίες και τα προβλήματα των μεταναστών/προσφύγων και των παιδιών τους όσον αφορά τη διαδικασία ένταξης;"*

Οι ερωτηθέντες επεσήμαναν ότι οι κύριες δυσκολίες αφορούν το γλωσσικό εμπόδιο, νομικά ζητήματα, την εξεύρεση στέγης, την εξεύρεση εργασίας, την εξεύρεση σχολείου ή νηπιαγωγείου για τα παιδιά. Το προσωπικό της ΕΕΤ ανέφερε επίσης ότι οι μετανάστες έχουν γενικό πρόβλημα να λάβουν τις απαραίτητες πληροφορίες (*"Όλα τα σημεία πληροφόρησης είναι διάσπαρτα σε διαφορετικά σημεία και δεν υπάρχει ένα ενιαίο, καθορισμένο σημείο όπου ένας μετανάστης/πρόσφυγας μπορεί να αντιμετωπίσει όλα τα προβλήματά του"*).

Όπως βλέπουμε από τις απαντήσεις, η διαδικασία ένταξης των μεταναστών και των προσφύγων παρεμποδίζεται από ένα συνδυασμό γλωσσικών εμποδίων, νομικών περιπλοκών, στεγαστικών προκλήσεων και ανεπαρκούς πρόσβασης σε πληροφορίες και υπηρεσίες. Η αντιμετώπιση αυτών των ζητημάτων απαιτεί μια συντονισμένη προσέγγιση για την παροχή ολοκληρωμένης υποστήριξης και πόρων που είναι εύκολα προσβάσιμοι σε όσους έχουν ανάγκη.

2. Η δεύτερη ερώτηση ακουγόταν σαν: *"Ποιες είναι, κατά τη γνώμη σας, οι προσδοκίες και τα καθημερινά προβλήματα της πραγματικής ζωής του προσωπικού της ΕΕΚ όσον αφορά τη διαδικασία ένταξης των μεταναστών/προσφύγων;"*

Το προσωπικό της ΕΕΚ ανέφερε ότι το κύριο πρόβλημά τους είναι "να παρακινήσουν και να ενθαρρύνουν τους μετανάστες" να εγγραφούν στις υπηρεσίες ΕΕΚ, καθώς πολλοί από αυτούς "εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από την ενίσχυση" και "λαμβάνουν διάφορες μορφές κρατικής οικονομικής βοήθειας". Επιπλέον, για το προσωπικό της ΕΕΚ είναι δύσκολο να κατευθύνει και να υποστηρίξει τους μετανάστες, καθώς πρέπει να συναλλάσσονται με πολλούς διαφορετικούς φορείς για να αντιμετωπίσουν διάφορα καθημερινά ζητήματα.

Και οι δύο απαντήσεις αναδεικνύουν τις σημαντικές προκλήσεις που αντιμετωπίζει το προσωπικό της ΕΕΚ για την παροχή βοήθειας στους μετανάστες και τους πρόσφυγες κατά τη διάρκεια της διαδικασίας ένταξης. Αποκαλύπτουν μια κοινή κατανόηση των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν και οι δύο ομάδες. Ο πρώτος εκπρόσωπος της ΕΕΚ τόνισε την ανάγκη για μια κεντρική βάση δεδομένων πληροφοριών που θα μπορεί να καθοδηγήσει τους μετανάστες και τους πρόσφυγες στους κατάλληλους πόρους. Επισημαίνει τις προκλήσεις που προκύπτουν από την αποδιοργάνωση της διαθέσιμης υποστήριξης. Αντίθετα, ο ερωτώμενος #2 εστιάζει σε συγκεκριμένα πρακτικά εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι πρόσφυγες, όπως η απόκτηση εγγράφων και πιστοποιητικών γλωσσομάθειας, τα οποία επηρεάζουν άμεσα την ικανότητά τους να ενταχθούν και να γίνουν ανεξάρτητοι. Επίσης, και οι δύο αποκρινόμενοι τόνισαν κοινές προκλήσεις, όπως η έλλειψη πόρων, πληροφοριών και η εξάρτηση από τη βοήθεια.

3. Η τρίτη ερώτηση κατά τη διάρκεια της συνέντευξης ήταν: *"Ποιες είναι, κατά τη γνώμη σας, οι τρέχουσες ανάγκες, προσδοκίες και δυσκολίες των εκπαιδευτικών ΕΕΚ που εργάζονται με παιδιά πρόσφυγες;"*

Και οι δύο απαντήσεις υπογραμμίζουν την έλλειψη αρκετών ευκαιριών για τα παιδιά των προσφύγων να συμμετάσχουν σε εξωσχολικές δραστηριότητες. Ο ερωτώμενος #1 αναφέρει συγκεκριμένα την απουσία τέτοιων δραστηριοτήτων ως επιβλαβή για τη δημιουργικότητα και την ανάπτυξη ("τα παιδιά πρόσφυγες στερούνται εξωσχολικών δραστηριοτήτων όπου μπορούν να αναπτυχθούν και να ασχοληθούν με τη δημιουργικότητα"), και ο ερωτώμενος #2 αναφέρει ότι η έλλειψη πολιτιστικών δραστηριοτήτων και συναντήσεων καθυστερεί την ένταξη ("υπάρχει έλλειψη πολιτιστικών δραστηριοτήτων και συναντήσεων για τα παιδιά, γεγονός που δυσχεραίνει την κατάσταση όσον αφορά την ένταξη").

Καθώς και οι απαντήσεις υπογραμμίζουν την αναγκαιότητα των συστημάτων υποστήριξης για τα παιδιά πρόσφυγες. Ο ερωτώμενος #1 συζητά την ανάγκη για ψυχολογική και πληροφοριακή υποστήριξη. Η δεύτερη απάντηση θίγει το ευαίσθητο θέμα του mobbing στο σχολείο. Ταυτόχρονα, ο ερωτώμενος τονίζει ότι οι αλλοδαποί βοηθοί στα σχολεία (που προσλαμβάνονται ειδικά για την υποστήριξη των παιδιών προσφύγων) δεν έχουν την απαραίτητη επάρκεια στην πολωνική γλώσσα για να αποτρέψουν τον εκφοβισμό όσον αφορά τα παιδιά αυτά.

4. Η τέταρτη ερώτηση ακουγόταν σαν: *"Ποια είναι η εμπειρία σας σχετικά με τη διαθεσιμότητα για το προσωπικό και τους φορείς του τομέα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης διαφόρων εργαλείων, υλικών και ανταλλαγής γνώσεων στον τομέα των καταλληλότερων τρόπων βοήθειας των παιδιών προσφύγων;"*

Από τις απαντήσεις του προσωπικού των ΕΕΚ μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι και οι δύο ερωτηθέντες τονίζουν την ανάγκη για εκπαίδευση ώστε να βοηθήσουν καλύτερα τα παιδιά πρόσφυγες ("Μου λείπουν οι γνώσεις στον τομέα της ψυχολογικής υποστήριξης [...] Θα ήθελα να μάθω περισσότερα για το πώς να υποστηρίξω τα παιδιά στην πορεία προς την ένταξη, πώς να διατηρώ αποστάσεις μαζί τους και πώς να τα υποστηρίξω χωρίς να παραβιάζω τα προσωπικά τους όρια, βοηθώντας τα έτσι αντί να τα βλέπω").

Και οι δύο ερωτηθέντες αναγνωρίζουν τις προκλήσεις στην πρόσβαση στους κατάλληλους πόρους. Ο ερωτώμενος #1 επισημαίνει την έλλειψη γνώσεων και ευκαιριών κατάρτισης, ενώ ο ερωτώμενος #2 επισημαίνει την απουσία ειδικών μαθημάτων που προσφέρονται από το ίδρυμά τους, γεγονός που καθιστά δύσκολη την παρακολούθηση της απαραίτητης εκπαίδευσης ("μπορείς πάντα να βρεις πρόσθετη

κατάρτιση ή να μάθεις περισσότερα για τη βοήθεια των παιδιών προσφύγων στο διαδίκτυο, σε διάφορους ιστότοπους ή πλατφόρμες, αλλά το ίδρυμά μας δεν μας προσέφερε ειδικά μαθήματα").

5. Η τελευταία ερώτηση παρουσιάστηκε ως ανοικτού τύπου. Αφορούσε τυχόν προτάσεις των ερωτηθέντων.

Από τις απαντήσεις αυτές βλέπουμε ότι και οι δύο ερωτηθέντες υπογραμμίζουν τις συνεχιζόμενες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι πρόσφυγες, ιδίως στο πλαίσιο του πολέμου στην Ουκρανία, και εκφράζουν την επιθυμία για περισσότερη υποστήριξη και πόρους για να βοηθηθεί η ένταξή τους στην πολωνική κοινωνία (*"πρέπει να συνεχίσουμε να υποστηρίζουμε τους πρόσφυγες, δυστυχώς η οικονομική βοήθεια προς το παρόν περικόπτεται. Ο πόλεμος δεν έχει τελειώσει και οι άνθρωποι αυτοί θέλουν επίσης μια ευκαιρία να ενσωματωθούν"*).

Και οι δύο απαντήσεις αντανακλούν την ανησυχία για τη μείωση της οικονομικής στήριξης των προσφύγων. Επιπλέον, ο ερωτώμενος #2 τονίζει τις ιδιαίτερες δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι ηλικιωμένοι πρόσφυγες, ζητώντας εστιασμένη υποστήριξη για αυτή την ευάλωτη ομάδα πληθυσμού (*"τώρα η οικονομική τους κατάσταση είναι πολύ δύσκολη, προσπαθούν να βρουν δουλειά, αλλά δεν απασχολούνται λόγω της ηλικίας τους"*). Η ικανοποίηση αυτών των αναγκών θα μπορούσε να βελτιώσει τη συνολική εμπειρία ένταξης των προσφύγων στην Πολωνία.

Συνοψίζοντας, και οι δύο ερωτηθέντες - εκπρόσωποι του τομέα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Πολωνία επισήμαναν διάφορα προβλήματα, ανάγκες και προσδοκίες όσον αφορά τόσο τους μετανάστες όσο και το προσωπικό της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Όσον αφορά το προσωπικό της ΕΕΚ, τα κύρια προβλήματα είναι το γλωσσικό εμπόδιο, η ανεπαρκής κατάρτιση στην ψυχολογία και τα πολλά ξεχωριστά ιδρύματα στα οποία οι μετανάστες πρέπει να απευθύνονται από τους ίδιους ξεχωριστά. Από την άλλη πλευρά, οι μετανάστες και τα παιδιά τους αντιμετωπίζουν βασικά προβλήματα όσον αφορά την οικονομική κατάσταση, τη στέγαση, την εργασία, την εκπαίδευση, την αναγνώριση προσόντων, την ψυχολογική υποστήριξη ή την πολιτιστική και κοινωνική ένταξη.

Μέρος III - Διαδικτυακή έρευνα

Σε αυτό το μέρος της έκθεσης θα παρουσιάσουμε τα ευρήματα έρευνας που διεξήχθη στην Πολωνία μεταξύ του προσωπικού της ΕΕΚ. Πραγματοποιήθηκε διαδικτυακή έρευνα (με τη χρήση φορμών Google) από τις 10 έως τις 22 Οκτωβρίου 2024.

Σκοπός της έρευνας ήταν να διευκρινιστεί η γενική εικόνα των μεταναστευτικών/προσφυγικών ζητημάτων στις χώρες του προγράμματος, ώστε να γίνει πλήρως αντιληπτή και κατανοητή η κατάσταση.

Αναλυτικότερα, οι στόχοι ήταν:

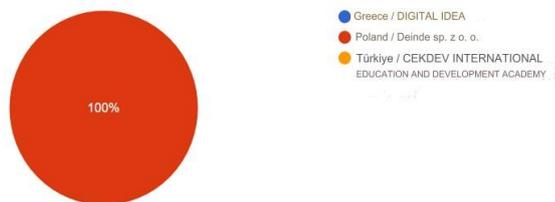
- να προσδιορίσει τις πραγματικές ανάγκες και τα προβλήματα των μεταναστών/προσφύγων και των παιδιών τους κατά τη διαδικασία ένταξης.
- να προσδιορίσει τις τρέχουσες ανάγκες, προσδοκίες και δυσκολίες των εκπαιδευτικών ΕΕΚ που εργάζονται με παιδιά πρόσφυγες.
- ευαισθητοποίηση σχετικά με την κατάσταση των μεταναστών/προσφύγων στην περιοχή/χώρα.

Η έρευνα ήταν ανώνυμη. Το ερωτηματολόγιο περιελάμβανε 17 ερωτήσεις. Στην έρευνα συμμετείχαν συνολικά 13 άτομα που εκπροσωπούσαν τον τομέα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Πολωνία.

1. Η ερώτηση αριθ. 1 αφορούσε τη χώρα διαμονής των ερωτηθέντων.

1. From which country are you completing the survey/from which institution did you receive the invitation to complete the survey?

13 answers

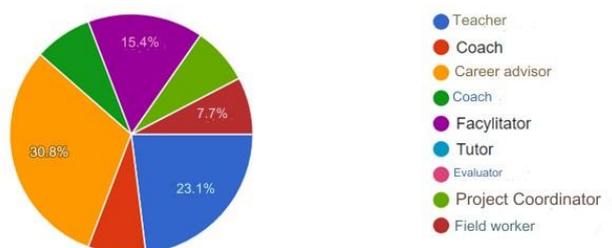

Σύμφωνα με το κυκλικό διάγραμμα, όλοι οι ερωτηθέντες (100%) ανέφεραν ότι έλαβαν την πρόσκληση για την έρευνα από την Deinde sp. z o. o., Πολωνία.

2. Η ερώτηση αριθ. 2 αναφερόταν στη θέση των ερωτηθέντων στον τομέα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.

2. Please specify your professional position in the vocational education and training (VET)/education sector:

13 answers

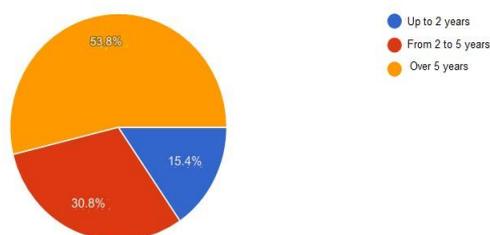

Ο μεγαλύτερος αριθμός των ερωτηθέντων ήταν σύμβουλοι σταδιοδρομίας (30,8%). Συνολικά το 23,1% των ερωτηθέντων αυτοπροσδιορίστηκαν ως εκπαιδευτικοί και το 15,4% ως διευκολυντές. Εκτός από αυτούς, την έρευνα συμπλήρωσαν εργαζόμενοι στην ΕΕΚ, προπονητές, εκπαιδευτές και συντονιστές έργων (7,7 % έκαστος),

3. Η ερώτηση αριθ. 3 ακουγόταν ως εξής: *"Πόσο καιρό εργάζεστε στον τομέα της ΕΕΚ/του εκπαιδευτικού συστήματος;"*

3. How long have you been working in the VET sector/education system?

13 answers

Η πλειονότητα των ερωτηθέντων (53,8%) δήλωσε ότι εργάζεται στον τομέα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης ή στο εκπαιδευτικό σύστημα για περισσότερα από πέντε χρόνια. Το 30,8% των ερωτηθέντων είχε εμπειρία από δύο έως πέντε χρόνια στην ΕΕΚ. Επιπλέον, το 15,4% των ερωτηθέντων ανέφερε ότι εργάζεται στον τομέα της ΕΕΚ για διάστημα έως δύο ετών.

4. Η ερώτηση αριθ. 4 της έρευνας ήταν: *"Ποιες πιστεύετε ότι είναι οι σημαντικότερες ανάγκες των ενηλίκων μεταναστών/προσφύγων κατά τη διαδικασία ένταξης στη χώρα μας;"*

4. What do you think are the most important needs of adult migrants/refugees in the integration process in our country? Please select up to 5 most important.

13 answers

Σε απάντηση της συγκεκριμένης ερώτησης, 12 ερωτηθέντες ανέφεραν ότι η σημαντικότερη ανάγκη των ενηλίκων μεταναστών ή προσφύγων είναι η εκμάθηση της πολωνικής γλώσσας. 10 ερωτηθέντες ανέφεραν σταθερή απασχόληση. 6 ερωτηθέντες ανέφεραν την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων, την ψυχολογική υποστήριξη και την ενσωμάτωση στην τοπική κοινωνία. 5 ερωτηθέντες ανέφεραν ασφαλείς συνθήκες στέγασης και νομική υποστήριξη. Άλλες απαντήσεις επιλέχθηκαν από 3 έως 1 ερωτηθέντες.

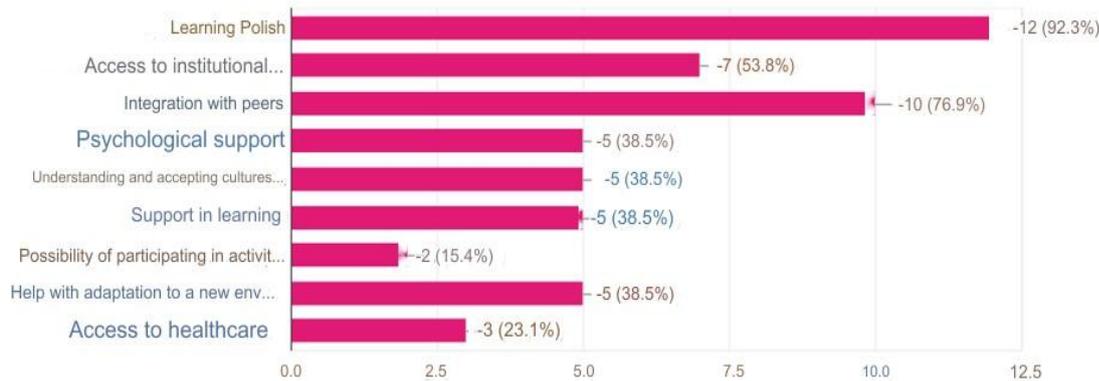

5. Η επόμενη ερώτηση ήταν: "Κατά τη γνώμη σας, ποιες είναι οι σημαντικότερες ανάγκες των παιδιών μεταναστών/προσφύγων κατά τη διαδικασία ένταξης στη χώρα μας;"

5. What do you think are the most important needs of migrant/refugee children in the integration process in our country? Please select up to 5 most important.

13 answers

Ως απάντηση στη συγκεκριμένη ερώτηση, ο μεγαλύτερος αριθμός ερωτηθέντων (12 άτομα) ανέφερε ότι η σημαντικότερη ανάγκη των παιδιών μεταναστών ή προσφύγων είναι η εκμάθηση της πολωνικής γλώσσας. Επιπλέον, 10 ερωτηθέντες ανέφεραν την ενσωμάτωση με συνομηλίκους, 7 ερωτηθέντες ανέφεραν την πρόσβαση σε θεσμική παιδική φροντίδα/δημόσιους παιδικούς σταθμούς και σχολεία. 5 ερωτηθέντες ανέφεραν ψυχολογική υποστήριξη, πολιτισμική κατανόηση και αποδοχή, καθώς και υποστήριξη στη μάθηση και βοήθεια στην προσαρμογή στο νέο περιβάλλον.

6. Η ερώτηση αριθ. έξι στην έρευνα ήταν: "Ποιες πιστεύετε ότι είναι οι βασικές δυσκολίες και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ενήλικοι μετανάστες/πρόσφυγες κατά τη διαδικασία ένταξης στη χώρα μας;"

6. What do you think are the key difficulties and problems of adult migrants/refugees in the integration process in our country? Please select up to 5 most important.

13 answers

Απαντώντας στην ερώτηση αυτή, οι ερωτηθέντες, τις περισσότερες φορές, εντόπισαν τις ακόλουθες δυσκολίες και προβλήματα:

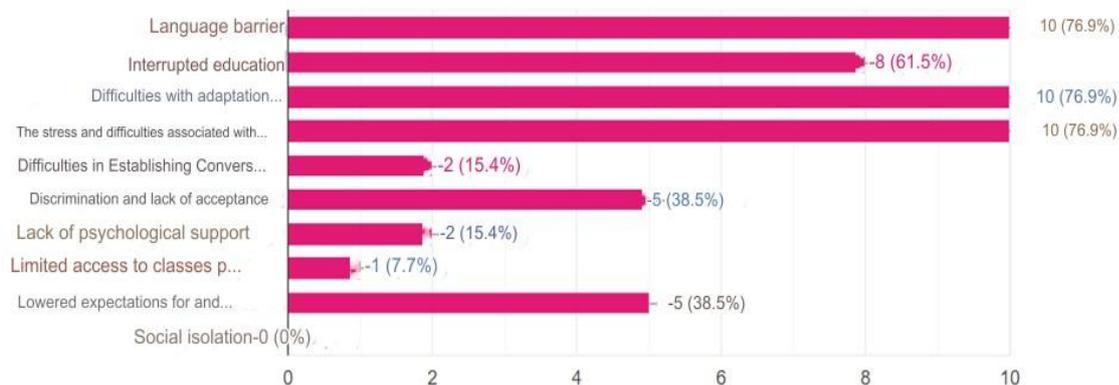

- γλωσσικό εμπόδιο - 12 ανταποκριτές,
- δυσκολίες στην εύρεση εργασίας - 10 απαντήσεις,
- στεγαστικές δυσκολίες - 8 απαντήσεις,
- οικονομικά προβλήματα και προβλήματα με την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων - 7 απαντήσεις,
- διακρίσεις και στερεότυπα - 6 ερωτηθέντες,
- διοικητικό εμπόδιο - 4 απαντήσεις.

7. Στο επόμενο βήμα, οι ερωτηθέντες απάντησαν στην ερώτηση αριθ. 7 "Ποιες πιστεύετε ότι είναι οι βασικές δυσκολίες και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα παιδιά μεταναστών/προσφύγων κατά τη διαδικασία ένταξης στη χώρα μας;".

7. What do you think are the key difficulties and problems of migrant/refugee children in the integration process in our country? Please select up to 5 most important.

13 answers

Στην ερώτηση σχετικά με τις βασικές δυσκολίες και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα παιδιά μεταναστών ή προσφύγων κατά τη διαδικασία ένταξης, το προσωπικό ΕΕΚ ανέφερε: γλωσσικά εμπόδια, δυσκολίες προσαρμογής στο νέο εκπαιδευτικό σύστημα και άγχος και δυσκολίες που σχετίζονται με τραύματα του παρελθόντος (10 απαντήσεις η καθεμία). Επιπλέον, 8 ερωτηθέντες ανέφεραν τη διακοπή της εκπαίδευσης και 5 ερωτηθέντες ανέφεραν τις διακρίσεις και την έλλειψη αποδοχής, καθώς και τις μειωμένες προσδοκίες όσον αφορά τα επιτεύγματά τους. Υπήρχαν επίσης από 1 έως 2 απαντήσεις που ανέφεραν άλλα προβλήματα και δυσκολίες για τους μετανάστες.

8. Η ερώτηση αριθ. 8 ακουγόταν ως εξής: "Ποιες πιστεύετε ότι είναι οι βασικές ευκαιρίες για τους ενήλικες μετανάστες/πρόσφυγες στη διαδικασία ένταξης στη χώρα μας;".

8. What do you think are the key opportunities for adult migrants/refugees in the integration process in our country? Please select up to 5 most important.

13 answers

Σε απάντηση της συγκεκριμένης ερώτησης, 10 ερωτηθέντες ανέφεραν ότι η βασική ευκαιρία για τον ενήλικα μετανάστη ή πρόσφυγα στη διαδικασία ένταξης είναι η συμμετοχή σε μαθήματα και εκπαιδεύσεις. 8 ερωτηθέντες ανέφεραν την απόκτηση σταθερής απασχόλησης. 6 απαντήσεις αναφέρονταν στην προσφορά πολιτισμικής ποικιλομορφίας στην κοινωνία καθώς και στη χρήση προγραμμάτων ένταξης. 5 απαντήσεις ανέφεραν τη συμμετοχή σε τοπικές κοινωνικές πρωτοβουλίες. 4 στελέχη της ΕΕΚ επισήμαναν την ανάπτυξη μιας δικής τους επιχείρησης και την υποστήριξη από μη κυβερνητικές οργανώσεις.

9. Στο επόμενο βήμα, οι ερωτηθέντες απάντησαν στην ερώτηση: "Ποιες πιστεύετε ότι είναι οι βασικές ευκαιρίες για τα παιδιά μεταναστών/προσφύγων στη διαδικασία ένταξης στη χώρα μας;".

9. What do you think are the key opportunities for children of migrants/refugees in the integration process in our country? Please select up to 5 most important.

13 answers

Οι ακόλουθες απαντήσεις δόθηκαν σχετικά με τις βασικές ευκαιρίες για τα παιδιά μεταναστών και προσφύγων στη διαδικασία ένταξης στη χώρα μας:

- 9 ερωτηθέντες επέλεξαν την ικανότητα προσαρμογής σε νέες συνθήκες και την ευκαιρία να κάνουν νέους φίλους,
- 8 άτομα απάντησαν γρήγορα στην εκμάθηση της τοπικής γλώσσας και στην πρόσβαση στην εκπαίδευση,

- 6 ερωτηθέντες επέλεξαν την ένταξη σε ένα ποικιλόμορφο περιβάλλον και την ανάπτυξη πολυπολιτισμικής ταυτότητας,
- 4 ερωτηθέντες επεσήμαναν την απάντηση υποστήριξη από ομοτίμους και αξιοποίηση των εξωσχολικών δραστηριοτήτων.

10. Η ερώτηση αριθ. 10 στην έρευνα ήταν: *"Κατά τη γνώμη σας, ποια είναι τα καθημερινά προβλήματα, οι δυσκολίες και οι προκλήσεις για το εκπαιδευτικό/εκπαιδευτικό προσωπικό που εργάζεται με παιδιά μεταναστών/προσφύγων κατά τη διαδικασία ένταξής τους στη χώρα μας;"*

10. What are, in your opinion, the everyday problems, difficulties and challenges for educational/training staff working with migrant/refugee children in the process of their integration in our country? Please select up to 5 most important.

13 answers

Ο μεγαλύτερος αριθμός απαντήσεων ανέφερε τις δυσκολίες στη γλωσσική επικοινωνία με μαθητές και μαθητές διαφορετικών εκπαιδευτικών επιπέδων σε μια τάξη ως τα καθημερινά προβλήματα, δυσκολίες και προκλήσεις για το προσωπικό της ΕΕΚ που εργάζεται με παιδιά μεταναστών κατά τη διαδικασία ένταξής τους στη χώρα μας. (9 άτομα). Επτά στελέχη ΕΕΚ επισήμαναν την ανάγκη συνεχούς προσαρμογής των μεθόδων διδασκαλίας, τους περιορισμένους χρονικούς πόρους για ατομική εργασία και τις δυσκολίες στη συνεργασία με τους γονείς των παιδιών μεταναστών/προσφύγων. Πέντε άτομα απάντησαν την "αντιμετώπιση του τραύματος των μαθητών". Τέσσερα άτομα ανέφεραν την έλλειψη κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού, προβλήματα πειθαρχίας των μαθητών, προβλήματα προσαρμογής των παιδιών σε ένα νέο περιβάλλον και δυσκολίες στην ένταξη των μαθητών με τους συνομηλίκους τους.

11. Η ακόλουθη ερώτηση ακούστηκε ως εξής: *"Κατά τη γνώμη σας, ποιες είναι οι ανάγκες και οι προσδοκίες του εκπαιδευτικού/εκπαιδευτικού προσωπικού που εργάζεται με παιδιά μεταναστών/προσφύγων κατά τη διαδικασία ένταξής τους στη χώρα μας;"*

11. What are, in your opinion, the needs and expectations of educational/training staff working with migrant/refugee children in the process of their integration in our country? Please select up to 5 most important.

13 answers

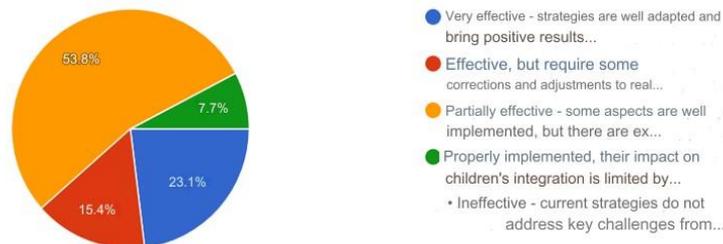

Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων ανέφερε ότι οι σημαντικότερες ανάγκες και προσδοκίες του εκπαιδευτικού προσωπικού που εργάζεται με παιδιά μεταναστών/προσφύγων είναι η πρόσβαση σε εκπαιδευτικό υλικό προσαρμοσμένο στις ανάγκες των μεταναστών (9 απαντήσεις). Επτά άτομα επέλεξαν τις απαντήσεις: "υποστήριξη των παιδιών μεταναστών/προσφύγων στην εκμάθηση της πολωνικής γλώσσας" και "δυνατότητα διαβούλευσης με εμπειρογνώμονες ένταξης". Έξι στελέχη ΕΕΚ επισήμαναν την κατάρτιση στη διδασκαλία παιδιών από διαφορετικές κουλτούρες καθώς και την αυξημένη ψυχολογική υποστήριξη των παιδιών. Πέντε ερωτηθέντες επέλεξαν την απάντηση που αναφέρεται στην υποστήριξη σε μια ποικιλία μεθόδων διδασκαλίας. Τέσσερα άτομα ανέφεραν τη βοήθεια στους μαθητές να αντιμετωπίσουν το τραύμα, τη μεγαλύτερη συμμετοχή της σχολικής διοίκησης και την υποστήριξη στην οικοδόμηση σχέσεων με τους γονείς.

12. Η επόμενη ερώτηση της έρευνας ήταν: "Πώς αξιολογείτε την αποτελεσματικότητα των υφιστάμενων στρατηγικών ένταξης που χρησιμοποιούνται στα εκπαιδευτικά ιδρύματα για την ένταξη των παιδιών προσφύγων/μεταναστών στη χώρα μας;"

12. How do you assess the effectiveness of existing integration strategies used in educational institutions in the integration of refugee/migrant children in our country? Please select 1 answer.

13 answers

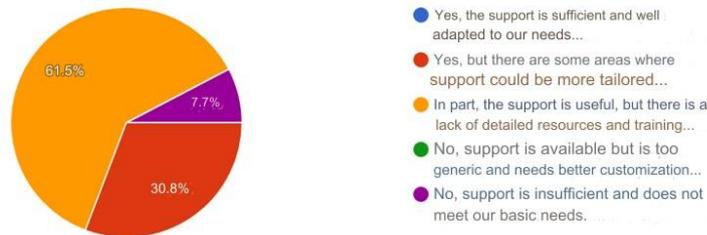
Αυτό το κυκλικό διάγραμμα απεικονίζει τις απαντήσεις των ερωτηθέντων. Το 53,8 % των ερωτηθέντων επέλεξε την απάντηση: "μερικώς αποτελεσματική - ορισμένες πτυχές εφαρμόζονται καλά, αλλά υπάρχουν σημαντικά κενά". Το 23,1 % των ερωτηθέντων επέσημανε την απάντηση "πολύ αποτελεσματική - οι στρατηγικές είναι καλά προσαρμοσμένες και παράγουν θετικά αποτελέσματα". Κατά τη γνώμη του 15,4 % των ερωτηθέντων, οι στρατηγικές είναι "αποτελεσματικές, αλλά απαιτούν ορισμένες διορθώσεις και προσαρμογές στις πραγματικές ανάγκες των παιδιών". Σύμφωνα με το 7,7 % του προσωπικού της ΕΕΚ, οι παρούσες στρατηγικές εφαρμόζονται σωστά, αλλά ο αντίκτυπός τους στην ένταξη των παιδιών περιορίζεται από την έλλειψη υποστήριξης και πόρων.

13. Η ερώτηση αριθ. 13 ακουγόταν ως εξής: "Είναι η υποστήριξη που προσφέρει το κρατικό σύστημα (π.χ. Υπουργείο Παιδείας, Εκπαιδευτική Αρχή) στο εκπαιδευτικό/εκπαιδευτικό προσωπικό που εργάζεται με παιδιά μεταναστών/προσφύγων κατά τη διαδικασία ένταξής τους στη χώρα μας επαρκής και κατάλληλη για τις ανάγκες σας στην καθημερινή εργασία;"

13. Is the support offered by the state system (e.g. Ministry of Education, Education Authority) for educational/training staff working with migrant/refugee children in the process of their integration in our country sufficient and appropriate for your needs and situation in everyday work? Please select 1 answer.

13 answers

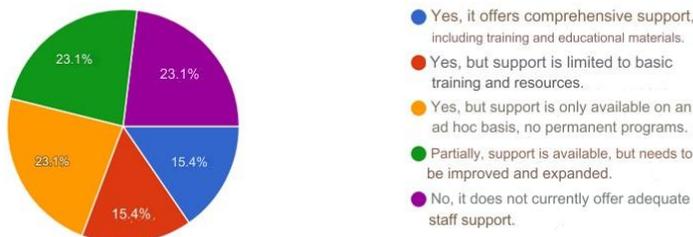

Ο μεγαλύτερος αριθμός του προσωπικού της ΕΕΚ (61,5 %) επισήμανε ότι κάποια υποστήριξη από τις εκπαιδευτικές αρχές και τους φορείς είναι χρήσιμη, αλλά υπάρχει έλλειψη λεπτομερών πόρων και κατάρτισης σε βασικούς τομείς. Κατά τη γνώμη του 30,8 % των ερωτηθέντων, η τρέχουσα υποστήριξη προς το προσωπικό ΕΕΚ "θα μπορούσε να είναι περισσότερο προσαρμοσμένη στις καθημερινές προκλήσεις" Σύμφωνα με το 7 % των ερωτηθέντων, η υποστήριξη είναι ανεπαρκής και δεν καλύπτει τις βασικές ανάγκες του προσωπικού ΕΕΚ κατά τη διαδικασία ένταξης των παιδιών μεταναστών στην Πολωνία.

14. Η επόμενη ερώτηση στην έρευνα ήταν "Προσφέρει το εκπαιδευτικό ίδρυμα στο οποίο εργάζεστε τη δική του υποστήριξη στο προσωπικό που εργάζεται με παιδιά πρόσφυγες/μετανάστες κατά τη διαδικασία ένταξής τους στη χώρα μας;"

14. Does the educational institution where you work offer its own support for staff working with refugee/migrant children in the process of their integration in our country? Please select 1 answer.

13 answers

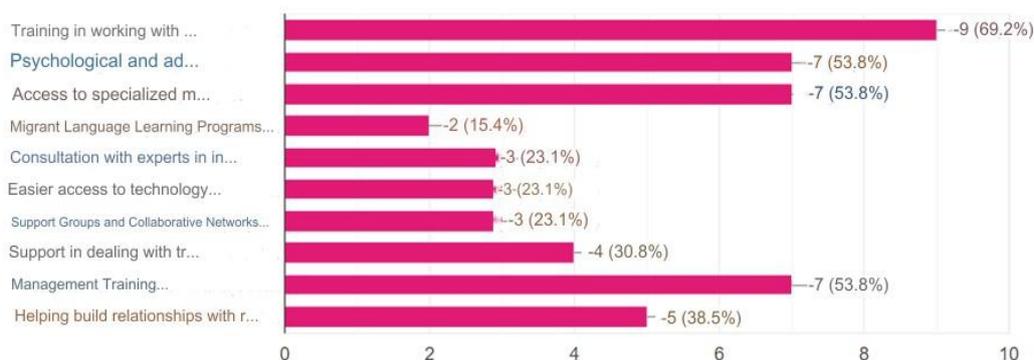
Σχεδόν κάθε τέταρτος ερωτώμενος επισήμανε ότι η παρούσα υποστήριξη για το προσωπικό της ΕΕΚ στο ίδρυμά του είναι διαθέσιμη μόνο κατά περίπτωση, χωρίς μόνιμα προγράμματα. Ο ίδιος αριθμός προσωπικού ΕΕΚ δήλωσε ότι η παρούσα υποστήριξη για αυτούς είναι διαθέσιμη, αλλά πρέπει να βελτιωθεί και να επεκταθεί. Σύμφωνα με το 23,1% των ερωτηθέντων, το εκπαιδευτικό τους ίδρυμα δεν προσφέρει επί του παρόντος επαρκή υποστήριξη για το προσωπικό. Κατά τη γνώμη του 15,4 % των ερωτηθέντων, η παρούσα υποστήριξη είναι ολοκληρωμένη και περιλαμβάνει κατάρτιση και

εκπαιδευτικό υλικό. Σύμφωνα με τον ίδιο αριθμό προσωπικού ΕΕΚ, η υποστήριξη περιορίζεται σε βασική κατάρτιση και πόρους.

15. Στην επόμενη ερώτηση οι ερωτηθέντες ρωτήθηκαν: *"Ποια υποστήριξη θα ήταν πιο κατάλληλη και χρήσιμη για το εκπαιδευτικό/εκπαιδευτικό προσωπικό που εργάζεται με παιδιά μεταναστών/προσφύγων κατά τη διαδικασία ένταξής τους στη χώρα μας;"*.

15. What support would be most appropriate and useful for educational/training staff working with migrant/refugee children in the process of their integration in our country? Please select up to 5 most important.

13 answers

Η πλειονότητα των ερωτηθέντων από την ΕΕΚ (9 άτομα) επισήμανε ότι το πιο κατάλληλο και χρήσιμο για το εκπαιδευτικό/εκπαιδευτικό προσωπικό θα ήταν μια κατάρτιση για την εργασία με παιδιά από διαφορετικές κουλτούρες. Ελεύθερες απαντήσεις υποδείχθηκαν από επτά άτομα: ψυχολογική υποστήριξη και συμβουλευτική για τους εκπαιδευτικούς, πρόσβαση σε εξειδικευμένο εκπαιδευτικό υλικό και κατάρτιση για τη διαχείριση της διαφορετικότητας στην τάξη. Για 5 στελέχη της ΕΕΚ το πιο χρήσιμο θα ήταν η βοήθεια στην οικοδόμηση σχέσεων με τις οικογένειες των μεταναστών. Τέσσερις ερωτηθέντες ανέφεραν την υποστήριξη στην αντιμετώπιση του τραύματος των μαθητών. Άλλες επιλογές είχαν από δύο έως τρεις απαντήσεις.

16. Η ακόλουθη ερώτηση στην έρευνα ήταν: *"Πώς θα αξιολογούσατε τη διαθεσιμότητα αποτελεσματικών και επαρκών εκπαιδευτικών εργαλείων και υλικών για το εκπαιδευτικό/εκπαιδευτικό προσωπικό που εργάζεται με παιδιά μεταναστών/προσφύγων;"*

16. How would you rate the access of educational/training staff working with migrant/refugee children to effective and adequate educational tools and materials? Please select up to 3 most important.

13 answers

Ο μεγαλύτερος αριθμός στελεχών ΕΕΚ (έξι άτομα) εκτίμησε ότι η διαθεσιμότητα αποτελεσματικών και κατάλληλων εκπαιδευτικών εργαλείων και υλικών για το εκπαιδευτικό/εκπαιδευτικό προσωπικό που εργάζεται με παιδιά μεταναστών/προσφύγων ποικίλλει ανάλογα με την περιοχή. Σύμφωνα με τέσσερα άτομα, η διαθεσιμότητα είναι μέτρια με κενά σε συγκεκριμένους τομείς. Ο ίδιος αριθμός ερωτηθέντων ανέφερε ότι το προσαρμοσμένο υλικό είναι διαθέσιμο μόνο σε περιορισμένο βαθμό. Δύο άτομα δήλωσαν ότι τα διαθέσιμα εργαλεία και υλικά έχουν χαμηλή ποιότητα.

17. Η τελευταία ερώτηση ήταν ανοικτού τύπου. Το προσωπικό της ΕΕΚ μπορούσε να μοιραστεί μαζί μας οποιαδήποτε πρόσθετη πληροφορία/παρατήρηση είχε.

Οι ερωτηθέντες έδωσαν τις ακόλουθες απαντήσεις:

- "χωρίς καλή γνώση της πολωνικής γλώσσας από τους μαθητές, η επαγγελματική εκπαίδευση είναι είτε αδύνατη είτε χαμηλής ποιότητας, ιδίως όσον αφορά την επιτυχία στις επαγγελματικές εξετάσεις",
- "η πιο δύσκολη κατάσταση ήταν το 2022, καθώς δεν υπήρχαν διαδικασίες, εργαλεία ή υλικά. Σήμερα, στο τρίτο σχολικό έτος, η κατάσταση έχει βελτιωθεί, αλλά εξακολουθούν να υπάρχουν πολλές δυσκολίες και προκλήσεις".

Συμπέρασμα s

Η έρευνα ανέδειξε σημαντικές προκλήσεις και ανάγκες τόσο για τους πρόσφυγες όσο και για το προσωπικό της ΕΕΚ στην Πολωνία. Οι πρόσφυγες αντιμετωπίζουν εμπόδια που σχετίζονται με τη γλώσσα, τις νομικές διαδικασίες και την εξεύρεση εργασίας, στέγασης και εκπαίδευσης για τα παιδιά τους. Πολλοί πρόσφυγες εξακολουθούν να εξαρτώνται από τη βοήθεια και δεν διαθέτουν ολοκληρωμένα συστήματα υποστήριξης. Η ένταξη παρεμποδίζεται από ένα διάσπαρτο σύστημα υπηρεσιών που δεν συγκεντρώνει πληροφορίες για τους πρόσφυγες, οδηγώντας σε σύγχυση και καθυστερήσεις στην πρόσβαση στους απαραίτητους πόρους.

Για τα παιδιά πρόσφυγες, η ένταξη στο πολωνικό εκπαιδευτικό σύστημα παρουσιάζει μια σειρά από δυσκολίες, όπως η προσαρμογή σε ένα νέο πρόγραμμα σπουδών, η υπέρβαση των γλωσσικών εμποδίων και η αντιμετώπιση του τραύματος του εκτοπισμού. Η έλλειψη πολιτιστικών δραστηριοτήτων και ανεπαρκών εξωσχολικών ευκαιριών για τα παιδιά αναγνωρίστηκε ως βασικός παράγοντας που επιβραδύνει την ένταξή τους.

Από τη σκοπιά των επαγγελματιών επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, οι κύριες προκλήσεις τους περιλαμβάνουν τη διαχείριση των γλωσσικών εμποδίων, την παρακίνηση των προσφύγων να συμμετάσχουν στην επαγγελματική κατάρτιση και την αντιμετώπιση των ψυχολογικών και συναισθηματικών αναγκών τόσο των παιδιών όσο και των ενηλίκων. Οι δάσκαλοι και το προσωπικό ΕΕΚ εξέφρασαν επίσης την ανάγκη για πρόσθετη κατάρτιση, ιδίως όσον αφορά την παροχή ψυχολογικής υποστήριξης, την εργασία με πολυπολιτισμικές ομάδες και τον χειρισμό καταστάσεων ευαίσθητων στο τραύμα.

Επιπλέον, η μη διαθεσιμότητα εργαλείων, υλικών και βοηθημάτων διδασκαλίας προσαρμοσμένων στις ανάγκες των μεταναστών παραμένει ένα σημαντικό κενό. Τα ιδρύματα ΕΕΚ και τα σχολεία αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην προσφορά γλωσσικών πόρων και πολιτισμικά κατάλληλου εκπαιδευτικού περιεχομένου. Η διαφορά μεταξύ των προσδοκιών των προσφύγων και της υποστήριξης που παρέχεται από το προσωπικό της ΕΕΚ υποδηλώνει ότι απαιτούνται πιο συντονισμένες προσπάθειες για τη δημιουργία αποτελεσματικών στρατηγικών ένταξης.

Κεφάλαιο 2 - Εθνική έρευνα στην Τουρκία

Μέρος I - Έρευνα γραφείου

Η κατάσταση των μεταναστών/προσφύγων στην περιοχή/χώρα του εταίρου.

Εκατομμύρια Σύριοι αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους μετά τα γεγονότα που ξεκίνησαν στη Συρία το 2011. Ενώ ορισμένοι από αυτούς εκτοπίστηκαν εντός της χώρας, ένας σημαντικός αριθμός από αυτούς μετακινήθηκε εκτός της χώρας και έγινε μετανάστης/πρόσφυγας. Η Τουρκία είναι μία από τις κύριες χώρες στις οποίες μετανάστευσαν Σύριοι. Υπολογίζεται ότι υπάρχουν περίπου τρία εκατομμύρια πρόσφυγες στην Τουρκία. Σημαντικό μέρος των προσφύγων στην Τουρκία διαμένει σε κοντέινερ και σκηνές σε πόλεις κοντά στα συριακά σύνορα. Το άλλο μέρος των προσφύγων ζει σε διάφορες πόλεις της Τουρκίας.

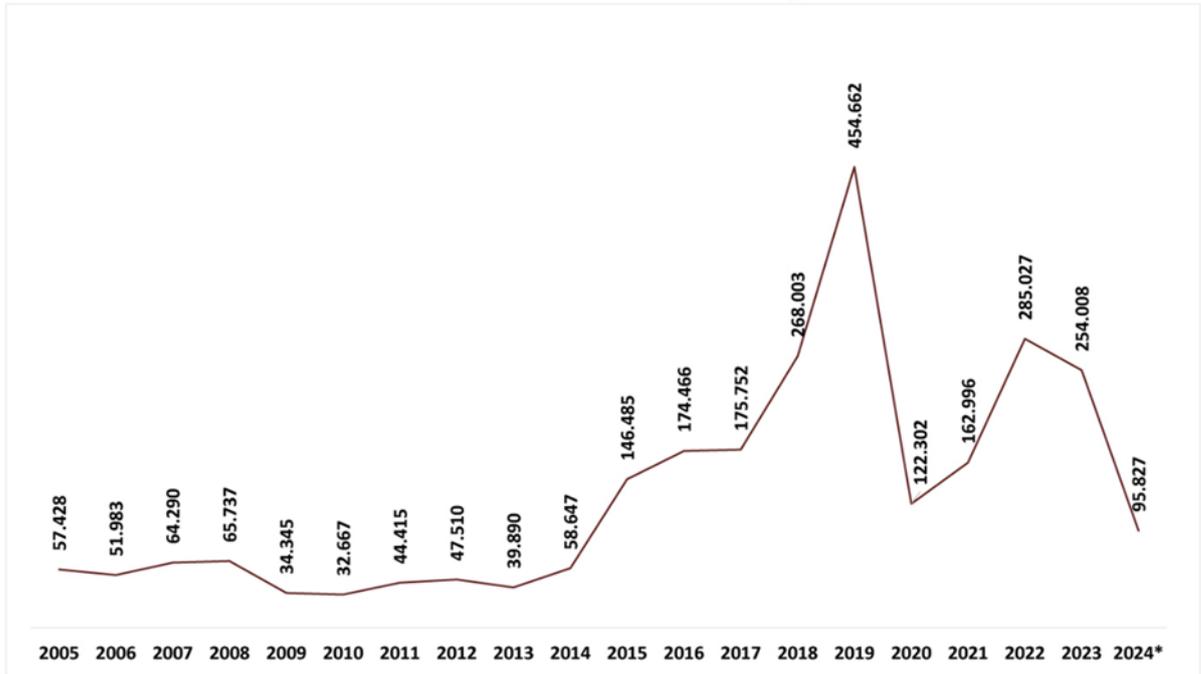
Η Τουρκία έχει εφαρμόσει μια "πολιτική ανοικτών θυρών" προς τους Σύρους από την έναρξη της σύγκρουσης τον Μάρτιο του 2011. Ως προϋπόθεση της πολιτικής των ανοικτών θυρών, η Τουρκία δεν έστειλε πίσω τους πρόσφυγες, αλλά αντίθετα δημιούργησε καταυλισμούς για να συνεχίσουν τη ζωή τους και να καλύψουν τις ανάγκες τους. Ωστόσο, λόγω του μεγάλου αριθμού των προσφύγων που έφταναν, η Τουρκία δεν μπορούσε να βρει την ευκαιρία να τους εγκαταστήσει όλους σε καταυλισμούς.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Γενικής Διεύθυνσης Διαχείρισης Μετανάστευσης που έχει συσταθεί στο Υπουργείο Εσωτερικών, ο συνολικός αριθμός των Σύρων προσφύγων εντός και εκτός των καταυλισμών, που ονομάζονται Προσωρινά Κέντρα Φιλοξενίας, ανέρχεται σε 3.115.

Εκτός από τις υπηρεσίες στέγασης που παρέχει η Τουρκική Δημοκρατία στους Σύριους πρόσφυγες που ζητούν άσυλο στην Τουρκία, παρέχονται επίσης υπηρεσίες στους τομείς της διατροφής και του εφοδιασμού με τρόφιμα, της ένδυσης, της υγείας, της εκπαίδευσης και της απασχόλησης. Οι υπηρεσίες αυτές παρέχονται τόσο εντός όσο και εκτός των καταυλισμών. Εντός των καταυλισμών υπάρχουν εγκαταστάσεις για τους πρόσφυγες, όπως σχολεία, τζαμιά, εμπορικά, αστυνομικά και υγειονομικά κέντρα, μονάδες ενημέρωσης του Τύπου, παιδικές χαρές, μονάδες τηλεθέασης, αγορές, μαθήματα κοπής και ραπτικής, δεξαμενές νερού, κέντρα επεξεργασίας, μετασχηματιστές και γεννήτριες.

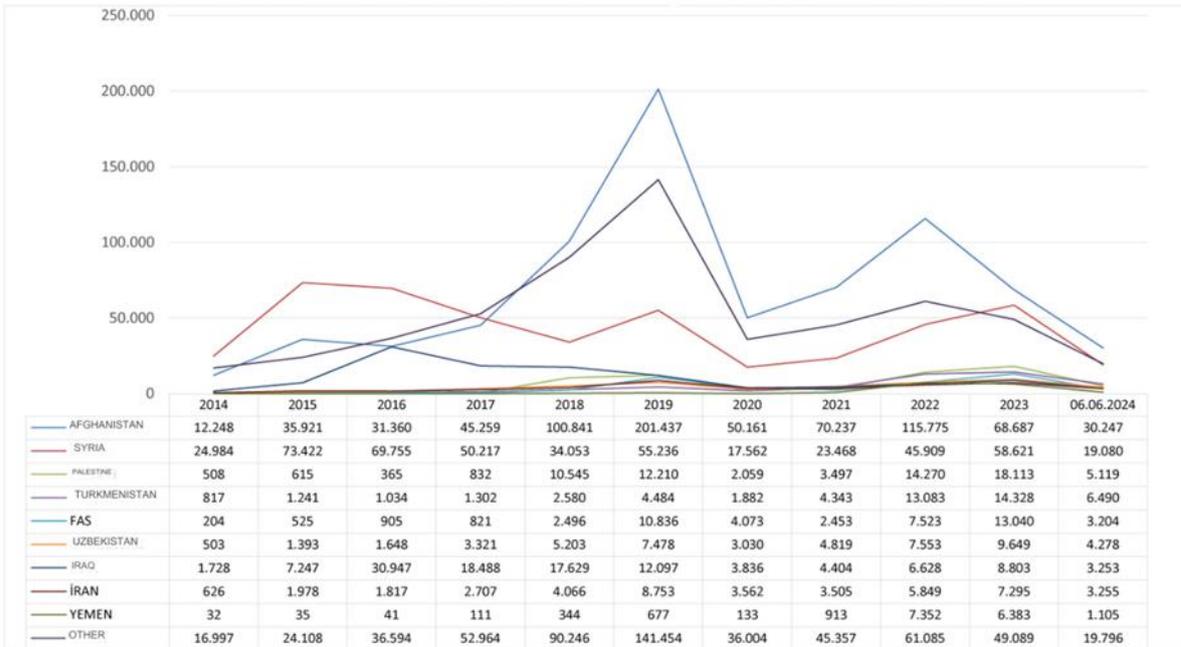
NUMBER OF IRREGULAR MIGRANTS CAPTURED BY YEARS

"The number of irregular immigrants caught in 2024, excluding duplicates, is 84,659."

*As of 06.06.2024

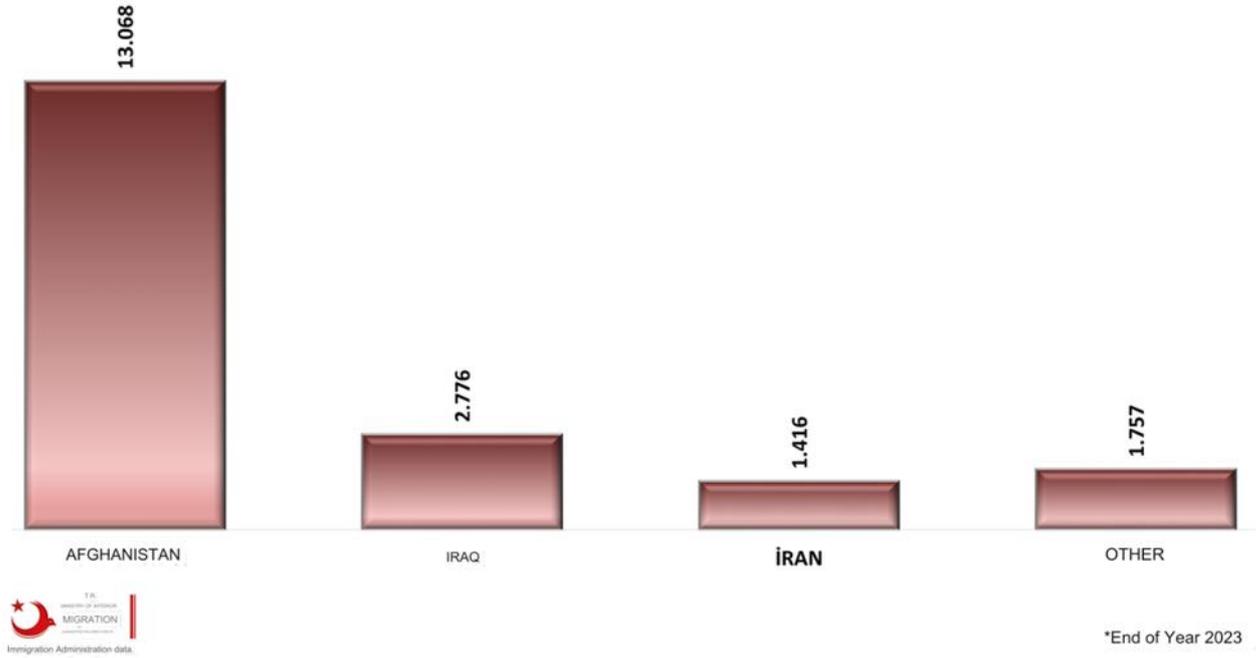
NATIONALITY DISTRIBUTION OF IRREGULAR MIGRANTS CAPTURED BY YEARS

*As of 06.06.2024

THE FIRST 3 NATIONALITIES TO APPLY FOR INTERNATIONAL PROTECTION

SYRIANS UNDER TEMPORARY PROTECTION

DISTRIBUTION BY AGE AND GENDER

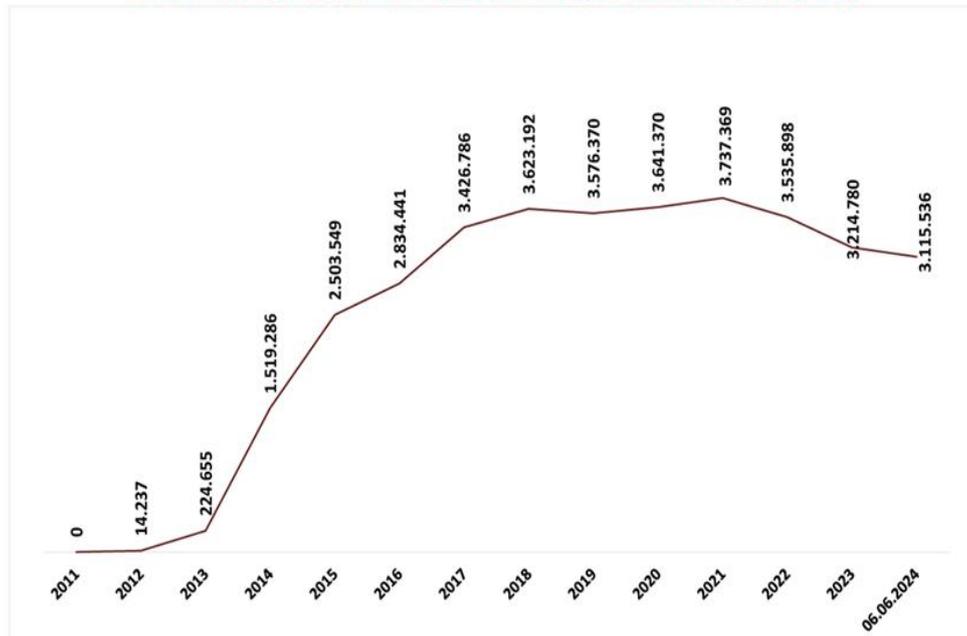
AGE	MALE	WOMAN	TOTAL
TOTAL	1.620.387	1.493.091	3.113.478
0-4	219.465	205.567	425.032
5-9	275.514	259.762	535.276
10-14	185.273	176.048	361.321
15-18	124.501	115.286	239.787
19-24	178.463	160.096	338.559
25-29	169.052	143.373	312.425
30-34	126.171	104.985	231.156
35-39	106.907	88.702	195.609
40-44	75.435	67.853	143.288
45-49	49.593	50.893	100.486
50-54	37.267	40.055	77.322
55-59	29.529	31.209	60.738
60-64	19.391	21.075	40.466
65-69	12.143	13.496	25.639
70-74	6.612	7.614	14.226
75-79	3.011	3.807	6.818
80-84	1.262	1.924	3.186
85-89	518	852	1.370
90 and above	280	494	774

*As of 06.06.2024

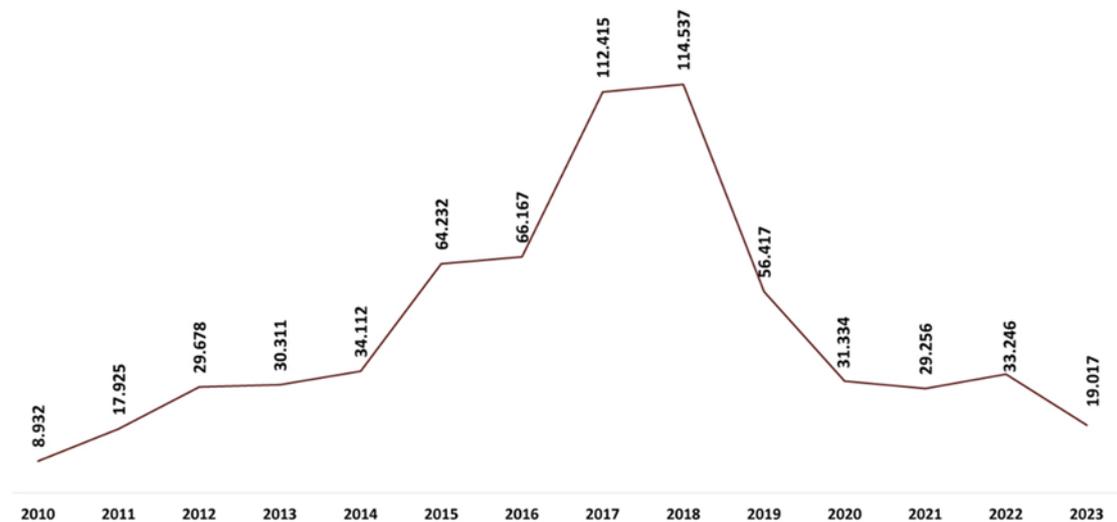

SYRIANS UNDER TEMPORARY PROTECTION BY YEARS

*As of 06.06.2024

INTERNATIONAL PROTECTION APPLICATION BY YEAR

*End of Year 2023

"(2-7) Διεύθυνση τουρκικής διοίκησης μετανάστευσης"(2024) <https://www.goc.gov.tr/>

Οι πραγματικές ανάγκες, οι δυνατότητες, οι δυσκολίες και τα προβλήματα των μεταναστών/προσφύγων και των παιδιών τους όσον αφορά τη διαδικασία ένταξης.

Σύμφωνα με την έρευνα, το ποσοστό εκείνων που καλύπτουν τις ανάγκες τους σε τροφή και διατροφή δουλεύοντας έξω από τους καταυλισμούς ανέρχεται στο 38%. Το 42% των προσφύγων, δηλαδή σχεδόν οι μισοί πρόσφυγες, εξασφαλίζουν την τροφή τους με τη βοήθεια των γειτόνων. Μόνο το 3,7% των προσφύγων παρέχει τροφή μέσω δωρεών.

Όσον αφορά τις υπηρεσίες υγείας, το 15,9% των προσφύγων δηλώνει ότι δεν έχει πρόσβαση σε καμία υπηρεσία υγείας. Το ποσοστό εκείνων που δηλώνουν ότι "πηγαίνουμε στο νοσοκομείο αλλά δεν μπορούμε να πάρουμε φάρμακα" φτάνει το 39,3%. Το 5,1% των προσφύγων δηλώνει ότι πηγαίνει στο γιατρό αλλά έχει γλωσσικά προβλήματα. Με άλλα λόγια, οι πρόσφυγες αντιμετωπίζουν σημαντικά προβλήματα στον τομέα των υπηρεσιών υγείας. Τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι πρόσφυγες στον τομέα της εκπαίδευσης είναι ένας άλλος σημαντικός τομέας. Με την ιδέα ότι το πρόβλημα στη Συρία θα επιλυθεί σε σύντομο χρονικό διάστημα, ακολουθήθηκε ένα πρόγραμμα εντός των καταυλισμών και στο πλαίσιο της εκπαίδευσης στα αραβικά αντί για τα τουρκικά- ωστόσο, καθώς η ελπίδα της επαναφοράς χάθηκε λόγω της αυξανόμενης έντασης του πολέμου, το ζήτημα της εκπαίδευσης άρχισε να αντιμετωπίζεται συστηματικά μόνο προς το τέλος του 2014.

Σύμφωνα με στοιχεία του ΟΗΕ, 999.700 παιδιά ηλικίας 5-17 ετών βρίσκονται μεταξύ των προσφύγων. Από τον Αύγουστο του 2015, υπάρχουν πάνω από 663.000 καταγεγραμμένα παιδιά Σύρων προσφύγων σχολικής ηλικίας στην Τουρκία, εκ των οποίων 433.000 δεν πηγαίνουν σχολείο. Με άλλα λόγια, μόνο 220.000 μαθητές λαμβάνουν εκπαίδευση στα σχολεία.

Οι εκπαιδευτικές υπηρεσίες για τους πρόσφυγες στην Τουρκία παρέχονται μέσω τριών κύριων καναλιών: εκπαίδευση εντός καταυλισμού, εκπαίδευση εκτός καταυλισμού και εκπαίδευση που παρέχεται σε σχολεία που έχουν ανοίξει Σύριοι. Η εκπαίδευση εκτός καταυλισμού παρέχεται σε προσωρινά εκπαιδευτικά κέντρα και δημόσια σχολεία. Τα Κέντρα Προσωρινής Εκπαίδευσης είναι κέντρα για παιδιά και νέους από τη Συρία σχολικής ηλικίας που παρέχουν πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση στην αραβική γλώσσα σύμφωνα με το συριακό πρόγραμμα σπουδών. Ενώ υπάρχουν εκπαιδευτικά κέντρα για παιδιά σε όλους τους καταυλισμούς, αυτή η δυνατότητα για όσους ζουν σε περιοχές εκτός καταυλισμού είναι διαθέσιμη σε 19 επαρχίες όπου ο πληθυσμός των Σύρων προσφύγων είναι μεγάλος. Αυτό δείχνει ότι η εκπαίδευση των παιδιών που ζουν εκτός καταυλισμών αποτελεί σοβαρό πρόβλημα.

Περισσότεροι από τους μισούς ερωτηθέντες (53%) δήλωσαν ότι δεν έχουν εισόδημα. Το 24% των συμμετεχόντων δήλωσε ότι είχε εισόδημα μεταξύ 0-4000TL, το 20% μεταξύ 5000-9000TL και το 3% μεταξύ 10000-15000TL. Τα δύο τελευταία ποσοστά ανήκουν σε όσους έχουν κανονική εργασία. Το γεγονός ότι το 77% των συμμετεχόντων έχει εισόδημα 5000 TL ή λιγότερο μπορεί να διαβαστεί ως ένδειξη ότι αντιμετωπίζουν δυσκολίες όσον αφορά την εργασία και την απασχόληση. Όταν λαμβάνεται υπόψη ότι σχεδόν όλοι οι συμμετέχοντες ζουν σε ενοικιαζόμενα καταλύματα και λαμβάνονται υπόψη τα έξοδά τους, όπως οι λογαριασμοί ηλεκτρικού ρεύματος, νερού και τηλεφώνου, γίνεται πιο κατανοητό σε ποιο βαθμό αντιμετωπίζουν δυσκολίες και πόσο δύσκολο είναι για αυτούς να συντηρήσουν τη ζωή τους χωρίς οργανώσεις βοήθειας.

Η πλειονότητα των συμμετεχόντων (87%) δήλωσε ότι μετανάστευσαν λόγω του εμφυλίου πολέμου και των συγκρούσεων στη Συρία. Το 11% των συμμετεχόντων δήλωσε ότι μετανάστευσε λόγω ανησυχιών για την ασφάλεια, ενώ το 2% δήλωσε ότι μετανάστευσε οικειοθελώς. Δεδομένου ότι οι ανησυχίες για την ασφάλεια σχετίζονται επίσης με τον εμφύλιο πόλεμο και τις συγκρούσεις, μπορούμε εύκολα να πούμε ότι το 98% των συμμετεχόντων μετανάστευσαν για αυτόν τον λόγο.

Σημαντικός αριθμός ερωτηθέντων (44%) δήλωσε ότι λαμβάνει βασικές ανάγκες, όπως τρόφιμα και ρούχα, από φιλανθρωπικές οργανώσεις. Το ποσοστό εκείνων που δήλωσαν ότι λαμβάνουν βασικές

ανάγκες από γείτονες είναι 29%. Όταν αυτά τα δύο ποσοστά λαμβάνονται μαζί (73% συνολικά), μπορεί να συναχθεί το συμπέρασμα ότι ένας πολύ σημαντικός αριθμός των συμμετεχόντων προσπαθεί να συντηρήσει τη ζωή του με βοήθεια. Ένας σημαντικός αριθμός των ερωτηθέντων (22%) δήλωσε ότι καλύπτει τις βασικές του ανάγκες δουλεύοντας μόνος του

Το 46% των συμμετεχόντων δήλωσε ότι δεν έχει παιδιά σχολικής ηλικίας που δεν πηγαίνουν σχολείο. Το 21% των συμμετεχόντων δήλωσε ότι είχε ένα παιδί, το 14% είχε δύο παιδιά, το 11% είχε τρία παιδιά και το 8% είχε τέσσερα ή περισσότερα από τέσσερα παιδιά που δεν πήγαιναν σχολείο. Συνολικά, περισσότεροι από τους μισούς συμμετέχοντες (54%) είχαν κάποια από τα παιδιά τους σχολικής ηλικίας που δεν πήγαιναν σχολείο. Διαπιστώθηκε επίσης ότι ορισμένα προβλήματα, όπως η γλώσσα, η προσαρμογή και το αίσθημα της μη οικειότητας, αντιμετωπίζονταν από τα παιδιά που φοιτούσαν στο σχολείο. Ένας σημαντικός αριθμός των συμμετεχόντων (57%) δήλωσε ότι τα παιδιά τους που φοιτούσαν στο σχολείο δεν αντιμετώπιζαν κανένα πρόβλημα, ενώ το 33% δήλωσε ότι τα παιδιά τους είχαν γλωσσικά προβλήματα και το 5% δήλωσε ότι τα παιδιά τους αντιμετώπιζαν προβλήματα προσαρμογής (Reşat AÇIKGÖZ, 2017).

Ορισμένες από τις ερωτήσεις στο έντυπο συνέντευξης είναι οι εξής,

- 1) Υπήρξε κάποια στιγμή που δεν αισθανθήκατε ότι ανήκετε στο σχολικό περιβάλλον, και αν ναι, πότε το αισθανθήκατε αυτό περισσότερο;
- 2) Με ποιον τρόπο προτιμάτε να λύνετε τα προβλήματα που έχετε με τους καθηγητές και τους φίλους σας;
- 3) Από ποιον παίρνετε υποστήριξη όταν έχετε προβλήματα, ποιον θέλετε να είναι μαζί σας;
- 4) Αν τα πάντα ήταν στο χέρι σας, τι θα αλλάζατε στο σχολείο και την εκπαίδευσή σας;

Οι συνεντεύξεις δείχνουν ότι τα περισσότερα παιδιά αξιολογούν εν συντομία τις θετικές πτυχές της παραμονής στην Τουρκία, όπως η εκπαίδευση, η ασφάλεια και η ελευθερία, και τις αρνητικές πτυχές, όπως η αβεβαιότητα για το μέλλον, η αλλαγή των οικονομικών ευκαιριών, η μη δυνατότητα να κάνουν φίλους και η μεγάλη απόσταση από τα μέλη της οικογένειας.

"Στην πραγματικότητα, θέλω να πάω στις ΗΠΑ, σκοπεύω να γίνω πιλότος. Έχω τη δυνατότητα να πραγματοποιήσω τους στόχους μου εδώ, και η εκπαίδευση εδώ είναι αρκετά καλή" (γ1)

"Αν ήμουν στο Αφγανιστάν, θα παντρευόμουν, εδώ είμαι ελεύθερη, μπορώ να πηγαίνω στο σχολείο και να βγαίνω έξω όποτε θέλω, δεν συμβαίνει τίποτα σε κανέναν, αλλά υπάρχει και εδώ αβεβαιότητα, δεν ξέρω τι θα συμβεί στο μέλλον, κανείς δεν μας καθοδηγεί, κανείς δεν ενδιαφέρεται" (γ2)

"Εδώ μπορώ να παίζω στο δρόμο με τους φίλους μου και να πηγαίνω στο σχολείο, κάτι που δεν μπορούσα να κάνω στο Ιράν". (c4).

Όπως φαίνεται στα γ1, γ2 και γ4, οι αιτούντες άσυλο και οι μετανάστες μαθητές έχουν γενικές προσδοκίες, όνειρα και επαγγελματικές προσδοκίες για το μέλλον, όπως όλοι οι άλλοι μαθητές. Παρόλο που αξιολογούν την Τουρκία πιο θετικά όσον αφορά την ασφάλεια και τις ελευθερίες σε σχέση με τις χώρες καταγωγής τους, το γεγονός ότι δεν καθοδηγούνται ακαδημαϊκά και η αγνοητική και περιφρονητική στάση των εκπαιδευτικών απέναντι στους αιτούντες άσυλο μετανάστες μαθητές τους οδηγεί στο κενό.

"Ο πατέρας μου και ο αδελφός μου βρίσκονται στη Γερμανία, υπάρχει μεγάλη απόσταση μεταξύ μας και αυτών. Δεν μπορούμε να πάμε και δεν μπορούν να έρθουν" (γ5).

"Όταν ήμασταν στο Ιράν, είχαμε πολλά χρήματα, οι γονείς μου δεν δούλευαν. Είχαμε μια βίλα και ένα αυτοκίνητο. Εδώ, τόσο η μητέρα μου όσο και ο πατέρας μου πρέπει να εργάζονται, γεγονός που με στεναχωρεί πολύ." (γ16).

Ένα άλλο αξιοσημείωτο στοιχείο είναι ότι η απομάκρυνση από τα μέλη της οικογένειας, το γεγονός ότι η επανένωση με τα μέλη της οικογένειας εξαρτάται από διαδικασίες που είναι δύσκολο να ξεπεραστούν και ότι οι παλιές συνθήκες διαβίωσης και οι νέες συνθήκες διαβίωσης δεν συμπίπτουν, προκαλεί μεγάλο άγχος και θλίψη και νοσταλγία για το παρελθόν, όπως φαίνεται στους λόγους των γ5 και γ16.

Οι λόγοι που προκαλούν προβλήματα προσαρμογής θεωρούνται γενικά η μη γνώση της τουρκικής γλώσσας, οι διαφορές στο αλφάβητο και οι διαφορές στις διαπολιτισμικές εμπειρίες. Όσον αφορά τις σχέσεις με τους φίλους και τους καθηγητές, υπάρχει και πάλι έλλειψη επικοινωνίας λόγω του προβλήματος της μη γνώσης της γλώσσας και προβλήματα που προκύπτουν από την άποψη των συμμαθητών για τους αλλοδαπούς μαθητές, το αίσθημα της αγνόησης και των διακρίσεων. Τέσσερις από τους 16 αιτούντες άσυλο/μετανάστες μαθητές διαπιστώθηκε ότι είναι φίλοι μόνο με συμπατριώτες τους ή με αλλοδαπούς μαθητές. Οι δηλώσεις που σχετίζονται με τις συνεντεύξεις έχουν ως εξής,

"Όταν πρωτοήρθα, δυσκολεύτηκα γιατί δεν ήξερα ούτε τη γλώσσα ούτε το αλφάβητο" (γ1).

"Όταν ήμουν νέος, μου έλεγαν να πω κάτι και μου ζητούσαν να το επαναλάβω. Με έβαζαν να λέω βρισιές και να γελάω. Ήταν μια πολύ δύσκολη περίοδος." (γ10).

"Όταν δεν μιλούσα τουρκικά, δυσκολεύόμουν να κάνω φίλους, αλλά αργότερα, όταν άρχισα να μιλάω, οι φίλοι μου αυξήθηκαν." (γ11).

"Το να είμαι μακριά από την οικογένειά μου και να μην ξέρω τη γλώσσα ήταν μεγάλο πρόβλημα, αλλά αφού έμαθα τουρκικά, είχα λιγότερα προβλήματα". (c15).

Όπως γίνεται κατανοητό, τα γ1, γ10, γ11 και γ15 δηλώνουν ότι το γλωσσικό πρόβλημα αποτελεί σημαντικό κριτήριο προσαρμογής. Μαζί με την εκμάθηση της γλώσσας, η ικανότητα να κάνει φίλους, να κοινωνικοποιείται και να επιλύει και να εκφράζει προβλήματα βελτιώνει και διευκολύνει την προσαρμογή.

"Πρωτόν συνεχώς γιατί ήρθατε εδώ, πώς ήρθατε εδώ, και έχω βαρεθεί αυτή την κατάσταση." (γ4)

"Οι φίλοι μου στο σχολείο λένε ότι δεν έχω δικαίωμα να βρίσκομαι εδώ". (c7).

"Στην αρχή κανείς δεν μου μίλησε. Δεν άγγιζαν τα πράγματα που άγγιζα, λέγοντάς τα βρώμικα" (γ13).

"Οι φίλοι μου με χτυπούν κατά καιρούς. Όταν δεν πονάει, δεν παραπονιέμαι στο δάσκαλο, δεν πονάει και πολύ έτσι κι αλλιώς." (γ16)

Οι συμμετέχοντες αποκλείονται από τους φίλους τους στο σχολικό περιβάλλον και εκτίθενται σε προσβλητικές στάσεις και συμπεριφορές. Το γεγονός ότι ένα μεγάλο μέρος της κοινωνίας είναι προκατειλημμένο απέναντι στους αλλοδαπούς υπηκόους και η έλλειψη γνώσης τους είναι ένας εκλυτικός παράγοντας από αυτή την άποψη.

"Όταν δεν καταλαβαίνω το μάθημα, ξαναρωτάω τη δασκάλα μου, αλλά δεν μου το εξηγεί, και όταν παίρνω υψηλό βαθμό, λένε: "Ακόμα κι αυτός πήρε υψηλό βαθμό"" (γ12).

"Αισθάνομαι αποκλεισμένη στο σχολείο. Μιλούν περισσότερο για τα μαθήματα με τους Τούρκους φίλους μου. Μας λένε ότι έχουμε ήδη περάσει." (γ2).

Οι παράγοντες άγχους αυξάνονται στα παιδιά που βιώνουν τη μετανάστευση λόγω του ότι δεν αισθάνονται ότι ανήκουν στη χώρα στην οποία ζουν, ότι δεν γνωρίζουν τη γλώσσα που χρησιμοποιείται, ότι πρέπει να ζήσουν μια ζωή διαφορετική από τις προηγούμενες συνθήκες διαβίωσής τους και ότι οι περιορισμοί σε πολλούς τομείς (κοινωνικούς, οικονομικούς) δυσχεραίνουν την προσαρμογή. Τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν ότι οι μαθητές αγνοούνται από το σχολικό σύστημα και άλλα συστήματα υποστήριξης και εξοστρακίζονται από τους φίλους και τους δασκάλους τους.

Σε αυτή την ενότητα τέθηκαν θαυματουργές ερωτήσεις σε αιτούντες άσυλο και μετανάστες μαθητές προκειμένου να εντοπιστούν προβλήματα μέσω του φανταστικού σχολικού περιβάλλοντος και της φανταστικής ζωής τους. Σύμφωνα με αυτούς τους στόχους, οι λόγοι των παιδιών έχουν ως εξής:

γ1: "Μακάρι να υπήρχε ένα σχολείο που να βοηθούσε τους ξένους φοιτητές σαν εμένα." (γ1).
γ3: "Μακάρι να υπήρχε κάποιος που να παρουσίαζε το σχολείο και τους κανόνες. Μακάρι να υπήρχαν περισσότεροι χώροι στο σχολείο όπου θα μπορούσαμε να ζωγραφίσουμε." (γ3)

Τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν ότι οι μαθητές αγνοούνται από το σχολικό σύστημα και άλλα συστήματα υποστήριξης και, ως εκ τούτου, αγνοούνται από τους φίλους και τους δασκάλους τους.

Στις συνεντεύξεις με τέσσερα παιδιά προσφύγων και μεταναστών ηλικίας 7-11 ετών, παρατηρήθηκε ότι ήταν πιο ικανοποιημένα από το σχολικό περιβάλλον, τους φίλους τους και τη συμπεριφορά των δασκάλων τους και ότι δεν είχαν προβλήματα προσαρμογής σε σχέση με τα μεγαλύτερα παιδιά. Η κατάσταση αυτή δείχνει ότι η προσαρμογή γίνεται ευκολότερη όσο μειώνεται η ηλικία των παιδιών που φοιτούν στο σχολείο, ενώ η προσαρμογή γίνεται δυσκολότερη όσο αυξάνεται η ηλικία.

Το γεγονός ότι οι μαθητές δεν καθοδηγούνται σύμφωνα με τους μελλοντικούς τους στόχους και τις ικανότητές τους κατά τη διάρκεια ή μετά την ένταξή τους στο εκπαιδευτικό σύστημα της Τουρκίας δημιουργεί ικανοποίηση στους μαθητές. Είναι δυνατόν να πούμε ότι οι αρνητικοί παράγοντες εντός του σχολείου και η οικονομική και κοινωνική απομόνωση εκτός του σχολείου δημιουργούν μια αρνητική αντίληψη για το μέλλον και το παρόν στους αιτούντες άσυλο και μετανάστες μαθητές, κλονίζουν την αντίληψη της κοινωνικής δικαιοσύνης και τους αναγκάζουν να απομακρυνθούν από την εκπαιδευτική τους ζωή.

"Θα ήθελα να μορφωθώ στη δική μου γλώσσα και θα ήθελα να με συμπαθούν οι άλλοι μαθητές. Το μέλλον μου εδώ είναι αβέβαιο και αυτό με αγχώνει." (γ4).

"Θα ήθελα να διαγράψω από το μυαλό όλων τις φορές που με κορόιδευαν στο σχολείο και θα ήθελα να αλλάξω τη ζωή μου με τον θείο μου γιατί οι συνθήκες διαβίωσης είναι πολύ καλές εκεί." (γ2).

"Θέλω οι κακοί να είναι καλοί και θέλω η καντίνα να είναι φθηνότερη για να μπορώ να τρώω περισσότερη σοκολάτα." (γ10).

"Παίρνω ακόμη και 65 στο μάθημα της φυσικής αγωγής. Οι καθηγητές μας αντιμετωπίζουν διαφορετικά επειδή είμαστε αλλοδαποί. Θέλω να μην κάνουν διακρίσεις." (γ13).

Το γλωσσικό εμπόδιο είναι μία από τις κύριες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι Σύριοι μαθητές στο εκπαιδευτικό σύστημα. Το γλωσσικό εμπόδιο προκαλεί την απομόνωση των παιδιών, τη δυσκολία τους να εκφραστούν και την απόσυρση τους ή την εκδήλωση επιθετικής συμπεριφοράς εξαιτίας αυτής της κατάστασης. Τα προβλήματα προσαρμογής στο σχολείο φέρνουν μαζί τους διάφορα προβλήματα, όπως αποτυχία στα μαθήματα λόγω του γλωσσικού εμποδίου, μη εγγραφή στην τάξη που αντιστοιχεί στην ηλικία και το επίπεδό τους, δυσκολία στην επικοινωνία με τους άλλους μαθητές της τάξης και εκφοβισμό από τους συμμαθητές τους. Η έλλειψη διδακτικού υλικού και η ανεπαρκής υλικοτεχνική υποδομή αποτελούν ένα από τα μεγαλύτερα ελλείμματα στην πρόσβαση των παιδιών της Συρίας στην εκπαίδευση. Η κατάσταση αυτή υπονομεί επίσης την ποιότητα της εκπαίδευσης. Για τους μαθητές που δεν έχουν την οικονομική δυνατότητα να αγοράσουν εκπαιδευτικό υλικό, η εκπαιδευτική διαδικασία μετατρέπεται σε ανισότητα ευκαιριών. Πέρα από εκείνους που μπορούν να έχουν πρόσβαση στην εκπαίδευση, το γεγονός ότι περισσότερα από 400.000 παιδιά της Συρίας (UNICEF, 2019) στερούνται της εκπαίδευσης δημιουργεί μεγάλες απειλές, όπως τα παιδιά που απασχολούνται ως εργάτες. Μια άλλη πρόκληση στην εκπαιδευτική διαδικασία των Σύρων είναι τα πειθαρχικά προβλήματα στα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Η κατάσταση αυτή αναφέρεται ως η αρνητική επίδραση των Τούρκων μαθητών από τους Σύρους μαθητές, οι συγκρούσεις μεταξύ των μαθητών και η βίαιη συμπεριφορά των Σύρων μαθητών. Ο πόλεμος στη Συρία και η περιπέτεια να ξεκινήσουν μια νέα

ζωή μετά από αυτόν έχουν φέρει τις συριακές οικογένειες και τα παιδιά αντιμέτωπα με το πρόβλημα της φτώχειας. Οι ανεπαρκείς οικονομικοί παράγοντες προκαλούν επίσης την αποχή των παιδιών από την εκπαίδευση, ενώ εκείνα που συνεχίζουν να φοιτούν στο σχολείο αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες (Ali Fuat ERSOY, 2019) .

Οι προσδοκίες και τα καθημερινά προβλήματα της πραγματικής ζωής του προσωπικού ΕΕΚ όσον αφορά τη διαδικασία ένταξης των μεταναστών/προσφύγων./ Οι τρέχουσες ανάγκες, προσδοκίες και δυσκολίες των εκπαιδευτικών ΕΕΚ που εργάζονται με παιδιά προσφύγων.

Κατά το ακαδημαϊκό έτος 2016-2017, έγιναν ρυθμίσεις για την εγγραφή μαθητών προσφύγων υπό προσωρινή προστασία σε σχολές επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και σε κέντρα επαγγελματικής κατάρτισης.

Σύμφωνα με τον κανονισμό, οι πρόσφυγες που μιλούν τουρκικά θα εγγράφονται απευθείας στην 9η τάξη των ΕΠΑΛ με κενές ποσοστώσεις, εφόσον έχουν παρακολουθήσει το πρόγραμμα "Τουρκικά Επίπεδο Α1" στα δημόσια εκπαιδευτικά κέντρα ή έχουν περάσει το κατατακτήριο τεστ αλφαριθμητισμού Ιου επιπέδου.

Στην παρούσα μελέτη, η οποία αποσκοπεί στη διερεύνηση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί που ασχολούνται με την εκπαίδευση των παιδιών μεταναστών και των προτάσεών τους για την επίλυση των προβλημάτων αυτών, επιδιώχθηκε να απαντηθούν τα ακόλουθα ερωτήματα:

1. Ποια είναι τα γλωσσικά προβλήματα που αντιμετωπίζετε κατά τη διδασκαλία παιδιών μεταναστών; Τι κάνετε για να λύσετε το πρόβλημα;
2. Λάβατε κάποια εκπαίδευση πριν διδάξετε παιδιά μεταναστών; Ποια είναι τα προβλήματα που αντιμετωπίσατε από αυτή την άποψη (λήψη κατάρτισης);
3. Ποιες δυσκολίες αντιμετωπίζουν τα παιδιά μεταναστών στην εκπαίδευση;
4. Πιστεύετε ότι πρέπει να επιτευχθεί ισότητα στην εκπαίδευση για τα παιδιά των μεταναστών; Εάν πιστεύετε ότι πρέπει να επιτευχθεί εκπαιδευτική ισότητα, τι μπορεί να γίνει προς αυτή την κατεύθυνση;

Το πρώτο υποπρόβλημα της μελέτης, "Ποια είναι τα γλωσσικά προβλήματα που αντιμετωπίζετε κατά τη διδασκαλία παιδιών μεταναστών; Τι κάνετε για να λύσετε το πρόβλημα;" παρουσιάζεται σε δύο ξεχωριστούς πίνακες παρακάτω.

Τα γλωσσικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί κατά τη διδασκαλία παιδιών μεταναστών παρατίθενται στον πίνακα 2.

Table 2. Linguistic Problems Experienced by Teachers While Teaching Immigrant Children

No.	Codes	f
1	Absence or absence of a common language	9
2	Inability to speak Turkish properly	6
3	pronunciation problems	5
4	Turkish and Arabic show two very different language characteristics.	5
5	Too many linguistic rules	5
6	comprehension difficulties	4
7	Poor vocabulary	3
8	I have no problems	2
9	Misunderstanding of idioms and proverbs	1

Note: There are participants who expressed more than one opinion.

Παρακάτω παρατίθενται ορισμένες απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με αυτό το ερώτημα στο πλαίσιο της έρευνας: "Το μεγαλύτερο πρόβλημα είναι ότι η τουρκική γλώσσα είναι πολύ διαφορετική από τη δική τους γλώσσα (αραβικά), προέρχεται από διαφορετική γλωσσική οικογένεια και έχει πολλούς κανόνες". (t26)

"Είχαμε προβλήματα επικοινωνίας με τα παιδιά λόγω των γλωσσικών διαφορών..." (t20)

"Τα παιδιά προσπαθούν να εκφραστούν μόνο με ορισμένες λέξεις, ενώ σχηματίζουν προτάσεις. Δυσκολεύονται να κατανοήσουν και να εκφραστούν". (t18)

"Γενικά, δυσκολεύονται στην προφορά των γραμμάτων που δεν ανήκουν στο αραβικό άλφα-μπέτο. Οι μαθητές έχουν προβλήματα στη χρήση των επιθέτων". (T14)

"Το λεξιλόγιο είναι το μεγαλύτερο πρόβλημα που έχω. Για να δώσω ένα πολύ απλό παράδειγμα, όταν λέω "Χρησιμοποιήστε τις ξύστρες σας στο διάλειμμα", πρέπει να εξηγήσω τι είναι η ξύστρα". (S11)

Οι προτάσεις των εκπαιδευτικών για την επίλυση των γλωσσικών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν κατά τη διδασκαλία παιδιών μεταναστών παρατίθενται στον πίνακα 3.

Table 3. Suggestions Offered by Teachers to Solve the Linguistic Problems They Experience While Teaching Immigrant Children

No.	Codes	f
1	Use of images	6
2	Communicating with someone who speaks Arabic and Turkish in the classroom or learning environment	5
3	Repetition and practice	4
4	Trying to communicate through signs/sign language	3
5	Demonstration/use of various methods/techniques/formulas	2
6	Direction to Turkish courses	1
7	trying to improve oneself	1
8	Use of gestures and facial expressions	1
9	No special effort required	1

Ορισμένες από τις απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με αυτό το ερώτημα στο πλαίσιο της έρευνας παρατίθενται παρακάτω:

"Προσπαθώ να επικοινωνώ με νοήματα ή επικοινωνώ με κάποιον που μιλάει αραβικά και τουρκικά" (t3)

"Είναι απαραίτητο και μάλιστα υποχρεωτικό να κατευθύνουμε τα παιδιά σε συμπληρωματικά μαθήματα τουρκικών εκτός σχολείου". (t5)

"Κάνω επαναλήψεις σε ήχους. Προσπαθώ να εξασκηθώ". (t7)

"Επικοινωνώ με τον φοιτητή διερμηνέα για να λύσω το πρόβλημα". (t9)

"Προσπαθώ να λύσω αυτό το πρόβλημα με τη νοηματική γλώσσα και τις κάρτες με τις λέξεις με εικόνες (οπτικά μέσα)". (t24)

Table 4. Whether Teachers Received Any Training Before Teaching Immigrant Children

No.	Codes	f
1	I received education.	10
2	I did not receive any training.	18

Ο πίνακας 4 δείχνει αν οι εκπαιδευτικοί έλαβαν κάποια κατάρτιση πριν διδάξουν τους μετανάστες μαθητές.

Οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί κατά την επιμόρφωσή τους πριν από τη διδασκαλία παιδιών μεταναστών παρατίθενται στον πίνακα 5.

Table 5. Difficulties Experienced by Teachers in Receiving Education Before Teaching Immigrant Children

No.	Codes	f
1	The training provided is based on theoretical knowledge	12
2	Lack/absence of experts	10
3	Resource/material shortage	9
4	System problem/deficiency	8
5	Not seeing any problems	2

Note: There are participants who expressed more than one opinion.

Ορισμένες από τις απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με το ζήτημα αυτό στο πλαίσιο της έρευνας δίνονται παρακάτω: "Παρακολούθησα ένα σεμινάριο 2 εβδομάδων πριν από τη διδασκαλία. Η διαδικασία θα μπορούσε να είναι πιο συστηματική και προγραμματισμένη. Είναι απαραίτητο να συνεργάζεσαι με ανθρώπους που εξελίσσονται σε αυτόν τον τομέα και κυρίως με ανθρώπους που αγαπούν αυτή τη δουλειά. Χρειάζεται όλο και περισσότερο συγκεκριμένο υλικό". (t26)

"Ναι, έλαβα εκπαίδευση. Οι άνθρωποι που παρέχουν εκπαίδευση στερούνται πρακτικής εξάσκησης επειδή δεν βρίσκονται στο πεδίο". (t21)

"Παρακολούθησα διάφορα σεμινάρια. Το μεγαλύτερο πρόβλημα από αυτή την άποψη είναι η έλλειψη πόρων". (t24)

Το ερώτημα "Ποιες δυσκολίες αντιμετωπίζουν τα παιδιά μεταναστών στην εκπαίδευση;" παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα.

Table 6. Difficulties Encountered by Immigrant Children in Obtaining Education

No.	Codes	f
1	linguistic problems	14
2	lack of motivation	8
3	Rapport	7
4	Lack of suitable learning environment	7
5	Lack of guidance and counseling training	5
6	cultural troubles	3
7	Being excluded by their peers	3
8	Resource/material shortage	3
9	Non-experts attending classes	3
10	Economic problems	2
11	Lack of family support	1

Note: There are participants who expressed more than one opinion.

Ορισμένες από τις απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με αυτό το ερώτημα στο πλαίσιο της έρευνας παρατίθενται παρακάτω:

"Λόγω της γλώσσας, δυσκολεύονται να κατανοήσουν τους συμμαθητές τους, τους δασκάλους και να εκφραστούν". (t28)

"Υπάρχει έλλειψη εξοπλισμού και έλλειψη κατάλληλων περιβαλλόντων για την εκπαίδευσή τους. Ειδικά στα νεαρά άτομα, υπάρχει πρόβλημα στο να θέλουν να μάθουν μια γλώσσα ή να το βλέπουν ως ανάγκη. Υπάρχουν προβλήματα στην έκθεση στη γλώσσα". (t26)

"Δεν νομίζω ότι οι καθηγητές είναι αρκετά αποτελεσματικοί στα αραβικά, επειδή έχουν διαφορετικούς κλάδους σε αυτό το μάθημα. Επειδή πολλοί καθηγητές δεν είναι πτυχιούχοι του κλάδου τους. Οι μαθητές έχουν επίσης δυσκολίες κατά τη λήψη της τουρκικής εκπαίδευσης λόγω γλωσσικών προβλημάτων". (t20)

"Δυσκολίες στην κοινωνική αποδοχή, γλωσσικές και πολιτισμικές δυσκολίες". (t20)

"Νομίζω ότι το γεγονός ότι είναι απομονωμένοι στην τάξη, δεν μπορούν να καταλάβουν το μάθημα, δεν μπορούν να συμμετάσχουν στο μάθημα, μερικές φορές δεν μπορούν να γελάσουν γιατί δεν καταλαβαίνουν καν τα αστεία, δημιουργεί μια πνευματική ανεπάρκεια, έναν αποκλεισμό". (t11)

Table 7. Whether or not teachers think that educational equality should be ensured for immigrant children

No.	Codes	f
1	Yeah I think.	24
2	No I do not think.	4

Η ερώτηση "Πιστεύετε ότι πρέπει να διασφαλιστεί η εκπαιδευτική ισότητα για τα παιδιά των μεταναστών; Εάν πιστεύετε ότι πρέπει να διασφαλιστεί η εκπαιδευτική ισότητα, τι μπορεί να γίνει προς αυτή την κατεύθυνση;" παρουσιάζεται σε δύο ξεχωριστούς πίνακες παρακάτω. Ο Πίνακας 7 δείχνει αν

οι εκπαιδευτικοί πιστεύουν ότι πρέπει να διασφαλιστεί η εκπαιδευτική ισότητα για τους μετανάστες μαθητές.

Δείγμα των απόψεων των εκπαιδευτικών που δεν πιστεύουν ότι πρέπει να παρέχεται εκπαιδευτική ισότητα στους μετανάστες μαθητές παρατίθεται παρακάτω:

"Δεν βλέπω αδικίες όσον αφορά την εκπαιδευτική ισότητα, μπορούν να λάβουν εκπαίδευση στη δική τους γλώσσα και να εξειδικευτούν σε αυτόν τον τομέα στο μέλλον". (T20)

"Ως άτομο που πιστεύει ότι η εκπαίδευση των παιδιών της χώρας του δεν είναι αρκετή, δεν έχω αναπτύξει ακόμη την ιδέα της ισότητας για τους μετανάστες μαθητές". (T17)

Οι προτάσεις των εκπαιδευτικών που πιστεύουν ότι πρέπει να διασφαλιστεί η εκπαιδευτική ισότητα για τα παιδιά των μεταναστών δίνονται στον πίνακα 8.

Table 8. Suggestions of Teachers Who Think Educational Equality Should Be Ensured for Immigrant Children

No.	Codes	f
1	Organizing language courses	16
2	Establishment of various commissions	8
3	Creation of preparatory classes	8
4	Giving orientation training	6
5	Providing education to parents	6
6	Preparation of a joint plan and program	5
7	Preparation of the legal basis	3
8	Appointment of teachers who speak Arabic	3
9	Having translators in classrooms	2
10	Increasing lesson hours	1
11	Studying in the same environment with normal students (non-immigrants)	1

Note: There are participants who expressed more than one opinion.

Ορισμένες από τις απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με αυτό το ερώτημα στο πλαίσιο της έρευνας παρατίθενται παρακάτω: "Θα πρέπει να υπάρχει ισότητα στην εκπαίδευση και να παρέχεται το απαραίτητο έδαφος και ο απαραίτητος χρόνος". (t2) "Τα μαθήματα γλώσσας μπορούν να οργανωθούν γι' αυτούς γρήγορα". (t4)

"Πρώτα απ' όλα, τα μαθήματα τουρκικών θα πρέπει να είναι υποχρεωτικά για τα παιδιά από την προσχολική ηλικία. Όσο νωρίτερα αρχίσει η γλωσσική εκπαίδευση, τόσο το καλύτερο. Ακόμη και οι γονείς θα πρέπει να συμπεριληφθούν σε αυτή τη διαδικασία. Τα μαθήματα τουρκικών θα πρέπει να γίνουν πιο διαδεδομένα και να είναι υψηλής ποιότητας". (t26)

"Νομίζω ότι η ύπαρξη διερμηνέα για κάθε τάξη θα βοηθούσε να ξεπεραστούν αυτά τα προβλήματα". (t7)

"Νομίζω ότι είναι λάθος αυτά τα παιδιά να ξεκινούν το σχολείο απευθείας με τους συνομηλίκους τους. Νομίζω ότι θα πρέπει να φοιτούν σε μια τάξη παρόμοια με μια προπαρασκευαστική τάξη για να μάθουν τουρκικά και να μιλούν τουρκικά, και στη συνέχεια να προχωρήσουν στα κανονικά επίπεδα της τάξης". (t11)

"Η εκπαίδευση είναι δικαίωμα κάθε παιδιού. Είμαι υπέρ της διδασκαλίας της γλώσσας μέσω προπαρασκευαστικών τάξεων πριν από την παροχή εκπαίδευσης". (t24)

Co-funded by
the European Union

"Ο καθένας θα πρέπει να γίνεται αποδεκτός ως άτομο και η εκπαίδευση θα πρέπει να παρέχεται με ίσους όρους, με ένα κοινό σχέδιο και πρόγραμμα για όλους". (t28)

(Aydeniz, 2021)

Η διαθεσιμότητα εργαλείων, υλικών και ανταλλαγής γνώσεων στον τομέα των καταλληλότερων τρόπων βοήθειας των παιδιών προσφύγων για το προσωπικό και τα ιδρύματα του τομέα της ΕΕΚ.

Δέκα από τους ερωτηθέντες εκπαιδευτικούς δήλωσαν ότι χρησιμοποιούσαν διαφορετικά υλικά κατά τη διάρκεια της διδακτικής διαδικασίας. Το ΕΒΑ (Δίκτυο Πληροφοριών για την Εκπαίδευση) και οι έξυπνοι πίνακες είναι τα πιο συχνά χρησιμοποιούμενα οπτικά εργαλεία. Τα φύλλα εργασίας και τα σχολικά εγχειρίδια ήταν οι πιο συχνά χρησιμοποιούμενες εκ νέου πηγές από τους παραδοσιακούς εκπαιδευτικούς (n=11). Έγινε κατανοητό ότι οι εκπαιδευτικοί χρησιμοποιούσαν τα σχολικά εγχειρίδια, αλλά δεν τα θεωρούσαν κατάλληλα από την άποψη της συμμετοχικότητας. Τρεις από τους εκπαιδευτικούς (n=3) ανέφεραν ότι οι μαθητές έρχονταν στις τάξεις χωρίς εξοπλισμό και ότι αυτό τους επηρέαζε αρνητικά. Πέντε εκπαιδευτικοί υποστήριζαν ότι από πολλές απόψεις τα σχολικά βιβλία δεν ήταν κατάλληλα για κανένα παιδί.

Οι δηλώσεις που παραπέμπουν στα σχόλια έχουν ως εξής:

Προσπαθούμε να χρησιμοποιούμε τον έξυπνο πίνακα όσο το δυνατόν περισσότερο. Προσπαθούμε να χρησιμοποιούμε το ΕΒΑ. Υπάρχουν και άλλες πηγές που μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε εκτός από το ΕΒΑ. Είναι πιο δραστήριοι στον έξυπνο πίνακα. Για παράδειγμα, ακόμη και αν κάνουν ένα λάθος, σηκώνονται, είναι σωματικά ενεργοί.

Για να εξηγήσετε το μετρό και το τραμ στο παιδί, λέτε ότι πηγαίνουν υπόγεια, για παράδειγμα το τρένο, αλλά είναι τόσο δύσκολο για το παιδί να καταλάβει ότι πηγαίνει υπόγεια. Το εξηγώ αυτό ενεργοποιώντας τις κάμερες κλειστού κυκλώματος παρακολούθησης.

Στα βιβλία δεν υπάρχουν παραδείγματα κλπ. που να είναι κατάλληλα για τη δική τους κουλτούρα. Δεν βρίσκω τα βιβλία πολύ κατάλληλα, οπότε οι μαθητές πρέπει να αισθάνονται μια αίσθηση ξενιτιάς.

Τώρα, όταν διδάσκουμε με ξένους φοιτητές, δεν μπορούμε να βρούμε έναν κατάλληλο πόρο προετοιμασμένο γι' αυτούς. Αγωνιζόμαστε μαζί τους.

Τα εγχειρίδια δεν είναι κατάλληλα. Ο μεγαλύτερος βοηθός μας είναι η ΕΒΑ. Υπάρχουν τόσα πολλά υλικά για την ΕΒΑ. Με υλικά σε διαφορετικά επίπεδα, υποστηρίζουμε κάποιους μαθητές μας από τα βιβλία και κάποιους από την οθόνη με το ΕΒΑ.

Μέτρηση και αξιολόγηση

Σχεδόν όλοι οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στην παρούσα μελέτη (n=18) διαπίστωσαν ότι χρησιμοποιούν αθροιστικές, εστιασμένες στα αποτελέσματα αξιολογήσεις που εστιάζουν σε σκοπούς λογοδοσίας και εξεταστές ακαδημαϊκές δεξιότητες. Οι εν λόγω συμμετέχοντες εξήγησαν ότι δεν κάνουν καμία διαφοροποίηση στην αξιολόγηση και ότι αξιολογούν τα προσφυγόπουλα όπως ακριβώς και τους συνομηλικούς τους. Τόνισαν ότι δεν υπήρξε καμία προσπάθεια εκ μέρους τους στο θέμα αυτό, καθώς δεν υπήρξε καμία υπόδειξη από τους διευθυντές των σχολείων. Δήλωσαν ότι οι πρακτικές τους απέναντι στα προσφυγόπουλα ήταν άδικες τόσο για αυτά όσο και για τα άλλα παιδιά, αλλά δεν ήξεραν πώς να τα μετρήσουν και να τα αξιολογήσουν.

Η έλλειψη σαφών και καθοδηγητικών κειμένων για την αξιολόγηση χωρίς αποκλεισμούς στην Τουρκία μπορεί να είναι ένας λόγος για την έλλειψη γνώσεων των εκπαιδευτικών. Τρεις από τους εκπαιδευτικούς (n=3) δήλωσαν ότι αξιολογούν τους μαθητές ανάλογα με το επίπεδο και χρησιμοποιώντας διαφορετικά εργαλεία. Οι αλλοδαποί μαθητές μπορούν να αξιολογηθούν με 4 διαφορετικές προσεγγίσεις: αποτέλεσμα, διαδικασία, άτυπη και επίσημη. Πέντε από τους εκπαιδευτικούς (n=5) δήλωσαν ότι αυξάνουν τους βαθμούς των αλλοδαπών μαθητών ακόμη και αν είναι χαμηλοί, αλλά αυτή η κατάσταση τους ενοχλεί συνειδησιακά, διότι είναι άδικο για τους άλλους.

Το επιμέρους θέμα της μέτρησης και της αξιολόγησης μπορεί να συνοψιστεί ως εξής:

Στη μέτρηση και την αξιολόγηση, δεν εφαρμόζουμε διαφορετικές εξετάσεις σε αυτά τα παιδιά, δεν ξέρουμε αν πρέπει να εφαρμόσουμε διαφορετικές εξετάσεις. Δεν ξέρουμε αν η πρακτική μας είναι σύμφωνη με τους κανόνες. Ειλικρινά, δεν μας έχουν πει τίποτα σχετικά με αυτό. Ετοιμάστε ξεχωριστές ερωτήσεις για τους Σύριους μαθητές σας ή ετοιμάστε ερωτήσεις όπως αυτή, οπότε δεν ξέρουμε ακριβώς πώς να το κάνουμε. Ειλικρινά, δεν ξέρουμε ακριβώς τι πρέπει να κάνουμε γι' αυτό.

Δυστυχώς, έχουμε μια τυποποιημένη γραπτή αξιολόγηση. Υπάρχουν εύκολες ερωτήσεις που μπορεί να κάνει ο καθένας. Οι ίδιες ερωτήσεις γίνονται και στις εξετάσεις. Η αξιολόγηση και η αξιολόγηση είναι η ίδια, μόνο που επιτρέπεται να περάσουν. Οι τεχνικές είναι οι ίδιες. Δεν υπάρχει αποτυχία σε μια τάξη.

Ένας καθηγητής μαθηματικών με 13 χρόνια προϋπηρεσίας δήλωσε ότι έπρεπε να προτιμήσουν τα τεστ πολλαπλών επιλογών μεταξύ των εργαλείων μέτρησης, επειδή πίστευαν ότι οι μαθητές θα μπορούσαν να πάρουν υψηλότερους βαθμούς από την τυχαία επιτυχία.

"Στην πραγματικότητα, πρόκειται για ένα πολύ βαθύ ζήτημα. Για παράδειγμα, όταν μετρώ τις μαθηματικές δεξιότητες των Σύρων μαθητών, δεν τους αξιολογώ με τον ίδιο τρόπο όπως όταν μετρώ τις μαθηματικές δεξιότητες των Τούρκων μαθητών στην τάξη μου. Σίγουρα τους αξιολογώ σε μαθητική βάση. Το κάνω αυτό ξεχωριστά για τους αλλοδαπούς μαθητές".

Ένας εκπαιδευτικός της τάξης που δήλωσε ότι ο φόρτος εργασίας τους έγινε υπερβολικός όταν σχεδίασαν να αξιολογούν τους μαθητές ανάλογα με τα επίπεδά τους, είπε: "Εφαρμόζουμε διαφορετικές εξετάσεις σε μαθητές με διαφορετικά επίπεδα. Ως εκ τούτου, μερικές φορές ο εκπαιδευτικός δεν μπορεί να φύγει από την τάξη, οπότε μια ώρα μας φαίνεται σαν 3-5 ώρες".
(Başaran, 2021)

Μέρος II - Συνεντεύξεις

Εισαγωγή

Σε αυτό το μέρος της έκθεσης, παρουσιάζουμε κρίσιμα ευρήματα από τις ατομικές συνεντεύξεις σε βάθος που διεξήχθησαν με εκπροσώπους του τομέα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν στην Τουρκία, στο Kerep Ozel Egitim Meslek Lisesi. Ο κύριος στόχος αυτών των συνεντεύξεων ήταν να αποτυπωθεί μια ολοκληρωμένη εικόνα των μεταναστευτικών/προσφυγικών ζητημάτων στις περιοχές/χώρες των εταίρων, να κατανοηθούν και να εντοπιστούν οι καθημερινές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες και οι πρόσφυγες. Η κατανόηση αυτή αποσκοπεί στη διευκόλυνση του προσδιορισμού αποτελεσματικών μέτρων για τη βελτίωση των συνθηκών τους και στην αξιολόγηση του τρόπου με τον οποίο τα αποτελέσματα του έργου θα μπορούσαν να είναι χρήσιμα για την επίτευξη αυτών των βελτιώσεων.

Στόχοι συνέντευξης

Οι συνεντεύξεις είχαν ως στόχο:

- Προσδιορισμός των πραγματικών αναγκών και προβλημάτων των μεταναστών/προσφύγων και των παιδιών τους όσον αφορά την ένταξη.
- Κατανοήστε τις καθημερινές δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες/πρόσφυγες.
- Μάθετε για τα προβλήματα της πραγματικής ζωής και τις προσδοκίες του προσωπικού ΕΕΚ σχετικά με τη διαδικασία ένταξης των μεταναστών/προσφύγων.
- Καθορισμός των σημερινών αναγκών, προσδοκιών και δυσκολιών των εκπαιδευτικών ΕΕΚ που εργάζονται με παιδιά πρόσφυγες.
- Βελτίωση της διαθεσιμότητας εργαλείων, υλικών και ανταλλαγής γνώσεων για την αποτελεσματική υποστήριξη των παιδιών προσφύγων.
- Αύξηση της ευαισθητοποίησης σχετικά με την κατάσταση των μεταναστών/προσφύγων στην περιοχή/χώρα.

Μεθοδολογία

Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν στις 18 Σεπτεμβρίου 2024 με δύο εκπροσώπους που εργάζονται στενά με τους μετανάστες και τα παιδιά τους στην Τουρκία. Κάθε συνάντηση κάλυπτε ένα σύνολο πέντε στοχευμένων ερωτήσεων.

Βασικά ευρήματα

1. Προκλήσεις ένταξης για τους μετανάστες και τους πρόσφυγες:

- Οι ερωτηθέντες αναγνώρισαν ως σημαντικά εμπόδια τα γλωσσικά εμπόδια, την πρόσβαση σε θέσεις εργασίας, την εκπαίδευση και την κοινωνική ένταξη. Επιπλέον, η κατανομή ανεπαρκών πόρων που επιδεινώνεται από εσωτερικά ζητήματα στην Τουρκία οδηγεί σε επιβαρυνμένες δημόσιες υπηρεσίες και κοινωνικές εντάσεις.

2. Προκλήσεις που αντιμετωπίζει το προσωπικό ΕΕΚ:

- Το προσωπικό της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης αντιμετωπίζει δυσκολίες στην προσαρμογή των εκπαιδευτικών προγραμμάτων για τους πρόσφυγες, λόγω της έλλειψης προσωπικού επαγγελματικής εκπαίδευσης εκπαιδευμένου να διαχειρίζεται τις πολιτισμικές και γλωσσικές διαφορές. Υπάρχει επίσης σημαντική ανεπάρκεια σε εκπαιδευτικό υλικό προσαρμοσμένο για τους πρόσφυγες.

3. Ανάγκες και δυσκολίες των εκπαιδευτικών ΕΕΚ που εργάζονται με παιδιά πρόσφυγες:

- Οι εκπαιδευτικοί χρειάζονται περισσότερους πόρους και προγράμματα που γεφυρώνουν τα γλωσσικά και πολιτισμικά χάσματα, τονίζοντας την ανάγκη για ψυχολογική υποστήριξη και εκπαιδευτικές προσεγγίσεις που λαμβάνουν υπόψη το τραύμα που βιώνουν τα παιδιά πρόσφυγες.

4. Διαθεσιμότητα εκπαιδευτικών εργαλείων και υλικών:

- Υπάρχει ανάγκη για υλικό που αντιμετωπίζει τα γλωσσικά εμπόδια και για προγράμματα που προωθούν την κατανόηση των πολιτισμικών διαφορών. Οι επιτυχημένες πρωτοβουλίες περιλαμβάνουν ολοκληρωμένα προγράμματα μαγειρικής κατάρτισης σε επαγγελματικές σχολές που ενισχύουν τόσο τις δεξιότητες όσο και την πολιτιστική ενσωμάτωση.

5. Πρόσθετα σχόλια και προτάσεις:

- Οι ερωτηθέντες υπογράμμισαν τη συνεχιζόμενη ανάγκη για στήριξη ενόψει των οικονομικών περικοπών και τόνισαν τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν συγκεκριμένες ομάδες, όπως οι ηλικιωμένοι μεταξύ του προσφυγικού πληθυσμού. Η έκκληση για καλύτερο συντονισμό μεταξύ κυβερνητικών και τοπικών θεσμών σημειώθηκε ως απαραίτητη για τη βελτίωση των διαδικασιών ένταξης.

Συμπέρασμα

Οι συνεντεύξεις αναδεικνύουν ένα σύνθετο φάσμα προκλήσεων ένταξης που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες και οι πρόσφυγες στην Τουρκία, που καλύπτουν εκπαιδευτικά, κοινωνικά και θέματα που σχετίζονται με τους πόρους. Και οι δύο εκπρόσωποι των ΕΕΚ τόνισαν την επείγουσα ανάγκη για βελτιωμένους εκπαιδευτικούς πόρους, καλύτερη γλωσσική υποστήριξη και ολοκληρωμένα προγράμματα ένταξης. Η αντιμετώπιση αυτών των ζητημάτων απαιτεί συνεργατικές προσπάθειες με τη συμμετοχή πολλαπλών ενδιαφερόμενων φορέων για την ενίσχυση των δομών υποστήριξης των μεταναστών και των προσφύγων στην Τουρκία.

Μέρος III - Διαδικτυακή έρευνα

Σε αυτό το μέρος της έκθεσης θα παρουσιάσουμε τα ευρήματα έρευνας που διεξήχθη στην Τουρκία μεταξύ του προσωπικού της ΕΕΚ. Πραγματοποιήθηκε διαδικτυακή έρευνα (με τη χρήση φορμών Google) από τις 13 έως τις 25 Οκτωβρίου 2024.

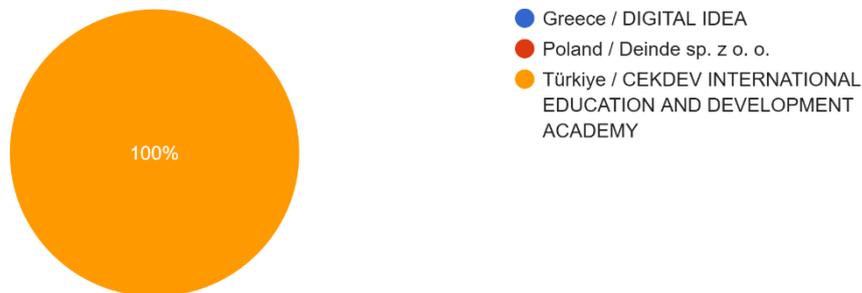
Σκοπός της έρευνας ήταν να προσδιορίσει την ευρεία εικόνα των μεταναστευτικών/προσφυγικών ζητημάτων στις χώρες του προγράμματος, ώστε να γίνει πλήρως αντιληπτή και κατανοητή η κατάσταση.

Αναλυτικότερα, οι στόχοι ήταν:

- να προσδιορίσει τις πραγματικές ανάγκες και τα προβλήματα των μεταναστών/προσφύγων και των παιδιών τους κατά τη διαδικασία ένταξης.
- να προσδιορίσει τις τρέχουσες ανάγκες, προσδοκίες και δυσκολίες των εκπαιδευτικών ΕΕΚ που εργάζονται με παιδιά πρόσφυγες.
- ευαισθητοποίηση σχετικά με την κατάσταση των μεταναστών/προσφύγων στην περιοχή/χώρα.
- Η έρευνα ήταν ανώνυμη. Το ερωτηματολόγιο περιελάμβανε 17 ερωτήσεις. Στην έρευνα συμμετείχαν συνολικά 12 άτομα που εκπροσωπούσαν τον τομέα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Τουρκία.

1. From which country are you completing the survey / from which institution did you receive the invitation to complete the survey? 1. Anketi hangi ...i doldurmanız için daveti hangi kurumdan aldınız?

12 responses

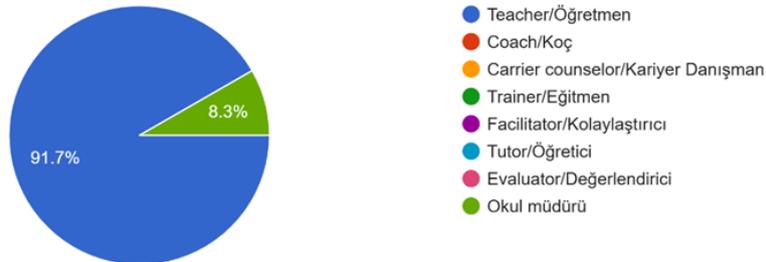

Και οι 12 ερωτηθέντες δήλωσαν ότι συμπλήρωσαν την έρευνα στην Τουρκία, αφού έλαβαν την πρόσκληση από τη Διεθνή Ακαδημία Εκπαίδευσης και Ανάπτυξης CEKDEV.

2. Please specify your most relevant professional position in the vocational education and training (VET) / education system: 2. Lütfen mesleki eğitim v...indeki en ilgili mesleki pozisyonunuzu belirtiniz:

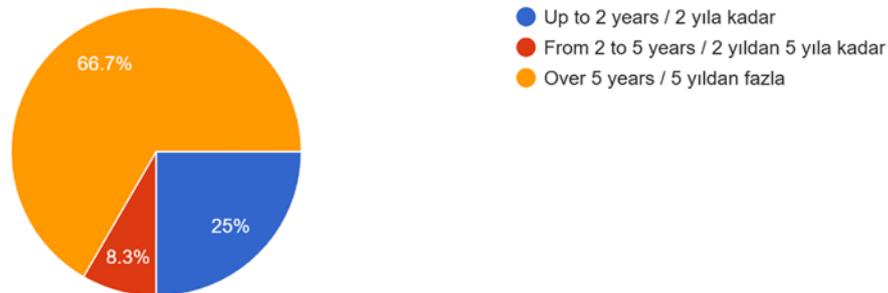
12 responses

Σε μια έρευνα σχετικά με τις επαγγελματικές θέσεις στο σύστημα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (EEK), το 91,7% των 12 ερωτηθέντων αυτοπροσδιορίστηκαν ως εκπαιδευτικοί, ενώ το υπόλοιπο 8,3% δήλωσε ότι κατέχει άλλους ρόλους.

3. How long have you been working in the VET sector/education system? 3. Mesleki eğitim ve öğretim (VET) sektöründe/eğitim sisteminde ne kadar süredir çalışıyorsunuz?

12 responses

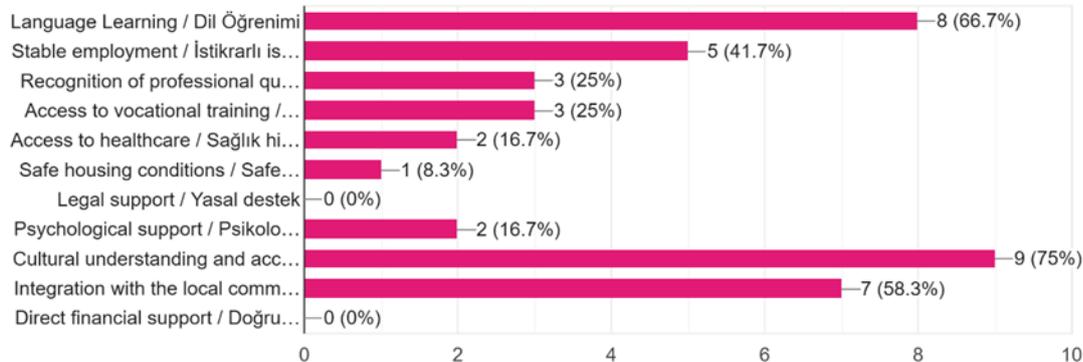

Στην ερώτηση σχετικά με την εμπειρία στον τομέα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, το 66,7% των 12 ερωτηθέντων ανέφερε εμπειρία άνω των πέντε ετών, το 25% είχε εμπειρία έως δύο ετών και το 8,3% είχε εμπειρία μεταξύ δύο και πέντε ετών. Αυτό δείχνει ότι οι περισσότεροι συμμετέχοντες έχουν μεγάλη εμπειρία στον τομέα.

4. What do you think are the most important needs of adult migrants/refugees in the integration process in our country? Please select up to 5 mos...nemli olduđunu dűşündűđünüz beş tanesini seçiniz.

12 responses

Όταν ρωτήθηκαν σχετικά με τις σημαντικότερες ανάγκες των ενηλίκων μεταναστών/προσφύγων κατά τη διαδικασία ένταξης, το 66,7% των ερωτηθέντων τόνισε την εκμάθηση της γλώσσας, το 75% την κατανόηση και αποδοχή της κουλτούρας και το 58,3% την ένταξη στην τοπική κοινότητα. Άλλες αξιοσημείωτες ανάγκες ήταν η σταθερή απασχόληση (41,7%) και η πρόσβαση σε επαγγελματική κατάρτιση (25%). Οι απαντήσεις αυτές υποδηλώνουν μια ισχυρή εστίαση στην κοινωνική και πολιτιστική ενσωμάτωση ως βασικούς παράγοντες για την επιτυχή υποστήριξη των προσφύγων.

5. In your opinion, what are the most important needs of migrant/refugee children in the integration process in our country? Please select up to 5 mos...nemli olduđunu dűşündűđünüz beş tanesini seçiniz.

12 responses

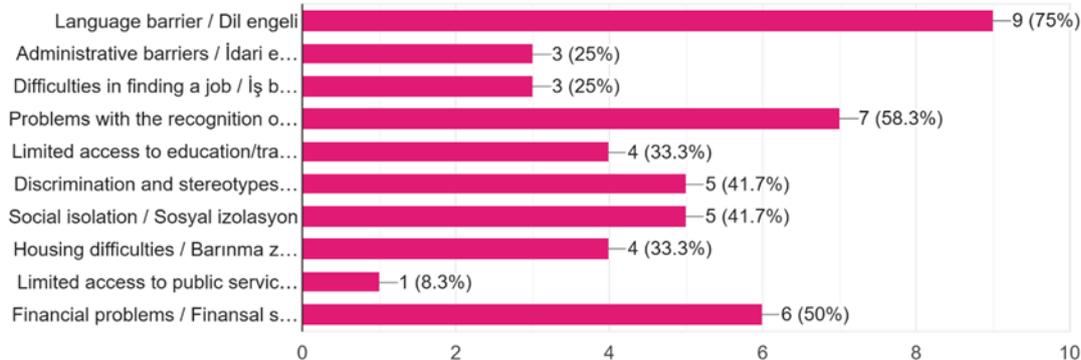

Όσον αφορά τις ανάγκες ένταξης των παιδιών μεταναστών/προσφύγων, το 66,7% των ερωτηθέντων προσδιόρισε ως σημαντικότερη ανάγκη τη βοήθεια στην προσαρμογή σε ένα νέο περιβάλλον. Άλλες σημαντικές ανάγκες περιλαμβάνουν την ενσωμάτωση με συνομηλίκους (58,3%), μαζί με την εκμάθηση γλώσσας, την ψυχολογική υποστήριξη και την πολιτισμική κατανόηση, που σημειώθηκαν από 50% των ερωτηθέντων. Τα ευρήματα αυτά υπογραμμίζουν τη σημασία της κοινωνικής και συναισθηματικής υποστήριξης για την επιτυχή ένταξη των παιδιών.

6. What do you think are the key difficulties and problems faced by adult migrants/refugees in the integration process in our country? Please select ...nemli olduđunu dűşündűđünüz beş tanesini seçiniz.

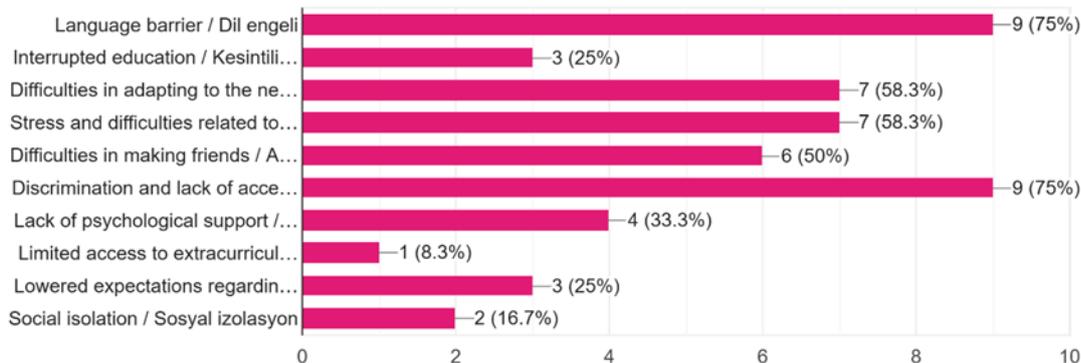
12 responses

Σύμφωνα με τους ερωτηθέντες, η κύρια δυσκολία για τους ενήλικες μετανάστες/πρόσφυγες είναι το γλωσσικό εμπόδιο, το οποίο αναφέρθηκε από το 75% των συμμετεχόντων. Άλλες σημαντικές προκλήσεις είναι τα ζητήματα αναγνώρισης των προσόντων (58,3%), τα οικονομικά προβλήματα (50%), η κοινωνική απομόνωση και οι διακρίσεις (41,7% έκαστη). Τα ευρήματα αυτά αναδεικνύουν τόσο τα γλωσσικά όσο και τα κοινωνικοοικονομικά εμπόδια ως σημαντικά εμπόδια στην ένταξη.

7. What do you think are the key difficulties and problems faced by migrant/refugee children in the integration process in our country? Please select ...nemli olduđunu dűşündűđünüz beş tanesini seçiniz.

12 responses

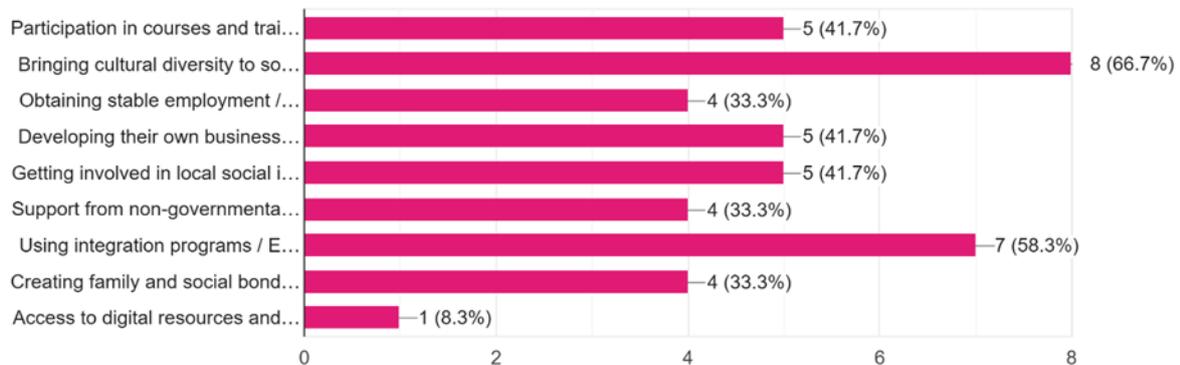

Οι ερωτηθέντες προσδιόρισαν τα γλωσσικά εμπόδια και τις διακρίσεις ως τις σημαντικότερες προκλήσεις για τα παιδιά των υποτρόφων/προσφύγων, οι οποίες αναφέρθηκαν από το 75% των συμμετεχόντων. Οι δυσκολίες προσαρμογής στο νέο περιβάλλον και το άγχος που σχετίζεται με το τραύμα ήταν επίσης σημαντικά, και αναφέρθηκαν από 58,3%. Τα ευρήματα αυτά υπογραμμίζουν τόσο τα κοινωνικά όσο και τα συναισθηματικά εμπόδια που επηρεάζουν την ένταξη των παιδιών μετανάστες/πρόσφυγες.

8. What do you think are the key opportunities for adult migrants/refugees in the integration process in our country? Please select up to 5 mos...nemli olduđunu dűşündűđünüz beş tanesini seçiniz.

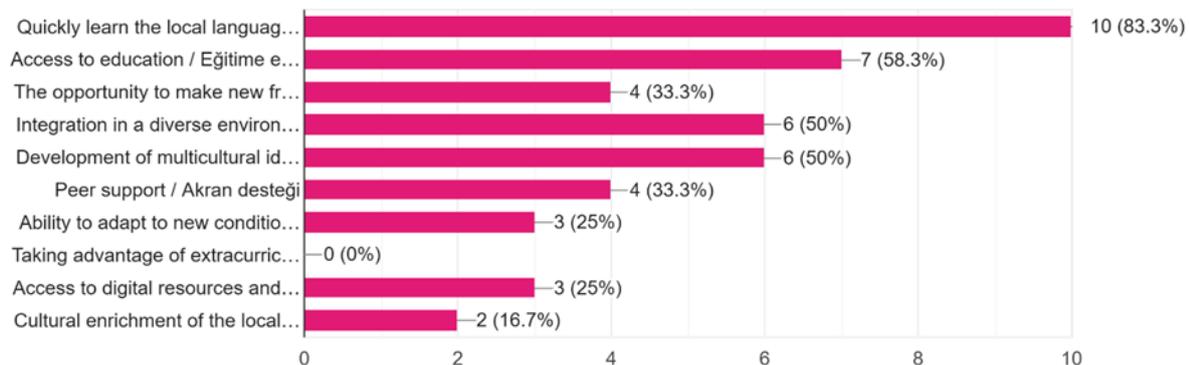
12 responses

Για τους ενήλικους μετανάστες/πρόσφυγες, το 66,7% των ερωτηθέντων χαρακτήρισε ως βασική ευκαιρία την προώθηση της πολιτιστικής ποικιλομορφίας στην κοινωνία, ενώ το 58,3% ανέφερε τη χρήση προγραμμάτων ένταξης. Η συμμετοχή στην κατάρτιση, η σταθερή απασχόληση και η συμμετοχή σε τοπικές κοινωνικές πρωτοβουλίες σημειώθηκαν από 41,7%, αναδεικνύοντας τόσο τις ευκαιρίες πολιτιστικής όσο και κοινωνικής ένταξης.

9. What do you think are the key opportunities for migrant/refugee children in the integration process? in our country? Please select up to 5 mo...nemli olduđunu dűşündűđünüz beş tanesini seçiniz.

12 responses

Για τα παιδιά των μεταναστών/πρόσφύγων, το 83,3% των ερωτηθέντων τόνισε την εκμάθηση της τοπικής γλώσσας ως την κορυφαία ευκαιρία, ακολουθούμενο από το 58,3% που έδωσε έμφαση στην πρόσβαση στην εκπαίδευση. Οι μισοί από τους ερωτηθέντες προσδιόρισαν ως σημαντικές ευκαιρίες την ενσωμάτωση σε ένα ποικιλόμορφο περιβάλλον και την ανάπτυξη μιας πολυπολιτισμικής ταυτότητας, υποδεικνύοντας την εστίαση τόσο στη γλωσσική όσο και στην πολιτισμική ενσωμάτωση.

10. In your opinion, what are, the everyday problems, difficulties and challenges for educational/training staff working with migrant/re...nemli olduđunu dűşündűđünüz beş tanesini seçiniz.

12 responses

Για το εκπαιδευτικό προσωπικό που εργάζεται με παιδιά μεταναστών/προσφύγων, το 58,3% των ερωτηθέντων ανέφερε ως σημαντικές προκλήσεις τις δυσκολίες στην επικοινωνία και τον περιορισμένο χρόνο για ατομική υποστήριξη. Άλλα σημαντικά ζητήματα περιλαμβάνουν την αντιμετώπιση του τραύματος των μαθητών, την ενσωμάτωση των μαθητών στην τοπική κοινότητα και θέματα προσαρμογής, τα οποία σημειώθηκαν από το 50% των ερωτηθέντων. Αυτές οι απαντήσεις υπογραμμίζουν τόσο τα εμπόδια επικοινωνίας όσο και τους περιορισμούς των πόρων για την αποτελεσματική υποστήριξη των παιδιών προσφύγων.

11. In your opinion, what are the needs and expectations of educational/training staff working with migrant/refugee children in the process of their i...önemli olduđunu dűşündűđünüz beş tanesini seçiniz.

12 responses

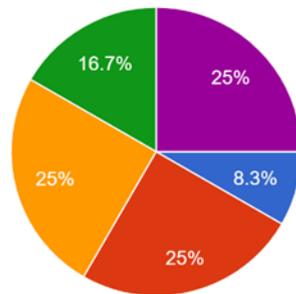

Οι κύριες ανάγκες του εκπαιδευτικού προσωπικού που εργάζεται με παιδιά μεταναστών/προσφύγων περιλαμβάνουν την κατάρτιση στη διδασκαλία παιδιών με διαφορετικό υπόβαθρο (66,7%) και τη γλωσσική υποστήριξη (58,3%). Επιπλέον, το 58,3% των ερωτηθέντων υπογράμμισε την ανάγκη υποστήριξης για την αντιμετώπιση του τραύματος από τους μαθητές. Οι απαντήσεις αυτές υποδηλώνουν ισχυρή ζήτηση τόσο για εξειδικευμένη κατάρτιση όσο και για πόρους ψυχολογικής υποστήριξης.

12. How do you assess the effectiveness of existing integration strategies used in educational institutions in the integration of refugee/migrant children? Lütfen en alakalı olan cevabı seçiniz.

12 responses

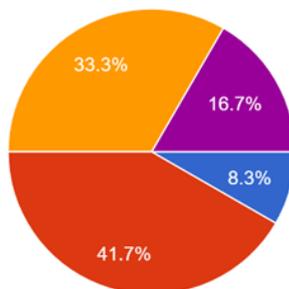

- Very effective – strategies are well adapted and produce positive results /...
- Effective - but requires some corrections and adjustments to the actual needs o...
- Partially effective – some aspects are well implemented, but there are signifi...
- Properly implemented - but their impact on children's integration is limited by I...
- Ineffective – current strategies fail to address key integration challenges. /...

Κατά την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των υφιστάμενων στρατηγικών ενσωμάτωσης, το 25% των ερωτηθέντων τις χαρακτήρισε ως μερικώς αποτελεσματικές, αποτελεσματικές με αναγκαίες προσαρμογές ή ορθά εφαρμοσμένες αλλά με περιορισμένο αντίκτυπο. Ωστόσο, το 25% των ερωτηθέντων θεώρησε την παρέμβαση αναποτελεσματική. Εν τω μεταξύ, το 16,7% θεώρησε τις στρατηγικές επαρκώς εφαρμοσμένες αλλά με περιορισμένο αντίκτυπο και μόνο το 8,3% τις αξιολόγησε ως πολύ αποτελεσματικές. Αυτή η ανατροφοδότηση υποδηλώνει μικτή ικανοποίηση από τις τρέχουσες προσπάθειες ενσωμάτωσης, ενώ πολλοί βλέπουν περιθώρια βελτίωσης.

13. Is the support offered by the state system (e.g. Ministry of Education, Education Board) for educational/training staff working with migrant/ref...ygun mudur? Lütfen en alakalı olan cevabı seçiniz.

12 responses

- Yes, the support is sufficient and well-adapted to my needs. / Evet, destek y...
- Yes, but there are some areas where support could be more tailored to ever...
- Some support is useful, but there is a lack of detailed resources and training...
- No, support is available but is too general and needs to be better tailore...
- No, support is insufficient and does not meet my basic needs. / Hayır, destek...

Όσον αφορά την κρατική υποστήριξη για το εκπαιδευτικό προσωπικό που εργάζεται με παιδιά μεταναστών/προσφύγων, το 41,7% ανέφερε ότι η υποστήριξη είναι διαθέσιμη, αλλά πρέπει να είναι πιο προσαρμοσμένη, και το 33,3% θεώρησε ότι ενώ κάποια υποστήριξη είναι χρήσιμη, λείπουν λεπτομερείς πόροι και κατάρτιση. Μόνο το 8,3% θεώρησε την υποστήριξη επαρκή, ενώ το 16,7% την έκρινε ανεπαρκή. Οι απαντήσεις αυτές υποδηλώνουν ότι η τρέχουσα υποστήριξη θεωρείται παρούσα αλλά ανεπαρκής για την κάλυψη συγκεκριμένων αναγκών.

14. Does the educational institution where you work offer its own support for staff working with refugee/migrant children in the process of their int...i sunuyor mu? Lütfen en alakalı olan cevabı seçiniz.

12 responses

Όσον αφορά τη θεσμική υποστήριξη του προσωπικού που εργάζεται με παιδιά πρόσφυγες/μετανάστες, το 33,3% δήλωσε ότι η υποστήριξη είναι ολοκληρωμένη και προσφέρει κατάρτιση και εκπαιδευτικό υλικό. Ωστόσο, ένα άλλο 33,3% των ερωτηθέντων σημείωσε ότι η υποστήριξη περιορίζεται μόνο σε βασικούς πόρους. Στη συνέχεια, το 16,7% θεώρησε ότι η τρέχουσα υποστήριξη είναι διαθέσιμη αλλά μόνο σε ad hoc βάση. Ένα άλλο 8,3% τη θεώρησε ανεπαρκή. Οι απαντήσεις αυτές υποδηλώνουν ότι η θεσμική υποστήριξη είναι συχνά ανεπαρκής ή δεν έχει συνοχή.

15. What support would be most appropriate and useful for educational/training staff working with migrant/refugee children in the process of their i...önemli olduğunu düşündüğünüz beş tanesini seçiniz.

12 responses

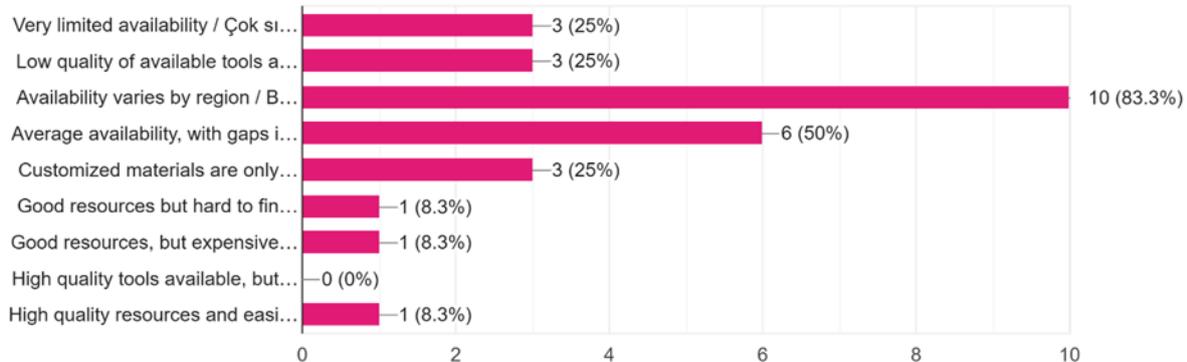

Για την υποστήριξη του εκπαιδευτικού προσωπικού που εργάζεται με παιδιά μεταναστών/προσφύγων, το 58,3% των ερωτηθέντων έθεσε ως προτεραιότητα την κατάρτιση σε θέματα εργασίας με παιδιά από διαφορετικό υπόβαθρο. Επιπλέον, το 50% χαρακτήρισε σημαντικά τα προγράμματα εκμάθησης ξένων γλωσσών και την υποστήριξη για την οικοδόμηση σχέσεων με τις οικογένειες. Οι απαντήσεις αυτές αναδεικνύουν την ανάγκη για εξειδικευμένη κατάρτιση και πόρους που θα βοηθήσουν στην αποτελεσματική ένταξη.

16. How would you rate the availability of effective and adequate educational tools and materials for educational/training staff working with migrant/re...önemli olduğunu düşündüğünüz üç tanesini seçiniz.

12 responses

Όσον αφορά τη διαθεσιμότητα εκπαιδευτικών εργαλείων για το προσωπικό που εργάζεται με παιδιά μεταναστών/προσφύγων, το 83,3% των ερωτηθέντων επισήμανε ότι η διαθεσιμότητα διαφέρει από περιοχή σε περιοχή. Επιπλέον, το 50% των ερωτηθέντων ανέφερε "μέση διαθεσιμότητα με κενά στην ποιότητα και την πρόσβαση". Αυτό υποδηλώνει ότι ενώ υπάρχουν πόροι, δεν είναι προσβάσιμοι σε όλους, συχνά χωρίς συνοχή και προσαρμοσμένο περιεχόμενο.

Συμπεράσματα

Τα ερευνητικά ευρήματα της εθνικής μας έκθεσης υπογραμμίζουν διάφορες κρίσιμες προκλήσεις και κενά στην ένταξη των παιδιών μεταναστών και προσφύγων στα εκπαιδευτικά και επαγγελματικά συστήματα της Τουρκίας. Τα βασικά ζητήματα περιλαμβάνουν σημαντικά γλωσσικά εμπόδια, περιορισμένη διαθεσιμότητα εξειδικευμένων πόρων και ασυνεπή θεσμική υποστήριξη, τα οποία περιπλέκουν τη διαδικασία ένταξης. Τα εμπόδια αυτά επηρεάζουν τόσο τους μαθητές, οι οποίοι αντιμετωπίζουν προκλήσεις στην προσαρμογή και την ακαδημαϊκή τους ευημερία, όσο και το προσωπικό της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, το οποίο απαιτεί περισσότερους πόρους και κατάρτιση για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των μοναδικών αναγκών αυτών των παιδιών.

Οι απαντήσεις αποκαλύπτουν την επιτακτική ανάγκη για συνεκτικές και πολιτισμικά ανταποκρινόμενες εκπαιδευτικές στρατηγικές που δίνουν προτεραιότητα τόσο στη γλωσσική όσο και στη συναισθηματική ευημερία των παιδιών μεταναστών και προσφύγων. Πολλοί επαγγελματίες της ΕΕΚ εξέφρασαν την ανάγκη για βελτιωμένη πρόσβαση σε κατάρτιση, πρακτικά εργαλεία και θεσμικούς μηχανισμούς υποστήριξης που θα τους επιτρέψουν να υποστηρίξουν καλύτερα την ένταξη αυτών των μαθητών. Επιπλέον, τα ευρήματα δείχνουν ότι οι τρέχουσες προσπάθειες ένταξης θεωρούνται ανεπαρκείς, υπογραμμίζοντας την ανάγκη για βελτιώσεις τόσο στην ποιότητα όσο και στην προσβασιμότητα της υποστήριξης.

Για να προωθηθεί ένα εκπαιδευτικό περιβάλλον χωρίς αποκλεισμούς, είναι απαραίτητο να υιοθετηθεί μια συνεργατική προσέγγιση στην οποία θα συμμετέχουν εκπαιδευτικοί, ιδρύματα και φορείς χάραξης πολιτικής. Η σύμπραξη αυτή μπορεί να συμβάλει στη δημιουργία ενός πιο υποστηρικτικού πλαισίου που όχι μόνο διευκολύνει την προσαρμογή των παιδιών προσφύγων, αλλά και ενδυναμώνει το προσωπικό της ΕΕΚ να συμβάλει αποτελεσματικά σε αυτή τη διαδικασία.

Κεφάλαιο 3 - Εθνική έρευνα στην Ελλάδα

Μέρος I - Έρευνα γραφείου

Οι πρόσφυγες διαδραματίζουν ουσιαστικό ρόλο στη μεταναστευτική εικόνα της Ελλάδας. Η Ελλάδα αποτελεί χώρα πρώτης υποδοχής για πολλούς πρόσφυγες από χώρες όπως η Συρία, το Αφγανιστάν και το Ιράκ που αναζητούν ασφάλεια στην Ευρώπη. Οι πολιτικές της ΕΕ για τη μετανάστευση από χώρες εκτός ΕΕ ασχολούνται όλο και περισσότερο με την προσέλκυση ενός συγκεκριμένου προφίλ μεταναστών, συχνά για να μετριάσουν τις ελλείψεις σε συγκεκριμένες δεξιότητες.

Η ένταξη των μεταναστών και των προσφύγων στην ελληνική κοινωνία αποτελεί πρόκληση. Η γλώσσα, ο πολιτισμός, η πρόσβαση στην εκπαίδευση και την απασχόληση αποτελούν εμπόδια για την ομαλή ένταξη. Η Ελλάδα, η Πολωνία και η Τουρκία αντιμετωπίζουν παρόμοια προβλήματα στην ένταξη των παιδιών προσφύγων στα εκπαιδευτικά τους συστήματα. Σημαντικά ζητήματα περιλαμβάνουν σημαντικά γλωσσικά εμπόδια, περιορισμένη διαθεσιμότητα εξειδικευμένων πόρων και ασυνεπή θεσμική υποστήριξη, τα οποία περιπλέκουν τη διαδικασία ένταξης.

Στην Τουρκία, οι πρόσφυγες αντιμετωπίζουν δυσκολίες όσον αφορά την εκμάθηση της γλώσσας, την πρόσβαση σε θέσεις εργασίας, την εκπαίδευση και την κοινωνική ένταξη. Στην Πολωνία, τα παιδιά πρόσφυγες βιώνουν συχνά άγχος και αποξένωση. Επιπλέον, η έλλειψη κατάλληλων σχολικών βιβλίων και η ανεπάρκεια βοηθών διδασκαλίας δυσχεραίνουν την εκπαίδευσή τους. Τα σχολεία μερικές φορές δεν ανταποκρίνονται αποτελεσματικά σε περιστατικά διακρίσεων και εχθρότητας που βιώνουν οι μαθητές από άλλες χώρες.

Η αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων απαιτεί την εφαρμογή ολοκληρωμένων πολιτικών που εστιάζουν στην παροχή στέγασης, υγειονομικής περίθαλψης, εκπαίδευσης και ευκαιριών απασχόλησης για τους μετανάστες και τους πρόσφυγες. Η ευαισθητοποίηση της κοινωνίας και η καταπολέμηση των διακρίσεων αποτελούν επίσης βασικές προϋποθέσεις για την επιτυχή ένταξη.

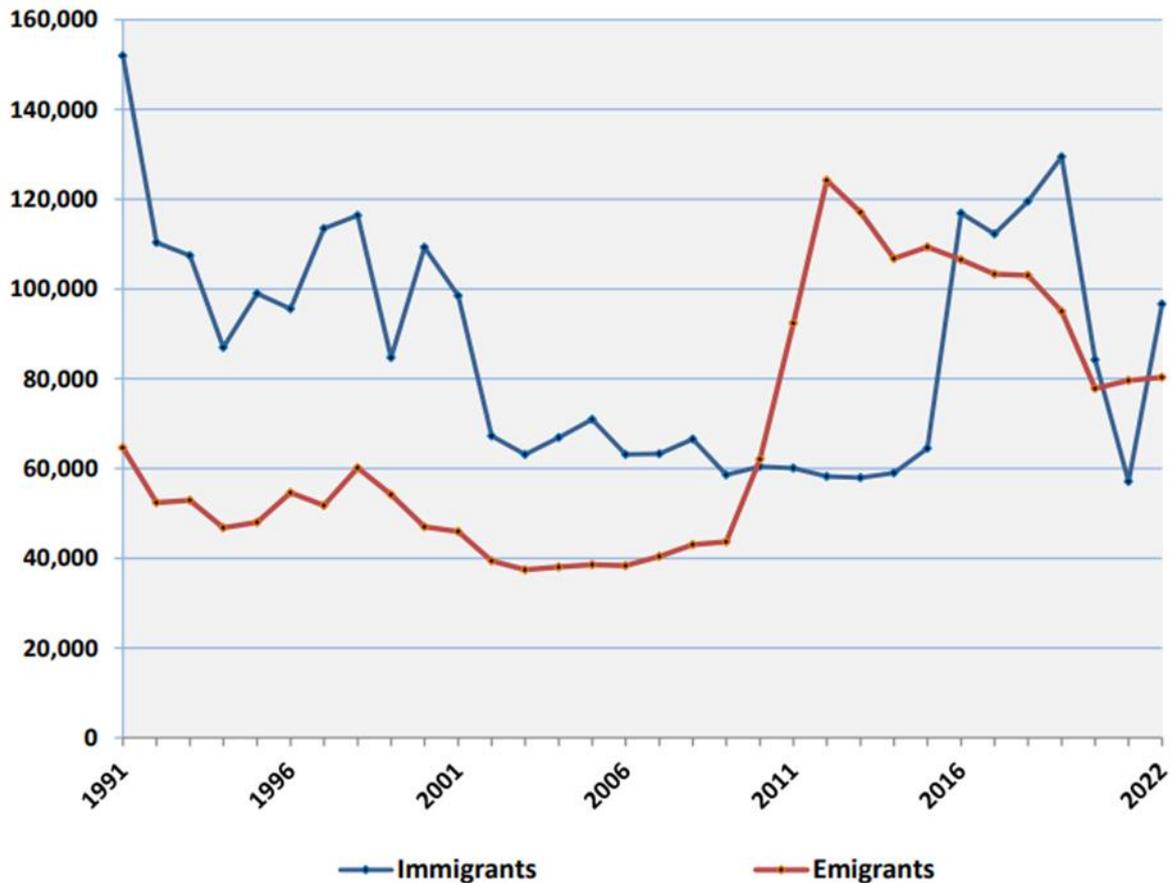
Η δημιουργία ενός πιο ολοκληρωμένου εκπαιδευτικού περιβάλλοντος απαιτεί μια συνεργατική προσέγγιση στην οποία συμμετέχουν εκπαιδευτικοί, ιδρύματα και φορείς χάραξης πολιτικής. Αυτή η συνεργασία μπορεί να συμβάλει στη δημιουργία ενός πλαισίου που διευκολύνει την προσαρμογή των παιδιών προσφύγων και δίνει τη δυνατότητα στο προσωπικό της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΕΕΚ) να συμβάλει αποτελεσματικά σε αυτή τη διαδικασία.

Σύμφωνα με στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛΣΤΑΤ), ο εκτιμώμενος πληθυσμός της Ελλάδας την 1η Ιανουαρίου 2023 μειώθηκε κατά 0,17% σε σχέση με το 2022. Η μείωση αυτή οφείλεται στο αρνητικό μεταναστευτικό ισοζύγιο. Ωστόσο, οι μεταναστευτικές ροές προς την Ελλάδα αντισταθμίζουν εν μέρει τη φυσική μείωση του πληθυσμού. Στις αρχές του 2023, ο πληθυσμός της Ελλάδας εκτιμάται σε 10.413.982 άτομα, μειωμένος κατά 0,5% σε σχέση με το 2022. Η μείωση αυτή οφείλεται στη φυσική μείωση του πληθυσμού (περισσότεροι θάνατοι από γεννήσεις). Ωστόσο, η καθαρή μετανάστευση (διαφορά μεταξύ μεταναστών και μεταναστών) ήταν θετική, φτάνοντας τα 16.355 άτομα. Αυτό σημαίνει ότι το 2022 μετανάστευσαν στην Ελλάδα περισσότερα άτομα απ' ό,τι έφυγαν. Το 2021, η καθαρή μετανάστευση ήταν αρνητική (-22.476 άτομα). Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι στα στοιχεία της μετανάστευσης περιλαμβάνονται και τα άτομα που αναζητούν διεθνή ή προσωρινή προστασία (ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΡΧΗ, 2024).

Η Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ) ανακοίνωσε τα στοιχεία για τον εκτιμώμενο μόνιμο πληθυσμό της Ελλάδας την 1η Ιανουαρίου 2023 και τις εκτιμήσεις των μεταναστευτικών ροών για το 2022. Ο πληθυσμός εκτιμάται με βάση τα ετήσια στοιχεία των στατιστικών στοιχείων ζωτικής σημασίας για το 2022 και τις εκτιμήσεις των μεταναστευτικών ροών κατά το 2022 (μετανάστευση και αποδημία).

- Η καθαρή μετανάστευση εκτιμάται σε 16.355 άτομα, που αντιστοιχεί στη διαφορά μεταξύ 96.662 μεταναστών και 80.307 μεταναστών. Το 2021, η καθαρή μετανάστευση εκτιμάται σε - 22.476 άτομα (57.120 μετανάστες και 79.596 μετανάστες). Πρέπει να σημειωθεί ότι τα στοιχεία μετανάστευσης περιλαμβάνουν επίσης άτομα που ζούσαν στη Χώρα την 1.1.2023 και ζητούσαν διεθνή ή προσωρινή προστασία.
- Οι μεταναστευτικές ροές εκτιμήθηκαν (εκτός από τα άτομα που σχετίζονται με διεθνείς ή προσωρινές αιτήσεις προστασίας) με τη χρήση κατάλληλων μοντέλων παλινδρόμησης.

Σχήμα 1 Μετανάστες - Μετανάστες, 1991 - 2022 (ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΡΧΗ, 2024)

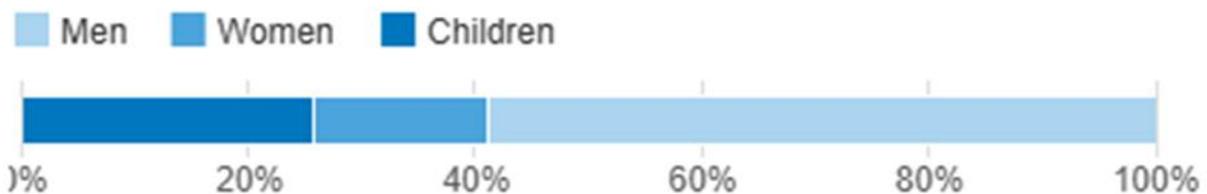
Οι μεταναστευτικές πολιτικές της ΕΕ επηρεάζονται από έναν συνδυασμό παραγόντων, όπως:

- Οικονομικές ανάγκες: Οι πολιτικές της ΕΕ για τη μετανάστευση από τρίτες χώρες ασχολούνται όλο και περισσότερο με την προσέλκυση ενός συγκεκριμένου προφίλ μεταναστών, συχνά προσπαθώντας να μετριάσουν τις ελλείψεις σε συγκεκριμένες δεξιότητες.
- Δημογραφικές τάσεις: Η γήρανση του πληθυσμού σε πολλά κράτη μέλη της ΕΕ δημιουργεί ανάγκη για εργατικό δυναμικό από τρίτες χώρες.
- Πολιτική αστάθεια και συγκρούσεις: Οι πόλεμοι και οι διώξεις σε διάφορα μέρη του κόσμου έχουν οδηγήσει σε μεγάλες προσφυγικές ροές προς την ΕΕ.
- Κοινωνικές ανησυχίες: Η μετανάστευση δημιουργεί συχνά ανησυχίες σε τμήματα της κοινωνίας για θέματα όπως η ασφάλεια, η ένταξη και η πολιτιστική ταυτότητα.

- Αλληλεγγύη και επιμερισμός ευθυνών: Η κατανομή των αρμοδιοτήτων για τη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ αποτελεί σημείο τριβής.
- Ανθρώπινα δικαιώματα: Η ΕΕ έχει αναλάβει δεσμεύσεις για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος ασύλου.

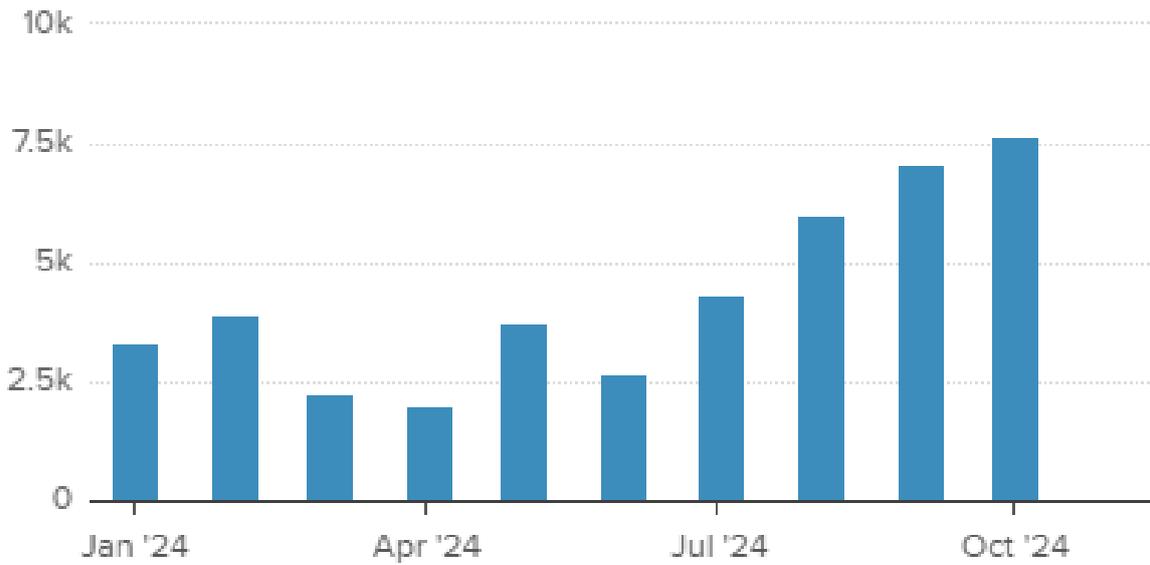
Οι παράγοντες αυτοί είναι αλληλένδετοι και επηρεάζουν τη διαμόρφωση των μεταναστευτικών πολιτικών στην ΕΕ, καθιστώντας το ζήτημα πολύπλοκο και απαιτώντας ισορροπία μεταξύ διαφορετικών στόχων και προτεραιοτήτων (Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, 2024) .

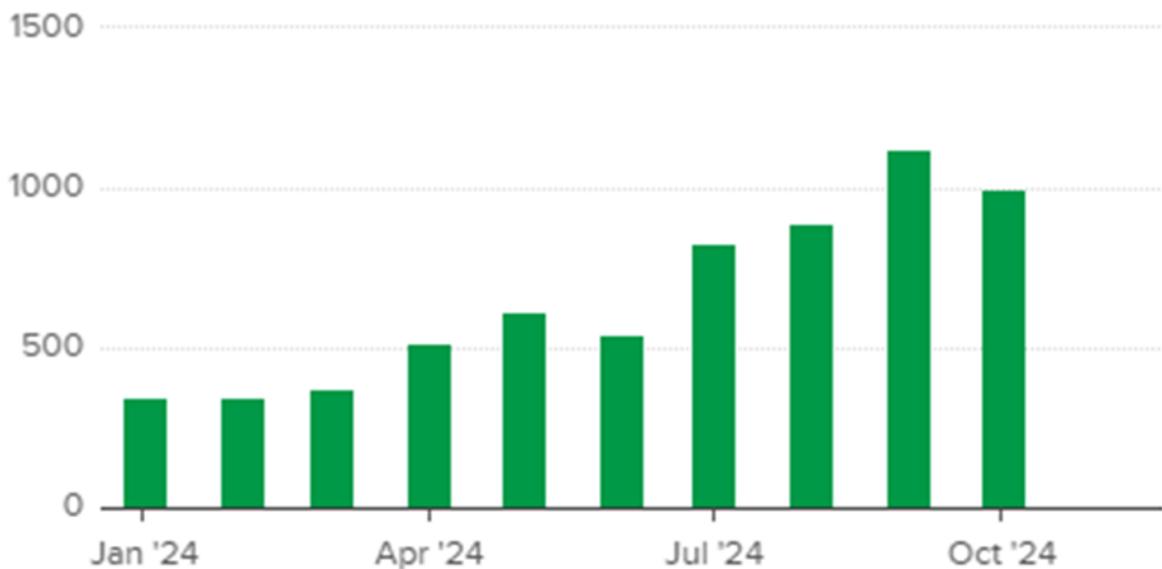
Σχήμα2 Δημογραφικά στοιχεία (με βάση τα στοιχεία του Ιανουαρίου 2024) (Operation Data Portal, 2024)

Σχήμα3 Μηνιαίες αφίξεις από θάλασσα και ξηρά (Operation Data Portal, 2024)

Σχήμα4 Θαλάσσιες αφίξεις ανά μήνα - 2024 (Operation Data Portal, 2024)

Σχήμα5 Χερσαίες αφίξεις ανά μήνα - 2024 (Operation Data Portal, 2024)

Η κατάσταση των μεταναστών/προσφύγων στην περιοχή/χώρα του εταίρου.

Κατά την τελευταία μιάμιση δεκαετία, η Ελλάδα βρίσκεται στην πρώτη γραμμή του μεταναστευτικού και προσφυγικού τοπίου της Ευρώπης, λειτουργώντας τόσο ως σημείο εισόδου όσο και, σε ορισμένες περιπτώσεις, ως χώρα υποδοχής για χιλιάδες άτομα που διαφεύγουν από συγκρούσεις, διώξεις και οικονομικές δυσκολίες. Η κατάσταση αυτή έχει επηρεάσει σημαντικά τις τοπικές κοινότητες, τα εκπαιδευτικά ιδρύματα και τα συστήματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (ΕΕΚ). Η επιτυχής ενσωμάτωση των παιδιών προσφύγων και μεταναστών στις τοπικές κοινότητες και, κατ' επέκταση, η ένταξή τους στην επίσημη εκπαίδευση και την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση είναι ζωτικής σημασίας για την οικοδόμηση κοινωνιών χωρίς αποκλεισμούς, ανθεκτικών κοινωνιών και την απελευθέρωση του δυναμικού αυτών των νέων ατόμων.

Η παρούσα έκθεση ανάλυσης, η οποία εκπονήθηκε στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας Erasmus+ "HELP VET", έχει ως στόχο να εξετάσει τις βασικές διαστάσεις της ένταξης των μεταναστών και των προσφύγων στην Ελλάδα, εστιάζοντας στον τρόπο με τον οποίο το προσωπικό και τα ιδρύματα ΕΕΚ μπορούν να εξοπλιστούν καλύτερα για να υποστηρίξουν τα παιδιά των προσφύγων. Τα κεφάλαια που ακολουθούν εμβαθύνουν στο εξελισσόμενο μεταναστευτικό πλαίσιο στην Ελλάδα, τις πιεστικές ανάγκες των μεταναστών και των προσφύγων, την καθημερινή πραγματικότητα και τους αγώνες των επαγγελματιών της ΕΕΚ, καθώς και τη διαθεσιμότητα εργαλείων και πόρων για ενισχυμένες στρατηγικές εκπαιδευτικής και κοινωνικής ένταξης.

Η Ελλάδα, μια χώρα με μακρά μεταναστευτική ιστορία, έχει αντιμετωπίσει σημαντικές προκλήσεις στη διαχείριση των μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών τις τελευταίες δεκαετίες. Ως πύλη εισόδου στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η γεωγραφική της θέση την καθιστά σημείο εισόδου για πολλούς ανθρώπους που αναζητούν ασφάλεια και καλύτερες συνθήκες διαβίωσης.

Η μεταναστευτική και προσφυγική κατάσταση στην Ελλάδα τα τελευταία 10-15 χρόνια δεν μπορεί να γίνει κατανοητή μεμονωμένα- τη διαμορφώνουν οι γεωπολιτικές κρίσεις, οι πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) και η μοναδική γεωγραφική και ιστορική θέση της Ελλάδας ως πύλης εισόδου της μετανάστευσης. Το κεφάλαιο αυτό παρέχει μια εμπειριστατωμένη επισκόπηση των εξελισσόμενων προτύπων μετανάστευσης, των προφίλ των νεοεισερχομένων, καθώς και των πλαισίων πολιτικής και των θεσμικών ρυθμίσεων που προσπάθησαν να αντιμετωπίσουν τις πολλαπλές προκλήσεις που θέτουν αυτές οι εισροές. Μαζί, οι παράγοντες αυτοί διαμορφώνουν το υπόβαθρο στο οποίο λαμβάνουν χώρα οι προσπάθειες για την ένταξη των παιδιών προσφύγων στις τοπικές κοινότητες και τις εκπαιδευτικές διαδρομές, ιδίως σε περιβάλλοντα ΕΕΚ.

Ιστορικό πλαίσιο και διαδρομές μετανάστευσης

Ο ρόλος της Ελλάδας στην αφήγηση της μετανάστευσης στην Ευρώπη εντάθηκε σημαντικά στις αρχές της δεκαετίας του 2010. Πριν από αυτό, η Ελλάδα είχε βιώσει διάφορα μεταναστευτικά κύματα κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990 και στις αρχές της δεκαετίας του 2000, κυρίως από τα Βαλκάνια, την Ανατολική Ευρώπη και ορισμένες χώρες της Μέσης Ανατολής και της Αφρικής. Ωστόσο, η έναρξη του συριακού εμφυλίου πολέμου το 2011 και η επακόλουθη αστάθεια στη Μέση Ανατολή, σε συνδυασμό με τις συνεχιζόμενες συγκρούσεις και την επιδείνωση των κοινωνικοοικονομικών συνθηκών στο Αφγανιστάν, το Ιράκ, τη Σομαλία και όχι μόνο, μετέτρεψαν τη διαδρομή της Ανατολικής Μεσογείου σε έναν από τους κύριους διαδρόμους για τους πρόσφυγες που κατευθύνονται προς την Ευρώπη.

Από το 2014 και μετά, τα νησιά του Αιγαίου, Λέσβος, Χίος, Σάμος, Κως και Λέρος, αναδείχθηκαν σε σημεία εισόδου πρώτης γραμμής. Το 2015 αποτέλεσε τομή, καθώς περισσότεροι από 850.000 πρόσφυγες και μετανάστες πέρασαν στην Ελλάδα, κυρίως μέσω της σύντομης θαλάσσιας διόδου από την Τουρκία προς τα ελληνικά νησιά. Η περίοδος αυτή έγινε γνωστή ως το αποκορύφωμα της "ευρωπαϊκής προσφυγικής κρίσης", με τις οδυνηρές εικόνες από τις υπερπλήρεις βάρκες και τις οικογένειες που αναζητούσαν ασφάλεια να πυροδοτούν έντονες δημόσιες συζητήσεις, ανθρωπιστική κινητοποίηση και αλλαγές πολιτικής.

Τα επόμενα χρόνια παρατηρήθηκε μια άμπωτη και μια ροή στις αφίξεις, επηρεασμένη από διάφορες βασικές εξελίξεις:

- **Δήλωση ΕΕ-Τουρκίας (Μάρτιος 2016):** Η συμφωνία αυτή αποσκοπούσε στην αναχαίτιση της ροής της παράτυπης μετανάστευσης μέσω του Αιγαίου και περιλάμβανε διατάξεις για την

επιστροφή στην Τουρκία όσων δεν χρειάζονται διεθνή προστασία. Ως αποτέλεσμα, οι αριθμοί μειώθηκαν απότομα το 2016-2017, αν και οι αφίξεις δεν σταμάτησαν ποτέ εντελώς.

- **Μετατόπιση διαδρομών και συνοριακοί έλεγχοι:** Καθώς οι βαλκανικές χώρες έκλειναν τα σύνορά τους και εντατικοποιούσαν τους ελέγχους, η Ελλάδα βρέθηκε να λειτουργεί όλο και περισσότερο είτε ως σημείο συμφόρησης είτε ως χώρα "κράτησης", όπου οι αιτούντες άσυλο και οι πρόσφυγες παρέμεναν για πιο παρατεταμένες περιόδους.

Πέρα από τις θαλάσσιες αφίξεις, τα χερσαία σύνορα της Ελλάδας με την Τουρκία κατά μήκος της περιοχής του ποταμού Έβρου παρουσίασαν επίσης αυξομειώσεις, καθώς οι άνθρωποι προσπάθησαν να εισέλθουν στο ελληνικό έδαφος μέσω αυτής της πιο επικίνδυνης οδού. Το μεταβαλλόμενο πολιτικό κλίμα, οι ενισχυμένες συνοριακές περιπολίες, συχνά υπό την αιγίδα του συνοριακού οργανισμού της ΕΕ Frontex, και η πανδημία COVID-19 επηρέασαν περαιτέρω τις μεταναστευτικές ροές από το 2020 και μετά.

Δημογραφικά προφίλ προσφύγων και μεταναστών

Η δημογραφική σύνθεση των προσφύγων και των μεταναστών που εισέρχονται και διαμένουν στην Ελλάδα εξελίσσεται συνεχώς τα τελευταία 10-15 χρόνια, διαμορφωμένη από παγκόσμιες πολιτικές κρίσεις, περιφερειακές συγκρούσεις και μεταβαλλόμενες μεταναστευτικές πολιτικές. Η κατανόηση αυτών των δημογραφικών τάσεων είναι ζωτικής σημασίας για τον σχεδιασμό κατάλληλων παρεμβάσεων εκπαίδευσης, ένταξης και επαγγελματικής κατάρτισης, ιδίως για τα παιδιά και τους εφήβους ενός αυξανόμενου τμήματος του πληθυσμού.

Μεταβαλλόμενες εθνικότητες και εθνοτικές ομάδες:

Στις πρώτες φάσεις των πρόσφατων μεταναστευτικών κυμάτων (περίπου 2010-2012), οι περισσότεροι μετανάστες που έφταναν στην Ελλάδα προέρχονταν από γειτονικές ή κοντινές περιοχές, συμπεριλαμβανομένων των Βαλκανίων, τμημάτων της Μέσης Ανατολής και, σε μικρότερο βαθμό, της Νότιας Ασίας και της Βόρειας Αφρικής. Ωστόσο, το ξέσπασμα της συριακής σύγκρουσης το 2011, ακολουθούμενο από την εντεινόμενη αστάθεια στο Αφγανιστάν, το Ιράκ και άλλα μέρη της Μέσης Ανατολής και της Ασίας, άλλαξε δραματικά τη σύνθεση των αφίξεων.

Μέχρι το 2015-2016, οι Σύροι αποτελούσαν ένα μεγάλο μέρος όσων ζητούσαν άσυλο στην Ελλάδα, μαζί με Αφγανούς, Ιρακινούς, Πακιστανούς και Ιρανούς. Το προφίλ διαφοροποιήθηκε περαιτέρω τα επόμενα χρόνια, αντανάκλωντας τις συνεχιζόμενες συγκρούσεις και ανθρωπιστικές κρίσεις σε διάφορες περιοχές του πλανήτη. Σομαλοί, Κονγκολέζοι και πρόσφυγες από άλλες χώρες της Υποσαχάριας Αφρικής άρχισαν να εμφανίζονται σε πιο σημαντικούς αριθμούς. Αυτή η συνεχής διαφοροποίηση της προέλευσης δημιούργησε έναν εξαιρετικά ετερογενή πληθυσμό με ποικίλες γλώσσες, θρησκείες, πολιτιστικές πρακτικές και εκπαιδευτικό υπόβαθρο.

Κατανομή ηλικίας και φύλου:

Η παρουσία των γυναικών, των οικογενειών και ιδιαίτερα των παιδιών έγινε πιο έντονη κατά τα χρόνια κορύφωσης της λεγόμενης "προσφυγικής κρίσης". Ενώ οι προηγούμενες μεταναστευτικές ροές ήταν συχνά ανδροκρατούμενες (καθοδηγούμενες από ανύπαντρους νεαρούς άνδρες που αναζητούσαν εργασία ή συνέχιζαν το ταξίδι τους), οι μεταγενέστερες κοόρτες περιλάμβαναν υψηλότερο ποσοστό οικογενειακών μονάδων. Οι γυναίκες, που συχνά έφταναν με παιδιά, έγιναν πιο ορατές, και σε πολλές περιπτώσεις, ολόκληρες οικογένειες έκαναν το ταξίδι μαζί.

Τα παιδιά και οι έφηβοι αντιπροσωπεύουν πλέον ένα σημαντικό τμήμα του πληθυσμού που ζητά άσυλο στην Ελλάδα. Ανάμεσά τους, ένα σημαντικό υποσύνολο είναι οι ασυνόδευτοι ή χωρισμένοι ανήλικοι (UAM) που ταξιδεύουν χωρίς γονείς ή νόμιμους κηδεμόνες. Σύμφωνα με εκτιμήσεις διεθνών οργανισμών, οι ασυνόδευτοι ανήλικοι στην Ελλάδα προέρχονται από χώρες όπως το Αφγανιστάν, το

Πακιστάν, η Συρία και διάφορα αφρικανικά κράτη. Συχνά χρειάζονται ειδικά μέτρα προστασίας, φιλοξενία σε ειδικές για παιδιά εγκαταστάσεις και προσαρμοσμένες εκπαιδευτικές διαδρομές.

Εκπαιδευτικό και κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο:

Το εκπαιδευτικό υπόβαθρο των προσφύγων και των μεταναστών στην Ελλάδα ποικίλλει δραματικά. Ορισμένοι νεοεισερχόμενοι διαθέτουν ανώτερα πτυχία, επαγγελματικά προσόντα και σημαντική εργασιακή εμπειρία, γεγονός που καθιστά ενδεχομένως πιο εύκολη την ένταξή τους σε προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης ή αναβάθμισης των δεξιοτήτων τους. Άλλοι δεν έχουν παρακολουθήσει ποτέ επίσημη σχολική εκπαίδευση ή η εκπαίδευσή τους έχει διαταραχθεί σοβαρά λόγω πολέμου, εκτοπισμού και παρατεταμένων ταξιδιών. Τα παιδιά πρόσφυγες μπορεί να φτάνουν έχοντας χάσει αρκετά χρόνια εκπαίδευσης, γεγονός που δημιουργεί προκλήσεις για την εγγραφή τους στα κατάλληλα για την ηλικία τους επίπεδα ή τη διασφάλιση ότι διαθέτουν τις βασικές δεξιότητες γραμματισμού και αριθμητικής για να επιτύχουν στο σχολείο ή σε προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Η κοινωνικοοικονομική κατάσταση διαφέρει επίσης σε μεγάλο βαθμό. Ορισμένες ομάδες μπορεί να είχαν μια σταθερή ζωή στη μεσαία τάξη πριν από τις συγκρούσεις, φέρνοντας μαζί τους πολιτιστικό κεφάλαιο και εξοικείωση με την επίσημη εκπαίδευση. Άλλες προέρχονται από αγροτικές, γεωργικές ή νομαδικές περιοχές, όπου η επίσημη εκπαίδευση μπορεί να ήταν περιορισμένη ή απρόσιτη. Η κατανόηση αυτών των διαφορών είναι ζωτικής σημασίας για τους παρόχους ΕΕΚ ώστε να σχεδιάσουν ευέλικτα, μαθητοκεντρικά προγράμματα που να ανταποκρίνονται στις διαφορετικές ανάγκες.

Γλωσσική ποικιλομορφία:

Οι γλωσσικοί φραγμοί αποτελούν σημαντική πρόκληση. Οι πρόσφυγες και οι μετανάστες μιλούν συχνά διάφορες γλώσσες, από τα αραβικά, τα νταρί και τα παστό μέχρι τα κουρδικά, τα σομαλικά και διάφορες αφρικανικές και νοτιοασιατικές γλώσσες. Ορισμένοι μπορεί να έχουν λειτουργικές γνώσεις αγγλικών, γαλλικών ή άλλων ευρωπαϊκών γλωσσών που απέκτησαν κατά τη διέλευση. Οι περισσότεροι, ωστόσο, φτάνουν στην Ελλάδα χωρίς να γνωρίζουν την ελληνική γλώσσα. Αυτός ο γλωσσικός πλουραλισμός σημαίνει ότι οι τάξεις μπορεί να είναι πολύγλωσσοι χώροι, απαιτώντας εξειδικευμένη γλωσσική υποστήριξη, δίγλωσσους βοηθούς διδασκαλίας και διδακτικό υλικό μεταφρασμένο σε πολλές γλώσσες.

Πολιτιστική και θρησκευτική ετερογένεια:

Η θρησκευτική ποικιλομορφία χαρακτηρίζει περαιτέρω τον προσφυγικό και μεταναστευτικό πληθυσμό στην Ελλάδα. Κυρίως μουσουλμανικές κοινότητες από τη Συρία, το Αφγανιστάν και το Ιράκ συνυπάρχουν με χριστιανικές, Γιαζίντι ή άλλες μειονοτικές ομάδες από διάφορες περιοχές. Αυτή η πολιτισμική και θρησκευτική ετερογένεια μπορεί να εμπλουτίσει τις τοπικές κοινότητες, αλλά απαιτεί επίσης πολιτισμικά ευαίσθητες προσεγγίσεις στη σχολική εκπαίδευση και κατάρτιση, συμπεριλαμβανομένων των προσαρμογών για τις πνευματικές πρακτικές, τις διατροφικές προτιμήσεις και την πολιτισμικά συντονισμένη παιδαγωγική.

Παράγοντες υγείας και ευημερίας:

Τέλος, η κατάσταση της υγείας, τόσο η σωματική όσο και η ψυχολογική, παίζει ρόλο στον καθορισμό του προφίλ των προσφύγων και των μεταναστών στην Ελλάδα. Πολλοί έχουν βιώσει τραυματικά γεγονότα: βία που σχετίζεται με τον πόλεμο, εκτοπισμό, επικίνδυνα ταξίδια και περιόδους παραμονής σε υπερπλήρεις εγκαταστάσεις υποδοχής. Τα υψηλά επίπεδα στρες, άγχους ή συμπτώματα διαταραχής μετατραυματικού στρες μπορεί να επηρεάσουν την ικανότητά τους να συμμετέχουν αποτελεσματικά σε εκπαιδευτικές ή επαγγελματικές δραστηριότητες. Η αναγνώριση και η ανταπόκριση

σε αυτές τις διαστάσεις της υγείας είναι ζωτικής σημασίας για την ανάπτυξη υποστηρικτικών προγραμμάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης με γνώμονα το τραύμα.

Συνοπτικά, το δημογραφικό προφίλ των προσφύγων και των μεταναστών στην Ελλάδα αποτελεί ένα σύνθετο μωσαϊκό προέλευσης, ηλικίας, φύλου, πολιτισμικού υπόβαθρου και εκπαιδευτικών εμπειριών. Αυτή η ποικιλομορφία απαιτεί διαφοροποιημένες, πολυεπίπεδες προσεγγίσεις για την ένταξη, ιδίως για τις μοναδικές ανάγκες των παιδιών. Με την κατανόηση αυτών των δημογραφικών πραγματικοτήτων, οι ενδιαφερόμενοι για την ΕΕΚ μπορούν να διαμορφώσουν καλύτερα περιεκτικές, ευέλικτες και αποτελεσματικές εκπαιδευτικές στρατηγικές που διευκολύνουν τη μακροπρόθεσμη κοινωνική και οικονομική ένταξη.

Πλαίσια πολιτικής και θεσμικές ρυθμίσεις

Κατά την τελευταία δεκαετία, η Ελλάδα έχει υποστεί σημαντικούς μετασχηματισμούς πολιτικής για την αντιμετώπιση της εισροής προσφύγων και μεταναστών. Οι αλλαγές αυτές διαμορφώθηκαν από τις εθνικές ατζέντες και τις απαιτήσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), με αποκορύφωμα ένα πολύπλοκο θεσμικό τοπίο φορέων, οργανισμών και νομικών πλαισίων. Η κατανόηση αυτού του τοπίου είναι ζωτικής σημασίας για την εκτίμηση των προκλήσεων και των ευκαιριών που σχετίζονται με την ενσωμάτωση των παιδιών προσφύγων, ιδίως στο πλαίσιο της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (ΕΕΚ).

Εθνικά νομικά και πολιτικά μέσα

Μεταρρυθμίσεις της ελληνικής νομοθεσίας για το άσυλο και τη μετανάστευση

Το 2011, η Ελλάδα εξέδωσε τον νόμο 3907/2011, ο οποίος ευθυγράμμισε τις εθνικές διαδικασίες ασύλου με τις οδηγίες της ΕΕ και έθεσε τις βάσεις για τη δημιουργία της Ελληνικής Υπηρεσίας Ασύλου, της Υπηρεσίας Υποδοχής και Ταυτοποίησης και της Αρχής Προσφυγών.

Μεταγενέστερες νομοθετικές μεταρρυθμίσεις (π.χ. ο νόμος 4375/2016) εισήγαγαν περαιτέρω διατάξεις για τον εξορθολογισμό των διαδικασιών ασύλου, των συνθηκών υποδοχής και των μέτρων ένταξης. Οι νόμοι αυτοί αντανάκλασαν επείγουσες προσπάθειες εναρμόνισης των ελληνικών διαδικασιών με τα πρότυπα του Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου (ΚΕΣΑ), ενώ παράλληλα ανταποκρίνονταν στις πρωτοφανείς αφίξεις.

Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου

Το χαρτοφυλάκιο μετανάστευσης της Ελλάδας διαχειριζόταν αρχικά από το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη και αργότερα από το Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής. Το 2020, η κυβέρνηση επανίδρυσε ένα ειδικό Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, σηματοδοτώντας μια προσπάθεια για την εδραίωση της πολιτικής αρμοδιότητας, τον συντονισμό με τους ευρωπαίους εταίρους και τη βελτίωση της εποπτείας της διαδικασίας ασύλου και του συστήματος υποδοχής.

Ελληνικός Κώδικας Μετανάστευσης και Κοινωνικής Ένταξης

Το γενικότερο νομικό πλαίσιο της Ελλάδας για την ένταξη των μεταναστών εντοπίζεται στον Κώδικα Μετανάστευσης και Κοινωνικής Ένταξης (Ν. 4251/2014), ο οποίος ρυθμίζει την είσοδο, τη διαμονή και τα δικαιώματα των υπηκόων τρίτων χωρών. Αν

και στοχεύει πρωτίστως στους οικονομικούς μετανάστες, ο κώδικας αυτός διασταυρώνεται επίσης με διατάξεις για την προστασία των προσφύγων σχετικά με τις άδειες εργασίας, το καθεστώς διαμονής και ορισμένα κοινωνικά δικαιώματα.

Εθνικές στρατηγικές και σχέδια δράσης ένταξης

Η ελληνική κυβέρνηση έχει εκπονήσει πρόσφατα στρατηγικά έγγραφα και σχέδια δράσης που δίνουν έμφαση στην ένταξη των προσφύγων και των μεταναστών στην εκπαίδευση, την υγειονομική περίθαλψη και την αγορά εργασίας. Ωστόσο, ο πρακτικός αντίκτυπος αυτών των στρατηγικών μπορεί να περιοριστεί από τον διοικητικό κατακερματισμό, τους περιορισμούς χρηματοδότησης και τις αλλαγές στις πολιτικές προτεραιότητες.

Πλαίσια και επιρροή της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Οδηγίες της ΕΕ και CEAS

Ως κράτος μέλος της ΕΕ, η Ελλάδα δεσμεύεται από τις οδηγίες που διαμορφώνουν το Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου, συμπεριλαμβανομένης της οδηγίας για τις συνθήκες υποδοχής (2013/33/ΕΕ), της οδηγίας για την αναγνώριση (2011/95/ΕΕ) και της οδηγίας για τις διαδικασίες ασύλου (2013/32/ΕΕ). Οι πράξεις αυτές καθορίζουν ελάχιστα πρότυπα για τις διαδικασίες ασύλου, τις συνθήκες υποδοχής και τα δικαιώματα όσων λαμβάνουν διεθνή προστασία.

Παρά τις υποχρεώσεις αυτές, οι προκλήσεις σε σχέση με τις ικανότητες και τους πόρους εμπόδισαν μερικές φορές την ικανότητα της Ελλάδας να εφαρμόσει πλήρως τις οδηγίες, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται περιοδικές νομικές και ανθρωπιστικές ανησυχίες.

Δήλωση ΕΕ-Τουρκίας (2016)

Η Δήλωση ΕΕ-Τουρκίας, μια πολιτική πρωτοβουλία ορόσημο που αναδιαμόρφωσε δραματικά τη δυναμική των αφίξεων στην Ελλάδα, αποσκοπούσε στον περιορισμό της παράτυπης μετανάστευσης, επιτρέποντας την επιστροφή συγκεκριμένων αιτούντων άσυλο στην Τουρκία. Σε αντάλλαγμα, η ΕΕ υποσχέθηκε δεσμεύσεις επανεγκατάστασης, χρηματοδοτική στήριξη και προοπτικές απελευθέρωσης των θεωρήσεων για τους Τούρκους πολίτες (υπό ορισμένες προϋποθέσεις).

Η εφαρμογή της δήλωσης παρουσίασε σημαντικές υλικοτεχνικές και νομικές περιπλοκές, που οδήγησαν σε παρατεταμένες διαδικασίες ασύλου στα νησιά, σε υπερπληθυσμό στα hotspots υποδοχής και σε συνεχείς συζητήσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Μηχανισμοί χρηματοδότησης της ΕΕ

Πολλαπλές γραμμές χρηματοδότησης της ΕΕ (π.χ. Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης (AMIF), Ταμείο Εσωτερικής Ασφάλειας (ISF) και Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ESF)) υποστηρίζουν τη διαχείριση της μετανάστευσης, της επεξεργασίας ασύλου και των πρωτοβουλιών ένταξης στην Ελλάδα.

Τα έργα στο πλαίσιο του προγράμματος Erasmus+, συμπεριλαμβανομένης της πρωτοβουλίας "HELP VET", αποτελούν επίσης μέρος της ευρύτερης στρατηγικής της ΕΕ για την προώθηση της κοινωνικής ένταξης, των διαπολιτισμικών ανταλλαγών και της ανάπτυξης ικανοτήτων για τους εκπαιδευτικούς.

Θεσμικοί φορείς και δομές διακυβέρνησης

Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευτικών Υποθέσεων

Το Υπουργείο Παιδείας είναι υπεύθυνο για τον σχεδιασμό και την εφαρμογή εκπαιδευτικών πολιτικών τόσο για τους Έλληνες όσο και για τους μη Έλληνες μαθητές. Επιβλέπει εξειδικευμένα προγράμματα όπως οι Δομές Υποδοχής για την Εκπαίδευση των Προσφύγων (ΔΥΕΠ), οι οποίες παρέχουν αρχική διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας και προπαρασκευαστικές τάξεις σε κέντρα φιλοξενίας προσφύγων ή κοντά σε αυτά.

Τα διαπολιτισμικά σχολεία υπάγονται επίσης στην αρμοδιότητα του Υπουργείου. Εξυπηρετούν διαφορετικούς μαθητικούς πληθυσμούς μέσω προσαρμοσμένων προγραμμάτων σπουδών, διαπολιτισμικών παιδαγωγικών μεθόδων και εξειδικευμένων προγραμμάτων κατάρτισης εκπαιδευτικών.

Ελληνική Υπηρεσία Ασύλου και Υπηρεσία Υποδοχής και Ταυτοποίησης

Η Ελληνική Υπηρεσία Ασύλου, που ιδρύθηκε το 2013, διαχειρίζεται την καταγραφή και την επεξεργασία των αιτήσεων ασύλου. Λειτουργεί παράλληλα με την Υπηρεσία Υποδοχής και Ταυτοποίησης, η οποία διεξάγει την αρχική ταυτοποίηση, τους ιατρικούς ελέγχους και τις αξιολογήσεις ευαλωτότητας στα Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΚΥΤ), που συνήθως αποκαλούνται "hotspots" στα νησιά του Αιγαίου.

Και οι δύο υπηρεσίες λειτουργούν συχνά υπό περιορισμένες δυνατότητες λόγω των κυμαινόμενων αριθμών αφίξεων, του περιορισμένου προσωπικού και του υψηλού διοικητικού φόρτου, δημιουργώντας εμπλοκές που μπορεί να καθυστερήσουν ή να περιπλέξουν την πρόσβαση των παιδιών στην εκπαίδευση.

Περιφερειακές και τοπικές αρχές

Οι δήμοι και οι περιφερειακές κυβερνήσεις στην Ελλάδα έχουν διαφορετικά επίπεδα δέσμευσης στην υποδοχή και ένταξη των προσφύγων, ανάλογα με την τοπική πολιτική βούληση, το μέγεθος του πληθυσμού και τους πόρους. Πόλεις όπως η Αθήνα, η Θεσσαλονίκη και ορισμένα νησιά του Αιγαίου έχουν, αναγκαστικά, αναπτύξει πιο εκτεταμένες δομές για την υποδοχή μεγάλων μεταναστευτικών πληθυσμών, συχνά σε συνεργασία με ΜΚΟ και διεθνείς οργανισμούς.

Διεθνείς και μη κυβερνητικές οργανώσεις

Οργανώσεις όπως η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR), ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (ΔΟΜ), οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα (MSF), η ΜΕΤΑδραση και πολλές ελληνικές ΜΚΟ συμπληρώνουν τις κυβερνητικές προσπάθειες. Διαχειρίζονται προγράμματα στέγασης, παρέχουν νομική και ψυχοκοινωνική υποστήριξη και συχνά γεφυρώνουν τα κενά στις δημόσιες υπηρεσίες.

Οι ΜΚΟ και οι διεθνείς οργανισμοί συχνά χρηματοδοτούν ή παρέχουν άτυπη εκπαίδευση, γλωσσικά μαθήματα και εργαστήρια προσανατολισμένα στην ένταξη, τα οποία μπορούν να συμπληρώσουν ή να καλύψουν τα κενά του επίσημου σχολικού συστήματος για τα παιδιά και τους εφήβους πρόσφυγες.

Προκλήσεις στον συντονισμό και την εφαρμογή

Διοικητικός κατακερματισμός

Παρά τις προσπάθειες να συγκεντρωθούν τα καθήκοντα μετανάστευσης και ασύλου σε ειδικά υπουργεία, ο κατακερματισμός εξακολουθεί να υφίσταται μεταξύ των κυβερνητικών υπηρεσιών. Οι επικαλυπτόμενες αρμοδιότητες, τα ασυνεπή συστήματα δεδομένων και οι συχνές νομικές τροποποιήσεις δυσχεραίνουν τον συντονισμό.

Αυτός ο κατακερματισμός μπορεί να επηρεάσει άμεσα τα παιδιά πρόσφυγες, τα οποία μπορεί να δυσκολεύονται να αποκτήσουν συνεπή έγγραφα ή να μεταφερθούν μεταξύ διαφορετικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων όταν μετακομίζουν.

Περιορισμοί πόρων

Οι δημοσιονομικοί περιορισμοί και η εξάρτηση από εξωτερικές (συντά βραχυπρόθεσμες) πηγές χρηματοδότησης εμποδίζουν τη βιωσιμότητα πολλών πρωτοβουλιών. Προγράμματα που παρουσιάζουν υποσχέσεις σε πιλοτικά στάδια μπορεί να μην επεκταθούν λόγω έλλειψης μακροπρόθεσμης οικονομικής δέσμευσης ή θεσμικής υποστήριξης.

Μεταβλητότητα πολιτικής

Οι αλλαγές στην εθνική πολιτική, η οικονομική λιτότητα και οι ευρύτερες συζητήσεις για τη μεταναστευτική πολιτική σε επίπεδο ΕΕ έχουν οδηγήσει σε συχνές αλλαγές στις ελληνικές πολιτικές μετανάστευσης και ένταξης. Αυτή η αστάθεια υπονομεύει τη συνέχεια των εκπαιδευτικών και επαγγελματικών προγραμμάτων, καθιστώντας δύσκολη τη δημιουργία σταθερών διαδρομών για τα παιδιά πρόσφυγες.

Ανεπαρκής εξειδικευμένη κατάρτιση του προσωπικού

Παρόλο που υπάρχουν προγράμματα διαπολιτισμικής και γλωσσικής υποστήριξης, πολλοί υπάλληλοι της πρώτης γραμμής, είτε στις υπηρεσίες ασύλου, είτε στα κέντρα υποδοχής, είτε στα εκπαιδευτικά ιδρύματα, δεν διαθέτουν επαρκή κατάρτιση για να χειριστούν τις πολυπλοκότητες του προσφυγικού περιβάλλοντος. Οι εξειδικευμένες γνώσεις σχετικά με τις προσεγγίσεις που βασίζονται στο τραύμα, τη διαπολιτισμική επικοινωνία και την ψυχοκοινωνική υποστήριξη εξακολουθούν να είναι περιορισμένες.

Επιπτώσεις για τα παιδιά προσφύγων στην ΕΕΚ

Η αλληλεπίδραση μεταξύ αυτών των πολιτικών, των θεσμών και των μηχανισμών χρηματοδότησης επηρεάζει άμεσα το βαθμό στον οποίο τα παιδιά των προσφύγων μπορούν να έχουν πρόσβαση σε υψηλής ποιότητας, σταθερές εκπαιδευτικές διαδρομές, συμπεριλαμβανομένων των προγραμμάτων ΕΕΚ. Οι παρατεταμένες διαδικασίες ασύλου, οι συχνές μετεγκαταστάσεις και η έλλειψη σαφήνειας σχετικά με το καθεστώς διαμονής μπορούν να διαταράξουν τη σχολική εκπαίδευση των παιδιών. Εν τω μεταξύ, τα ιδρύματα που προσπαθούν να είναι χωρίς αποκλεισμούς μπορεί να δυσκολεύονται να ξεπεράσουν τις νομικές αβεβαιότητες, να συγκεντρώσουν τους απαραίτητους πόρους ή να παράσχουν στους εκπαιδευτικούς την κατάρτιση και τα εργαλεία για να υποστηρίξουν αποτελεσματικά τους πρόσφυγες μαθητές.

Παρά τις προκλήσεις αυτές, πολλές εξελίξεις (όπως η επέκταση των εγκαταστάσεων υποδοχής για την εκπαίδευση των προσφύγων και των διαπολιτισμικών σχολείων) καταδεικνύουν πρόοδο. Οι συνεχιζόμενες προσπάθειες των ΜΚΟ, των διεθνών οργανισμών και των τοπικών αρχών να καλύψουν τα κενά και να πειραματιστούν με καινοτόμες λύσεις προσφέρουν μοντέλα για πιο συνεκτικές προσεγγίσεις. Κρίσιμα, οι μελλοντικές βελτιώσεις της πολιτικής πρέπει να περιλαμβάνουν πιο μωδία διατομεακό συντονισμό, σταθερή χρηματοδότηση και στοχευμένη κατάρτιση για τον τομέα της ΕΕΚ, ώστε τα παιδιά των προσφύγων να έχουν ισότιμες ευκαιρίες να αναπτύξουν τις δεξιότητές τους, να ενταχθούν στην ελληνική κοινωνία και τελικά να συμβάλουν στην τοπική οικονομία.

Αυτή η διευρυμένη συζήτηση των πλαισίων πολιτικής και των θεσμικών ρυθμίσεων υπογραμμίζει την πολυπλοκότητα του μεταναστευτικού πλαισίου της Ελλάδας και υπογραμμίζει την ανάγκη για συνεκτικές, συνεργατικές προσεγγίσεις. Τα επόμενα κεφάλαια (σχετικά με τις ανάγκες και τις προκλήσεις των προσφύγων, τα προβλήματα της πραγματικής ζωής για το προσωπικό της ΕΕΚ και τη διαθεσιμότητα των πόρων κατάρτισης) βασίζονται σε αυτό το θεμέλιο, καταδεικνύοντας τον τρόπο με τον οποίο η πολιτική και η πρακτική διασταυρώνονται σε επίπεδο βάσης.

Συνθήκες υποδοχής, προσαρμογής και κοινωνική ανταπόκριση

Οι προσπάθειες διαχείρισης και φιλοξενίας μεγάλου αριθμού προσφύγων και μεταναστών στην Ελλάδα δεν μπορούν να θεωρηθούν μόνο ως διοικητική ή νομική πρόκληση. Οι εμπειρίες των νεοεισερχομένων, ιδίως όσον αφορά το πού και πώς φιλοξενούνται και πώς ανταποκρίνονται οι τοπικές κοινότητες, επηρεάζουν θεμελιωδώς την ικανότητά τους να προσαρμόζονται, να έχουν πρόσβαση στην εκπαίδευση και να σχεδιάζουν. Ειδικά για τα παιδιά των προσφύγων, η σταθερότητα της στέγασης και ένα υποστηρικτικό περιβάλλον αποτελούν κρίσιμες προϋποθέσεις για τη συνεπή παρακολούθηση του σχολείου ή της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Η παρούσα ενότητα διερευνά πώς οι συνθήκες υποδοχής, οι ρυθμίσεις στέγασης και οι κοινωνικές συμπεριφορές στην Ελλάδα έχουν εξελιχθεί την τελευταία δεκαετία, διαμορφώνοντας (και μερικές φορές περιορίζοντας) τη διαδικασία ένταξης.

Κέντρα υποδοχής και εγκαταστάσεις "Hotspot"

Προέλευση της προσέγγισης των hotspot

Ως απάντηση στη δραματική αύξηση των αφίξεων από το 2015 και μετά, η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) εισήγαγε ένα μοντέλο "hotspot" σε χώρες πρώτης γραμμής, όπως η Ελλάδα και η Ιταλία. Στα ελληνικά νησιά Λέσβος, Χίος, Σάμος, Λέρος και Κως, δημιουργήθηκαν Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΚΥΤ) για την καταγραφή, τη λήψη δακτυλικών αποτυπωμάτων και την ταυτοποίηση των εισερχόμενων προσφύγων και μεταναστών.

Υπερπληθυσμός και συνθήκες διαβίωσης

Με την πάροδο του χρόνου, οι εγκαταστάσεις αυτές έγιναν διαβόητες για τον σοβαρό υπερπληθυσμό τους, με πολλές από αυτές να λειτουργούν πολύ πάνω από την προβλεπόμενη χωρητικότητά τους. Επιπλέον, οι συνθήκες εντός των καταυλισμών συχνά επιδεινώνονταν λόγω της ανεπαρκούς υγιεινής, των περιορισμένων υπηρεσιών υγειονομικής περίθαλψης και των ανεπαρκών μέτρων διαχείρισης, παράγοντες που έχουν επανειλημμένα επισημανθεί από διεθνείς οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Υπό αυτές τις συνθήκες, η πρόσβαση των παιδιών προσφύγων σε ασφαλείς χώρους παιχνιδιού, ψυχοκοινωνική υποστήριξη ή σταθερή σχολική εκπαίδευση περιορίζεται σημαντικά και οι κίνδυνοι για την ψυχική υγεία αυξάνονται σημαντικά.

Μετάβαση στην ηπειρωτική χώρα

Παρόλο που η δήλωση ΕΕ-Τουρκίας (2016) συνέβαλε στη μείωση του όγκου των νέων αφίξεων, περιόρισε επίσης τη μετακίνηση πολλών αιτούντων άσυλο στα νησιά μέχρι να εξεταστούν οι αιτήσεις τους, δημιουργώντας σημαντικά σημεία συμφόρησης. Στη συνέχεια, με την υποστήριξη της ΕΕ, της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και των ΜΚΟ, οι ελληνικές αρχές προσπάθησαν να μεταφέρουν ευάλωτα άτομα και αναγνωρισμένους πρόσφυγες σε χώρους στην ηπειρωτική χώρα. Ωστόσο, η διαδικασία αυτή ήταν συχνά αργή ή άنيση, οδηγώντας σε περιόδους αβεβαιότητας για τα παιδιά και τους εφήβους, των οποίων η εκπαίδευση διακόπτεται κάθε φορά που μετακινούνται.

Σχέδια αστικών καταλυμάτων

Από τις ρυθμίσεις των στρατοπέδων στις αστικές κατοικίες

Παράλληλα με τη λειτουργία των νησιωτικών hotspots, διάφορα προγράμματα έχουν ως στόχο την παροχή πιο αξιοπρεπών συνθηκών διαβίωσης στην ηπειρωτική χώρα. Ένα από τα σημαντικότερα παραδείγματα είναι το πρόγραμμα ESTIA (Emergency Support to Integration and Accommodation), το οποίο υλοποιείται από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες σε συντονισμό με την ελληνική κυβέρνηση και τους τοπικούς δήμους. Στο πλαίσιο του ESTIA, οι αιτούντες άσυλο και οι αναγνωρισμένοι πρόσφυγες μπορούν να έχουν πρόσβαση σε ενοικιαζόμενα διαμερίσματα σε αστικές περιοχές αντί να ζουν σε καταυλισμούς.

Οφέλη της ενσωμάτωσης και της εκπαίδευσης

Η τοποθέτηση οικογενειών σε αστικό περιβάλλον έχει αποδειχθεί ότι έχει πολλαπλά οφέλη:

- **Εγγύτητα σε υπηρεσίες:** Η διαβίωση σε πόλεις ή κοντά σε αυτές προσφέρει καλύτερη πρόσβαση σε σχολεία, εγκαταστάσεις υγείας, μαθήματα γλώσσας και δίκτυα κοινωνικής υποστήριξης.
- **Μεγαλύτερη αυτονομία:** Οι οικογένειες μπορούν να συνεργαστούν με τις τοπικές κοινότητες και να αναπτύξουν συνήθειες που μοιάζουν με τις κοινωνίες υποδοχής.
- **Εκπαιδευτική συνέχεια:** Η σταθερή στέγαση σε μια πόλη μπορεί να διευκολύνει τη συνεχή σχολική φοίτηση και τη συμμετοχή των παιδιών προσφύγων σε εξωσχολικά ή ενισχυτικά γλωσσικά μαθήματα.

Παρά τα πλεονεκτήματα αυτά, η διαθεσιμότητα κατάλληλων, μακροπρόθεσμων αστικών καταλυμάτων μπορεί να είναι περιορισμένη και πολλές οικογένειες προσφύγων εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο έξωσης μόλις λήξει η χρηματοδότηση από το πρόγραμμα ή όταν λάβουν απόφαση ασύλου. Κατά συνέπεια, το αίσθημα ασφάλειας και η ικανότητά τους να σχεδιάζουν παραμένει εύθραυστη.

Κοινωνικές στάσεις και κοινοτική δέσμευση

Αλληλεγγύη από τα κάτω και εθελοντισμός

Μια από τις αξιοσημείωτες πτυχές της κατάστασης των προσφύγων στην Ελλάδα ήταν η έκρηξη υποστήριξης από τη βάση από τοπικούς εθελοντές, ομάδες αλληλεγγύης και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, ιδίως κατά τη διάρκεια των ετών αιχμής 2015-2016. Πολλοί Έλληνες πολίτες προσέφεραν τρόφιμα, ρούχα και άτυπη βοήθεια, ενώ ορισμένα νησιά έλαβαν ακόμη και διεθνή αναγνώριση για τις τοπικές προσπάθειες φιλοξενίας. Αυτά τα δίκτυα εθελοντών παρείχαν, σε πολλές περιπτώσεις, ζωτικής σημασίας βοήθεια πρώτης ανταπόκρισης και ψυχολογική υποστήριξη σε οικογένειες προσφύγων.

Δημόσιες συζητήσεις και αφηγήσεις των μέσων ενημέρωσης

Με την πάροδο του χρόνου, ωστόσο, οι παρατεταμένες οικονομικές δυσχέρειες και οι πολιτικές εντάσεις συνέβαλαν στη διαμόρφωση μικτών κοινωνικών στάσεων απέναντι στους νεοεισερχόμενους. Η κάλυψη από τα μέσα ενημέρωσης μπορεί μερικές φορές να αναδεικνύει τις ανησυχίες για την ασφάλεια, την πίεση στις τοπικές υποδομές ή να παρουσιάζει τους μετανάστες με αρνητικό τρόπο, τροφοδοτώντας τους φόβους και την καχυποψία σε συγκεκριμένες κοινότητες. Από την άλλη πλευρά, τα πιο ισορροπημένα ή συμπαθητικά μέσα δίνουν έμφαση στις ανθρωπιστικές ευθύνες, στις ιστορίες επιτυχίας της ενσωμάτωσης και στη δυναμική συμβολή των προσφύγων στο εργατικό δυναμικό και τον πολιτισμό της Ελλάδας.

Περιστατικά ξеноφοβίας και ακροδεξιών αντιδράσεων

Ενώ πολλοί Έλληνες έχουν επιδείξει συμπόνια, ακροδεξιές ομάδες και τμήματα του πληθυσμού έχουν κατά καιρούς εκφράσει εχθρότητα απέναντι στους προσφυγικούς καταυλισμούς, οργανώνοντας διαμαρτυρίες ή, σε σπάνιες περιπτώσεις, καταφεύγοντας στη βία. Αυτή η αντίδραση μπορεί να εκδηλωθεί με παρενοχλήσεις, βανδαλισμούς ή εκφοβισμό, υπογραμμίζοντας την ανάγκη για συνεπή εμπλοκή της κοινότητας και εκστρατείες ευαισθητοποίησης για την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής. Οι αρνητικές εμπειρίες στις τοπικές γειτονιές ή ο φόβος των διακρίσεων μπορεί να αποτρέψουν τους γονείς πρόσφυγες από το να εγγράψουν τα παιδιά τους σε σχολεία ή εξωσχολικές δραστηριότητες.

Επιπτώσεις στα παιδιά και πρόσβαση στην εκπαίδευση

Συχνές μετεγκαταστάσεις και διαταραγμένη σχολική εκπαίδευση

Περιορισμοί πολιτικής, ζητήματα χωρητικότητας και τοπική αντίσταση μπορούν να οδηγήσουν σε συχνές μετακινήσεις από τα νησιά σε καταυλισμούς στην ηπειρωτική χώρα, από καταυλισμούς σε διαμερίσματα ή ακόμη και μεταξύ πόλεων. Για τα παιδιά, κάθε μετακίνηση διακόπτει τη σχολική τους εκπαίδευση και τις σχέσεις τους με τους συνομηλίκους τους. Κάποια βρίσκονται σε λίστες αναμονής για τα τοπικά σχολεία, ενώ άλλα αγωνίζονται να συμβαδίσουν ακαδημαϊκά, αν δεν παρέχεται άμεσα επαρκής γλωσσική και γραμματιστική υποστήριξη.

Ψυχολογικό στρες και αβεβαιότητα

Η στεγαστική ανασφάλεια και το τεταμένο κοινοτικό περιβάλλον επιτείνουν την ψυχολογική πίεση στα παιδιά πρόσφυγες, πολλά από τα οποία έχουν ήδη βιώσει τραύματα από συγκρούσεις ή επικίνδυνα ταξίδια. Το άγχος και το στρες μπορεί να επηρεάσουν τη συγκέντρωση, τα κίνητρα και τη συνολική τους ευημερία, αναδεικνύοντας τη σημασία της ολοκληρωμένης ψυχοκοινωνικής υποστήριξης και των προσεγγίσεων διδασκαλίας με γνώμονα το τραύμα σε κάθε εκπαιδευτικό ή επαγγελματικό περιβάλλον.

Πρωτοβουλίες ένταξης υπό την ηγεσία της Κοινότητας

Παρά τις προκλήσεις αυτές, υπάρχουν επίσης πολυάριθμα παραδείγματα κοινοτικών προσπαθειών ένταξης που έχουν αποδειχθεί μετασχηματιστικές. Οι τοπικές αρχές και οι οργανώσεις πολιτών συνεργάζονται με σχολεία και ιδρύματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης σε ορισμένους δήμους για να δημιουργήσουν χώρους χωρίς αποκλεισμούς και φιλόξενους. Τα μαθήματα γλώσσας, οι αθλητικές δραστηριότητες και οι εκδηλώσεις πολιτιστικών ανταλλαγών μπορούν να βοηθήσουν στην άρση των φραγμών. Ενισχύοντας τη συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών, κοινωνικών λειτουργών, γονέων και ΜΚΟ, τέτοιες πρωτοβουλίες αποδεικνύουν ότι η θετική εμπλοκή, αντί της απομόνωσης, αποφέρει καλύτερα αποτελέσματα για τα παιδιά και τις οικογένειες.

Κοιτάζοντας μπροστά: Κοινότητες χωρίς αποκλεισμούς

Η συνεχιζόμενη εμπειρία της Ελλάδας με την υποδοχή των προσφύγων και την κοινωνική αντίδραση υπογραμμίζει την πολυπλοκότητα της ένταξης. Ενώ τα μέτρα έκτακτης ανάγκης και οι βραχυπρόθεσμες λύσεις στέγασης αντιμετωπίζουν τις άμεσες ανθρωπιστικές ανάγκες, η μακροπρόθεσμη επιτυχία απαιτεί την προώθηση περιβαλλόντων όπου οι πρόσφυγες, συμπεριλαμβανομένων των παιδιών, μπορούν να ευδοκιμήσουν.

- 1. Σταθερή διαμονή:** Είναι ζωτικής σημασίας για την απρόσκοπτη εκπαίδευση των παιδιών να μην περνούν οι οικογένειες κυκλικά από διάφορες βραχυπρόθεσμες εγκαταστάσεις.
- 2. Δημοτική Δέσμευση:** Οι τοπικές κυβερνήσεις που λαμβάνουν προληπτικά μέτρα, όπως ο ορισμός πολιτισμικών διαμεσολαβητών, η συνεργασία με ΜΚΟ και η επένδυση σε προγράμματα εκπαιδευτικής υποστήριξης, τείνουν να βλέπουν πιο θετικά αποτελέσματα.
- 3. Εκστρατείες ευαισθητοποίησης του κοινού:** Η αλληλεγγύη της βάσης μπορεί να καλλιεργηθεί μέσω δραστηριοτήτων ευαισθητοποίησης, διαπολιτισμικών εκδηλώσεων και αφηγήσεων στα τοπικά μέσα ενημέρωσης που αναδεικνύουν τα κοινά οφέλη της κοινότητας.

4. Ολιστική υποστήριξη: Στέγαση, εκπαίδευση, υγειονομική περίθαλψη και κοινωνική ένταξη πρέπει να ενσωματωθούν. Για παράδειγμα, η δημιουργία επιτόπιων υπηρεσιών παιδικής φροντίδας ή παροχής συμβουλών μπορεί να βοηθήσει τις οικογένειες να σταθεροποιηθούν και να δώσει τη δυνατότητα στους ηλικιωμένους νέους και ενήλικες να ακολουθήσουν επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση ή απασχόληση.

Παρόλο που παραμένουν πολλά διαρθρωτικά εμπόδια, υπάρχουν πολλές ενδείξεις ότι οι καλά συντονισμένες προσεγγίσεις υποδοχής και φιλοξενίας με βάση την κοινότητα μπορούν να θέσουν τα θεμέλια για την επιτυχή ένταξη, ιδίως για τα παιδιά πρόσφυγες, των οποίων η αίσθηση του ανήκειν και η εκπαιδευτική συνέχεια είναι καθοριστικής σημασίας για την ανάπτυξη και τις μακροπρόθεσμες προοπτικές τους.

Αυτή η διευρυμένη συζήτηση της Ενότητας 2.4 φωτίζει το ευρύτερο περιβάλλον στο οποίο ζουν οι πρόσφυγες και οι μετανάστες στην Ελλάδα, από τα κέντρα υποδοχής στα νησιά μέχρι τα προγράμματα αστικής στέγασης και τις κοινωνικές συμπεριφορές που επηρεάζουν την καθημερινή τους ζωή. Αυτές οι διαστάσεις διαμορφώνουν σε κρίσιμο βαθμό τη δυνατότητα ένταξης των παιδιών προσφύγων στα σχολεία και τα προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, ένα θέμα που θα εξεταστεί λεπτομερέστερα στα επόμενα κεφάλαια.

Από την αντιμετώπιση έκτακτης ανάγκης στις μακροπρόθεσμες προσπάθειες ένταξης

Κατά την τελευταία δεκαετία, το μεταναστευτικό τοπίο στην Ελλάδα πέρασε από διακριτές φάσεις, αντανakλώντας την ένταση και τον επείγοντα χαρακτήρα των αφίξεων, τη μεταβαλλόμενη πολιτική δυναμική και τις μεταβαλλόμενες θεσμικές ικανότητες. Ενώ η επείγουσα ανθρωπιστική βοήθεια χαρακτήριζε την πρώιμη ανταπόκριση, τα τελευταία χρόνια παρατηρείται αυξανόμενη αναγνώριση της ανάγκης για βιώσιμες, μακροπρόθεσμες προσεγγίσεις που επιτρέπουν στους πρόσφυγες (συμπεριλαμβανομένων των παιδιών και των νέων) να ενταχθούν στην ελληνική κοινωνία. Αυτή η στροφή, αν και είναι ακόμη σε εξέλιξη, έχει σημαντικές επιπτώσεις στην εθνική πολιτική, στις τοπικές κοινότητες και, κυρίως, στα εκπαιδευτικά συστήματα και τα συστήματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Η αρχική εστίαση στην ανθρωπιστική βοήθεια

Κύμα αφίξεων και διαχείριση κρίσεων

Όταν εκατοντάδες χιλιάδες πρόσφυγες και μετανάστες έφτασαν στην Ελλάδα το 2015-2016, η κυβέρνηση και οι τοπικές κοινότητες αναγκάστηκαν να αντιδράσουν γρήγορα σε μια κατάσταση που χαρακτηρίστηκε ευρέως ως "ανθρωπιστική κρίση". Η άμεση προτεραιότητα ήταν η παροχή βασικών υπηρεσιών, τροφίμων, νερού, ιατρικής περίθαλψης και στέγης. Οι αυτοσχέδιοι καταυλισμοί πολλαπλασιάστηκαν στα νησιά και εθελοντές από την Ελλάδα και τη διεθνή κοινότητα επενέβησαν για να προσφέρουν ζωτικής σημασίας επιτόπια βοήθεια. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, η χάραξη πολιτικής επικεντρώθηκε στον περιορισμό της κρίσης: καταγραφή και ταυτοποίηση των νεοαφιχθέντων, αποσυμφόρηση των νησιών και συντονισμός της χρηματοδότησης έκτακτης ανάγκης μέσω μηχανισμών της ΕΕ και διεθνών οργανισμών.

Εκπαιδευτικά κενά λόγω έκτακτης ανάγκης

Λόγω του εύρους των άμεσων αναγκών, η εκπαίδευση των παιδιών προσφύγων έμεινε σε δεύτερη μοίρα στα πρώτα στάδια. Οι άτυποι χώροι μάθησης στους καταυλισμούς ή μέσω των ΜΚΟ ήταν συχνά υποστελεχωμένοι, με ελλείψεις πόρους και περιορισμένοι λόγω περιορισμών στις υποδομές. Το κυρίαρχο μέλημα ήταν να αποτραπεί η κατάρρευση της δημόσιας υγείας και ασφάλειας, αφήνοντας ελάχιστο εύρος ζώνης για το σχεδιασμό δομημένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων ή

επαγγελματικών διαδρομών. Πολλές οικογένειες εξακολουθούσαν να ελπίζουν να συνεχίσουν προς τη Βόρεια ή τη Δυτική Ευρώπη, επομένως, η ιδέα της μακροχρόνιας παραμονής στην Ελλάδα δεν ήταν πάντα δεδομένη.

Εξελισσόμενες πολιτικές και θεσμικές μεταρρυθμίσεις

Μετάβαση στη δομημένη υποδοχή και ενσωμάτωση

Καθώς οι αφίξεις συνεχίστηκαν και πολλοί πρόσφυγες βρέθηκαν εγκλωβισμένοι στην Ελλάδα λόγω του κλεισίματος των συνόρων στα Βαλκάνια, οι προτεραιότητες της πολιτικής άρχισαν να αλλάζουν. Οι αρχές αναγνώρισαν ότι οι πρόσφυγες θα παρέμεναν στην Ελλάδα για παρατεταμένες περιόδους, γεγονός που επέβαλε τη μετάβαση από την παροχή βοήθειας έκτακτης ανάγκης προς ένα πιο δομημένο σύστημα υποδοχής και μια στρατηγική ένταξης. Αυτό αντικατοπτρίστηκε σε νομοθετικές μεταρρυθμίσεις όπως ο νόμος 4375/2016, ο οποίος εισήγαγε επικαιροποιήσεις στη διαδικασία ασύλου και στις συνθήκες υποδοχής.

Συνεργασίες και στρατηγικά σχέδια

Οι εθνικές και τοπικές αρχές άρχισαν επίσης να συνεργάζονται πιο συστηματικά με διεθνείς οργανισμούς όπως η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (ΔΟΜ), καθώς και με ΜΚΟ και δημοτικές αρχές. Αν και μερικές φορές εφαρμόστηκαν ατελώς, στρατηγικές όπως η Εθνική Στρατηγική Ένταξης και τα σχέδια δράσης σηματοδότησαν μια αυξανόμενη δέσμευση για την αντιμετώπιση της γλωσσικής διδασκαλίας, της κατάρτισης στην απασχόληση και της κοινωνικής ένταξης.

Εξισορρόπηση των συνόρων και της ενσωμάτωσης

Παρά τις μεταβολές αυτές, η ανάγκη ελέγχου των παράτυπων μεταναστευτικών ροών παρέμεινε κορυφαίο μέλημα της ΕΕ, με αποκορύφωμα τη δήλωση ΕΕ-Τουρκίας του 2016. Αυτό το μέτρο πολιτικής μείωσε τον αριθμό των νέων αφίξεων, αλλά εισήγαγε περίπλοκες νομικές και διοικητικές προκλήσεις, ιδίως στα νησιά. Έτσι, το ελληνικό κράτος έπρεπε να εξισορροπήσει τις υποχρεώσεις διαχείρισης των συνόρων με την ανάγκη προώθησης μέτρων ένταξης για τους ήδη υπάρχοντες. Αυτή η διπλή απαίτηση εξακολουθεί να διαμορφώνει τις πολιτικές αποφάσεις και τον δημόσιο διάλογο.

Γεφύρωση βραχυπρόθεσμων αναγκών και μακροπρόθεσμων ευκαιριών

Στέγαση και κοινοτικές λύσεις

Η μετακίνηση των οικογενειών από τα νησιωτικά hotspots στις αστικές περιοχές της ηπειρωτικής χώρας αποτελούσε ουσιαστικό βήμα προς την ομαλοποίηση της καθημερινής ζωής και τη διευκόλυνση της πρόσβασης στην εκπαίδευση και τις υπηρεσίες υγείας. Προγράμματα όπως το **ESTIA** (Emergency Support to Integration and Accommodation) στόχευαν στην αντικατάσταση των καταυλισμών με καταλύματα σε διαμερίσματα, επιτρέποντας στις οικογένειες να ζήσουν ανάμεσα στους κατοίκους, να εγγράψουν τα παιδιά σε κοντινά σχολεία και να ενταχθούν πλήρως στη ζωή της κοινότητας. Παράλληλες πρωτοβουλίες, όπως το πρόγραμμα **HELIOS**, άρχισαν να προσφέρουν μαθήματα ένταξης, μαθήματα γλώσσας και υποστήριξη για την εύρεση εργασίας.

Εκπαιδευτική πρόσβαση για παιδιά

Στο πλαίσιο του Υπουργείου Παιδείας, η δημιουργία ή η επέκταση των **Δομών Υποδοχής για την Εκπαίδευση των Προσφύγων (ΔΥΕΠ)** και των **Διαπολιτισμικών Σχολείων** κατέδειξε μια απτή μετακίνηση από ad hoc πρωτοβουλίες σε πιο συστηματικές εκπαιδευτικές δομές. Ωστόσο, η γεφύρωση του χάσματος μεταξύ της βραχυπρόθεσμης ανακούφισης και της μακροπρόθεσμης εκπαίδευσης παραμένει πρόκληση. Ορισμένα παιδιά εξακολουθούν να μετακινούνται συχνά λόγω γραφειοκρατικών

καθυστερήσεων, αλλαγών στα προγράμματα στέγασης ή οικογενειακών αποφάσεων, γεγονός που διαταράσσει την εκπαιδευτική τους συνέχεια.

Σημασία της γλωσσικής κατάρτισης και της ΕΕΚ

Η διδασκαλία γλωσσών, κυρίως της ελληνικής και της αγγλικής, έχει αναδειχθεί σε άξονα επιτυχούς ένταξης. Η είσοδος στην αγορά εργασίας ή σε επαγγελματικές διαδρομές είναι εξαιρετικά πιεστική για τους μεγαλύτερους νέους και τους νεαρούς ενήλικες. Εδώ, τα προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης μπορούν να παρέχουν κρίσιμη αναβάθμιση των δεξιοτήτων τους, προσφέροντας μια οδό προς την αυτάρκεια και τη μελλοντική επαγγελματική εξέλιξη. Ωστόσο, πολλά κέντρα ΕΕΚ δεν διαθέτουν εξειδικευμένους πόρους, πολύγλωσσο υλικό ή εκπαιδευμένο προσωπικό για να εξυπηρετήσουν εκπαιδευόμενους από διαφορετικά πολιτισμικά και γλωσσικά υπόβαθρα.

Κοινωνική δέσμευση και κοινωνική συνοχή

Πρωτοβουλίες σε τοπικό επίπεδο

Καθώς οι αντιδράσεις έκτακτης ανάγκης μετατράπηκαν σε μια μακροπρόθεσμη προοπτική, άρχισαν να ανθίζουν έργα και συνεργασίες με γνώμονα την κοινότητα. Δήμοι, πολιτιστικοί οργανισμοί, αθλητικοί σύλλογοι και ομάδες εθελοντών βάσης έπαιξαν όλο και πιο ζωτικό ρόλο, οργανώνοντας μαθήματα τοπικής γλώσσας, διαπολιτισμικές εκδηλώσεις και καθοδήγηση σε θέματα εργασίας. Οι εκπαιδευτικοί και οι εκπαιδευτές ΕΕΚ σχημάτισαν επίσης άτυπα δίκτυα για να μοιραστούν τις βέλτιστες πρακτικές για τη διδασκαλία των προσφύγων μαθητών.

Οικοδόμηση εμπιστοσύνης και αποδοχής

Για τους πρόσφυγες, η ουσιαστική ένταξη εκτείνεται πέρα από τη θεσμική πολιτική. Η γνήσια αποδοχή και οι καθημερινές αλληλεπιδράσεις με τους κατοίκους μπορούν να δημιουργήσουν ή να καταστρέψουν την αίσθηση του ανήκειν. Σε περιοχές όπου ο τοπικός πληθυσμός ήταν πιο δεκτικός, προσφέροντας εθελοντικά φροντιστήρια, κοινοτικές εκδηλώσεις ή προγράμματα καθοδήγησης, τα παιδιά των προσφύγων και οι οικογένειές τους ανέφεραν γενικά πιο θετικές εμπειρίες και καλύτερα εκπαιδευτικά αποτελέσματα. Αντίθετα, οι κοινότητες που αγωνίζονται με οικονομική λιτότητα ή αντιμεταναστευτικά αισθήματα θέτουν μερικές φορές εμπόδια στην επιτυχή ένταξη, συμπεριλαμβανομένων των διαμαρτυριών κατά της εγγραφής προσφύγων σε σχολεία ή της απροθυμίας των τοπικών επιχειρήσεων να προσφέρουν θέσεις πρακτικής άσκησης.

Επίμονες προκλήσεις και ο δρόμος προς τα εμπρός

Κατακερματισμός των προσπαθειών

Παρά την αξιοσημείωτη πρόοδο, πολλοί ενδιαφερόμενοι εξακολουθούν να περιγράφουν την προσέγγιση ένταξης της Ελλάδας ως αποσπασματική. Τα έργα συχνά βασίζονται σε μεγάλο βαθμό σε βραχυπρόθεσμη χρηματοδότηση από την ΕΕ, γεγονός που οδηγεί σε περιοδικές ασυνέχειες. Ο συντονισμός μεταξύ των υπουργείων, των δήμων, των ΜΚΟ και των διεθνών οργανισμών παραμένει σε εξέλιξη και οι αλλαγές πολιτικής σε εθνικό ή ευρωπαϊκό επίπεδο μπορεί να διαταράξουν τις πρωτοβουλίες ένταξης.

Ανάγκη για βιώσιμη χρηματοδότηση και θεσμική ικανότητα

Η δημιουργία μόνιμων, καλά χρηματοδοτούμενων δομών για την εκπαίδευση και κατάρτιση των προσφύγων είναι το κλειδί για τη μετάβαση από την κατάσταση κρίσης. Οι ελλείψεις στους προϋπολογισμούς της δημόσιας εκπαίδευσης, το ανεπαρκώς εκπαιδευμένο προσωπικό ΕΕΚ και οι περιορισμένες υπηρεσίες γλωσσικής υποστήριξης εξακολουθούν να εμποδίζουν τις προσπάθειες. Χωρίς προβλέψιμες, πολυετείς ροές χρηματοδότησης και ισχυρή ανάπτυξη θεσμικών ικανοτήτων, πολλές

πρωτοβουλίες παραμένουν ευάλωτες στις περικοπές του προϋπολογισμού ή στις μετατοπίσεις των πολιτικών προτεραιοτήτων.

Ευκαιρίες για συστημικές βελτιώσεις

Σε μια πιο ελπιδοφόρα σημείωση, τα διδάγματα που αντλήθηκαν από το 2015 έως το 2016 παρείχαν πολύτιμες γνώσεις σχετικά με το τι λειτουργεί. Τα προγράμματα αστικής στέγασης, η διαπολιτισμική εκπαίδευση και τα τοπικά προγράμματα κοινωνικής ένταξης πέτυχαν όλα όταν κλιμακώθηκαν και υποστηρίχθηκαν κατάλληλα. Προχωρώντας προς τα εμπρός, η Ελλάδα μπορεί να διοχετεύσει αυτές τις γνώσεις σε ευρύτερες εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις, προγράμματα επαγγελματικής ανάπτυξης για εκπαιδευτικούς και προσωπικό ΕΕΚ, καθώς και σε πλαίσια που καθοδηγούνται από την κοινότητα και προωθούν περιβάλλοντα χωρίς αποκλεισμούς.

Ο ρόλος του Erasmus+ και του HELP VET

Προγράμματα όπως το **HELP VET** υπό την ομπρέλα του Erasmus+ είναι σε ιδανική θέση να αξιοποιήσουν αυτές τις εμπειρίες διευκολύνοντας την ανταλλαγή γνώσεων, τη διακρατική συνεργασία και τη συνδημιουργία στοχευμένων πόρων. Συνδέοντας τα ελληνικά ιδρύματα ΕΕΚ με διεθνείς εταίρους, τέτοιες πρωτοβουλίες μπορούν να καταλύσουν τις βέλτιστες πρακτικές, να αναδείξουν καινοτόμα πιλοτικά έργα και να ενθαρρύνουν ευκαιρίες μάθησης από ομοτίμους που ενισχύουν τις άμεσες ανάγκες και το μακροπρόθεσμο όραμα για την ένταξη (Asylum Information Database, 2024) , (Kourachanis, 2022) , (REFUGEE.INFO GREECE, 2024) , (InfoMigrants, 2024) , (UNHCR, 2024) .

Συμπέρασμα

Η σταδιακή μετάβαση της Ελλάδας από την αντιμετώπιση έκτακτης ανάγκης σε συνεχείς προσπάθειες ένταξης καταδεικνύει την πολυπλοκότητα της φιλοξενίας μεγάλων προσφυγικών πληθυσμών. Ενώ οι πρώτες παρεμβάσεις πολιτικής επικεντρώθηκαν στη διαχείριση της κρίσης, ο επίμονος και εξελισσόμενος χαρακτήρας των μεταναστευτικών ροών επέβαλε μια βαθύτερη, πιο ολιστική προσέγγιση. Για τα παιδιά πρόσφυγες, η μακροπρόθεσμη σταθερότητα, τόσο στη στέγαση όσο και στην εκπαίδευση, είναι ζωτικής σημασίας για την επιτυχή ένταξη. Καθώς η Ελλάδα συνεχίζει να βελτιώνει τις πολιτικές της και να ενισχύει τις θεσμικές της ικανότητες, η βασική πρόκληση θα είναι να διασφαλίσει ότι οι μηχανισμοί έκτακτης ανάγκης θα εξελιχθούν σε ισχυρά, χωρίς αποκλεισμούς συστήματα που θα ενδυναμώνουν την επόμενη γενιά με τις δεξιότητες και τις ευκαιρίες για να ευημερήσει. Μέσω προσεκτικά επεξεργασμένων, καλά χρηματοδοτούμενων και υποστηριζόμενων από την κοινότητα στρατηγικών, που υποστηρίζονται από προγράμματα όπως το **HELP VET**, η Ελλάδα μπορεί να προχωρήσει πιο κοντά στην υλοποίηση ενός συνεκτικού, βιώσιμου μοντέλου ένταξης για τα παιδιά και τους νέους πρόσφυγες.

Οι πραγματικές ανάγκες, οι δυνατότητες, οι δυσκολίες και τα προβλήματα των μεταναστών/προσφύγων και των παιδιών τους όσον αφορά τη διαδικασία ένταξης.

Η εμπειρία της μετανάστευσης, ιδίως του αναγκαστικού εκτοπισμού, έχει βαθιές επιπτώσεις στην κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ευημερία των ατόμων. Όταν οι πρόσφυγες και οι μετανάστες φτάνουν σε μια νέα χώρα, συχνά αντιμετωπίζουν ευκαιρίες και εμπόδια που επηρεάζουν την ικανότητά τους να ξαναχτίσουν μια σταθερή ζωή και να γίνουν ενεργά μέλη των κοινοτήτων υποδοχής τους. Για την Ελλάδα, σημείο πρώτης γραμμής άφιξης σημαντικού αριθμού ανθρώπων που διαφεύγουν από συγκρούσεις και κακουχίες, αυτές οι προκλήσεις ένταξης είναι ιδιαίτερα έντονες. Οι πρόσφυγες και οι μετανάστες, καθώς και τα παιδιά τους, φέρνουν ποικίλο υπόβαθρο, δεξιότητες και φιλοδοξίες, αλλά αντιμετωπίζουν επίσης γλωσσικά εμπόδια, γραφειοκρατικές περιπλοκές, οικονομική αβεβαιότητα και τις παρατεταμένες συνέπειες του τραύματος.

Αυτό το κεφάλαιο εξετάζει τα ποικίλα και συχνά αλληλένδετα ζητήματα που διαμορφώνουν το ταξίδι ένταξης των μεταναστών, των προσφύγων και των οικογενειών τους στην Ελλάδα. Αρχικά, εξετάζει τους κοινωνικοοικονομικούς παράγοντες, όπως η στεγαστική ανασφάλεια, οι περιορισμοί στην απασχόληση και η οικονομική αστάθεια, που συχνά υπονομεύουν τις προσπάθειες να βρουν σταθερότητα και ένα σχέδιο. Στη συνέχεια, η συζήτηση μεταφέρεται στις προκλήσεις στον τομέα της εκπαίδευσης, με έμφαση στην απόκτηση της γλώσσας και τη διακοπή της σχολικής φοίτησης. Επισημαίνονται οι ανάγκες των παιδιών προσφύγων, τα οποία πρέπει να προσαρμοστούν σε ένα νέο σχολικό σύστημα και παράλληλα να διαχειριστούν το ψυχολογικό και συναισθηματικό στρες. Στις επόμενες ενότητες εξετάζονται τα ειδικά για το φύλο και την ηλικία εμπόδια που αντιμετωπίζουν ορισμένοι μαθητές, τονίζοντας τη σημασία των προσαρμοσμένων ευέλικτων υπηρεσιών υποστήριξης.

Αναφέροντας λεπτομερώς τις δυσκολίες και τις αναδυόμενες δυνατότητες για την κοινωνική ένταξη, το κεφάλαιο αυτό παρέχει ένα κρίσιμο πλαίσιο για τους ενδιαφερόμενους φορείς που επιθυμούν να ενισχύσουν τις πολιτικές και τα προγράμματα. Σε τελική ανάλυση, η κατανόηση των πραγματικών αναγκών και προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι κοινότητες των προσφύγων και των μεταναστών στην Ελλάδα είναι το πρώτο βήμα προς την οικοδόμηση πιο δίκαιων και βιώσιμων οδών προς την ένταξη, τόσο στο πλαίσιο των επίσημων συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης όσο και στην ευρύτερη κοινωνική σφαίρα.

Κοινωνικοοικονομικές προκλήσεις και ένταξη στην αγορά εργασίας

Η κοινωνικοοικονομική σταθερότητα αποτελεί το θεμέλιο κάθε επιτυχημένης πορείας ένταξης των προσφύγων και των μεταναστών. Στην Ελλάδα, η οποία βιώνει μια παρατεταμένη οικονομική κρίση καθ' όλη τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας, ο ανταγωνισμός για τους σπάνιους πόρους και οι περιορισμένες ευκαιρίες απασχόλησης ενισχύουν τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι νεοεισερχόμενοι. Επιπλέον, οι πολύπλοκες διοικητικές διαδικασίες, οι νομικές αβεβαιότητες και η έλλειψη ισχυρών δομών υποστήριξης μπορεί να καταστήσουν εξαιρετικά δύσκολο για τις νεοαφιχθέντες-οικογένειες να εξασφαλίσουν μακροπρόθεσμα αξιοπρεπή βιοποριστικά μέσα. Η παρούσα ενότητα διερευνά πώς αυτές οι κοινωνικοοικονομικές προκλήσεις επηρεάζουν τους πρόσφυγες και τους μετανάστες και, με τη σειρά τους, τα παιδιά τους, ενώ παράλληλα υπογραμμίζει τις ευρύτερες επιπτώσεις για την ένταξη.

Ευκαιρίες απασχόλησης και εμπόδια

Υψηλή ανεργία και υποαπασχόληση

Παρά τις προσπάθειες οικονομικής σταθεροποίησης, το ποσοστό ανεργίας στην Ελλάδα παραμένει ένα από τα υψηλότερα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, καθώς κυμαίνεται

σε διψήφια ποσοστά για μεγάλο μέρος της τελευταίας δεκαετίας. Αυτό το περιβάλλον σκληρού εργασιακού ανταγωνισμού συχνά κάνει τους εργοδότες λιγότερο πρόθυμους να αναλάβουν ρίσκο στην πρόσληψη μη Ελλήνων υπηκόων, ιδίως εκείνων με περιορισμένα έγγραφα ή γλωσσικές δεξιότητες.

Η υποαπασχόληση είναι ένα άλλο σημαντικό ζήτημα. Ακόμα και αν οι πρόσφυγες και οι μετανάστες βρουν εργασία, μπορεί να υποβιβαστούν σε θέσεις εργασίας χαμηλής ειδίκευσης, ανασφαλείς ή άτυπες, που δεν ανταποκρίνονται στα επαγγελματικά τους προσόντα ή στις φιλοδοξίες τους.

Διοικητικά εμπόδια και νομικό καθεστώς

Η απόκτηση του νόμιμου δικαιώματος εργασίας αποτελεί προϋπόθεση για την επίσημη απασχόληση. Ωστόσο, οι γραφειοκρατικές καθυστερήσεις στη διαδικασία ασύλου και οι δυσκολίες με την ανανέωση των αδειών παραμονής μπορεί να αφήσουν τους πρόσφυγες και τους μετανάστες να μην μπορούν να εξασφαλίσουν σταθερή εργασία για μήνες ή και χρόνια.

Ακόμη και όταν χορηγηθεί άδεια εργασίας, η πλοήγηση στα ελληνικά συστήματα φορολογίας, κοινωνικής ασφάλισης και υγειονομικής περίθαλψης μπορεί να είναι αποθαρρυντική χωρίς επαρκή νομική καθοδήγηση ή γλωσσική υποστήριξη. Η σύγχυση γύρω από αυτές τις διαδικασίες συχνά αναγκάζει τους πρόσφυγες να βασίζονται σε ανεπίσημα δίκτυα, τα οποία μπορεί να τους εκθέσουν σε εκμετάλλευση και επισφαλείς συνθήκες εργασίας.

Αναγνώριση προσόντων και δεξιοτήτων

Πολλοί πρόσφυγες και μετανάστες διαθέτουν πολύτιμα προσόντα, πανεπιστημιακά πτυχία, επαγγελματικές πιστοποιήσεις ή εμπορικές δεξιότητες, αλλά οι διαδικασίες της Ελλάδας για την αναγνώριση των ξένων πιστοποιητικών είναι ως γνωστόν χρονοβόρες και αδιαφανείς. Ως αποτέλεσμα, γιατροί, μηχανικοί ή δάσκαλοι μπορεί να αναγκαστούν να δεχτούν θέσεις χαμηλής ειδίκευσης ή να παραμείνουν άνεργοι εν αναμονή της επίσημης αναγνώρισης των διαπιστευτηρίων τους.

Η Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση (ΕΕΚ) θα μπορούσε να προσφέρει μια διέξοδο για την αναβάθμιση των δεξιοτήτων ή την επανεκπαίδευση, ωστόσο οι περιορισμένες θέσεις, τα γλωσσικά εμπόδια και η έλλειψη προσαρμοσμένων προγραμμάτων γεφύρωσης μπορεί να εμποδίσουν τη συμμετοχή. Το κενό αυτό επηρεάζει κυρίως όσους έχουν διακόψει ή δεν έχουν ολοκληρώσει την εκπαίδευσή τους.

Γλωσσική επάρκεια

Η γνώση της ελληνικής γλώσσας είναι ζωτικής σημασίας για τις περισσότερες μορφές επίσημης απασχόλησης. Ενώ ορισμένες θέσεις στον τουρισμό ή σε διεθνείς ΜΚΟ μπορεί να απαιτούν την αγγλική ή άλλες γλώσσες, οι περισσότερες θέσεις στην ελληνική αγορά εργασίας έχουν ως προτεραιότητα (ή χρειάζονται) την ελληνική γλώσσα.

Μαθήματα γλώσσας είναι διαθέσιμα μέσω ΜΚΟ, δήμων ή κέντρων εκπαίδευσης ενηλίκων, αλλά η χωρητικότητα συχνά υπερβαίνει τη ζήτηση. Οι λίστες αναμονής μπορεί να είναι μεγάλες και οι ώρες των μαθημάτων μπορεί να μην συμβαδίζουν με τις επαγγελματικές ή οικογενειακές υποχρεώσεις, δημιουργώντας πρόσθετα εμπόδια για

όσους επιδιώκουν να βελτιώσουν τις γλωσσικές τους δεξιότητες για να εξασφαλίσουν καλύτερη απασχόληση.

Στεγαστική αστάθεια και οικονομική ανασφάλεια

Αστικές έναντι κατασκηνωτικών ρυθμίσεων

Οι οικογένειες προσφύγων που ζουν σε καταυλισμούς ή κέντρα υποδοχής, ιδίως στα νησιά, έχουν περιορισμένη πρόσβαση στις τοπικές αγορές εργασίας λόγω της γεωγραφικής απομόνωσης, των περιορισμών στις μετακινήσεις και της ανεπάρκειας των δημόσιων συγκοινωνιών. Αυτή η έλλειψη ευκαιριών διαιωνίζει έναν κύκλο εξάρτησης από την ανθρωπιστική βοήθεια.

Αν και οι ευκαιρίες απασχόλησης μπορεί να είναι περισσότερες στις αστικές περιοχές, το ίδιο ισχύει και για το κόστος ζωής. Τα υψηλά ενοίκια σε πόλεις όπως η Αθήνα ή η Θεσσαλονίκη μπορούν να ωθήσουν οικονομικά ευάλωτες οικογένειες σε υποβαθμισμένα διαμερίσματα ή κοινόχρηστα καταλύματα. Οι οικογένειες μπορεί τότε να δώσουν προτεραιότητα στην καθημερινή επιβίωση (πληρωμή ενοικίου, αγορά τροφίμων) έναντι της επένδυσης στην εκπαίδευση ή την επαγγελματική κατάρτιση, η οποία αποφέρει μακροπρόθεσμα οφέλη αλλά μπορεί να μην προσφέρει άμεσο εισόδημα.

Επιπτώσεις στα παιδιά

Όταν οι γονείς αγωνίζονται να βρουν σταθερή εργασία, η οικογένεια αντιμετωπίζει συνεχή οικονομική αβεβαιότητα που μπορεί να διαταράξει τη σχολική εκπαίδευση και την ευημερία των παιδιών. Τα παιδιά μπορεί να μετακινούνται συχνά σε αναζήτηση φθηνότερης στέγης, αλλάζοντας πολλές φορές σχολείο και χάνοντας τη συνέχεια της εκπαίδευσής τους.

Το οικονομικό άγχος μπορεί επίσης να δημιουργήσει συναισθηματική φόρτιση μέσα στο νοικοκυριό, περιορίζοντας την ικανότητα των γονέων να υποστηρίξουν την εργασία των παιδιών στο σπίτι, να συμμετάσχουν σε σχολικές εκδηλώσεις ή να επενδύσουν σε εξωσχολικές δραστηριότητες. Με την πάροδο του χρόνου, αυτό το περιβάλλον αστάθειας κινδυνεύει να επιδεινώσει τα εκπαιδευτικά μειονεκτήματα που μπορεί να έχουν ήδη βιώσει τα παιδιά των προσφύγων.

Άτυπη απασχόληση και κίνδυνοι εκμετάλλευσης

Άτυπη αγορά εργασίας

Λόγω των γραφειοκρατικών εμποδίων και των νομικών περιορισμών, ορισμένοι πρόσφυγες και μετανάστες στρέφονται στην άτυπη ή παράνομη απασχόληση. Μπορεί να εργάζονται στη γεωργία, στην επεξεργασία τροφίμων, στις κατασκευές ή στα οικιακά χωρίς κατάλληλες συμβάσεις, κοινωνική ασφάλιση ή εργασιακή προστασία.

Ενώ αυτές οι θέσεις εργασίας μπορούν να προσφέρουν το απαραίτητο βραχυπρόθεσμο εισόδημα, η εξάρτηση από τον άτυπο τομέα εκθέτει τους εργαζόμενους σε κλοπή μισθών, μη ασφαλείς συνθήκες εργασίας και περιορισμένη προσφυγή σε περιπτώσεις κακοποίησης.

Εκμετάλλευση και τρωτότητα

Οι πρακτικές εκμετάλλευσης, συμπεριλαμβανομένης της καταναγκαστικής εργασίας ή της σοβαρά κακοπληρωμένης εργασίας, αποτελούν συνεχή προβλήματα. Οι μετανάστες και οι πρόσφυγες, ιδίως όσοι δεν διαθέτουν νόμιμα έγγραφα, μπορεί να

διστάζουν να καταγγείλουν την εκμετάλλευση στις αρχές, φοβούμενοι την απέλαση ή τις αρνητικές επιπτώσεις στις αιτήσεις ασύλου τους.

Οι νεαροί ενήλικες, συμπεριλαμβανομένων των ασυνόδευτων ανηλίκων που έχουν βγει από τις ειδικές δομές φροντίδας, διατρέχουν αυξημένο κίνδυνο εκμετάλλευσης εάν δεν έχουν σταθερή στέγαση, καθοδήγηση από ενήλικες και σύνδεση με νόμιμες ευκαιρίες απασχόλησης.

Προκλήσεις ειδικά για τα δύο φύλα

Γυναίκες στο εργατικό δυναμικό

Οι γυναίκες πρόσφυγες και μετανάστριες μπορεί να αντιμετωπίζουν πρόσθετους πολιτιστικούς ή οικογενειακούς περιορισμούς που περιορίζουν τη συμμετοχή τους στο εργατικό δυναμικό. Οι ευθύνες για τη φροντίδα των παιδιών, τα καθήκοντα του νοικοκυριού ή οι γλωσσικοί φραγμοί μπορεί να περιορίσουν τη δυνατότητά τους να παρακολουθήσουν προγράμματα κατάρτισης ή να αναζητήσουν εργασία πλήρους απασχόλησης.

Οι πολιτισμικές νόρμες των χωρών καταγωγής μερικές φορές αποθαρρύνουν τις γυναίκες από το να εργάζονται εκτός σπιτιού ή να συμμετέχουν σε εκπαιδευτικούς χώρους με κοινά μέλη, περιπλέκοντας τις προοπτικές ένταξής τους. Προσαρμοσμένες πρωτοβουλίες, για παράδειγμα, γλωσσικά ή επαγγελματικά μαθήματα μόνο για γυναίκες, μπορούν να βοηθήσουν στην αντιμετώπιση αυτών των ζητημάτων, αλλά η προσφορά είναι περιορισμένη.

Στήριξη νοικοκυριών με επικεφαλής γυναίκα

Οι ανύπαντρες μητέρες ή τα νοικοκυριά με γυναίκες επικεφαλής μπορεί να χρειάζονται εξειδικευμένη υποστήριξη, όπως υπηρεσίες φροντίδας παιδιών, ευέλικτα προγράμματα κατάρτισης και ασφαλή μεταφορά από και προς την εργασία. Χωρίς αυτές τις διατάξεις, οι γυναίκες κινδυνεύουν να παγιδευτούν σε έναν κύκλο χαμηλόμισθης, άτυπης εργασίας που προσφέρει ελάχιστες δυνατότητες εξέλιξης.

Πολιτικές και προγραμματικές απαντήσεις

Πιλοτικά έργα και πρωτοβουλίες ΜΚΟ

Αρκετές ΜΚΟ λειτουργούν προγράμματα με επίκεντρο την απασχόληση, προσφέροντας συμβουλευτική για την εργασία, εργαστήρια σύνταξης βιογραφικού σημειώματος, εκπαίδευση στην επιχειρηματικότητα και συνδέσεις με πιθανούς εργοδότες. Ενώ οι πρωτοβουλίες αυτές συχνά παράγουν ενθαρρυντικές ιστορίες επιτυχίας, παραμένουν σχετικά μικρές σε έκταση και εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από εξωτερική χρηματοδότηση.

Άλλα έργα, μερικές φορές σε συνεργασία με δήμους, παρέχουν χώρους συνεργασίας ή κοινωνικές επιχειρήσεις που απασχολούν πρόσφυγες και μετανάστες. Αυτά μπορούν να αποτελέσουν εφαλτήριο για την ευρύτερη ένταξη, αλλά η κλιμάκωση παραμένει πρόκληση.

Ο ρόλος της ΕΕΚ στην προώθηση της ένταξης

Τα προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης προσφέρουν την ευκαιρία απόκτησης πρακτικών δεξιοτήτων που μπορούν να βελτιώσουν γρήγορα τις προοπτικές απασχόλησης. Τομείς όπως ο τουρισμός, η φιλοξενία ή συγκεκριμένα επαγγέλματα μπορεί να είναι πιο ανοιχτοί στην πρόσληψη νεοεισερχομένων, ιδίως εάν

λαμβάνουν κατάρτιση και βασική γλωσσική εκπαίδευση ειδικά για το πλαίσιο εργασίας.

Ωστόσο, τα ιδρύματα ΕΕΚ χρειάζονται συστηματικές στρατηγικές ένταξης για να είναι αποτελεσματικές, όπως συνεργασίες με σχολεία ξένων γλωσσών, ευέλικτο χρονοδιάγραμμα για την προσαρμογή στις ακανόνιστες ώρες εργασίας και υποστήριξη για την αναγνώριση των πιστοποιητικών. Η πρόσβαση στη μαθητεία και την πρακτική άσκηση μπορεί επίσης να διευκολύνει τη μετάβαση στην επίσημη αγορά εργασίας.

Πιθανές παρεμβάσεις πολιτικής

Εξορθολογισμός των διαδικασιών ασύλου: Η μείωση των καθυστερήσεων διεκπεραίωσης και η αποσαφήνιση της άδειας εργασίας σε πρώιμο στάδιο της διαδικασίας ασύλου θα δώσει στους πρόσφυγες μια πιο απλή νομική οδό προς την απασχόληση.

Αναγνώριση διαπιστευτηρίων: Η βελτίωση και η επιτάχυνση των συστημάτων αξιολόγησης των τίτλων σπουδών των αλλοδαπών θα μπορούσε να αποτρέψει την παραμονή των ειδικευμένων εργαζομένων σε δουλειές του ποδαριού.

Στοχευμένη κατάρτιση και επιδοτούμενη απασχόληση: Οι επιδοτήσεις και τα κίνητρα για τους εργοδότες που προσλαμβάνουν πρόσφυγες, σε συνδυασμό με εντατική γλωσσική ή επαγγελματική κατάρτιση, θα μπορούσαν να διευκολύνουν την εύρεση εργασίας.

Ολιστική υποστήριξη για οικογένειες: Στεγαστική συνδρομή, πρόσβαση στη φροντίδα των παιδιών και ψυχοκοινωνικές υπηρεσίες συμβάλλουν στη σταθεροποίηση των οικογενειών, δημιουργώντας τα θεμέλια για την αποτελεσματική συμμετοχή των ατόμων στην κατάρτιση ή την εργασία.

Οι κοινωνικοοικονομικές προκλήσεις παραμένουν ο άξονας για την ένταξη των προσφύγων και των μεταναστών στην Ελλάδα. Ενώ πολλοί διαθέτουν ισχυρά προσόντα και έντονη επιθυμία να εργαστούν, τα συστημικά εμπόδια, από τις νομικές αβεβαιότητες έως την περιορισμένη γλωσσική υποστήριξη, μπορεί να εμποδίσουν την ικανότητά τους να εξασφαλίσουν σταθερή, υψηλής ποιότητας απασχόληση. Η επακόλουθη οικονομική αστάθεια, η στεγαστική ανασφάλεια και το ψυχοκοινωνικό στρες επιβαρύνουν την ευημερία των παιδιών, επιτείνοντας τις εκπαιδευτικές διαταραχές και τους μακροπρόθεσμους αναπτυξιακούς κινδύνους. Ωστόσο, αναγνωρίζεται ολοένα και περισσότερο ότι οι στοχευμένες παρεμβάσεις, οι βελτιωμένες πολιτικές και τα καλά σχεδιασμένα προγράμματα ΕΕΚ μπορούν να συμβάλουν στην απελευθέρωση του δυναμικού των προσφύγων να συμβάλουν θετικά στις τοπικές οικονομίες. Για να επιτευχθεί αυτό, ωστόσο, απαιτείται διαρκής πολιτική βούληση, διατομεακή συνεργασία και αποφασιστικότητα για την αντιμετώπιση ευρύτερων διαρθρωτικών ανισοτήτων στην ελληνική αγορά εργασίας και στα ελληνικά εκπαιδευτικά συστήματα.

Θέματα εκπαιδευτικής πρόσβασης και απόκτησης γλωσσών

Η εκπαίδευση είναι ένα από τα πιο ισχυρά εργαλεία για την κοινωνική ένταξη, την προσωπική ανάπτυξη και τη μακροπρόθεσμη κοινωνικοοικονομική ενσωμάτωση. Ωστόσο, για τους πρόσφυγες και τους μετανάστες στην Ελλάδα, η απόκτηση επίσημης εκπαίδευσης και η εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας μπορεί να είναι γεμάτη εμπόδια. Παρόλο που η χώρα έχει εισαγάγει εξειδικευμένα προγράμματα και έχει επενδύσει στη διαπολιτισμική εκπαίδευση, πολλά εμπόδια παραμένουν,

επηρεάζοντας παιδιά και ενήλικες που επιδιώκουν να ενισχύσουν τις γλωσσικές τους δεξιότητες και να ακολουθήσουν ακαδημαϊκή ή επαγγελματική πορεία.

Προκλήσεις εγγραφής και προσέλευσης

Νομικά και διοικητικά εμπόδια

Καθυστερημένες διαδικασίες άσυλου: Οι οικογένειες συχνά αγωνίζονται να εγγράψουν τα παιδιά σε δημόσια σχολεία ή προγράμματα κατάρτισης ενώ περιμένουν τις αποφάσεις για το άσυλο. Η αβεβαιότητα σχετικά με το νομικό τους καθεστώς και οι συχνές μετακινήσεις (από τα νησιά στην ηπειρωτική χώρα ή μεταξύ διαφορετικών εγκαταστάσεων φιλοξενίας), μπορεί να διαταράξουν τη σχολική εκπαίδευση.

Απαιτήσεις τεκμηρίωσης: Ακόμα και αν τα παιδιά έχουν νόμιμο δικαίωμα να φοιτήσουν σε δημόσια σχολεία, ορισμένα σχολεία μπορεί να ζητήσουν έγγραφα (π.χ. αποδεικτικά διαμονής και αρχεία εμβολιασμού) που είναι δύσκολο να προσκομίσουν οι νεοεισερχόμενοι, προκαλώντας πρόσθετες καθυστερήσεις στην εγγραφή.

Ανεπαρκής ικανότητα και υποδομή

Υπερπληθυσμός: Σε περιοχές με μεγάλους προσφυγικούς πληθυσμούς, οι τάξεις μπορεί να είναι υπερπλήρεις, επιβαρύνοντας τόσο τους πόρους όσο και την ικανότητα των εκπαιδευτικών να προσφέρουν εξατομικευμένη υποστήριξη.

Κενά υποδομής: Αυτό επηρεάζει την ποιότητα της εκπαίδευσης για όλους τους μαθητές, όχι μόνο για τους νεοεισερχόμενους. Πολλά αγροτικά ή νησιωτικά σχολεία στερούνται επίσης επαρκών εγκαταστάσεων και κατάρτισης του προσωπικού για να ανταποκριθούν στις ανάγκες των διαφορετικών μαθητών.

Κατακερματισμένες τάξεις υποδοχής

Εγκαταστάσεις υποδοχής για την εκπαίδευση των προσφύγων (ΔΥΕΠ): Ενώ αυτές οι εξειδικευμένες τάξεις υπάρχουν για να βοηθήσουν τα παιδιά προσφύγων να μεταβούν στην κανονική εκπαίδευση, η διαθεσιμότητά τους είναι συχνά ασυνεπής και μπορεί να βρίσκονται μακριά από τα κέντρα φιλοξενίας προσφύγων. Τα προβλήματα μεταφοράς, ιδίως σε νησιωτικά ή αγροτικά περιβάλλοντα, δυσχεραίνουν την τακτική παρακολούθηση.

Απογευματινές ή απογευματινές βάρδιες: Αυτό μπορεί να καθυστερήσει ακούσια την κοινωνική ενσωμάτωση. Οι γονείς μπορεί επίσης να βρουν αυτά τα ωράρια δύσκολα, ειδικά αν έχουν επαγγελματικές ή άλλες οικογενειακές υποχρεώσεις.

Διακοπείσα σχολική φοίτηση και ακαδημαϊκά κενά

Διαφορετικό εκπαιδευτικό υπόβαθρο

Διακοπείσα ή ανύπαρκτη τυπική εκπαίδευση: Πολλά παιδιά πρόσφυγες φτάνουν στην Ελλάδα μετά από μεγάλες περιόδους χωρίς επίσημη εκπαίδευση ή μπορεί να μην έχουν πάει ποτέ σχολείο. Αυτό δημιουργεί σημαντικά κενά σε θεμελιώδεις δεξιότητες, όπως ο αλφαριθμητισμός και ο αριθμητισμός.

Ασυνέπεια σε όλες τις ηλικιακές ομάδες: Αυτό καθιστά δύσκολη την τοποθέτησή τους σε ένα κατάλληλο για την ηλικία τους επίπεδο βαθμίδας. Τα σχολεία πρέπει, επομένως, να σχεδιάζουν ευέλικτα προγράμματα αναπλήρωσης για τη γεφύρωση των ακαδημαϊκών ελλειμμάτων.

Ψυχοκοινωνικοί παράγοντες

Τραύμα και εκτόπιση: Τα παιδιά που έχουν βιώσει συγκρούσεις, βία ή επικίνδυνα μεταναστευτικά ταξίδια μπορεί να παρουσιάζουν συναισθηματικά προβλήματα ή προβλήματα συμπεριφοράς (π.χ. άγχος, έλλειψη συγκέντρωσης) που εμποδίζουν την ακαδημαϊκή τους πρόοδο.

Οικογενειακές ευθύνες: Αυτό μειώνει το χρόνο και την ενέργεια που μπορούν να αφιερώσουν στην επίσημη εκπαίδευση ή σε πρόσθετα γλωσσικά μαθήματα.

Έλλειψη συμπληρωματικής υποστήριξης

Επανορθωτική εκπαίδευση: Ενώ ορισμένες ΜΚΟ ή κοινοτικά κέντρα προσφέρουν φροντιστήρια και βοήθεια για το σπίτι, οι πόροι αυτοί δεν είναι πάντα ευρέως διαθέσιμοι ή εύκολα προσβάσιμοι.

Περιορισμένη πρόσβαση στην τεχνολογία: Ωστόσο, πολλά νοικοκυριά προσφύγων δεν διαθέτουν σταθερή σύνδεση στο διαδίκτυο, εξοπλισμό ηλεκτρονικών υπολογιστών ή δεξιότητες ψηφιακού γραμματισμού για τη χρήση διαδικτυακών πόρων.

Εμπόδια κατάκτησης της γλώσσας

Η κεντρικότητα των δεξιοτήτων της ελληνικής γλώσσας

Απαιτήση ενσωμάτωσης: Η γνώση της ελληνικής γλώσσας είναι απαραίτητη για την καθημερινή ζωή, τις προοπτικές απασχόλησης και τις ευκαιρίες τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Χωρίς λειτουργικές δεξιότητες ελληνικής γλώσσας, οι πρόσφυγες και οι μετανάστες δυσκολεύονται να πλοηγηθούν στις δημόσιες υπηρεσίες, να κατανοήσουν τα σχολικά προγράμματα σπουδών ή να επικοινωνήσουν με τους εκπαιδευτικούς και τους συνομηλίκους τους.

Δευτερογενείς γλωσσικές ανάγκες: Σε ορισμένους τομείς, όπως ο τουρισμός, η φιλοξενία ή οι διεθνείς ΜΚΟ, η αγγλική ή άλλες ευρωπαϊκές γλώσσες μπορεί επίσης να είναι κρίσιμες. Η εξισορρόπηση της ανάγκης για ευχέρεια στην ελληνική γλώσσα με άλλες γλωσσικές απαιτήσεις μπορεί να είναι συντριπτική.

Ανεπαρκή προγράμματα ελληνικής γλώσσας

Περιορισμένη δημόσια παροχή: Παρόλο που το ελληνικό κράτος χρηματοδοτεί ορισμένα μαθήματα γλώσσας μέσω των κέντρων εκπαίδευσης ενηλίκων, τα δημόσια ιδρύματα συχνά δεν μπορούν να ανταποκριθούν στη μεγάλη ζήτηση. Οι λίστες αναμονής είναι κοινές και τα μαθήματα μπορεί να μην είναι προσαρμοσμένα στα διάφορα επίπεδα γλωσσομάθειας ή μαθησιακά στυλ.

ΜΚΟ και τάξεις υπό την καθοδήγηση εθελοντών: Πολλοί πρόσφυγες βασίζονται σε ΜΚΟ ή εθελοντικές πρωτοβουλίες για την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας. Ωστόσο, τα μαθήματα αυτά μπορεί να έχουν ακανόνιστα ωράρια, περιορισμένη διάρκεια ή ανεπαρκώς εκπαιδευμένους εκπαιδευτές. Ως αποτέλεσμα, οι μαθητές συχνά λαμβάνουν αποσπασματική διδασκαλία, παρατείνοντας το χρόνο που απαιτείται για την επίτευξη λειτουργικής ευχέρειας.

Έλλειψη εξειδικευμένου διδακτικού υλικού

Ανεπαρκείς πολύγλωσσοι πόροι: Μπορεί να είναι δύσκολο να βρεθούν κατάλληλα εγχειρίδια, δίγλωσσα λεξικά και οπτικοακουστικά βοηθήματα σχεδιασμένα ρητά για πρόσφυγες ή μαθητές με χαμηλό αλφαβητικό υπόβαθρο. Οι εκπαιδευτικοί και οι εθελοντές πρέπει συχνά να δημιουργούν ή να προσαρμόζουν το υλικό τους, γεγονός που απαιτεί χρόνο και τεχνογνωσία που μπορεί να μην διαθέτουν.

Ψηφιακά εργαλεία μάθησης: Αλλά πολλές οικογένειες προσφύγων διαθέτουν μόνο βασικά smartphones με περιορισμένα πακέτα δεδομένων. Οι αναξιόπιστες συνδέσεις στο διαδίκτυο και η έλλειψη ψηφιακού αλφαριθμητισμού περιορίζουν επίσης την αποτελεσματικότητα των ψηφιακών λύσεων.

Κοινωνική ενσωμάτωση και πολιτιστική προσαρμογή

Συμπερίληψη συνομηλίκων και θέματα εκφοβισμού

Πολιτισμικές διαφορές: Τα νεοφερμένα παιδιά μπορεί να αισθάνονται απομονωμένα ή παρεξηγημένα από τους Έλληνες συμμαθητές τους, κυρίως αν υπάρχουν γλωσσικά εμπόδια ή πολιτισμικά χάσματα. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε εκφοβισμό ή αποκλεισμό, υπονομεύοντας το κίνητρο των παιδιών να παρακολουθήσουν το σχολείο και να ασχοληθούν με τους συνομηλίκους τους.

Αντιλήψεις της κοινότητας υποδοχής: Κάποιες τοπικές κοινότητες έχουν εκφράσει επιφυλάξεις σχετικά με την ενσωμάτωση των παιδιών προσφύγων στα σχολεία της γειτονιάς, επικαλούμενες το φόβο του υπερπληθυσμού ή των πολιτισμικών διαφορών. Αντίθετα, όπου υπάρχουν ισχυρές πολυπολιτισμικές πρωτοβουλίες, οι σχέσεις μεταξύ ντόπιων και προσφύγων μαθητών έχουν αποδειχθεί αμοιβαία εμπλουτιστικές.

Διαπολιτισμική επάρκεια στα σχολεία

Εκπαίδευση δασκάλων: Οι εκπαιδευτικοί μπορεί να μην έχουν επίσημη κατάρτιση στη διαπολιτισμική επικοινωνία, στην παιδαγωγική της δεύτερης γλώσσας ή στις μεθόδους διδασκαλίας με βάση το τραύμα. Η πρόσβαση σε εξειδικευμένα εργαστήρια ή η συνεχής επαγγελματική ανάπτυξη είναι ζωτικής σημασίας για να τους εξοπλίσει με πρακτικές στρατηγικές για ποικιλόμορφες τάξεις.

Ο ρόλος των πολιτισμικών διαμεσολαβητών: Σε ορισμένα σχολεία, οι πολιτισμικοί διαμεσολαβητές ή διερμηνείς είναι απαραίτητοι για τη γεφύρωση των γλωσσικών και πολιτισμικών διαφορών μεταξύ μαθητών, οικογενειών και εκπαιδευτικών. Ωστόσο, οι περιορισμοί χρηματοδότησης και τα διοικητικά εμπόδια σημαίνουν ότι αυτοί οι ρόλοι δεν είναι σταθερά διαθέσιμοι σε όλες τις περιοχές.

Αναδύμενες καλές πρακτικές

Διαπολιτισμικά σχολεία και τάξεις υποδοχής

Στοχευμένη υποστήριξη: Ορισμένα Διαπολιτισμικά Σχολεία σε σημαντικές πόλεις παρέχουν ενισχυμένη γλωσσική υποστήριξη, πολιτισμικά προσαρμοσμένα προγράμματα σπουδών και επαγγελματική ανάπτυξη για τους εκπαιδευτικούς. Τα μοντέλα αυτά αποδεικνύουν ότι τα εξειδικευμένα εκπαιδευτικά συστήματα μπορούν να διευκολύνουν σημαντικά τη μετάβαση των παιδιών προσφύγων στην κανονική εκπαίδευση, όταν διαθέτουν επαρκείς πόρους.

Πρόγραμμα σπουδών χωρίς αποκλεισμούς: Η ενσωμάτωση του πολιτισμικού υπόβαθρου των μαθητών στο πρόγραμμα σπουδών, όπως ο εορτασμός των διεθνών εορτών και η ενθάρρυνση της ανταλλαγής γλωσσών μεταξύ ομοτίμων, μπορεί να προωθήσει ένα περιβάλλον μάθησης χωρίς αποκλεισμούς και να εμπλουτίσει την εκπαιδευτική εμπειρία για όλους τους μαθητές.

Συμπράξεις με ΜΚΟ και κοινοτικά κέντρα

Συμπληρωματικές τάξεις: Τα συνεργατικά σχέδια μεταξύ των τοπικών αρχών και των ΜΚΟ μπορούν να βοηθήσουν στην κάλυψη των κενών στη γλωσσική διδασκαλία ή

στην ενισχυτική εκπαίδευση. Προγράμματα Σαββατοκύριακου ή μετά το σχολείο που προσφέρουν ατομική διδασκαλία και υποστήριξη για το σπίτι έχουν αποδειχθεί αποτελεσματικά σε πολλές γειτονιές.

Γονική δέσμευση: Τα κοινοτικά κέντρα μπορούν να φιλοξενήσουν εργαστήρια ή κοινωνικές εκδηλώσεις που να εμπλέκουν τους γονείς πρόσφυγες, εξηγώντας το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα και προσφέροντας υποστήριξη στην ανατροφή των παιδιών σε ένα νέο πολιτισμικό πλαίσιο. Όταν οι γονείς κατανοούν το σύστημα και αισθάνονται ευπρόσδεκτοι, είναι πιο πιθανό να ενθαρρύνουν τη συνεπή φοίτηση στο σχολείο και να παρακολουθούν την πρόοδο των παιδιών τους.

Ηλεκτρονική μάθηση και υβριδικές προσεγγίσεις

Ευέλικτες μέθοδοι: (συνδυασμός διδασκαλίας πρόσωπο με πρόσωπο με διαδικτυακούς πόρους) έχουν κερδίσει έδαφος. Αυτή η ευελιξία μπορεί να ωφελήσει τους μεγαλύτερους μαθητές με οικογενειακές ή επαγγελματικές υποχρεώσεις, επιτρέποντάς τους να ενισχύσουν τις γλωσσικές δεξιότητες και το ακαδημαϊκό περιεχόμενο με τον δικό τους ρυθμό.

Δίκτυα εκπαιδευτικών και διαδικτυακές κοινότητες: Οι Έλληνες εκπαιδευτικοί μοιράζονται όλο και περισσότερο σχέδια μαθημάτων, γλωσσικές ενότητες και συμβουλές διαπολιτισμικής διδασκαλίας μέσω ψηφιακών πλατφορμών και ομάδων κοινωνικής δικτύωσης, καλλιεργώντας μια κουλτούρα συνεργασίας.

Η πρόσβαση στην εκπαίδευση και η απόκτηση της γλώσσας παραμένουν βασικά εμπόδια για την ένταξη των προσφύγων και των μεταναστών στην Ελλάδα. Παρόλο που η κυβέρνηση, οι ΜΚΟ και η κοινωνία των πολιτών έχουν κάνει βήματα προς την κατεύθυνση της δημιουργίας εξειδικευμένων σχολείων, τάξεων υποδοχής και διαπολιτισμικών προγραμμάτων, εξακολουθούν να λείπουν η συνεπής εφαρμογή και οι επαρκείς πόροι. Τα παιδιά και οι έφηβοι που φτάνουν με διακοπείσα σχολική φοίτηση αντιμετωπίζουν δυσκολία να καλύψουν το χαμένο έδαφος σε ακαδημαϊκό επίπεδο, ενώ ταυτόχρονα μαθαίνουν ελληνικά. Επιπλέον, οι ενήλικες συχνά βρίσκουν την απασχολησιμότητά τους να περιορίζεται σημαντικά λόγω ανεπαρκών γλωσσικών δεξιοτήτων.

Παρόλα αυτά, οι θύλακες καινοτομίας, όπως τα καλά υποστηριζόμενα διαπολιτισμικά σχολεία, τα γλωσσικά μαθήματα υπό την καθοδήγηση ΜΚΟ και τα συμπληρωματικά προγράμματα με πρωτοβουλία της κοινότητας, δείχνουν τι είναι δυνατό να γίνει όταν οι προσπάθειες συντονίζονται, χρηματοδοτούνται επαρκώς και καθοδηγούνται από πολιτικές χωρίς αποκλεισμούς. Με την επέκταση και τη θεσμοθέτηση αυτών των βέλτιστων πρακτικών, η Ελλάδα μπορεί να δημιουργήσει ένα εκπαιδευτικό οικοσύστημα στο οποίο οι πρόσφυγες και οι μετανάστες μαθητές αποκτούν κρίσιμες ακαδημαϊκές και γλωσσικές ικανότητες και αναπτύσσουν μια αίσθηση του ανήκειν που τους δίνει τη δυνατότητα να ευδοκιμήσουν στο νέο τους περιβάλλον.

Ψυχολογική ευημερία και ένταξη στην κοινότητα

Η διαδικασία του αναγκαστικού εκτοπισμού εκθέτει τους πρόσφυγες και τους μετανάστες σε μια σειρά από τραυματικές εμπειρίες, από το να γίνονται μάρτυρες βίας σε ζώνες συγκρούσεων μέχρι το να υπομένουν επισφαλή ταξίδια μέσω ξηράς ή θάλασσας. Κατά την άφιξή τους στην Ελλάδα, πολλοί αντιμετωπίζουν συνεχείς στρεσογόνους παράγοντες, όπως η αβεβαιότητα σχετικά με το νομικό τους καθεστώς, οι δύσκολες συνθήκες διαβίωσης και η κοινωνική απομόνωση. Αυτοί οι παράγοντες, στο σύνολό τους, επηρεάζουν σημαντικά την ψυχική υγεία και ευημερία και επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο οι νεοεισερχόμενοι ενσωματώνονται στις τοπικές κοινότητες. Με τη σειρά τους, το άνοιγμα και

η ικανότητα της κοινότητας να ανταποκριθεί σε αυτές τις ανάγκες επηρεάζουν το ρυθμό και την ποιότητα της ένταξης.

Τραύμα, εκτοπισμός και ψυχική υγεία

Τραύματα πριν από την άφιξη

Έκθεση σε σύγκρουση: Οι πρόσφυγες από τη Συρία, το Αφγανιστάν και άλλες εμπόλεμες περιοχές μπορεί να έχουν υποστεί αεροπορικές επιδρομές, βομβαρδισμούς ή στοχευμένη βία πριν από τη φυγή τους. Αυτές οι εμπειρίες μπορεί να οδηγήσουν σε συμπτώματα διαταραχής μετατραυματικού στρες (PTSD), άγχους και κατάθλιψης.

Προκλήσεις που σχετίζονται με το ταξίδι: Κατά τη διάρκεια της οποίας οι πρόσφυγες μπορεί να αντιμετωπίσουν δίκτυα λαθρεμπόρων, βία ή εκβιασμούς. Αυτά τα τραυματικά γεγονότα μπορεί να επιδεινώσουν την ψυχολογική δυσφορία.

Στρεσογόνοι παράγοντες μετά την άφιξη

Αβέβαιο νομικό καθεστώς: Οι παρατεταμένες διαδικασίες ασύλου δημιουργούν φόβο και άγχος για πιθανή απόρριψη ή απέλαση. Η έλλειψη σαφήνειας σχετικά με το μέλλον μπορεί να επιδεινώσει τα προϋπάρχοντα ψυχολογικά προβλήματα.

Υπερπλήρεις κατασκηνώσεις και ανεπαρκείς εγκαταστάσεις: Οι πρόσφυγες που ζουν σε hotspots ή καταυλισμούς αντιμετωπίζουν διαρκές άγχος λόγω της περιορισμένης ιδιωτικής ζωής, της κακής υγιεινής και της σπάνιας υποστήριξης της ψυχικής υγείας.

Οικονομική ανασφάλεια: Οι οικονομικές προκλήσεις, είτε συνδέονται με υψηλή ανεργία είτε με περιορισμένες νόμιμες επιλογές εργασίας, μπορούν να ωθήσουν τα άτομα σε επισφαλείς συνθήκες, υπονομεύοντας περαιτέρω την ψυχική υγεία.

Επιπτώσεις στα παιδιά και τους εφήβους

Διακοπή παιδική ηλικία: Τα παιδιά που εκτίθενται σε βία ή ασταθείς συνθήκες διαβίωσης μπορεί να αναπτύξουν άγχος, δυσκολία συγκέντρωσης ή προβλήματα συμπεριφοράς στην τάξη. Τα μικρότερα παιδιά μπορεί να υποτροπιάσουν αναπτυξιακά ή να δυσκολευτούν να δεθούν με τους συνομηλίκους τους.

Ευπάθεια των εφήβων: Οι έφηβοι, ιδίως οι ασυνόδευτοι ανήλικοι, μπορεί να αντιμετωπίζουν κρίσεις ταυτότητας, φόβο απέναντι στην εξουσία και αυξημένη ευπάθεια στην εκμετάλλευση, εάν δεν έχουν σταθερή κηδεμονία ή δίκτυα υποστήριξης.

Οικογενειακή δυναμική και κοινωνική απομόνωση

Αλλαγή οικογενειακών ρόλων

Γονικό άγχος: Οι γονείς που αγωνίζονται με νομικές αβεβαιότητες, οικονομική πίεση ή τραύμα μπορεί να δυσκολεύονται να παρέχουν συναισθηματική υποστήριξη στα

παιδιά τους. Εντάσεις μπορεί να προκύψουν όταν οι έφηβοι αναλαμβάνουν ευθύνες ενηλίκων (π.χ. μετάφραση, εργασία) νωρίτερα από το αναμενόμενο.

Πολιτιστικά και γενεαλογικά χάσματα: Οι νέοι μπορεί να υιοθετήσουν γρήγορα νέα έθιμα ή γλώσσες, ενώ τα μεγαλύτερα μέλη της οικογένειας αισθάνονται απομονωμένα ή αποξενωμένα από την κοινωνία υποδοχής.

Κοινωνικά δίκτυα και κοινοτικοί δεσμοί

Έλλειψη οικείων δομών υποστήριξης: Πολλοί πρόσφυγες έχουν αφήσει πίσω τους εκτεταμένες οικογένειες, θρησκευτικές κοινότητες ή δεσμούς γειτονιάς που προηγουμένως προσέφεραν κοινωνική και συναισθηματική υποστήριξη.

Προκλήσεις στη διαμόρφωση νέων συνδέσεων: Οι γλωσσικοί φραγμοί, οι διακρίσεις και οι υλικοτεχνικές δυσκολίες (π.χ. έλλειψη μεταφορικού μέσου) μπορούν να περιορίσουν τη συμμετοχή σε κοινοτικές εκδηλώσεις ή κοινωνικές συγκεντρώσεις, διαιώνίζοντας την απομόνωση.

Πρόσβαση σε υπηρεσίες ψυχικής υγείας και ψυχοκοινωνικές υπηρεσίες

Περιορισμένες επαγγελματικές υπηρεσίες

Έλλειψη εξειδικευμένων παρόχων: Το δημόσιο σύστημα υγειονομικής περίθαλψης της Ελλάδας παλεύει εδώ και καιρό με την έλλειψη πόρων, η οποία εντάθηκε κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης. Ψυχολόγοι, ψυχίατροι και κοινωνικοί λειτουργοί που ειδικεύονται στο προσφυγικό τραύμα είναι σε έλλειψη, ιδίως στα νησιά και στις αγροτικές περιοχές.

Εξάρτηση από ΜΚΟ: Σε πολλούς καταυλισμούς και αστικές περιοχές, οι ΜΚΟ καλύπτουν το κενό προσφέροντας ψυχοκοινωνική υποστήριξη, συμβουλευτική και βασικές εξετάσεις ψυχικής υγείας. Ωστόσο, οι υπηρεσίες αυτές είναι συχνά υπερφορτωμένες και εξαρτώνται από βραχυπρόθεσμη εξωτερική χρηματοδότηση.

Πολιτιστικά και γλωσσικά εμπόδια

Ανάγκη για διερμηνείς: Ωστόσο, διερμηνείς με κατάρτιση στην ψυχολογική ορολογία δεν είναι πάντα διαθέσιμοι.

Στίγμα γύρω από την ψυχική υγεία: Σε ορισμένες κουλτούρες, η ανοιχτή συζήτηση για τις προκλήσεις της ψυχικής υγείας αποτελεί ταμπού. Αυτό μπορεί να αποτρέψει τα άτομα από το να αναζητήσουν βοήθεια, ειδικά αν οι γυναίκες πρόσφυγες ή οι ανήλικοι φοβούνται ντροπή ή κοινωνικές επιπτώσεις.

Προσεγγίσεις με βάση την κοινότητα

Ομάδες υποστήριξης ομοτίμων: Αυτό μπορεί να μειώσει την απομόνωση και τον στιγματισμό.

Σχολεία με βάση το τραύμα: Οι αναδυόμενες βέλτιστες πρακτικές περιλαμβάνουν την εκπαίδευση των εκπαιδευτικών ώστε να αναγνωρίζουν τα σημάδια τραύματος στους μαθητές και να τους παραπέμπουν στις κατάλληλες υπηρεσίες, προάγοντας ασφαλέστερα μαθησιακά περιβάλλοντα.

Ενσωμάτωση στην κοινότητα και κοινωνική ένταξη

Τοπικές στάσεις και κοινωνική συνοχή

Φιλόξενες έναντι ανθεκτικών κοινοτήτων: Σε ορισμένους δήμους, κινήματα αλληλεγγύης βάσης και τοπικοί φορείς αγκαλιάζουν τους νεοφερμένους, οργανώνοντας πολιτιστικές ανταλλαγές ή εθελοντικά μαθήματα γλώσσας. Αυτές οι φιλόξενες κοινότητες αναφέρουν συχνά χαμηλότερα ποσοστά κοινωνικών εντάσεων και καλύτερα αποτελέσματα στην ψυχική υγεία των προσφύγων.

Διακρίσεις και εχθρότητα: Αντίθετα, περιπτώσεις ξενοφοβίας και αντιμεταναστευτικών αισθημάτων μπορούν να οδηγήσουν τους πρόσφυγες να αποσυρθούν περισσότερο από τη δημόσια ζωή, τροφοδοτώντας έναν κύκλο φόβου και απομόνωσης.

Συμμετοχή στην πολιτική ζωή

Πολιτιστικές και ψυχαγωγικές δραστηριότητες: Οι αθλητικές, καλλιτεχνικές και πολιτιστικές εκδηλώσεις βοηθούν τους πρόσφυγες να δημιουργήσουν νέες φιλίες, να μάθουν για την ελληνική κοινωνία και να παρουσιάσουν τις παραδόσεις τους, ενισχύοντας την αμοιβαία κατανόηση.

Θρησκευτικά και κοινοτικά κέντρα: Τζαμιά, εκκλησίες ή κοινοτικές αίθουσες μπορούν να γίνουν σημαντικοί χώροι για κοινωνικό δέσιμο, ενισχύοντας την αίσθηση του ανήκειν μεταξύ των εκτοπισμένων ατόμων. Οι συνεργατικές διαθρησκευτικές ή διαπολιτισμικές πρωτοβουλίες συμβάλλουν στην άρση των στερεοτύπων και στην οικοδόμηση αλληλεγγύης.

Ο ρόλος της εκπαίδευσης και της ΕΕΚ

Τα σχολεία ως κόμβοι ένταξης: Για τις οικογένειες, τα σχολεία αποτελούν συχνά το πρώτο τακτικό σημείο επαφής με την ελληνική κοινωνία. Οι θετικές αλληλεπιδράσεις με καθηγητές, συμμαθητές και άλλους γονείς μπορούν να βοηθήσουν τα παιδιά και τους γονείς να νιώσουν ότι είναι αγκιστρωμένοι στην τοπική κοινότητα.

Επαγγελματική κατάρτιση ως ενδυνάμωση: Τα προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης μπορούν να επιταχύνουν την οικονομική αυτοδυναμία και να προωθήσουν την κοινωνική ενσωμάτωση, εξοπλίζοντας τους πρόσφυγες με δεξιότητες που σχετίζονται με την αγορά. Τα άτομα που εξασφαλίζουν ουσιαστική εργασία και συμβάλλουν στην τοπική οικονομία είναι πιο πιθανό να αναπτύξουν σταθερούς κοινοτικούς δεσμούς.

Στρατηγικές για την ενίσχυση της ψυχολογικής ευημερίας και της ενσωμάτωσης

Ολιστικά συστήματα υποστήριξης

Ολοκληρωμένη παροχή υπηρεσιών: Η σύνδεση της φροντίδας ψυχικής υγείας με την εκπαίδευση, τη στέγαση και τη νομική βοήθεια διασφαλίζει ότι οι οικογένειες λαμβάνουν ολοκληρωμένη υποστήριξη. Για παράδειγμα, ένα παιδί που δυσκολεύεται ακαδημαϊκά λόγω τραύματος θα πρέπει να έχει πρόσβαση τόσο σε φροντιστή όσο και σε ψυχολόγο.

Συνεχής διαχείριση υποθέσεων: Μπορούν να παρακολουθούν την πρόοδο μιας οικογένειας, να προβλέπουν στρεσογόνους παράγοντες (όπως μετακομίσεις ή νομικά ραντεβού) και να παρεμβαίνουν έγκαιρα όταν προκύπτουν προβλήματα.

Κινητοποίηση της κοινότητας

Εκπαίδευση εθελοντών: Αυτό τους επιτρέπει να προσφέρουν άμεση, χαμηλού επιπέδου υποστήριξη και να κατευθύνουν τους πρόσφυγες σε επαγγελματική φροντίδα όταν χρειάζεται.

Οικοδόμηση εμπιστοσύνης: Τα συνεπή προγράμματα προσέγγισης, όπως ανοιχτά σπίτια, πρωινά καφέ ή γιορτές γειτονιάς, βοηθούν τους πρόσφυγες να αισθάνονται ευπρόσδεκτοι. Αυτές οι δραστηριότητες εκθέτουν επίσης τους κατοίκους σε διαφορετικούς πολιτισμούς και εμπειρίες, μειώνοντας τις προκαταλήψεις.

Κυβερνητικές και πολιτικές πρωτοβουλίες

Χρηματοδότηση των υπηρεσιών ψυχικής υγείας: Σταθερές, πολυετείς ροές χρηματοδότησης από την ελληνική κυβέρνηση και τους διεθνείς δωρητές μπορούν να ενισχύσουν τις δημόσιες υποδομές ψυχικής υγείας και να διασφαλίσουν τη συνέχεια των προγραμμάτων που εξυπηρετούν τους πρόσφυγες.

Πολιτική με βάση το τραύμα: Η ενσωμάτωση της ψυχικής υγείας στις πολιτικές ασύλου και ένταξης, όπως η ταχεία επεξεργασία για τα ευάλωτα άτομα, μπορεί να μειώσει το άγχος και να αποτρέψει τις κρίσεις.

Πλαίσια συνεργασίας: (υγεία, εκπαίδευση, μετανάστευση), των τοπικών αρχών και των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών. Η ανταλλαγή δεδομένων και βέλτιστων πρακτικών μπορεί να ωθήσει τη βελτίωση της πολιτικής και να αναπαράγει τις περιφερειακές επιτυχίες.

Οι πρόσφυγες και οι μετανάστες στην Ελλάδα αντιμετωπίζουν συχνά το διπλό βάρος του ψυχολογικού τραύματος και των προκλήσεων της ένταξης σε μια νέα κοινωνία. Οι χρονοβόρες διαδικασίες ασύλου, οι επισφαλείς συνθήκες διαβίωσης και η έλλειψη ολοκληρωμένων υπηρεσιών ψυχικής υγείας εντείνουν την ευαλωτότητά τους. Ταυτόχρονα, υποστηρικτικά κοινοτικά δίκτυα, φιλόξενες δημοτικές πολιτικές και εκπαιδευτικά ή επαγγελματικά προγράμματα χωρίς αποκλεισμούς μπορούν να δημιουργήσουν την κοινωνική σκαλωσιά που απαιτείται για πραγματική αποκατάσταση και αυτοδυναμία.

Η προώθηση της ψυχολογικής ευημερίας των προσφύγων αποτελεί ηθική επιταγή και πρακτική στρατηγική για την προώθηση συνεκτικών και ανθεκτικών κοινοτήτων. Επενδύοντας σε υπηρεσίες με βάση την πληροφόρηση για το τραύμα, καλλιεργώντας τις κοινωνικές σχέσεις και ενδυναμώνοντας τα άτομα μέσω της εκπαίδευσης και των ευκαιριών εργασίας, η Ελλάδα μπορεί να αξιοποιήσει τις δυνάμεις των νεοεισερχόμενων και να ανοίξει το δρόμο για πιο ολιστικά, βιώσιμα αποτελέσματα ένταξης.

Προκλήσεις ανά φύλο και ηλικία

Ενώ οι πρόσφυγες και οι μετανάστες στην Ελλάδα αντιμετωπίζουν συλλογικά πλήθος εμποδίων στην κοινωνική και οικονομική ένταξη, τα εμπόδια αυτά συχνά εκδηλώνονται με διαφορετικό τρόπο ανάλογα με το φύλο και την ηλικία. Γυναίκες, άνδρες, παιδιά, έφηβοι και ηλικιωμένοι ενήλικες μπορεί να αντιμετωπίζουν διαφορετικές πολιτισμικές προσδοκίες, ευθύνες και ευπάθειες. Η αναγνώριση και η αντιμετώπιση αυτών των διαφορετικών αναγκών είναι ζωτικής σημασίας για τη δημιουργία στοχευμένων παρεμβάσεων που στηρίζουν ολιστικά και ισότιμα ολόκληρη την κοινότητα των προσφύγων και των μεταναστών.

Προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες και τα κορίτσια

Κοινωνικο-πολιτιστικοί περιορισμοί

Παραδοσιακοί ρόλοι των φύλων: Σε πολλές κοινότητες προσφύγων, οι γυναίκες και τα κορίτσια αναμένεται να επωμιστούν δυσανάλογο μερίδιο των οικιακών ευθυνών, συμπεριλαμβανομένης της φροντίδας των παιδιών, του μαγειρέματος και της καθαριότητας. Αυτό μπορεί να περιορίσει την ικανότητά τους να παρακολουθούν μαθήματα γλώσσας, επαγγελματική κατάρτιση ή κοινοτικές εκδηλώσεις που θα μπορούσαν να βοηθήσουν στην ένταξη.

Εκπαιδευτικές ασυνέχειες: Σε ορισμένους πολιτισμούς, τα κορίτσια μπορεί να είχαν λιγότερες εκπαιδευτικές ευκαιρίες στις χώρες καταγωγής τους. Αυτά τα προϋπάρχοντα κενά στον αλφαριθμητισμό ή στην τυπική εκπαίδευση μπορεί να εμποδίσουν την πρόοδό τους στις ελληνικές τάξεις, ειδικά όταν συνδυάζονται με γλωσσικά εμπόδια.

Ευπάθεια στην εκμετάλλευση και τη βία λόγω φύλου

Έκθεση στη βία: Συχνά οι συγκρούσεις και οι εκτοπίσεις αυξάνουν τον κίνδυνο βίας με βάση το φύλο, τόσο κατά τη διαδρομή προς τις χώρες υποδοχής όσο και εντός αυτών.

Οι γυναίκες και τα κορίτσια που ζουν σε καταυλισμούς ή άτυπες κατοικίες μπορεί να αντιμετωπίσουν παρενόχληση ή κακοποίηση, ιδίως αν οι εγκαταστάσεις δεν διαθέτουν επαρκή ασφάλεια ή ιδιωτικότητα.

Φόβος της αναφοράς: Οι γυναίκες μπορεί να αποθαρρύνονται από το να καταγγείλουν την ενδοοικογενειακή βία, τη σεξουαλική παρενόχληση ή τις συνθήκες εκμετάλλευσης στην εργασία.

Αναπαραγωγική υγεία και πρόσβαση σε υπηρεσίες

Κενά υγειονομικής περίθαλψης: Η περιορισμένη πρόσβαση σε εξειδικευμένες υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης, όπως η γυναικολογική περίθαλψη, οι

προγεννητικές υπηρεσίες ή η συμβουλευτική μητέρας, μπορεί να θέσει σε κίνδυνο τόσο τις γυναίκες όσο και τα βρέφη. Τα γλωσσικά εμπόδια και οι πολιτισμικές παρανοήσεις περιπλέκουν περαιτέρω τα πράγματα, αποθαρρύνοντας τις γυναίκες από το να αναζητήσουν βοήθεια.

Οικογενειακός προγραμματισμός: Σε ορισμένες κοινότητες, το μέγεθος της οικογένειας συνδέεται με πολιτιστικές ή θρησκευτικές πεποιθήσεις και οι πληροφορίες σχετικά με την αντισύλληψη ή τα αναπαραγωγικά δικαιώματα μπορεί να είναι σπάνιες ή ταμπού. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε ανεπιθύμητες εγκυμοσύνες, επιπλοκές στην υγεία ή διαταραχές στην εκπαίδευση και την απασχόληση των γυναικών.

Θετικές εξελίξεις και παρεμβάσεις

Προγράμματα μόνο για γυναίκες: Ορισμένες ΜΚΟ και κοινοτικά κέντρα διοργανώνουν μαθήματα γλώσσας με επίκεντρο τις γυναίκες, εργαστήρια εργασιακής ετοιμότητας και ασφαλείς χώρους όπου οι συμμετέχουσες μπορούν να μάθουν νέες δεξιότητες χωρίς πολιτισμικές ή κοινωνικές πιέσεις.

Συμβουλευτική και υποστήριξη από ομότιμους: Η σύνδεση γυναικών προσφύγων με καθιερωμένες τοπικές ομάδες γυναικών ή μεντόρων μπορεί να ενισχύσει την ενδυνάμωση, να διευρύνει τα κοινωνικά δίκτυα και να διευκολύνει την ανταλλαγή γνώσεων σχετικά με τη γονική μέριμνα, την αυτοφροντίδα και τις ευκαιρίες απασχόλησης.

Προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι άνδρες και τα αγόρια

Μεταβολές στους παραδοσιακούς οικογενειακούς ρόλους

Απώλεια της ιδιότητας: Οι άνδρες που κάποτε ήταν οι κύριοι τροφοδότες μπορεί να δουν τον οικονομικό τους ρόλο να υποβαθμίζεται εάν δεν μπορούν να λάβουν νόμιμες άδειες εργασίας ή αντιμετωπίζουν υποαπασχόληση. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε άγχος, δυσαρέσκεια και τεταμένες οικογενειακές σχέσεις.

Πολιτιστική προσαρμογή: Οι νεότεροι άνδρες μπορεί να προσαρμοστούν ταχύτερα στο νέο τους περιβάλλον, μαθαίνοντας ελληνικά ή βρίσκοντας περιστασιακές δουλειές. Ωστόσο, οι ηλικιωμένοι άνδρες που είναι λιγότερο εξοικειωμένοι με την τεχνολογία ή τις ξένες γλώσσες μπορεί να αισθάνονται περιθωριοποιημένοι, επιτείνοντας την απώλεια και την απογοήτευση.

Ψυχική υγεία και συναισθηματική έκφραση

Στίγμα γύρω από την ευπάθεια: Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε αδιάγνωστη κατάθλιψη, άγχος ή μετατραυματικό στρες.

Υπηρεσίες υποστήριξης: Οι άνδρες και τα αγόρια είναι συχνά λιγότερο πιθανό να αναζητήσουν υποστήριξη ψυχικής υγείας ή να εγγραφούν σε ψυχοκοινωνικά προγράμματα. Προσαρμοσμένες παρεμβάσεις που σέβονται τις πολιτισμικές νόρμες γύρω από τον ανδρισμό μπορούν να βοηθήσουν στην άρση των εμποδίων στη θεραπεία.

Κίνδυνος εκμετάλλευσης

Παράτυπη απασχόληση: Οι άνδρες που δεν μπορούν να εξασφαλίσουν σταθερή εργασία μπορεί να καταφύγουν σε άτυπη ή εκμεταλλευτική εργασία, αφήνοντάς τους ευάλωτους στην κλοπή μισθών ή σε μη ασφαλείς συνθήκες.

Κοινωνική απομόνωση: Όσοι δεν καταφέρνουν να ενσωματωθούν, είτε κοινωνικά είτε οικονομικά, μπορεί να απομονωθούν, στρεφόμενοι σε επιβλαβείς μηχανισμούς αντιμετώπισης. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η οικονομική απελπισία ή η ψυχολογική δυσφορία μπορεί να αυξήσει τον κίνδυνο ριζοσπαστικοποίησης ή εμπλοκής σε παράνομες δραστηριότητες.

Ευκαιρίες θετικής δέσμευσης

Αθλητικά και ψυχαγωγικά προγράμματα: μπορούν να χρησιμεύσουν ως πύλες για κοινωνικοποίηση και γλωσσική εξάσκηση.

Επαγγελματική κατάρτιση και μαθητεία: Ορισμένα επαγγέλματα (π.χ. κατασκευές, μηχανικοί, ξυλουργοί) μπορεί να είναι πιο προσιτά στους άνδρες, ιδίως αν διαθέτουν σχετικές δεξιότητες. Οι προσαρμοσμένες μαθητείες που υποστηρίζονται από τοπικές επιχειρήσεις βοηθούν τους άνδρες να αποκτήσουν νόμιμη εργασιακή εμπειρία και να οικοδομήσουν δεσμούς με την κοινότητα.

Εκτιμήσεις για την ηλικία

Μικρότερα παιδιά (5-12 ετών)

Προσαρμοστικότητα έναντι ευπάθειας: Ειδικά όταν εγγράφονται σε δημοτικά σχολεία με υποστηρικτικούς δασκάλους και συνομηλίκους. Ωστόσο, μπορεί επίσης να δυσκολεύονται συναισθηματικά με τα τραύματα ή τις διαταραχές από τις συχνές μετακινήσεις.

Σχολική μετάβαση: (π.χ., λόγω συγκρούσεων ή εκτοπισμού) μπορεί να χρειάζονται σημαντική διορθωτική υποστήριξη στον βασικό γραμματισμό, την αριθμητική και τις κοινωνικές δεξιότητες.

Έφηβοι (13-18 ετών)

Εκπαιδευτικά κενά: Οι έφηβοι με διακοπείσα σχολική φοίτηση μπορεί να αντιμετωπίζουν ακαδημαϊκά ελλείμματα που είναι δύσκολο να γεφυρωθούν στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Μπορεί να τοποθετούνται σε τάξεις με πολύ νεότερους μαθητές ή να μην έχουν επαρκείς δεξιότητες ελληνικής γλώσσας για να παρακολουθήσουν πιο προχωρημένα μαθήματα.

Ταυτότητα και πίεση από συνομηλίκους: Οι έφηβοι πρέπει να αντιμετωπίσουν τις καθημερινές εφηβικές προκλήσεις, να δημιουργήσουν φίλιες και να εδραιώσουν την ταυτότητά τους, ενώ παράλληλα αντιμετωπίζουν τραύματα, πολιτισμικές αλλαγές και αβέβαιο νομικό μέλλον. Ο κίνδυνος εγκατάλειψης ή απομάκρυνσης είναι μεγαλύτερος εάν τα σχολεία δεν προσφέρουν εξατομικευμένη υποστήριξη.

Ασυνόδευτοι ανήλικοι: Οι έφηβοι που φτάνουν χωρίς γονείς ή κηδεμόνες είναι ιδιαίτερα ευάλωτοι. Χρειάζονται εξειδικευμένη στέγαση, νομική συνηγορία και συναισθηματική υποστήριξη για να αποφύγουν την εκμετάλλευση, την παραβατικότητα ή την κοινωνική περιθωριοποίηση.

Νέοι ενήλικες (19-30 ετών)

Μετάβαση στην ανεξαρτησία: Η εξασφάλιση σταθερής απασχόλησης ή η συνέχιση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι ζωτικής σημασίας για τους νέους ενήλικες. Ωστόσο, τα νομικά εμπόδια, οι γλωσσικές ελλείψεις και οι σποραδικές ευκαιρίες επαγγελματικής κατάρτισης μπορούν να ανακόψουν την πρόοδό τους.

Οικογενειακές ευθύνες: Αυτό μπορεί να τους αναγκάσει να δώσουν προτεραιότητα στο άμεσο εισόδημα έναντι της εκπαίδευσης ή της επαγγελματικής εξέλιξης.

Ηλικιωμένοι (50 ετών και άνω)

Περιορισμένες επιλογές απασχόλησης: Οι ηλικιωμένοι πρόσφυγες μπορεί να δυσκολεύονται να εξασφαλίσουν εργασία λόγω γλωσσικών δυσκολιών, αντιλαμβανόμενης χαμηλότερης παραγωγικότητας ή προβλημάτων υγείας που σχετίζονται με την ηλικία.

Κοινωνική απομόνωση και υγειονομική περίθαλψη: Η προσαρμογή σε μια νέα κουλτούρα είναι συχνά πιο δύσκολη αργότερα στη ζωή, ειδικά αν τα κοινωνικά δίκτυα είναι αραιά. Επιπλέον, οι ηλικιωμένοι μπορεί να έχουν χρόνιες ιατρικές παθήσεις, οι οποίες απαιτούν συνεχή πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη και περιπλέκουν περαιτέρω τις προσπάθειες ένταξης.

Διατομεακές προοπτικές

Είναι σημαντικό να αναγνωριστεί ότι το φύλο και η ηλικία διασταυρώνονται με άλλους παράγοντες όπως η εθνικότητα, η θρησκεία, η αναπηρία και η κοινωνικοοικονομική κατάσταση. Για παράδειγμα, ένα έφηβο κορίτσι από μειονοτική εθνοτική ομάδα μπορεί να αντιμετωπίζει τόσο πολιτισμικούς περιορισμούς στην εκπαίδευση όσο και διακρίσεις από τους συνομηλίκους του. Ένας ηλικιωμένος ενήλικας με αναπηρία μπορεί να αντιμετωπίσει πρόσθετα εμπόδια στην κινητικότητα και την επικοινωνία. Οι στρατηγικές ένταξης που δεν λαμβάνουν υπόψη αυτές τις αλληλοεπικαλυπτόμενες ταυτότητες κινδυνεύουν να παραβλέψουν τις πιο περιθωριοποιημένες και ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού των προσφύγων και των μεταναστών.

Στοχευμένες παρεμβάσεις και συστάσεις πολιτικής

Ολιστική οικογενειακή υποστήριξη

Υπηρεσίες με επίκεντρο την οικογένεια: όπως η φροντίδα των παιδιών σε συνδυασμό με μαθήματα γλώσσας για τις μητέρες ή η υποστήριξη της ψυχικής υγείας για τους πατέρες και τους εφήβους, μπορούν να μειώσουν τα εμπόδια στη συμμετοχή.

Πολυγενεακές προσεγγίσεις: Η ενθάρρυνση κοινών δραστηριοτήτων (π.χ., διαγενεακά εργαστήρια γλώσσας ή πολιτιστικές εκδηλώσεις) συμβάλλει στη γεφύρωση

των διαφορών μεταξύ των ηλικιακών ομάδων και δημιουργεί ισχυρότερους οικογενειακούς και κοινοτικούς δεσμούς.

Προγραμματισμός ευαίσθητος ως προς το φύλο

Γυναικεία ηγεσία και ενδυνάμωση: Η υποστήριξη των οργανώσεων που διοικούνται από γυναίκες και η ανάπτυξη ηγεσίας μπορεί να βοηθήσει τις γυναίκες πρόσφυγες να διαμορφώσουν προγράμματα που βρίσκουν απήχηση στις κοινότητές τους.

Πρόληψη της ΒΚΠ: Ολοκληρωμένα μέτρα που περιλαμβάνουν ασφαλή στέγαση, νομική βοήθεια και εκστρατείες ευαισθητοποίησης σχετικά με τη βία λόγω φύλου μπορούν να προστατεύσουν τις γυναίκες και τα κορίτσια και να ενθαρρύνουν την έγκαιρη καταγγελία της κακοποίησης.

Προσαρμοσμένη εκπαίδευση και διαδρομές επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης

Ευέλικτος προγραμματισμός: Η προσφορά μαθημάτων τα απογεύματα ή τα Σαββατοκύριακα μπορεί να εξυπηρετήσει τις ανάγκες των γυναικών που έχουν υποχρεώσεις φροντίδας παιδιών ή των νέων που πρέπει να συνδυάσουν την εργασία τους.

Μαθητεία και προγράμματα γέφυρας: Οι έφηβοι και οι νεαροί ενήλικες που έχουν χάσει χρόνια σχολικής φοίτησης μπορεί να επωφεληθούν από μεταβατικά προγράμματα "γέφυρας" πριν από την εγγραφή τους στην κανονική εκπαίδευση ή την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση.

Αλφαριθμητισμός ενηλίκων και δια βίου μάθηση: Η παροχή προσβάσιμης εκπαίδευσης ενηλίκων για τους ηλικιωμένους προάγει την κοινωνική ένταξη και τους βοηθά να περιηγηθούν στην καθημερινή ζωή με μεγαλύτερη ανεξαρτησία.

Προσβάσιμη υγειονομική περίθαλψη και εξειδικευμένη υποστήριξη

Φροντίδα ανάλογα με την ηλικία: Τα συστήματα υγειονομικής περίθαλψης θα πρέπει να περιλαμβάνουν γηριατρικές υπηρεσίες, υποστήριξη ψυχικής υγείας για τους εφήβους και αναπαραγωγική υγεία για τις γυναίκες.

Υπηρεσίες με βάση το τραύμα: μπορεί να βελτιώσει τα αποτελέσματα για τους επιζώντες της βίας, ανεξάρτητα από την ηλικία ή το φύλο τους.

Οι δυναμικές που σχετίζονται με το φύλο και την ηλικία διαμορφώνουν σημαντικά τις εμπειρίες των προσφύγων και των μεταναστών καθώς προσπαθούν να ενταχθούν στην ελληνική κοινωνία. Οι γυναίκες και τα κορίτσια μπορεί να παλέψουν με συστημικές ανισότητες και πολιτισμικούς περιορισμούς που εμποδίζουν την εκπαιδευτική και οικονομική τους ανέλιξη. Ταυτόχρονα, οι άνδρες και τα αγόρια παλεύουν με διαφορετικές μορφές άγχους, αλλαγές ρόλων και πιθανή απομόνωση. Τα παιδιά και οι έφηβοι πρέπει να εξισοροπήσουν τις αναπτυξιακές τους ανάγκες με τη διαταραχή της σχολικής εκπαίδευσης και τις ψυχολογικές πιέσεις, ενώ οι μεγαλύτεροι ενήλικες αντιμετωπίζουν δυσκολίες προσαρμογής σε νέα γλωσσικά, πολιτισμικά και υγειονομικά περιβάλλοντα.

Η αντιμετώπιση αυτών των διαφορετικών προκλήσεων απαιτεί μια διαφοροποιημένη, διατομεακή προσέγγιση που λαμβάνει υπόψη τις μοναδικές ευπάθειες και τα δυνατά σημεία κάθε ομάδας. Προσαρμόζοντας τις υπηρεσίες, από την επαγγελματική κατάρτιση με επίκεντρο τις γυναίκες έως τα εξειδικευμένα προγράμματα για ασυνόδευτους ανηλίκους, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής, οι ΜΚΟ και οι τοπικές κοινότητες μπορούν να συμβάλουν στο να μην μείνει καμία δημογραφική ομάδα πίσω. Με τον τρόπο αυτό, η Ελλάδα μπορεί να προχωρήσει πιο κοντά στην οικοδόμηση ενός χωρίς αποκλεισμούς, δίκαιου συστήματος που δίνει τη δυνατότητα σε όλους τους πρόσφυγες και τους μετανάστες να ευημερούν, ανεξάρτητα από το στάδιο της ζωής τους ή το πολιτισμικό τους υπόβαθρο.

Συμπέρασμα

Οι πρόσφυγες και οι μετανάστες στην Ελλάδα αντιμετωπίζουν ένα ευρύ φάσμα αλληλένδετων προκλήσεων που περιπλέκουν τις προσπάθειές τους να ενταχθούν και να ευημερήσουν στο νέο τους περιβάλλον. Τα **κοινωνικοοικονομικά εμπόδια**, συμπεριλαμβανομένων των υψηλών ποσοστών ανεργίας, της περιορισμένης αναγνώρισης των τίτλων σπουδών αλλοδαπών και των γραφειοκρατικών εμποδίων, περιορίζουν την ικανότητα των νεοεισερχομένων να εξασφαλίσουν σταθερό βιοπορισμό. Ταυτόχρονα, τα **εκπαιδευτικά εμπόδια**, που χαρακτηρίζονται από τη διακοπή της σχολικής φοίτησης, τα σπάνια εξειδικευμένα γλωσσικά προγράμματα και τη δυσκολία εγγραφής στην κανονική εκπαίδευση, επηρεάζουν δυσανάλογα τα παιδιά και τους εφήβους, οι οποίοι συχνά χρειάζονται πρόσθετη διορθωτική υποστήριξη για να καλύψουν το ακαδημαϊκό τους κενό.

Τα ζητήματα αυτά επιδεινώνονται **από τις ψυχολογικές πιέσεις** του αναγκαστικού εκτοπισμού και την πολυπλοκότητα της προσαρμογής σε μια νέα κουλτούρα. Το τραύμα, η κοινωνική απομόνωση και η αβεβαιότητα για το μέλλον μπορεί να επηρεάσουν κάθε πτυχή της καθημερινής ζωής, εμποδίζοντας την ένταξη στην κοινότητα και την επιτυχία σε εκπαιδευτικά ή επαγγελματικά πλαίσια. Τέλος, οι εμπειρίες των εκτοπισμένων διαφέρουν σημαντικά ανάλογα με **το φύλο και την ηλικία**, με τις γυναίκες, τα κορίτσια, τους ασυνόδευτους ανηλίκους και τους ηλικιωμένους να αντιμετωπίζουν συχνά πρόσθετες ευπάθειες που σχετίζονται με τις πολιτισμικές προσδοκίες, τους οικογενειακούς ρόλους ή τις ανάγκες υγείας.

Παρά τα πολλά αυτά εμπόδια, οι θύλακες καινοτομίας και ανθεκτικότητας αποδεικνύουν τι είναι δυνατό. Προγράμματα υπό την καθοδήγηση ΜΚΟ, διαπολιτισμικές εκπαιδευτικές πρωτοβουλίες, υπηρεσίες με γνώμονα το τραύμα και κοινοτικά δίκτυα υποστήριξης μπορούν να δημιουργήσουν ένα περιβάλλον χωρίς αποκλεισμούς. Η αντιμετώπιση των διαφοροποιημένων αναγκών των διαφορετικών ομάδων, μέσω ευέλικτων διαδρομών ΕΕΚ, στοχευμένης γλωσσικής διδασκαλίας και ολιστικής υποστήριξης με βάση την οικογένεια ή το φύλο, παρέχει μια πολλά υποσχόμενη διαδρομή προς την αποτελεσματική, βιώσιμη ένταξη. Τελικά, μόνο με την αναγνώριση και την ανταπόκριση στους κοινωνικούς, οικονομικούς, πολιτιστικούς και ψυχολογικούς παράγοντες που περιγράφονται εδώ, η Ελλάδα και οι εταίροι της μπορούν να εξασφαλίσουν ένα πραγματικά δίκαιο και χωρίς αποκλεισμούς μέλλον για τους πρόσφυγες και τους μετανάστες.

Οι προσδοκίες και τα καθημερινά προβλήματα της πραγματικής ζωής του προσωπικού ΕΕΚ όσον αφορά τη διαδικασία ένταξης των μεταναστών/προσφύγων.

Το προσωπικό της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΕΕΚ) στην Ελλάδα έχει καθοριστική σημασία για την ένταξη των προσφύγων και των μεταναστών εκπαιδευομένων. Επιφορτισμένοι με την παροχή δεξιοτήτων και ικανοτήτων σχετικών με την αγορά, αυτοί οι

εκπαιδευτικοί και οι εκπαιδευτές πρέπει επίσης να αντιμετωπίσουν τις ποικίλες γλωσσικές, πολιτιστικές και ψυχοκοινωνικές προκλήσεις στις τάξεις τους. Το έργο τους εκτείνεται πολύ πέρα από τη συμβατική παιδαγωγική- πολλοί χρησιμεύουν ως πολιτισμικοί διαμεσολαβητές, άτυποι σύμβουλοι και διευκολυντές της καθημερινής επίλυσης προβλημάτων για τους εκπαιδευόμενους που δεν είναι εξοικειωμένοι με τα τοπικά πρότυπα και συστήματα.

Το κεφάλαιο αυτό διερευνά τις εξελισσόμενες **προσδοκίες** που τίθενται στο προσωπικό της ΕΕΚ, ρίχνοντας φως **στις καθημερινές πιέσεις και απογοητεύσεις** που προκύπτουν όταν τα θεσμικά πλαίσια, οι χρηματοδοτήσεις και οι ευκαιρίες επαγγελματικής ανάπτυξης δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα. Με βάση παρατηρήσεις από πρώτο χέρι και υπάρχουσες μελέτες, οι ακόλουθες ενότητες καταδεικνύουν πώς τα διοικητικά εμπόδια, η έλλειψη κατάρτισης στη διδασκαλία με βάση το τραύμα και η ανάγκη για δεξιότητες διαπολιτισμικής επικοινωνίας μπορούν να καταβάλουν ακόμη και τους πιο αφοσιωμένους εκπαιδευτικούς. Ταυτόχρονα, το κεφάλαιο αυτό υπογραμμίζει πώς καινοτόμες, συνεργατικές προσεγγίσεις, συχνά υπό την καθοδήγηση των εκπαιδευτικών, μπορούν να κάνουν σημαντική διαφορά στην υποστήριξη των μαθητών προσφύγων και μεταναστών ώστε να ευδοκιμήσουν σε επαγγελματικά περιβάλλοντα.

Εξετάζοντας αυτά τα **καθημερινά** προβλήματα μέσα από το πρίσμα των εμπειριών του προσωπικού της ΕΕΚ, κατανοούμε πώς εκδηλώνονται οι συστημικές προκλήσεις στις τάξεις και τους χώρους των εργαστηρίων και, κυρίως, πώς μπορούν να αντιμετωπιστούν μέσω στοχευμένων πολιτικών, κατανομής πόρων και επαγγελματικής ανάπτυξης.

Ρόλοι και ευθύνες του προσωπικού ΕΕΚ στην εκπαίδευση των προσφύγων

Το προσωπικό της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (ΕΕΚ) κατέχει καίρια θέση στο ταξίδι των προσφύγων και των μεταναστών εκπαιδευόμενων καθώς προσαρμόζονται σε νέα κοινωνικά, πολιτισμικά και επαγγελματικά περιβάλλοντα. Ενώ η κύρια εντολή τους είναι να διδάσκουν δεξιότητες και ικανότητες εστιασμένες στην εργασία, ο ρόλος τους συχνά επεκτείνεται πέρα από τα παραδοσιακά παιδαγωγικά όρια στην πράξη. Αυτή η ενότητα εξετάζει τις πολύπλευρες ευθύνες που φέρουν οι εκπαιδευτές, οι εκπαιδευτές και οι διοικητικοί υπάλληλοι της ΕΕΚ όταν εργάζονται με πρόσφυγες μαθητές, αναδεικνύοντας τις πολυπλοκότητες και τις αποχρώσεις της υποστήριξης μαθητών που αντιμετωπίζουν γλωσσικές, πολιτισμικές και ψυχοκοινωνικές προκλήσεις.

Παραδοσιακά παιδαγωγικά καθήκοντα

Παράδοση επαγγελματικών προγραμμάτων σπουδών

Βασική τεχνική διδασκαλία: Το προσωπικό της ΕΕΚ μεταδίδει εξειδικευμένες, πρακτικές δεξιότητες, όπως ξυλουργική, κομμωτική, υποστήριξη πληροφορικής, μαγειρικές τέχνες ή φιλοξενία, που μπορούν να εξοπλίσουν γρήγορα τους εκπαιδευόμενους για την αγορά εργασίας. Για τους πρόσφυγες σπουδαστές, η κατάκτηση αυτών των ικανοτήτων μπορεί να αποτελέσει μια γρήγορη διαδρομή προς την οικονομική ανεξαρτησία και την κοινωνική ένταξη.

Συνεχής αξιολόγηση: Η αξιολόγηση της προόδου των μαθητών, η διενέργεια δοκιμασιών και η παροχή ανατροφοδότησης αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της διδασκαλίας. Ωστόσο, οι συμβατικές μέθοδοι αξιολόγησης μπορεί να χρειαστεί να προσαρμοστούν ώστε να ληφθούν υπόψη τα διαφορετικά επίπεδα προηγούμενης εκπαίδευσης και γλωσσικής επάρκειας των προσφύγων μαθητών.

Προσαρμογή του προγράμματος σπουδών

Διαφοροποιημένο εκπαιδευτικό υλικό: Οι εκπαιδευτές ΕΕΚ συχνά πρέπει να προσαρμόζουν ή να δημιουργούν διδακτικά μέσα που να ανταποκρίνονται σε

διαφορετικά επίπεδα γραμματισμού και γλωσσικά υπόβαθρα. Αυτό μπορεί να σημαίνει τη χρήση περισσότερων οπτικών βοηθημάτων, επιδείξεων και απλουστευμένων φυλλαδίων για να εξασφαλιστεί η κατανόηση.

Ευέλικτος προγραμματισμός: Ορισμένοι πρόσφυγες μαθητές συνδυάζουν την αναζήτηση εργασίας, τα νομικά ραντεβού και τις οικογενειακές υποχρεώσεις. Το προσωπικό της EEK πρέπει να λαμβάνει υπόψη του αυτούς τους περιορισμούς, προσφέροντας ευέλικτες ώρες διδασκαλίας ή σπονδυλωτές μαθησιακές διαδρομές που δεν τιμωρούν την ακανόνιστη παρακολούθηση.

Ευέλικτος προγραμματισμός: Ορισμένοι πρόσφυγες μαθητές συνδυάζουν την αναζήτηση εργασίας, τα νομικά ραντεβού και τις οικογενειακές υποχρεώσεις. Το προσωπικό της EEK πρέπει να λαμβάνει υπόψη του αυτούς τους περιορισμούς, προσφέροντας ευέλικτες ώρες διδασκαλίας ή σπονδυλωτές μαθησιακές διαδρομές που δεν τιμωρούν την ακανόνιστη παρακολούθηση.

Γλωσσική υποστήριξη και πολιτιστική διαμεσολάβηση

Απαραίτητη γλωσσική σκαλωσιά

Βασική γλωσσική εκπαίδευση: Σε πολλά ιδρύματα EEK, οι εκπαιδευτικοί προσφέρουν αυτοσχέδια υποστήριξη της ελληνικής (και περιστασιακά της αγγλικής) γλώσσας κατά τη διάρκεια των μαθημάτων ή σε ξεχωριστές συνεδρίες. Ακόμη και οι ελάχιστες λειτουργικές γλωσσικές δεξιότητες μπορούν να βελτιώσουν την ασφάλεια, την απόδοση στην εργασία και τις κοινωνικές αλληλεπιδράσεις στα πρακτικά εργαστήρια.

Χρήση μεταφραστικών εργαλείων και δίγλωσσων βοηθών: Όπου είναι δυνατόν, το προσωπικό EEK συντονίζεται με δίγλωσσους βοηθούς διδασκαλίας ή βασίζεται σε διαδικτυακά μεταφραστικά εργαλεία για άμεση επικοινωνία. Ωστόσο, αυτοί οι πόροι δεν είναι πάντα διαθέσιμοι ή επαρκείς, πράγμα που σημαίνει ότι οι εκπαιδευτικοί συχνά πρέπει να αναπτύσσουν δημιουργικές στρατηγικές για να γεφυρώσουν τα γλωσσικά χάσματα.

Πολιτιστικός προσανατολισμός

Πλοήγηση στα πρότυπα του χώρου εργασίας: Οι πρόσφυγες εκπαιδευόμενοι μπορεί να μην είναι εξοικειωμένοι με την τοπική εργατική νομοθεσία, την εθιμοτυπία στο χώρο εργασίας ή τις προσδοκίες εξυπηρέτησης πελατών. Οι εκπαιδευτές EEK συχνά παρεμβαίνουν για να εξηγήσουν θεμελιώδεις πολιτιστικές νόρμες και επαγγελματικά πρότυπα, που κυμαίνονται από την ακρίβεια έως τους κώδικες ένδυσης και το στυλ επικοινωνίας, έτσι ώστε οι μαθητές να μπορούν να προσαρμοστούν αποτελεσματικά στο ελληνικό εργασιακό περιβάλλον.

Οικοδόμηση εμπιστοσύνης και ενσυναίσθησης: Πολλοί πρόσφυγες έχουν βιώσει τραύματα και εκτοπισμό, με αποτέλεσμα να μην εμπιστεύονται άγνωστους θεσμούς. Δημιουργώντας μια ατμόσφαιρα στην τάξη χωρίς αποκλεισμούς και σεβασμό και μαθαίνοντας για το πολιτισμικό υπόβαθρο των μαθητών τους, το προσωπικό της EEK μπορεί να συμβάλει στην ενίσχυση της αίσθησης του ανήκειν και του κινήτρου για μάθηση.

Ψυχοκοινωνικοί και ποιμαντικοί ρόλοι

Συναισθηματική υποστήριξη και άτυπη συμβουλευτική

Ασφαλή μαθησιακά περιβάλλοντα: Οι πρόσφυγες μαθητές μπορεί να παρουσιάσουν άγχος, στρες ή απόσυρση στην τάξη, που προέρχονται από τραυματικές εμπειρίες ή συνεχιζόμενη αβεβαιότητα σχετικά με το νομικό τους καθεστώς. Οι εκπαιδευτικοί ΕΕΚ συχνά ενεργούν ως πρώτοι ανταποκριτές, παρέχοντας καθησυχασμό, ακούγοντας τις ανησυχίες και παραπέμποντας τους μαθητές σε επαγγελματικές υπηρεσίες ανάλογα με τις ανάγκες.

Καθοδήγηση και παρακίνηση: Πολλοί νεοεισερχόμενοι παλεύουν με χαμηλή αυτοεκτίμηση, ειδικά αν έχουν αντιμετωπίσει πολλαπλές αποτυχίες ή στιγματισμό. Μέσω της θετικής ενίσχυσης και της εξατομικευμένης προσοχής, το προσωπικό της ΕΕΚ μπορεί να καλλιεργήσει την ανθεκτικότητα και να βοηθήσει τους εκπαιδευόμενους να οραματιστούν απτούς επαγγελματικούς στόχους.

Επικοινωνία με κοινωνικές υπηρεσίες και ΜΚΟ

Ολιστική υποστήριξη: Η αποτελεσματική εκπαίδευση των προσφύγων απαιτεί συχνά μια διεπιστημονική προσέγγιση, η οποία περιλαμβάνει υγειονομική περίθαλψη, νομική βοήθεια, στέγαση και υποστήριξη της ψυχικής υγείας. Το προσωπικό της ΕΕΚ μπορεί να συντονίζεται με ΜΚΟ, κοινωνικούς λειτουργούς ή δημοτικές υπηρεσίες για να διασφαλίσει ότι οι μαθητές λαμβάνουν ολοκληρωμένη βοήθεια.

Παραπομπές και συνηγορία: Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι καθηγητές συνηγορούν για λογαριασμό των μαθητών τους, γράφοντας συστατικές επιστολές ή συνδέοντάς τους με τοπικές επιχειρήσεις για πρακτική άσκηση και απασχόληση. Αυτές οι προσπάθειες είναι απαραίτητες για τη γεφύρωση του χάσματος μεταξύ της κατάρτισης και των πραγματικών ευκαιριών.

Διοικητική και πολιτική εφαρμογή

Εγγραφή και τεκμηρίωση

Πολύπλοκες διαδικασίες εισδοχής: Όπως αποδεικτικά προηγούμενης εκπαίδευσης, έγκυρες ταυτότητες ή πιστοποιητικά γέννησης. Οι διοικητικοί υπάλληλοι και οι εκπαιδευτικοί της ΕΕΚ βοηθούν στην πλοήγηση στα πρωτόκολλα εγγραφής, επικοινωνώντας με τις αρχές, επαληθεύοντας τα έγγραφα ασύλου ή διευκολύνοντας εναλλακτικές οδούς εισδοχής.

Συμμόρφωση με τις απαιτήσεις χρηματοδότησης και υποβολής εκθέσεων: Ορισμένα προγράμματα ΕΕΚ για πρόσφυγες βασίζονται σε χρηματοδότηση από την ΕΕ ή ΜΚΟ, η οποία συχνά απαιτεί σχολαστική τήρηση αρχείων και παρακολούθηση της προόδου. Οι εκπαιδευτές μπορεί να ξοδεύουν σημαντικό χρόνο για την εκπλήρωση αυτών των διοικητικών υποχρεώσεων, διασφαλίζοντας ότι η παρακολούθηση των μαθητών, η απόκτηση δεξιοτήτων και τα αποτελέσματα τεκμηριώνονται με ακρίβεια.

Κατευθυντήριες γραμμές της κυβέρνησης ή της ΕΕ

Εξελισσόμενο τοπίο πολιτικής: Οι πολιτικές μετανάστευσης και ένταξης διαμορφώνονται συχνά από την εθνική νομοθεσία και τις οδηγίες της ΕΕ. Για να ευθυγραμμιστούν οι προσπάθειες διδασκαλίας και υποστήριξης των μαθητών αναλόγως, το προσωπικό της ΕΕΚ πρέπει να ενημερώνεται για τις αλλαγές αυτές και να κατανοεί τα κριτήρια επιλεξιμότητας, τα πρωτόκολλα υποβολής εκθέσεων ή τις νέες πρωτοβουλίες ένταξης.

Ιδιωτικότητα και προστασία δεδομένων: Η εργασία με ευάλωτους πληθυσμούς επιβάλλει αυξημένη προσοχή στην προστασία των δεδομένων και την εμπιστευτικότητα. Αυτό περιλαμβάνει την τήρηση ηθικών κανόνων κατά την ανταλλαγή προσωπικών πληροφοριών για τους πρόσφυγες εκπαιδευόμενους με εξωτερικά μέρη.

Κοινωνική δέσμευση και συνεργασία με τα ενδιαφερόμενα μέρη

Γεφύρωση των ιδρυμάτων ΕΕΚ και των τοπικών κοινοτήτων

Ευαισθητοποίηση και ευαισθητοποίηση: Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να οργανώσουν εκδηλώσεις ανοικτών αιθουσών, εργαστήρια ή εκθέσεις έργων για να ενημερώσουν τα μέλη της τοπικής κοινότητας σχετικά με τις δυνατότητες και τα επιτεύγματα των προσφύγων μαθητών. Η ανάδειξη ιστοριών επιτυχίας μπορεί να συμβάλει στην αλλαγή των αρνητικών στερεοτύπων και να καταδείξει την κοινωνική αξία της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης χωρίς αποκλεισμούς.

Συμπράξεις εργοδοτών: Τα προγράμματα ΕΕΚ συχνά βασίζονται σε τοπικές επιχειρήσεις για πρακτική άσκηση, μαθητεία και τοποθέτηση σε θέσεις εργασίας. Η καλλιέργεια θετικών σχέσεων με τους εργοδότες, η υπεράσπιση εύλογων προσαρμογών και η προβολή των πλεονεκτημάτων της πρόσληψης αποφοίτων προσφύγων αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του ρόλου του προσωπικού ΕΕΚ.

Διεθνής συνεργασία

Ανταλλαγή γνώσεων: Μέσω του Erasmus+ ή παρόμοιων προγραμμάτων, τα ιδρύματα ΕΕΚ και οι εκπαιδευτικοί συμμετέχουν σε διασυνοριακή συνεργασία για την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών και την ανάπτυξη καινοτόμων προγραμμάτων σπουδών προσαρμοσμένων σε ποικίλα μεταναστευτικά υπόβαθρα.

Πολιτιστική διπλωματία: Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι πρωτοβουλίες ΕΕΚ χρησιμεύουν ως μικρόκοσμοι διαπολιτισμικών ανταλλαγών. Οι εκπαιδευτικοί μαθαίνουν από τις παγκόσμιες προσπάθειες για τη βελτίωση της ένταξης των προσφύγων και συμβάλλουν σε αυτές, συμμετέχοντας σε διεθνή έργα ή επισκέψεις μελέτης.

Εξισορρόπηση πολλαπλών ευθυνών

Οι απαιτήσεις που τίθενται στο προσωπικό της ΕΕΚ μπορεί να είναι τόσο ικανοποιητικές όσο και συγκλονιστικές. Από τη μία πλευρά, γίνονται μάρτυρες της μεταμορφωτικής δύναμης της κατάρτισης δεξιοτήτων που βοηθά τους πρόσφυγες να ξαναχτίσουν τη ζωή τους. Από την άλλη πλευρά, αντιμετωπίζουν χρονικούς περιορισμούς, περιορισμένους πόρους, γλωσσικά εμπόδια και συχνά ανεπαρκή επαγγελματική ανάπτυξη στη διαπολιτισμική ικανότητα ή στη διδασκαλία με βάση το τραύμα. Η εξισορρόπηση αυτών των ευθυνών απαιτεί σημαντική ευελιξία, αφοσίωση και συναισθηματική ανθεκτικότητα.

Ωστόσο, ο διευρυμένος ρόλος των εκπαιδευτών ΕΕΚ αναγνωρίζεται όλο και περισσότερο ως βασικός παράγοντας επιτυχούς ένταξης. Συνδυάζοντας την τεχνική διδασκαλία με τον πολιτισμικό προσανατολισμό, την ψυχοκοινωνική υποστήριξη και τη συμμετοχή των ενδιαφερομένων, τα ιδρύματα ΕΕΚ μπορούν να γίνουν πραγματικοί κόμβοι ενδυνάμωσης για τους πρόσφυγες εκπαιδευόμενους. Η διασφάλιση της πρόσβασης του προσωπικού στην απαραίτητη κατάρτιση, τους πόρους και τα δίκτυα συνεργασίας είναι ζωτικής σημασίας για τη διατήρηση αυτών των προσπαθειών και την απελευθέρωση του δυναμικού των προσφύγων και των μεταναστών που φέρνουν ποικίλες εμπειρίες και ταλέντα στις κοινότητες και την αγορά εργασίας της Ελλάδας.

Πολιτισμική επάρκεια και προκλήσεις διαπολιτισμικής επικοινωνίας

Καθώς οι πρόσφυγες και οι μετανάστες εκπαιδευόμενοι φέρνουν μια σειρά από γλώσσες, πολιτιστικά πρότυπα και θρησκευτικές παραδόσεις στις τάξεις επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, το προσωπικό της ΕΕΚ πρέπει να περιηγηθεί σε μια δυναμική αλληλεπίδραση αξιών, προσδοκιών και στυλ επικοινωνίας. Πέρα από τα γλωσσικά εμπόδια, οι λεπτές διαφορές στις πολιτισμικές παραδοχές, τη γλώσσα του σώματος και τις κοινωνικές ιεραρχίες μπορεί να οδηγήσουν σε παρεξηγήσεις που εμποδίζουν την αποτελεσματική μάθηση. Αυτή η ενότητα διερευνά αυτές τις προκλήσεις της διαπολιτισμικής επικοινωνίας, τη σημασία της πολιτισμικής επάρκειας και τις πρακτικές στρατηγικές για την προώθηση ενός περιβάλλοντος χωρίς αποκλεισμούς.

Γλωσσικά εμπόδια και στυλ επικοινωνίας

Πολύγλωσσες τάξεις

Διαφορετικό γλωσσικό υπόβαθρο: Σε μια τάξη ΕΕΚ, οι μαθητές μπορεί να μιλούν αραβικά, φαρσί, παστό, σομαλί, γαλλικά ή άλλες γλώσσες. Ενώ τα ελληνικά παραμένουν το κύριο μέσο διδασκαλίας, οι εκπαιδευτικοί πρέπει συχνά να καταφεύγουν σε ένα μείγμα χειρονομιών, οπτικών μέσων ή δίγλωσσων βοηθημάτων για να διασφαλίσουν την κατανόηση.

Διαφορετικές μαθησιακές προσεγγίσεις: ενώ άλλοι δίνουν έμφαση στη διαδραστική και συνεργατική μάθηση. Η προσαρμογή σε ένα νέο στυλ ή ρυθμό μπορεί να προκαλέσει σύγχυση στους εκπαιδευόμενους που έχουν συνηθίσει σε διαφορετικές εκπαιδευτικές παραδόσεις.

Εξάρτηση από διερμηνείς και μεταφραστές

Περιορισμένοι πόροι: Οι διερμηνείς ή μεταφραστές στο χώρο του ξενοδοχείου έχουν μεγάλη ζήτηση και δεν είναι διαθέσιμοι. Εθελοντές ή συμφοιτητές με δίγλωσσες δεξιότητες μπορούν να βοηθήσουν ανεπίσημα, αλλά τα διαφορετικά επίπεδα ακρίβειας και επαγγελματισμού μπορεί να παρεμποδίσουν τη σαφή επικοινωνία.

Προβλήματα εμπιστευτικότητας: Απαιτούνται αξιόπιστοι διερμηνείς με εκπαίδευση σε θέματα εμπιστευτικότητας και δεοντολογίας. Χωρίς αυτούς, οι πρόσφυγες μπορεί να είναι απρόθυμοι να μοιραστούν κρίσιμες πληροφορίες.

Πλοήγηση στις πολιτισμικές παραδοχές και προσδοκίες

Διαφορετικά πρότυπα ευγένειας και σεβασμού

Μη λεκτικές ενδείξεις: Η επαφή με τα μάτια, ο προσωπικός χώρος και οι χειρονομίες έχουν διαφορετικές σημασίες στους διάφορους πολιτισμούς. Για παράδειγμα, αυτό που μπορεί να εκλαμβάνεται ως ευγένεια σε μια κουλτούρα μπορεί να εκλαμβάνεται ως απομάκρυνση ή έλλειψη σεβασμού σε μια άλλη.

Ιεραρχία και καθεστώς: Αυτό οδηγεί σε ελάχιστη συμμετοχή των μαθητών ή σε απροθυμία αμφισβήτησης των οδηγιών. Αντίθετα, οι πρόσφυγες μπορεί να βρουν πρόκληση την προσαρμογή σε πιο ιεραρχικά πρότυπα στην τάξη σε πολιτισμούς που ενθαρρύνουν τον ανοιχτό διάλογο.

Ρόλοι των φύλων στους εκπαιδευτικούς χώρους

Τάξεις μεικτού φύλου: Μαθητές από συντηρητικό υπόβαθρο μπορεί να διστάζουν να αλληλεπιδράσουν ελεύθερα σε περιβάλλοντα μεικτού φύλου. Αυτό μπορεί να

εκδηλωθεί με απροθυμία να συμμετάσχουν σε ομαδικές δραστηριότητες, περιορίζοντας τις ευκαιρίες για μάθηση από ομοτίμους και γλωσσική εξάσκηση.

Αλληλεπιδράσεις δασκάλου-μαθητή: Αυτό απαιτεί προσεκτική οριοθέτηση και πολιτισμικά ευαίσθητη επικοινωνία.

Σημασία της πολιτισμικής επάρκειας

Οικοδόμηση εμπιστοσύνης και σχέσεων

Ενσυναίσθηση και ενεργητική ακρόαση: Οι εκπαιδευτικοί δημιουργούν ένα χώρο σεβασμού όπου οι πρόσφυγες αισθάνονται ασφαλείς να εκφραστούν. Αυτή η εμπιστοσύνη μπορεί να βελτιώσει δραματικά τη φοίτηση, τα κίνητρα και τα μαθησιακά αποτελέσματα.

Επικύρωση της πολιτιστικής ταυτότητας: Η ενσωμάτωση των παραδόσεων, των εορτών ή των μαγειρικών προτιμήσεων των μαθητών σε δραστηριότητες ή συζητήσεις της ΕΕΚ μπορεί να σηματοδοτήσει το σεβασμό για την κληρονομιά τους, καθιστώντας τη μαθησιακή διαδικασία πιο ελκυστική και σχετική.

Επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και συνεχής επαγγελματική ανάπτυξη

Διαπολιτισμικά εργαστήρια: Τα εξειδικευμένα προγράμματα κατάρτισης στη διαπολιτισμική επικοινωνία, την επίλυση συγκρούσεων και τις παιδαγωγικές μεθόδους χωρίς αποκλεισμούς μπορούν να εφοδιάσουν το προσωπικό ΕΕΚ με τις δεξιότητες για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των πολιτισμικών διαφορών.

Καθοδήγηση και ανταλλαγή από ομοτίμους: Οι εκπαιδευτικοί επωφελούνται από την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών με συναδέλφους που έχουν εμπειρία στην εργασία με διαφορετικές τάξεις. Οι τακτικές συναντήσεις του προσωπικού ή τα διαδικτυακά φόρουμ επιτρέπουν την ανταλλαγή σχεδίων μαθημάτων, ιστοριών επιτυχίας και συμβουλών για την αντιμετώπιση προβλημάτων.

Στρατηγικές για την υπέρβαση των εμποδίων της διαπολιτισμικής επικοινωνίας

Προσεγγίσεις συνεργατικής μάθησης

Ομαδικές εργασίες και διδασκαλία από ομοτίμους: Οι εργασίες σε μικρές ομάδες μπορούν να προωθήσουν την αλληλεπίδραση μεταξύ μαθητών με διαφορετικό γλωσσικό και πολιτισμικό υπόβαθρο, ενθαρρύνοντάς τους να βοηθούν ο ένας τον άλλον κατά την εξάσκηση της ελληνικής ή άλλων κοινών γλωσσών.

Οπτικές και πρακτικές μέθοδοι: Οι επιδείξεις, τα infographics, τα παιχνίδια ρόλων και οι πρακτικές ασκήσεις μειώνουν την εξάρτηση από το γραπτό κείμενο, καθιστώντας τα μαθήματα προσιτά σε μαθητές με περιορισμένη ικανότητα ανάγνωσης ή γλωσσικής επάρκειας.

Χρήση πολιτισμικών διαμεσολαβητών

Γεφύρωση των κοινωνικών κενών: Οι πολιτισμικοί διαμεσολαβητές (συνήα οι ίδιοι οι πρόσφυγες ή δίγλωσσα μέλη της κοινότητας) μπορούν να χρησιμεύσουν ως σύνδεσμοι μεταξύ του προσωπικού της ΕΕΚ και των εκπαιδευομένων, διευκρινίζοντας τους πολιτισμικούς κανόνες, αμβλύνοντας τις παρεξηγήσεις και καθοδηγώντας την επίλυση των συγκρούσεων.

Οργανωμένα εργαστήρια: μπορούν να διευκολύνουν τη μετάβαση των μαθητών στην ελληνική κοινωνία, ενώ παράλληλα βοηθούν τους εκπαιδευτικούς να κατανοήσουν τις προοπτικές των μαθητών τους.

Πολιτικές επικοινωνίας χωρίς αποκλεισμούς

Σαφείς κατευθυντήριες γραμμές για την τάξη: Ο καθορισμός κοινών κανόνων σχετικά με το σεβασμό, τη συνέπεια και τη συμμετοχή μπορεί να αποτρέψει πολιτισμικές παρεξηγήσεις. Η συμμετοχή των μαθητών στην ανάπτυξη αυτών των κανόνων ενθαρρύνει την ανάληψη ευθύνης και την αμοιβαία υπευθυνότητα.

Μηχανισμοί ανατροφοδότησης: Η τακτική αναζήτηση ανατροφοδότησης από τους μαθητές μέσω ερευνών, κουτιών προτάσεων ή ανεπίσημων συζητήσεων μπορεί να αναδείξει τομείς κακής επικοινωνίας και να ενημερώσει για τις επακόλουθες προσαρμογές του μαθήματος.

Οφέλη από ένα πολιτισμικά ανταγωνιστικό περιβάλλον ΕΕΚ

Ενισχυμένη δέσμευση των μαθητών

Όταν οι πρόσφυγες αισθάνονται ότι τους σέβονται και τους καταλαβαίνουν, είναι πιο πιθανό να παρακολουθούν τα μαθήματα με συνέπεια, να συμμετέχουν σε πρακτικές δραστηριότητες και να συνεργάζονται με τους συμμαθητές τους. Αυτό οδηγεί σε βελτιωμένη απόκτηση δεξιοτήτων και ισχυρότερα κίνητρα για την ολοκλήρωση της εκπαίδευσής τους.

Μειωμένες συγκρούσεις και παρεξηγήσεις

Το προσωπικό της ΕΕΚ μπορεί να ελαχιστοποιήσει τις εντάσεις στην τάξη, αντιμετωπίζοντας προληπτικά τις πολιτισμικές διαφορές και παρέχοντας δομημένους τρόπους επίλυσης των διαφορών. Ένα ομαλότερο μαθησιακό περιβάλλον υποστηρίζει επίσης την ανάπτυξη εμπιστοσύνης και κοινωνικής συνοχής μεταξύ των εκπαιδευομένων.

Μακροπρόθεσμη απασχολησιμότητα

Οι πρακτικές δεξιότητες διαπολιτισμικής επικοινωνίας προετοιμάζουν τους πρόσφυγες μαθητές για χώρους εργασίας όπου αλληλεπιδρούν με διαφορετικούς συναδέλφους, πελάτες και προϊσταμένους. Με τη μοντελοποίηση της επαγγελματικής επικοινωνίας στην τάξη, το προσωπικό της ΕΕΚ βοηθά τους μαθητές να αναπτύξουν ικανότητες που εκτιμώνται από τους εργοδότες στην Ελλάδα και πέρα από αυτήν.

Η πολιτισμική επάρκεια είναι κάτι περισσότερο από ένα προαιρετικό σύνολο δεξιοτήτων για τους εκπαιδευτικούς ΕΕΚ που εργάζονται με πρόσφυγες και μετανάστες εκπαιδευόμενους, είναι ένα θεμελιώδες στοιχείο της αποτελεσματικής διδασκαλίας και μάθησης. Με την τελειοποίηση των στρατηγικών διαπολιτισμικής επικοινωνίας, την προσαρμογή των παιδαγωγικών μεθόδων και τη δημιουργία φιλόξενων χώρων χωρίς αποκλεισμούς, το προσωπικό της ΕΕΚ μπορεί να βελτιώσει σημαντικά τις εκπαιδευτικές εμπειρίες των εκπαιδευομένων και να ανοίξει το δρόμο για την επιτυχή ένταξη στην αγορά εργασίας και την ευρύτερη ελληνική κοινωνία. Αυτό απαιτεί συνεχή δέσμευση για επαγγελματική ανάπτυξη, θεσμική υποστήριξη και συνεργασίες με διερμηνείς, πολιτισμικούς διαμεσολαβητές και κοινοτικές οργανώσεις. Τελικά, ένα πολιτισμικά ικανό οικοσύστημα ΕΕΚ ωφελεί όχι μόνο τους πρόσφυγες και τους μετανάστες, αλλά και προάγει καινοτόμα, ενσυναίσθητικά μαθησιακά περιβάλλοντα που εμπλουτίζουν όλους τους συμμετέχοντες.

Εμπόδια σε επίπεδο διοίκησης και πολιτικής

Ενώ η επιτυχία της ένταξης των προσφύγων στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (EEK) εξαρτάται συχνά από την αφοσίωση και την επινοητικότητα των εκπαιδευτών, το ευρύτερο **διοικητικό και πολιτικό περιβάλλον** διαμορφώνει σημαντικά το εφικτό. Από τις αβεβαιότητες της χρηματοδότησης έως τους αντικρουόμενους κανονισμούς, το προσωπικό της EEK πρέπει να περιηγηθεί σε ένα πολύπλοκο πλέγμα συστημικών εμποδίων που μπορεί να παρεμποδίσει την αποτελεσματική διδασκαλία και την υποστήριξη των μαθητών. Αυτή η ενότητα διερευνά τις κύριες διοικητικές προκλήσεις των εκπαιδευτών και των ιδρυμάτων, υπογραμμίζοντας την ανάγκη για συνεκτικές πολιτικές και εξορθολογισμένες διαδικασίες.

Κατακερματισμένη διακυβέρνηση και επικαλύψεις πολιτικών

Πολλαπλές αρχές και υπουργεία

Κοινές ευθύνες: Στην Ελλάδα, οι αρμοδιότητες που σχετίζονται με την ένταξη των προσφύγων και των μεταναστών είναι καταναμημένες σε διάφορα υπουργεία, από το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου έως το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων και από το Υπουργείο Εργασίας έως τις τοπικές δημοτικές αρχές. Ενώ το καθένα έχει το ρόλο του, η έλλειψη ενός ενιαίου πλαισίου πολιτικής συχνά αφήνει το προσωπικό της EEK χωρίς σαφείς κατευθυντήριες γραμμές ή δομές υποστήριξης.

Κενά συντονισμού: Οι αντικρουόμενοι στόχοι και τα μη ευθυγραμμισμένα χρονοδιαγράμματα μεταξύ αυτών των αρχών μπορούν να δημιουργήσουν αντιφατικές απαιτήσεις για τα προγράμματα EEK. Για παράδειγμα, ένα υπουργείο μπορεί να πιέζει για ταχεία ένταξη στην αγορά εργασίας, ενώ ένα άλλο δίνει έμφαση στη γλωσσική κατάρτιση πριν από οποιαδήποτε επαγγελματική εξειδίκευση. Αυτές οι αναντιστοιχίες προκαλούν σύγχυση και επιβραδύνουν τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων.

Ασυνεπής τοπική εφαρμογή

Διαφορετικές περιφερειακές πολιτικές: Ο βαθμός ευελιξίας και υποστήριξης των προσφύγων στα προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης μπορεί να διαφέρει σημαντικά μεταξύ αστικών κέντρων και αγροτικών περιοχών ή μεταξύ ενός δήμου και ενός άλλου. Σε ορισμένα μέρη, οι τοπικές κυβερνήσεις συνεργάζονται ενεργά με ΜΚΟ για να διευκολύνουν τα μαθήματα γλώσσας ή τη μαθητεία- αλλού, μπορεί να μην έχουν πόρους ή πολιτική βούληση.

Διοικητικές καθυστερήσεις: Οι διαδικασίες υποβολής αιτήσεων για χρηματοδότηση, εγκρίσεις προγραμμάτων ή συμφωνίες συνεργασίας μπορεί να παραταθούν, αφήνοντας τους εκπαιδευτές EEK σε εκκρεμότητα. Οι καθυστερήσεις διαταράσσουν επίσης την πρόοδο των εκπαιδευομένων, καθώς κρίσιμα βήματα, όπως η εγγραφή σε μαθήματα ή η τοποθέτηση πρακτικής άσκησης, συνδέονται με γραφειοκρατικές εγκρίσεις.

Πολύπλοκες δομές χρηματοδότησης και περιορισμοί πόρων

Εξάρτηση από εξωτερική χρηματοδότηση

Επιχορηγήσεις της ΕΕ και ΜΚΟ: Πολλά προγράμματα με επίκεντρο την ένταξη βασίζονται σε μεγάλο βαθμό σε βραχυπρόθεσμες επιχορηγήσεις από την Ευρωπαϊκή Ένωση, φιλανθρωπικά ιδρύματα ή διεθνείς ΜΚΟ. Ενώ οι επιχορηγήσεις αυτές μπορούν να δώσουν ώθηση σε καινοτόμα έργα, συχνά έχουν αυστηρές απαιτήσεις υποβολής εκθέσεων και καθορισμένες ημερομηνίες λήξης. Αυτή η έλλειψη

μακροχρόνιας συνέχειας μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα τα επιτυχημένα προγράμματα να συρρικνώνονται ή να κλείνουν μόλις λήξουν οι κύκλοι επιχορήγησης.

Διακυμαινόμενοι προϋπολογισμοί: Ακόμα και όταν υπάρχει διαθέσιμη χρηματοδότηση, μπορεί να μην κατανέμεται προβλέψιμα. Αλλαγές στις πολιτικές προτεραιότητες ή στις οικονομικές συνθήκες μπορεί να οδηγήσουν σε ξαφνικές περικοπές ή ανακατανομές, θέτοντας το προσωπικό της ΕΕΚ υπό πίεση να κάνει περισσότερα με λιγότερους πόρους.

Θεσμικά όργανα που δεν διαθέτουν επαρκείς πόρους

Περιορισμένη στελέχωση: Σπάνια τα κέντρα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης διαθέτουν αρκετό εξειδικευμένο προσωπικό, όπως εξειδικευμένους καθηγητές ξένων γλωσσών, διαπολιτισμικούς διαμεσολαβητές και διοικητικούς βοηθούς, για να εξυπηρετήσουν επαρκώς τον αυξανόμενο αριθμό μαθητών προσφύγων. Η έλλειψη αυτή αναγκάζει το υπάρχον προσωπικό να αναλάβει πολλαπλούς ρόλους, αυξάνοντας την επαγγελματική εξουθένωση και μειώνοντας τη συνολική ποιότητα του προγράμματος.

Ανεπαρκείς εγκαταστάσεις και εξοπλισμός: Η πρακτική επαγγελματική κατάρτιση απαιτεί καλά εξοπλισμένα εργαστήρια, αίθουσες διδασκαλίας και μέτρα ασφαλείας. Οι περιορισμοί του προϋπολογισμού μπορεί να εμποδίσουν τις βασικές αναβαθμίσεις, αφήνοντας τους εκπαιδευτικούς με ξεπερασμένα εργαλεία ή ανεπαρκή υλικά για ολοκληρωμένα πρακτικά μαθήματα.

Γραφειοκρατική πολυπλοκότητα για τους πρόσφυγες μαθητές

Απαιτήσεις τεκμηρίωσης

Ασαφή κριτήρια επιλεξιμότητας: Παρόλο που οι πρόσφυγες και οι αιτούντες άσυλο έχουν κατ' αρχήν το δικαίωμα πρόσβασης σε προγράμματα ΕΕΚ, συχνά αντιμετωπίζουν διοικητικά εμπόδια, όπως η ανάγκη για επίσημη ταυτότητα, απόδειξη διεύθυνσης ή αναγνωρισμένα διπλώματα, τα οποία μπορεί να είναι δύσκολο να αποκτηθούν ή να επαληθευτούν.

Διαδικασίες παραμονής και ασύλου: Οι παρατεταμένες διαδικασίες ασύλου και οι συχνές μετεγκαταστάσεις (μεταξύ καταυλισμών, πόλεων της ηπειρωτικής χώρας ή ακόμη και διαφορετικών κρατών της ΕΕ) μπορούν να διαταράξουν την ικανότητα των εκπαιδευομένων να εγγραφούν και να ολοκληρώσουν μαθήματα επαγγελματικής κατάρτισης. Το προσωπικό επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης βρίσκεται να προσπαθεί να εντοπίσει έγγραφα ή να επανεγγραφεί μαθητές που μεταφέρθηκαν απότομα σε νέα τοποθεσία.

Αναγνώριση προηγούμενης μάθησης

Επικύρωση διαπιστευτηρίων: Οι πρόσφυγες που διαθέτουν επαγγελματικές δεξιότητες ή επαγγελματικές πιστοποιήσεις από τις χώρες καταγωγής τους συχνά δυσκολεύονται να τις αναγνωρίσουν επίσημα στην Ελλάδα. Η διαδικασία μπορεί να είναι χρονοβόρα, δαπανηρή ή γραφειοκρατικά αδιαφανής, αναγκάζοντας τους εκπαιδευόμενους να ξεκινήσουν από το μηδέν.

Επίδραση στην τοποθέτηση: Χωρίς αναγνωρισμένα διαπιστευτήρια, οι εκπαιδευόμενοι μπορεί να τοποθετηθούν σε ακατάλληλα επίπεδα δεξιοτήτων, σπαταλώντας χρόνο για τους μαθητές και τους εκπαιδευτές. Αυτή η λανθασμένη προσαρμογή μπορεί να οδηγήσει σε απογοήτευση ή εγκατάλειψη, καθώς οι

υπερπροσόντουχοι εκπαιδευόμενοι χάνουν τα κίνητρα τους ή οι υποπροσόντουχοι αισθάνονται καταβεβλημένοι.

Μεταβαλλόμενα περιβάλλοντα πολιτικής και νομικές ανασφάλειες

Συχνές αλλαγές πολιτικής

Νομοθετικές τροποποιήσεις: Ως απάντηση στις εξελισσόμενες μεταναστευτικές πιέσεις ή στις οδηγίες σε επίπεδο ΕΕ, οι ελληνικές αρχές αναθεωρούν περιοδικά τους νόμους και τους κανονισμούς που αφορούν το άσυλο, την πρόσβαση στην αγορά εργασίας και τα δικαιώματα εκπαίδευσης. Αυτές οι ξαφνικές αλλαγές μπορεί να ακυρώσουν υφιστάμενα πρωτόκολλα ή να απαιτήσουν από το προσωπικό της ΕΕΚ να προσαρμόσει γρήγορα τα σχέδια μαθημάτων, τα κριτήρια εγγραφής ή τις δομές μαθημάτων.

Ασαφείς κατευθυντήριες γραμμές εφαρμογής: Ακόμα και όταν εισάγονται νέες πολιτικές, οι επίσημες κατευθυντήριες γραμμές για τους εκπαιδευτικούς πρώτης γραμμής μπορεί να καθυστερούν. Ελλείψει επικαιροποιημένων πληροφοριών, τα ιδρύματα ΕΕΚ κινδυνεύουν να παραβιάσουν κατά λάθος τις νομικές απαιτήσεις ή να μην προσφέρουν τις υποχρεωτικές υπηρεσίες.

Αβεβαιότητα νομικού καθεστώτος

Προσωρινές άδειες και ανανεώσεις: Το νομικό καθεστώς των φοιτητών μπορεί να αλλάξει πολλές φορές (αιτών άσυλο, αναγνωρισμένος πρόσφυγας, επικουρική προστασία κ.λπ.), με διαφορετικά δικαιώματα και υποχρεώσεις για δραστηριότητες που σχετίζονται με την εκπαίδευση και την εργασία. Η παρακολούθηση αυτών των αλλαγών και η διασφάλιση της συμμόρφωσης δημιουργεί διοικητική επιβάρυνση.

Φόβος απέλασης: Οι εκπαιδευόμενοι που φοβούνται την απέλαση ή έχουν απορρίψει τα αιτήματα ασύλου μπορεί να εγκαταλείψουν τα προγράμματα ΕΕΚ ή να τα αποφύγουν εντελώς, υπονομεύοντας τις πιθανότητές τους να αποκτήσουν νέες δεξιότητες και να σταθεροποιήσουν το μέλλον τους.

Επίδραση στους εκπαιδευτικούς και τους διοικητικούς υπαλλήλους της ΕΕΚ

Συναισθηματική και επαγγελματική καταπόνηση

Χαρτοποιία έντασης χρόνου: Οι εκπαιδευτικοί και οι διοικητικοί υπάλληλοι μπορούν να ξοδέψουν υπερβολικά πολύ χρόνο για τη διαχείριση εντύπων, το συντονισμό με διάφορες κυβερνητικές υπηρεσίες και την αντιμετώπιση γραφειοκρατικών εμποδίων για λογαριασμό των μαθητών τους.

Υπερφόρτωση εργασίας: Πολλοί εκπαιδευτικοί διαπιστώνουν ότι οι διοικητικές ευθύνες, όπως η υποβολή εκθέσεων, η συμμόρφωση με τις επιχορηγήσεις και η τεκμηρίωση των μαθητών, καταναλώνουν χρόνο που θα προτιμούσαν να αφιερώσουν στη διδασκαλία, την καθοδήγηση και την προετοιμασία των μαθημάτων.

Έλλειψη σαφήνειας πολιτικής ή κατάρτισης

Ανάγκη για σαφείς οδηγίες: Το προσωπικό της ΕΕΚ βασίζεται σε έγκαιρη και ακριβή πληροφόρηση σχετικά με τα δικαιώματα των προσφύγων, τους τρόπους χρηματοδότησης και τις κανονιστικές αλλαγές. Οι ασάφειες μπορεί να οδηγήσουν σε ασυνεπή ή εσφαλμένη εφαρμογή των κανόνων, επηρεάζοντας αρνητικά τους εκπαιδευόμενους.

Σπάνια επαγγελματική ανάπτυξη: Ενώ υπάρχουν εργαστήρια για τη διαπολιτισμική επικοινωνία ή τη διδασκαλία με βάση το τραύμα, λίγα προγράμματα κατάρτισης εστιάζουν ειδικά στην πλοήγηση στις διοικητικές και πολιτικές πτυχές της εκπαίδευσης των προσφύγων. Κατά συνέπεια, οι εκπαιδευτικοί μαθαίνουν με τη μέθοδο της δοκιμής και του λάθους, διακινδυνεύοντας την εξουθένωση και τα υψηλά ποσοστά εναλλαγής προσωπικού.

Στρατηγικές για την υπέρβαση των διοικητικών εμποδίων

Εναρμόνιση πολιτικής και σαφείς κατευθυντήριες γραμμές

Διυπουργική συνεργασία: μπορούν να δημιουργήσουν ενιαίες στρατηγικές και να μειώσουν τις αντικρουόμενες εντολές για τα ιδρύματα ΕΕΚ.

Τυποποιημένα πρωτόκολλα: Οι σαφείς, εξορθολογισμένες λίστες ελέγχου και κατευθυντήριες γραμμές για την εγγραφή των προσφύγων, τη διεκπεραίωση της γραφειοκρατίας και την κατανομή των κονδυλίων μπορούν να ελαχιστοποιήσουν τη σύγχυση σε θεσμικό επίπεδο.

Βιώσιμα μοντέλα χρηματοδότησης

Πολυετείς δεσμεύσεις: Η ενθάρρυνση μακροπρόθεσμης υποστήριξης από την ΕΕ και άλλους χορηγούς θα επιτρέψει στα προγράμματα ΕΕΚ να σχεδιάζουν και να καινοτομούν χωρίς το φόβο της απότομης διακοπής της χρηματοδότησης.

Κίνητρα βάσει επιδόσεων: Η σύνδεση ενός μέρους της χρηματοδότησης με μετρήσιμα αποτελέσματα, όπως η διατήρηση των φοιτητών, τα ποσοστά ολοκλήρωσης ή η τοποθέτηση σε θέσεις εργασίας, μπορεί να παρακινήσει τα ιδρύματα να βελτιώσουν τις προσεγγίσεις τους χωρίς να κινδυνεύουν με πλήρη οικονομική κατάρρευση μετά από έναν κύκλο επιχορήγησης.

Διοικητική υποστήριξη και κατάρτιση

Αφοσιωμένο προσωπικό: Η διάθεση ή η πρόσληψη διοικητικών συντονιστών που ειδικεύονται στην πλοήγηση στην τεκμηρίωση, την πολιτική και τη χρηματοδότηση σχετικά με το προσφυγικό βοηθά τους εκπαιδευτικούς να επικεντρωθούν στη διδασκαλία.

Επαγγελματική ανάπτυξη: Η προσφορά εκπαιδευτικών σεμιναρίων σχετικά με τις ενημερώσεις πολιτικής, τις ροές εργασίας τεκμηρίωσης και τις βέλτιστες πρακτικές για τη συνεργασία με κυβερνητικές υπηρεσίες μπορεί να ενισχύσει την αυτοπεποίθηση και την ικανότητα του προσωπικού.

Αξιοποίηση της τεχνολογίας

Διαδικτυακές πύλες: μπορούν να μειώσουν τη γραφειοκρατία, να επιταχύνουν τις διαδικασίες και να διασφαλίσουν τη συνοχή των δεδομένων σε όλα τα υπουργεία.

Πλατφόρμες ανταλλαγής πληροφοριών: Η δημιουργία μιας κεντρικής βάσης δεδομένων με κανονισμούς, έντυπα και προθεσμίες θα μπορούσε να επιτρέψει στους εκπαιδευτικούς να έχουν γρήγορη πρόσβαση σε αξιόπιστες πληροφορίες, βελτιώνοντας τη συμμόρφωση και τον προγραμματισμό.

Τα διοικητικά και πολιτικά εμπόδια που αντιμετωπίζει το προσωπικό της ΕΕΚ στην Ελλάδα αποτελούν ένα πολύπλοκο μωσαϊκό που απαιτεί δημιουργικότητα και ανθεκτικότητα. Οι αντικρουόμενοι κανονισμοί, οι αβέβαιες ροές χρηματοδότησης και η δυσκίνητη γραφειοκρατία συχνά

εξαντλούν το χρόνο και τους πόρους των εκπαιδευτικών στα όριά τους, απειλώντας τη συνέχεια και την ποιότητα των επαγγελματικών προγραμμάτων που επικεντρώνονται στους πρόσφυγες. Ωστόσο, οι προκλήσεις αυτές δεν είναι ανυπέρβλητες. Με πιο σαφή πλαίσια πολιτικής, πιο αξιόπιστους μηχανισμούς χρηματοδότησης και ειδική διοικητική υποστήριξη, τα ιδρύματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης θα μπορούσαν να εκπληρώσουν την αποστολή τους πιο αποτελεσματικά, επιτρέποντας τελικά στους πρόσφυγες και μετανάστες εκπαιδευόμενους να αποκτήσουν πολύτιμες δεξιότητες και να συμβάλουν ουσιαστικά στην ελληνική κοινωνία. Η προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των κυβερνητικών φορέων, ο εξορθολογισμός των διαδικασιών και η επένδυση στην ανάπτυξη ικανοτήτων για τους εκπαιδευτικούς πρώτης γραμμής αποτελούν καίρια βήματα για την επίτευξη ενός πιο συνεκτικού και αξιόπιστου συστήματος ένταξης.

Συστήματα υποστήριξης και ανάγκες επαγγελματικής ανάπτυξης

Το προσωπικό της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΕΕΚ) που εργάζεται με πρόσφυγες και μετανάστες μαθητές λειτουργεί υπό τεράστια πίεση, ισορροπώντας τα συμβατικά διδακτικά καθήκοντα με την πολιτιστική διευκόλυνση, την ψυχοκοινωνική καθοδήγηση και τη διοικητική υποστήριξη. Για να επιτύχουν αυτοί οι εκπαιδευτικοί (και για να ευδοκιμήσουν οι μαθητές τους), τα ισχυρά συστήματα υποστήριξης και οι στοχευμένες ευκαιρίες επαγγελματικής ανάπτυξης είναι απαραίτητα. Αυτή η ενότητα εξετάζει τα πολύπλευρα είδη βοήθειας που χρειάζεται το προσωπικό ΕΕΚ, διερευνώντας πώς η κατάρτιση, η συνεργασία μεταξύ ομοτίμων και η θεσμική υποστήριξη μπορούν να ενισχύσουν την ανθεκτικότητα και την αποτελεσματικότητα στην τάξη.

Κατάρτιση στη διαπολιτισμική επάρκεια και την παιδαγωγική με βάση το τραύμα

Διαπολιτισμική επίγνωση και ευαισθησία

Πολιτιστικά πλαίσια: Οι εκπαιδευτικοί ΕΕΚ πρέπει να γνωρίζουν καλά πώς οι πολιτιστικές νόρμες, οι αξίες και οι τρόποι επικοινωνίας διαφέρουν σε διάφορα παγκόσμια πλαίσια. Τα εργαστήρια για τη διαπολιτισμική επάρκεια μπορούν να ενισχύσουν την ενσυναίσθηση, να μειώσουν τις ασυνείδητες προκαταλήψεις και να ενδυναμώσουν τους εκπαιδευτικούς να δημιουργούν μαθήματα χωρίς αποκλεισμούς.

Ασκήσεις αυτοαναστοχασμού: βοηθούν τους εκπαιδευτικούς να αναγνωρίσουν τις πολιτισμικές τους παραδοχές, προκαταλήψεις ή τυφλά σημεία. Αναγνωρίζοντας αυτούς τους παράγοντες, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να περιηγηθούν καλύτερα στις πολιτισμικές αποχρώσεις στην τάξη.

Μέθοδοι διδασκαλίας με βάση το τραύμα

Αναγνωρίζοντας τα σημάδια του τραύματος: Πολλοί πρόσφυγες μαθητές έχουν βιώσει συγκρούσεις, εκτοπισμό ή οικογενειακό χωρισμό. Οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να εκπαιδεύονται ώστε να αναγνωρίζουν τις ενδείξεις μετατραυματικού στρες, άγχους ή κατάθλιψης και να κατανοούν πώς αυτές μπορεί να εκδηλώνονται στη συμπεριφορά των μαθητών (π.χ. απόσυρση, επιθετικότητα, δυσκολία συγκέντρωσης).

Στρατηγικές στην τάξη: Η παιδαγωγική με γνώμονα το τραύμα δίνει έμφαση στη δημιουργία ασφαλών, υποστηρικτικών περιβαλλόντων μάθησης. Οι τεχνικές περιλαμβάνουν την καθιέρωση προβλέψιμων ρουτινών στην τάξη, τη χρήση μη πυροδοτικής γλώσσας και την προσφορά προσωπικών ελέγχων για τους μαθητές που έχουν άγχος.

Συνεχής επαγγελματική ανάπτυξη

Σύντομα μαθήματα και πιστοποιήσεις: Πολλοί εκπαιδευτικοί επωφελούνται από δομημένα προγράμματα που προσφέρονται από πανεπιστήμια, κέντρα κατάρτισης εκπαιδευτικών ή ΜΚΟ σχετικά με την απόκτηση δεύτερης γλώσσας, την επίλυση συγκρούσεων και την εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα.

Επιλογές ηλεκτρονικής και μικτής μάθησης: Η ευέλικτη επαγγελματική ανάπτυξη (διαδικτυακά σεμινάρια, διαδικτυακά μαθήματα και συνεργατικά ψηφιακά φόρουμ) επιτρέπει στους εκπαιδευτικούς να επιμορφώνονται σύμφωνα με το πρόγραμμά τους.

Καθοδήγηση, συνεργασία μεταξύ ομοτίμων και δικτύωση

Προγράμματα καθοδήγησης από ομοτίμους

Καθοδήγηση εμπειρογνομόνων: Η σύζευξη νέων ή λιγότερο έμπειρων εκπαιδευτικών με μέντορες που έχουν εργαστεί εκτενώς με προσφυγικούς και μεταναστευτικούς πληθυσμούς μπορεί να επιταχύνει την ανάπτυξη δεξιοτήτων και την οικοδόμηση εμπιστοσύνης. Οι μέντορες μπορούν να προσφέρουν παρατηρήσεις στην τάξη, ανατροφοδότηση σε πραγματικό χρόνο και ανταλλαγή πόρων.

Συναισθηματική υποστήριξη: Η διδασκαλία μαθητών προσφύγων μπορεί να είναι συναισθηματικά φορτική. Η ύπαρξη ενός ομοτίμου μέντορα για να συζητά τις προκλήσεις, να κάνει καταγισμό ιδεών για λύσεις και να παρέχει ηθική υποστήριξη μειώνει την απομόνωση και την εξουθένωση.

Επαγγελματικές κοινότητες μάθησης (PLC)

Ανταλλαγή γνώσεων: Οι τακτικές συναντήσεις ή τα διαδικτυακά φόρουμ όπου το προσωπικό της ΕΕΚ μοιράζεται σχέδια μαθημάτων, καινοτόμα διδακτικά εργαλεία και βέλτιστες πρακτικές ενθαρρύνουν τη συλλογική επίλυση προβλημάτων. Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να σχεδιάζουν από κοινού πολιτισμικά κατάλληλα προγράμματα σπουδών ή να προσαρμόζουν υλικό για πολύγλωσση χρήση.

Συνεργατικά έργα: όπως η φιλοξενία διαπολιτισμικών εκδηλώσεων, η πρόσκληση προσκεκλημένων ομιλητών ή η ανάπτυξη κοινών βιβλιοθηκών πόρων. Αυτό το πνεύμα συνεργασίας βελτιώνει την ποιότητα της διδασκαλίας και αποτελεί πρότυπο συνεργασίας για τους μαθητές.

Συνέδρια και σεμινάρια

Ευκαιρίες δικτύωσης: Εθνικά ή περιφερειακά συνέδρια για την εκπαίδευση ενηλίκων, την ένταξη των προσφύγων ή την πολυπολιτισμικότητα επιτρέπουν στο προσωπικό της ΕΕΚ να συνδεθεί με ομολόγους από άλλα ιδρύματα, ΜΚΟ και κυβερνητικούς φορείς. Οι εκδηλώσεις αυτές τους βοηθούν να παραμένουν ενήμεροι σχετικά με τις αλλαγές πολιτικής, την αναδυόμενη έρευνα και τις καινοτόμες διδακτικές μεθοδολογίες.

Διασυνοριακές συνεργασίες: μέσω πλατφορμών όπως το Erasmus+, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να παρακολουθήσουν διεθνή εργαστήρια ή ανταλλαγές προσωπικού, αποκτώντας γνώσεις σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο άλλες ευρωπαϊκές χώρες αντιμετωπίζουν παρόμοιες προκλήσεις ένταξης.

Θεσμική και οργανωτική υποστήριξη

Διοικητική υποστήριξη και σαφείς κατευθυντήριες γραμμές

Μειωμένος γραφειοκρατικός φόρτος: Αφιερωμένο διοικητικό προσωπικό που χειρίζεται την τεκμηρίωση και τις αιτήσεις χρηματοδότησης και συνεργάζεται με τις κυβερνητικές υπηρεσίες, απελευθερώνει τους εκπαιδευτικούς να επικεντρωθούν στην παιδαγωγική. Χωρίς αυτή την υποστήριξη, οι εκπαιδευτικοί κινδυνεύουν να εξαντληθούν και να μειώσουν την ποιότητα της διδασκαλίας.

Συνεκτικές πολιτικές: Οι σαφείς θεσμικές πολιτικές σχετικά με την εγγραφή προσφύγων, τις γλωσσικές απαιτήσεις και τα μέτρα κοινωνικής ένταξης

μειώνουν τη σύγχυση του προσωπικού και εξασφαλίζουν συνεπή εξυπηρέτηση των φοιτητών.

Επαρκείς πόροι και εγκαταστάσεις

Υλικά για την τάξη: Η παροχή δίγλωσσων λεξικών, οπτικών βοηθημάτων και τεχνολογίας (π.χ. ταμπλέτες ή προβολείς) βοηθά στη δημιουργία δυναμικών, χωρίς αποκλεισμούς μαθησιακών περιβαλλόντων.

Ασφαλείς και εξοπλισμένοι χώροι εργαστηρίων: Η πρακτική επαγγελματική κατάρτιση απαιτεί καλά συντηρημένα εργαλεία και εξοπλισμό ασφαλείας. Όταν τα ιδρύματα επενδύουν σε σύγχρονο εξοπλισμό, οι εκπαιδευτές μπορούν να διδάξουν σωστά τις πρακτικές δεξιότητες.

Συντονισμός με εξωτερικούς ενδιαφερόμενους

Συμπράξεις ΜΚΟ: Η στενή συνεργασία με ΜΚΟ που προσφέρουν νομική βοήθεια, ψυχοκοινωνική υποστήριξη ή υπηρεσίες στέγασης επιτρέπει στο προσωπικό της ΕΕΚ να παραπέμπει τους εκπαιδευόμενους που χρειάζονται βοήθεια πέρα από το πλαίσιο της τάξης.

Τοπικές επιχειρήσεις: Οι ισχυρές σχέσεις με τοπικούς εργοδότες μπορούν να οδηγήσουν σε πρακτική άσκηση, μαθητεία ή τοποθέτηση σε θέσεις εργασίας για τους απόφοιτους πρόσφυγες, ενισχύοντας την αυτοπεποίθησή τους και την απασχολησιμότητά τους.

Συναισθηματική ευεξία και αυτοφροντίδα για εκπαιδευτικούς

Διαχείριση του άγχους και πρόληψη της επαγγελματικής εξουθένωσης

Εργαστήρια ευεξίας: Τα ιδρύματα μπορούν να προσφέρουν συνεδρίες διαχείρισης του άγχους, συμβουλευτική ή προγράμματα ενσυνειδητότητας ειδικά προσαρμοσμένα σε εκπαιδευτικούς που αντιμετωπίζουν δευτερογενή τραύματα και υψηλές συναισθηματικές απαιτήσεις.

Εργαλεία αυτοαναστοχασμού: βοηθούν τους εκπαιδευτικούς να επεξεργάζονται δύσκολα περιστατικά στην τάξη και να διατηρούν τη συναισθηματική τους ισορροπία.

Σαφή όρια μεταξύ επαγγελματικής και προσωπικής ζωής

Αποσυμπίεση μετά το μάθημα: Ο καθορισμός καθορισμένων ωρών για τη διεκπεραίωση διοικητικών εργασιών ή την απάντηση σε μηνύματα μαθητών μπορεί να αποτρέψει την υπερφόρτωση μετά το μάθημα.

Πρόσβαση σε πόρους ψυχικής υγείας: Οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να συμβουλευόμαστε ψυχολόγους ή προγράμματα βοήθειας εργαζομένων όταν αισθάνονται άγχος ή υπερφόρτωση, διασφαλίζοντας ότι παραμένουν ανθεκτικοί και αποτελεσματικοί.

Παραδείγματα αποτελεσματικών μοντέλων υποστήριξης

Δομημένα προγράμματα κατάρτισης δασκάλων

Εξειδικευμένη πιστοποίηση: Ορισμένα ιδρύματα συνεργάζονται με πανεπιστήμια ή κολέγια κατάρτισης εκπαιδευτικών για την ανάπτυξη διαδικασιών πιστοποίησης στην εκπαίδευση προσφύγων ή στη διαπολιτισμική ικανότητα. Αυτή η επίσημη αναγνώριση ενισχύει το ηθικό και την επαγγελματική αξιοπιστία.

Πολυεπίπεδη καθοδήγηση: Τα μεγαλύτερα κέντρα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης υιοθετούν μερικές φορές ένα πολυεπίπεδο σύστημα καθοδήγησης όπου οι ανώτεροι εκπαιδευτικοί καθοδηγούν τους εκπαιδευτικούς μεσαίου επιπέδου που καθοδηγούν τους νεοεισερχόμενους. Το σύστημα αυτό κατανέμει την τεχνογνωσία και δημιουργεί μια υποστηρικτική εσωτερική κουλτούρα.

Κόμβοι κοινοτικών πόρων

Κεντρικές βιβλιοθήκες πόρων: Φυσικές ή ψηφιακές βιβλιοθήκες με διδακτικά βοηθήματα, σχέδια μαθημάτων και πολιτισμικά ευαίσθητο υλικό ωφελούν όλα τα μέλη του προσωπικού. Ένα εκ περιτροπής σύστημα ενημέρωσης υλικού διατηρεί το περιεχόμενο φρέσκο και σχετικό.

Τοπικές δεξαμενές εθελοντών: Όταν η ζήτηση υπερβαίνει τις θεσμικές δυνατότητες, οι συνεργασίες με εθελοντικές οργανώσεις μπορούν να παρέχουν επιπλέον βοήθους, διερμηνείς ή συμβούλους.

Διεθνείς ανταλλαγές και συνεργασία

Erasmus+ και διακρατικά έργα: Η συμμετοχή σε χρηματοδοτούμενα από την ΕΕ προγράμματα εκθέτει το προσωπικό της ΕΕΚ σε επιτυχημένες πρακτικές από άλλες χώρες. Τα συνεργατικά έργα συχνά αποφέρουν νέες διδακτικές ενότητες, διαπολιτισμικές ανταλλαγές μαθητών και δημοσιευμένες εργαλειοθήκες βέλτιστων πρακτικών.

Εικονικές πλατφόρμες ανταλλαγής: (Ηλεκτρονική Πλατφόρμα για την Εκπαίδευση Ενηλίκων στην Ευρώπη), επιτρέπουν στους εκπαιδευτές ΕΕΚ να αντιμετωπίζουν προβλήματα και να μοιράζονται καινοτόμες προσεγγίσεις με ομολόγους τους σε όλη την Ευρώπη.

Τα ισχυρά συστήματα υποστήριξης αποτελούν σωσίβιο για το προσωπικό της ΕΕΚ στο σημείο σύνδεσης της εκπαίδευσης και της ένταξης των προσφύγων. Η στοχευμένη επαγγελματική ανάπτυξη στη διαπολιτισμική επικοινωνία και την παιδαγωγική με βάση το τραύμα βοηθά τους εκπαιδευτικούς να προσεγγίσουν αποτελεσματικά μαθητές με διαφορετικό υπόβαθρο και σύνθετες εμπειρίες ζωής. Τα δίκτυα καθοδήγησης και οι συνεργατικές κοινότητες πρακτικής μειώνουν την απομόνωση, προωθώντας τη συλλογική εμπειρογνωμοσύνη και τη συνεχή βελτίωση. Εξίσου ζωτικής σημασίας είναι η υποστήριξη της θεσμικής ηγεσίας και των καλά συντονισμένων διοικητικών πλαισίων, διασφαλίζοντας ότι οι εκπαιδευτικοί διαθέτουν τους πόρους, τις πολιτικές και τις συνεργασίες που χρειάζονται για να επιτύχουν.

Σε τελική ανάλυση, ένα καλά υποστηριζόμενο, επαγγελματικά προετοιμασμένο σώμα εκπαιδευτών επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης βελτιώνει τα αποτελέσματα για τους πρόσφυγες εκπαιδευόμενους και αυξάνει την ποιότητα και τη συμμετοχικότητα ολόκληρου του συστήματος επαγγελματικής κατάρτισης. Η επένδυση σε αυτά τα συστήματα υποστήριξης και τις οδούς επαγγελματικής ανάπτυξης είναι απαραίτητη για την οικοδόμηση πιο συνεκτικών, ενδυναμωμένων και έτοιμων για το μέλλον ιδρυμάτων ΕΕΚ στην Ελλάδα.

Συμπέρασμα

Το προσωπικό της ΕΕΚ στην Ελλάδα εκπληρώνει πολλαπλούς, αλληλοεπικαλυπτόμενους ρόλους στην ένταξη των προσφύγων και των μεταναστών εκπαιδευόμενων. Πέρα από την κύρια αποστολή τους να διδάσκουν δεξιότητες σχετικές με την εργασία, συχνά λειτουργούν ως πολιτισμικοί διαμεσολαβητές, άτυποι σύμβουλοι και συνήγοροι μέσα σε ένα πολύπλοκο εκπαιδευτικό και διοικητικό σύστημα. Αυτές οι διευρυμένες ευθύνες προκύπτουν στο πλαίσιο **γλωσσικών εμποδίων, πολιτισμικών**

αποχρώσεων και προκλήσεων σε επίπεδο πολιτικής, οι οποίες μπορούν να παρεμποδίσουν την αποτελεσματική διδασκαλία και μάθηση, αν δεν αντιμετωπιστούν.

Ωστόσο, οι εμπειρίες που μοιράζονται σε αυτό το κεφάλαιο καταδεικνύουν επίσης το βαθύ αντίκτυπο που μπορεί να έχει το προσωπικό της ΕΕΚ όταν υπάρχουν **επαρκή συστήματα υποστήριξης και ευκαιρίες επαγγελματικής ανάπτυξης**. Η κατάρτιση στη διαπολιτισμική επάρκεια και οι προσεγγίσεις με βάση την πληροφόρηση για το τραύμα μπορούν να βοηθήσουν τους εκπαιδευτικούς να ανταποκριθούν στις διαφορετικές ανάγκες των μαθητών και να δημιουργήσουν ένα πιο περιεκτικό και ελκυστικό περιβάλλον στην τάξη. Ταυτόχρονα, τα δίκτυα καθοδήγησης, η συνεργασία μεταξύ ομοτίμων και ο στενός συντονισμός με ΜΚΟ και κοινοτικούς φορείς ενισχύουν την ικανότητα των εκπαιδευτικών να παρέχουν ολιστική υποστήριξη, βοηθώντας τους πρόσφυγες και τους μετανάστες μαθητές να περιηγηθούν στα πάντα, από τις διαδικασίες εγγραφής έως τις επαγγελματικές διαδρομές.

Η αντιμετώπιση των διοικητικών και πολιτικών εμποδίων είναι εξίσου κρίσιμη. Ο εξορθολογισμός των διαδικασιών, η βιώσιμη χρηματοδότηση και η σαφής θεσμική καθοδήγηση επιτρέπουν στους επαγγελματίες της ΕΕΚ να επικεντρωθούν στην παιδαγωγική και όχι στη γραφειοκρατία. Τελικά, αυτό το κεφάλαιο υπογραμμίζει μια απλή αλλά ισχυρή αλήθεια: **οι εκπαιδευτικοί της ΕΕΚ μπορούν να μετατρέψουν τις τάξεις επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης σε πύλες κοινωνικής ένταξης και μελλοντικής επιτυχίας με τα κατάλληλα εργαλεία και πόρους**.

Οι τρέχουσες ανάγκες, προσδοκίες και δυσκολίες των εκπαιδευτικών ΕΕΚ που εργάζονται με παιδιά πρόσφυγες.

Οι εκπαιδευτικοί της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΕΕΚ) κατέχουν μια μοναδική θέση-πρόκληση στην ελληνική εκπαίδευση. Επιφορτισμένοι με τη μετάδοση δεξιοτήτων σχετικών με την αγορά σε διαφορετικές ομάδες μαθητών, αντιμετωπίζουν πρόσθετες πολυπλοκότητες όταν εργάζονται με παιδιά πρόσφυγες, τα οποία μπορεί να φέρουν στην τάξη διαταραγμένη εκπαιδευτική ιστορία, διαφορετικά επίπεδα αλφαριθμητισμού και μοναδικές ψυχολογικές ή κοινωνικοπολιτισμικές ανάγκες. Οι προκλήσεις αυτές απαιτούν ευέλικτες στρατηγικές διδασκαλίας, εξειδικευμένη κατάρτιση και ισχυρή θεσμική υποστήριξη. Αυτό το κεφάλαιο προσφέρει μια σε βάθος διερεύνηση των πιεστικών αναγκών, των καθημερινών προσδοκιών και των επίμονων εμποδίων που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί ΕΕΚ στην αποστολή τους να καθοδηγήσουν τους πρόσφυγες μαθητές προς την επαγγελματική και προσωπική επιτυχία.

Παιδαγωγικές προσεγγίσεις και προσαρμογή του προγράμματος σπουδών

Διαφοροποιημένη διδασκαλία και ευέλικτο πρόγραμμα σπουδών

Αίθουσες διδασκαλίας πολλαπλών επιπέδων: Κάποια από αυτά έχουν διακόψει τη σχολική τους φοίτηση ή δεν έχουν καμία επίσημη εκπαίδευση. Αντίθετα, άλλα μπορεί να έχουν προχωρημένες ακαδημαϊκές δεξιότητες στη μητρική τους γλώσσα. Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να σχεδιάζουν ταυτόχρονα σχέδια μαθήματος που να ανταποκρίνονται σε αυτά τα διαφορετικά επίπεδα γλωσσομάθειας.

Πρακτική, πρακτική μάθηση: Επειδή πολλοί πρόσφυγες μαθητές μπορεί να δυσκολεύονται με τις θεωρητικές έννοιες σε μια νέα γλώσσα, οι εκπαιδευτές ΕΕΚ συχνά βασίζονται σε οπτικά βοηθήματα, επιδείξεις και πρακτικές δραστηριότητες. Αυτές οι μέθοδοι μπορεί να είναι πιο ελκυστικές και προσιτές από τα σχέδια μαθημάτων που είναι γεμάτα κείμενο.

Μαθησιακό υλικό με βάση το πλαίσιο

Πολιτιστική ευαισθησία: Η ενσωμάτωση πολιτισμικών αναφορών και παραδειγμάτων σχετικών με τις εμπειρίες των μαθητών βοηθά στη γεφύρωση των κενών κατανόησης. Για παράδειγμα, οι επαγγελματικές εργασίες ή οι μελέτες περίπτωσης μπορούν να προσαρμοστούν ώστε να αντικατοπτρίζουν καταστάσεις οικείες στους πρόσφυγες μαθητές (π.χ. γεωργικές πρακτικές μικρής κλίμακας αν οι μαθητές προέρχονται από αγροτικές περιοχές ή αναφορές σε κοινά επαγγέλματα στις χώρες καταγωγής τους).

Μετάφραση τεχνικού περιεχομένου: Οι βασικοί επαγγελματικοί όροι πρέπει συχνά να μεταφράζονται στις μητρικές γλώσσες των μαθητών ή να παρουσιάζονται μέσω δίγλωσσων γλωσσάριων. Ωστόσο, οι εκπαιδευτικοί πρέπει επίσης να έχουν υπόψη τους τις πολλές γλώσσες που μιλούν οι πρόσφυγες μαθητές, γεγονός που καθιστά δύσκολη την παραγωγή πολύγλωσσων πόρων.

Συνεχής αξιολόγηση και ανατροφοδότηση

Τεχνικές διαμορφωτικής αξιολόγησης: βοηθούν τους καθηγητές να κατανοήσουν αν οι μαθητές κατανοούν την ύλη του μαθήματος. Η προσαρμογή αυτών των αξιολογήσεων για πληθυσμούς με χαμηλό αλφαριθμητισμό ή γλωσσική ποικιλομορφία αποτελεί μια συνεχή πρόκληση.

Βρόχος ανατροφοδότησης με τους εκπαιδευόμενους: Η παροχή εποικοδομητικής, πολιτισμικά ευαίσθητης ανατροφοδότησης μπορεί να ενισχύσει την αυτοεκτίμηση των εκπαιδευομένων και να αποσαφηνίσει παρεξηγήσεις. Οι εκπαιδευτικοί συχνά χρειάζονται κατάρτιση για να διασφαλίσουν ότι η εισροή είναι τόσο παρακινητική όσο και γλωσσικά προσιτή.

Ξεπερνώντας τα γλωσσικά εμπόδια και τα εκπαιδευτικά κενά

Εντατική γλωσσική υποστήριξη

Τα βασικά ελληνικά ως θεμέλιο: Η εκμάθηση των βασικών ελληνικών είναι το κλειδί για την ακαδημαϊκή και κοινωνική ένταξη. Οι καθηγητές επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης μπορεί να διδάσκουν ανεπίσημα τα βασικά γλωσσικά στοιχεία ή να συνεργάζονται με εξειδικευμένους εκπαιδευτές γλωσσών, αλλά πολλά προγράμματα δεν διαθέτουν ένα ειδικό γλωσσικό στοιχείο που να ευθυγραμμίζεται με το πρόγραμμα σπουδών της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Συμπληρωματικά γλωσσικά μαθήματα: Ορισμένα σχολεία και ΜΚΟ προσφέρουν πρόσθετη γλωσσική υποστήριξη μετά τις κανονικές ώρες διδασκαλίας. Αν και ωφέλιμες, αυτές οι συνεδρίες μπορεί να έχουν μικρή συμμετοχή, αν η μεταφορά ή η φροντίδα των παιδιών αποτελεί πρόβλημα.

Γεφύρωση των κενών στον αλφαριθμητισμό και την αριθμητική

Τάξεις επιμόρφωσης και αναπλήρωσης: Συχνά τα παιδιά προσφύγων με περιορισμένη σχολική εκπαίδευση χρειάζονται εντατικά μαθήματα ανάγνωσης, γραφής και βασικών μαθηματικών. Οι καθηγητές επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης χωρίς επίσημη κατάρτιση στην ενισχυτική εκπαίδευση πρέπει να καινοτομούν, σχεδιάζοντας ασκήσεις που ενσωματώνουν την εξάσκηση του γραμματισμού ή του αριθμητισμού σε επαγγελματικές εργασίες (π.χ. μέτρηση στη ξυλουργική, συγγραφή οδηγιών για το μαγείρεμα).

Ψηφιακά εργαλεία μάθησης: Οι εκπαιδευτικές εφαρμογές και οι πλατφόρμες ηλεκτρονικής μάθησης μπορούν θεωρητικά να βοηθήσουν τους μαθητές να εξασκήσουν βασικές δεξιότητες εκτός της τάξης. Ωστόσο, η περιορισμένη πρόσβαση στο διαδίκτυο και η έλλειψη ψηφιακού γραμματισμού μπορεί να περιορίσουν την αποτελεσματικότητα αυτών των εργαλείων.

Εξασφάλιση της εξέλιξης και της διατήρησης

Προκλήσεις παρακίνησης: Οι μαθητές που δυσκολεύονται με τα γλωσσικά και ακαδημαϊκά βασικά στοιχεία μπορεί γρήγορα να αποθαρρυνθούν. Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να εντοπίζουν έγκαιρα τα σημάδια απομάκρυνσης και να αναπτύσσουν εξατομικευμένες στρατηγικές υποστήριξης, όπως η αντιστοίχιση των μαθητών με ομότιμους καθηγητές ή η προσφορά επιπλέον συνεδριών μελέτης.

Συντονισμός με άλλα ενδιαφερόμενα μέρη: Οι συνεργασίες με κοινωνικούς λειτουργούς, συμβούλους και μεταφραστές μπορούν να βοηθήσουν τους εκπαιδευόμενους να αντιμετωπίσουν εξωτερικούς παράγοντες (π.χ. ασταθή στέγαση και οικογενειακές υποχρεώσεις) που μπορεί να εμποδίζουν την ακαδημαϊκή πρόοδο και τη φοίτηση.

Διαχείριση της τάξης, διδασκαλία με βάση το τραύμα και ψυχοκοινωνική υποστήριξη

Στρατηγικές με βάση το τραύμα

Αναγνώριση σημείων δυσφορίας: Τα παιδιά πρόσφυγες μπορεί να παρουσιάζουν αυξημένο άγχος, δυσκολία συγκέντρωσης ή συναισθηματικά ξεσπάσματα που σχετίζονται με τραυματικά γεγονότα του παρελθόντος. Οι δάσκαλοι χρειάζονται την κατάρτιση για να κατανοήσουν αυτές τις συμπεριφορές ως πιθανές αντιδράσεις τραύματος και όχι ως απλά θέματα πειθαρχίας.

Δημιουργία ασφαλών χώρων: Ο σχεδιασμός ρουτίνας στην τάξη που προσφέρει προβλεψιμότητα, σαφή χρονοδιαγράμματα, συνεπείς κανόνες και ήρεμες μεταβάσεις μπορεί να μειώσει το άγχος των μαθητών. Απλές τεχνικές όπως οι "ήσυχες γωνιές", η ηρεμιστική μουσική ή οι ασκήσεις ενσυνειδητότητας βοηθούν τους μαθητές να αυτορυθμίζονται.

Διαχείριση συμπεριφοράς και επίλυση συγκρούσεων

Πολιτισμικές διαφορές στην πειθαρχία: Οι αντιλήψεις για την αποδεκτή συμπεριφορά στην τάξη ή την εξουσία μπορεί να διαφέρουν από πολιτισμό σε πολιτισμό. Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να υιοθετούν μεθόδους πειθαρχίας χωρίς αποκλεισμούς που σέβονται το υπόβαθρο των μαθητών χωρίς να θέτουν σε κίνδυνο την τάξη στην τάξη.

Αλληλεπιδράσεις μεταξύ συνομηλίκων: Μπορεί να εμπλουτίσει τη μάθηση και να οδηγήσει σε παρεξηγήσεις ή συγκρούσεις. Η εφαρμογή προγραμμάτων διαμεσολάβησης μεταξύ συνομηλίκων ή ομαδικών εργασιών που ενθαρρύνουν τη συνεργασία προάγει τον αμοιβαίο σεβασμό.

Συνεργασία με επαγγελματίες ψυχικής υγείας

Σχολική συμβουλευτική: Ίδανικά, τα ιδρύματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης θα είχαν πρόσβαση σε συμβούλους ή ψυχολόγους εκπαιδευμένους στη διαπολιτισμική φροντίδα και την πληροφόρηση για το τραύμα, αλλά αυτό δεν είναι πάντα η πραγματικότητα. Οι εκπαιδευτικοί συχνά χρησιμεύουν ως άτυποι έμπιστοι για

τις συναισθηματικές δυσκολίες των μαθητών, γεγονός που αναδεικνύει την επείγουσα ανάγκη για επαγγελματικά δίκτυα υποστήριξης.

Συστήματα παραπομπής: Σαφή πρωτόκολλα για την παραπομπή των μαθητών σε εξειδικευμένες υπηρεσίες ψυχικής υγείας ή κοινωνικές υπηρεσίες, ιδίως σε περιπτώσεις σοβαρού τραύματος ή κακοποίησης, μπορούν να διευκολύνουν τους εκπαιδευτικούς και να διασφαλίσουν ότι οι μαθητές λαμβάνουν τη βοήθεια που χρειάζονται.

Συμβουλευτική, ανταλλαγή ομοτίμων και δίκτυα εκπαιδευτικών

Ομάδες υποστήριξης ομοτίμων

Επαγγελματικές κοινότητες μάθησης (PLC): Οι καθηγητές ΕΕΚ επωφελούνται από τις τακτικά προγραμματισμένες συναντήσεις με συναδέλφους που αντιμετωπίζουν παρόμοιες προκλήσεις. Οι συναντήσεις αυτές επιτρέπουν την ανταλλαγή διδακτικού υλικού, συμβουλών διαχείρισης της τάξης και ιστοριών επιτυχίας που σχετίζονται με την εκπαίδευση των προσφύγων.

Συναισθηματική αλληλεγγύη: Η εργασία με τραυματισμένους ή σε κίνδυνο μαθητές μπορεί να επιβαρύνει την ψυχική υγεία ενός εκπαιδευτικού. Οι ομάδες υποστήριξης ομοτίμων προσφέρουν ένα χώρο για να απολογιστούν, να μοιραστούν στρατηγικές αντιμετώπισης και να επιβεβαιώσουν την αίσθηση του συλλογικού σκοπού.

Προγράμματα καθοδήγησης

Έμπειροι εκπαιδευτικοί καθοδηγούν τους νεοεισερχόμενους: Βετεράνοι εκπαιδευτικοί ΕΕΚ ή ειδικοί διαπολιτισμικής εκπαίδευσης μπορούν να καθοδηγήσουν το νεοπροσλαμβανόμενο προσωπικό, να διεξάγουν παρατηρήσεις στην τάξη και να παρέχουν ανατροφοδότηση σχετικά με το σχεδιασμό του μαθήματος.

Διαθεσμική συνεργασία: Οι συνεργασίες μεταξύ διαφορετικών σχολείων ή περιοχών επιτρέπουν στους εκπαιδευτικούς να επισκέπτονται ο ένας τις τάξεις του άλλου, να παρατηρούν τις βέλτιστες πρακτικές και να δημιουργούν συνεργατικά σχέδια μαθημάτων. Οι συνδέσεις αυτές μπορεί να είναι επίσημες (π.χ. μέσω έργων Erasmus+) ή άτυπες τοπικές πρωτοβουλίες.

Διεθνείς ανταλλαγές και κατάρτιση

Πρωτοβουλίες Erasmus+: Εκπαιδευτικές εκδηλώσεις και ευκαιρίες σκιαγράφησης θέσεων εργασίας σε άλλες χώρες της ΕΕ εκθέτουν τους εκπαιδευτικούς ΕΕΚ σε καινοτόμα μοντέλα εκπαίδευσης προσφύγων. Μαθαίνοντας από συναδέλφους τους στο εξωτερικό, οι Έλληνες εκπαιδευτικοί μπορούν να εισάγουν νέες ιδέες, να τις προσαρμόσουν και να ενισχύσουν τις τοπικές λύσεις.

Διαδικτυακά φόρουμ και διαδικτυακά σεμινάρια: Οι χρονικοί περιορισμοί και οι περιορισμοί του προϋπολογισμού μπορεί να εμποδίζουν τα διεθνή ταξίδια. Αντ' αυτού, εικονικές πλατφόρμες, όπως η EPAL (Ηλεκτρονική πλατφόρμα για την εκπαίδευση ενηλίκων στην Ευρώπη), επιτρέπουν την εξ αποστάσεως συνεργασία, προσφέροντας διαδικτυακά σεμινάρια και φόρουμ συζητήσεων όπου οι εκπαιδευτικοί μπορούν να αντλήσουν συμβουλές από το πλήθος.

Θεσμική υποστήριξη και υποστήριξη σε επίπεδο πολιτικής

Αν και το παρόν κεφάλαιο επικεντρώνεται στις ανάγκες και τις δυσκολίες των μεμονωμένων εκπαιδευτικών ΕΕΚ, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η συστημική αλλαγή μπορεί να διευκολύνει σημαντικά τα βάρη που φέρουν αυτοί οι εκπαιδευτικοί:

Σταθερή, μακροπρόθεσμη χρηματοδότηση: Η εξασφάλιση επαρκών και προβλέψιμων πόρων για τη γλωσσική κατάρτιση, τα μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας, τη συμβουλευτική και το υλικό για την τάξη θα ανακούφιζε πολλούς εκπαιδευτικούς από τις καθημερινές τους δυσκολίες.

Σαφείς κατευθυντήριες γραμμές και γραφειοκρατική απλούστευση: Οι απλουστευμένες διαδικασίες εισδοχής, η αναγνώριση τίτλων σπουδών και η ευθυγράμμιση των πολιτικών (μεταξύ των Υπουργείων Παιδείας, Μετανάστευσης και Εργασίας) μειώνουν τα διοικητικά εμπόδια. Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να αφιερώσουν περισσότερο χρόνο στο σχεδιασμό του μαθήματος και στην καθοδήγηση των μαθητών όταν απελευθερώνονται από την υπερβολική γραφειοκρατία.

Υποδομή επαγγελματικής ανάπτυξης: Αφιερωμένα προγράμματα κατάρτισης εκπαιδευτικών σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο, τα οποία εστιάζουν στη διαπολιτισμική ικανότητα, την παιδαγωγική με βάση το τραύμα και την απόκτηση γλωσσών, μπορούν να ενισχύσουν σημαντικά την αυτοπεποίθηση και την αποτελεσματικότητα των εκπαιδευτικών.

Συμπέρασμα

Η πραγματικότητα της διδασκαλίας των παιδιών προσφύγων στα ελληνικά προγράμματα ΕΕΚ απαιτεί μια ολιστική προσέγγιση που εκτείνεται πολύ πέρα από τη συμβατική διδασκαλία. **Η παιδαγωγική προσαρμογή, η ολοκληρωμένη γλωσσική υποστήριξη και η διαχείριση της τάξης με γνώμονα το τραύμα** είναι απαραίτητες για την ικανοποίηση των σύνθετων αναγκών των μαθητών που φέρνουν διαφορετικές δεξιότητες, εμπειρίες και συναισθηματικό υπόβαθρο. Επιπλέον, οι **δομές καθοδήγησης, οι ευκαιρίες δικτύωσης και η συνηγορία σε επίπεδο πολιτικής** μπορούν να ενισχύσουν σημαντικά την ικανότητα των εκπαιδευτικών να περιηγηθούν σε αυτές τις προκλήσεις.

Όταν υπάρχει συστημική υποστήριξη (σταθερή χρηματοδότηση, σαφείς διαδικασίες εισαγωγής, προσβάσιμη επαγγελματική ανάπτυξη), οι εκπαιδευτικοί ΕΕΚ είναι καλύτερα εξοπλισμένοι για να απελευθερώσουν το δυναμικό κάθε παιδιού πρόσφυγα, ανοίγοντας το δρόμο προς την ουσιαστική απασχόληση και την κοινωνική ένταξη. Επενδύοντας στους συγκεκριμένους τομείς που επισημαίνονται σε αυτό το κεφάλαιο, οι εκπαιδευτικοί φορείς μπορούν να μετατρέψουν τις τάξεις επαγγελματικής εκπαίδευσης σε χώρους ενδυνάμωσης και γεφύρωσης, ωφελώντας τελικά τους πρόσφυγες μαθητές και τις ευρύτερες κοινότητες στις οποίες διαμένουν.

Η διαθεσιμότητα εργαλείων, υλικών και ανταλλαγής γνώσεων στον τομέα των καταλληλότερων τρόπων βοήθειας των παιδιών προσφύγων για το προσωπικό και τα ιδρύματα του τομέα της ΕΕΚ.

Τα προγράμματα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΕΕΚ) εφοδιάζουν τους νέους πρόσφυγες με πρακτικές δεξιότητες, διευκολύνουν τη μετάβασή τους στην ελληνική αγορά εργασίας και καλλιεργούν την αίσθηση του ανήκειν στις νέες κοινότητές τους. Ωστόσο, η αποτελεσματικότητα αυτών των προγραμμάτων εξαρτάται από την πρόσβαση των εκπαιδευτικών **στα κατάλληλα διδακτικά εργαλεία**, σε **τεκμηριωμένες μεθοδολογίες** και σε **ισχυρά δίκτυα** ανταλλαγής γνώσεων.

Κατά την τελευταία δεκαετία, έχουν αναπτυχθεί διάφοροι πόροι, από κυβερνητικές κατευθυντήριες γραμμές και εργαλειοθήκες ΜΚΟ μέχρι πολυεθνικά συνεργατικά προγράμματα. Παρ' όλα αυτά, τα κενά στην **προσβασιμότητα, την πολιτισμική συνάφεια και τη βιωσιμότητα** εξακολουθούν να εμποδίζουν την αποτελεσματικότητα των πρωτοβουλιών ΕΕΚ για τους πρόσφυγες εκπαιδευόμενους.

Το κεφάλαιο αυτό προσφέρει μια εμπεριστατωμένη ματιά στις **βασικές κατηγορίες πόρων**, στις **ψηφιακές και μη πλατφόρμες** στις οποίες μπορούν να βρεθούν, καθώς και στα **πλαίσια συνεργασίας** (συμπεριλαμβανομένου του Erasmus+ και των διεθνών συμπράξεων) που επιτρέπουν τη συνεχή καινοτομία και την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών. Η ενότητα ασχολείται επίσης με **τις επίμονες προκλήσεις** στην εύρεση, προσαρμογή και επικαιροποίηση υλικού για την εξυπηρέτηση των μαθητών-προσφύγων στις ελληνικές τάξεις επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Υφιστάμενοι οδηγοί, σύνολα εργαλείων και εκπαιδευτικό υλικό

Κυβερνητικές κατευθυντήριες γραμμές και πρωτοβουλίες

- **Δομές Υποδοχής για την Εκπαίδευση των Προσφύγων (ΔΥΕΠ) Πόροι**

Το ελληνικό Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, συχνά σε συνεργασία με τις περιφερειακές διευθύνσεις εκπαίδευσης, έχει εκπονήσει κατευθυντήριες γραμμές και προγράμματα σπουδών για την υποστήριξη των "Δομών Υποδοχής για την Εκπαίδευση των Προσφύγων" (ΔΥΕΠ). Αν και οι εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές απευθύνονται κυρίως σε μαθητές πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, περιέχουν θεμελιώδεις προσεγγίσεις για τη γλωσσική διδασκαλία, την ψυχοκοινωνική υποστήριξη και την πολιτιστική ένταξη που μπορούν να προσαρμοστούν σε πλαίσια ΕΕΚ. Για παράδειγμα, οι ενότητες για την **εκμάθηση της βασικής ελληνικής γλώσσας** ή τη **διαπολιτισμική** επικοινωνία μπορούν να επαναπροσδιοριστούν για να προσαρμοστούν σε εργαστήρια επαγγελματικής εκπαίδευσης.

- **Πλαίσια διαπολιτισμικής εκπαίδευσης**

Στο πλαίσιο της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης έχουν εκδοθεί διάφορα ενημερωτικά δελτία πολιτικής, υπουργικές εγκύκλιοι και πιλοτικά προγράμματα, τα οποία προτρέπουν τα ελληνικά σχολεία και τα κέντρα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης να προωθήσουν **τον σεβασμό της διαφορετικότητας** και τις **παιδαγωγικές μεθόδους χωρίς αποκλεισμούς**. Αν και τα έγγραφα αυτά συχνά δεν διαθέτουν τις λεπτομερείς λεπτομέρειες που απαιτούνται για την πρακτική διδασκαλία της ΕΕΚ, θέτουν ένα πολύτιμο πολιτικό υπόβαθρο. Συνήθως δίνουν έμφαση στη μάθηση βάσει σχεδίων, την πολιτισμική ευαισθησία και τις μεθόδους για τη συμμετοχή των οικογενειών μεταναστών, οι οποίες μπορεί να είναι σχετικές για τους εκπαιδευτικούς επαγγελματικής εκπαίδευσης που επιθυμούν να διευρύνουν τις δεξιότητές τους.

- **Ψηφιακό σχολείο και πλατφόρμες ηλεκτρονικής βιβλιοθήκης**

Η πύλη του Υπουργείου για το ψηφιακό σχολείο περιλαμβάνει περιστασιακά πόρους για τη διδασκαλία γλωσσών και την εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς. Αν και δεν επικεντρώνεται αποκλειστικά στους πρόσφυγες, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να βρουν συμπληρωματικό υλικό για την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας, σχέδια μαθήματος για τεχνικά μαθήματα και συνδέσμους για ευρύτερες εκπαιδευτικές στρατηγικές. Ορισμένοι πόροι ενδέχεται να χρειάζονται προσαρμογή για να αντιμετωπίσουν τα συγκεκριμένα μαθησιακά κενά και τις προκλήσεις που σχετίζονται με το τραύμα που αντιμετωπίζουν οι νέοι πρόσφυγες.

Εργαλειοθήκες ΜΚΟ και διεθνών οργανισμών

- **UNHCR, ΔΟΜ και UNICEF Εκδόσεις**

Οι οργανισμοί αυτοί έχουν εκπονήσει διάφορους **πολύγλωσσους οδηγούς, συστάσεις πολιτικής και ψυχοκοινωνικές εργαλειοθήκες** για την υποστήριξη των εκπαιδευτικών που εργάζονται με εκτοπισμένους πληθυσμούς. Συγκεκριμένα παραδείγματα περιλαμβάνουν εγχειρίδια για τη **διδασκαλία με γνώμονα το τραύμα**, την **προστασία των παιδιών** και τον **διαπολιτισμικό διάλογο**. Πολλοί από αυτούς τους πόρους αναδεικνύουν πραγματικά σενάρια από το ελληνικό περιβάλλον, όπως η ζωή σε καταυλισμούς υποδοχής στα νησιά ή σε αστικά κέντρα όπως η Αθήνα, γεγονός που τους καθιστά πιο σχετικούς για τους εκπαιδευτικούς ΕΕΚ που αναζητούν πολιτισμικά προσαρμοσμένο υλικό.

- **Ελληνικές ΜΚΟ (π.χ. Arsis, ΜΕΤΑδραση, Solidarity Now, Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες)**

Οι τοπικές ΜΚΟ δραστηριοποιούνται επίσης στην παραγωγή ή μετάφραση σχετικού υλικού. Για παράδειγμα, η εστίαση της ΜΕΤΑδρασης στις **υπηρεσίες διερμηνείας** έχει δώσει πρακτικούς οδηγούς για το πώς οι εκπαιδευτικοί μπορούν να επικοινωνούν αποτελεσματικά πέρα από τα γλωσσικά εμπόδια. Οργανώσεις όπως η Arsis και η Solidarity Now, που διαχειρίζονται κέντρα νεολαίας, μοιράζονται συχνά εργαλεία για την **κοινωνική ένταξη**, τις **βασικές δεξιότητες ζωής** και τον **επαγγελματικό προσανατολισμό**, στοιχεία που μπορούν να ενσωματωθούν στα σχέδια μαθημάτων της ΕΕΚ.

Αποτελέσματα έργου χρηματοδοτούμενου από την ΕΕ

- **Στρατηγικές συμπράξεις Erasmus+**

Πολυάριθμα έργα Erasmus+ έχουν οδηγήσει σε **διαδικτυακές εργαλειοθήκες, παιδαγωγικά εγχειρίδια και εκπαιδευτικές ενότητες** ειδικά προσανατολισμένες στις ανάγκες των μεταναστών και των προσφύγων μαθητών. Για παράδειγμα, τα έργα μπορούν να αναπτύξουν βήμα προς βήμα προγράμματα σπουδών για τον συνδυασμό **της γλωσσικής διδασκαλίας με την ανάπτυξη επαγγελματικών δεξιοτήτων** στους τομείς της φιλοξενίας, των κατασκευών ή της πληροφορικής. Αυτές οι εργαλειοθήκες συχνά περιλαμβάνουν σχέδια μαθημάτων, ρουμπρικές αξιολόγησης και κατευθυντήριες γραμμές για τη δημιουργία συνεργασιών μεταξύ σχολείων και επιχειρήσεων.

- **Εκδόσεις του Ευρωπαϊκού Ιδρύματος Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (ETF)**

Παρόλο που η εστίαση του ETF είναι ευρύτερη (καλύπτοντας καθοδήγηση σε επίπεδο πολιτικής για τις χώρες γειτονίας και διεύρυνσης της ΕΕ), οι εκθέσεις του περιέχουν **παραδείγματα βέλτιστης πρακτικής** για την επαγγελματική ένταξη των προσφύγων. Οι περιπτώσιολογικές μελέτες του ETF συχνά περιγράφουν λεπτομερώς τον τρόπο **αναγνώρισης των άτυπων δεξιοτήτων**, την **ευθυγράμμιση του προγράμματος σπουδών με τις τοπικές αγορές εργασίας** και τη **δημιουργία προγραμμάτων γεφύρωσης** που καλύπτουν τα κενά στο ακαδημαϊκό υπόβαθρο.

Πανεπιστημιακές ενότητες κατάρτισης δασκάλων

- **Προγράμματα συνεχιζόμενης εκπαίδευσης και επαγγελματικής ανάπτυξης**

Τα ελληνικά πανεπιστήμια συνεργάζονται περιστασιακά με ξένα ιδρύματα και προσφέρουν **πιστοποιημένη κατάρτιση** στην **παιδαγωγική της δεύτερης γλώσσας**, στις **αρχές της εκπαίδευσης ενηλίκων** και στη **διαπολιτισμική επικοινωνία**. Ορισμένα μαθήματα ασχολούνται ειδικά με τις εκπαιδευτικές προκλήσεις των παιδιών προσφύγων και των ασυνόδευτων ανηλίκων.

- **Έρευνα ανοικτής πρόσβασης και ακαδημαϊκά έγγραφα**

Τα πανεπιστήμια συχνά δημοσιεύουν ερευνητικά ευρήματα και πιλοτικές αξιολογήσεις, τα οποία μπορούν να καθοδηγήσουν τους εκπαιδευτικούς σε μεθόδους που **βασίζονται σε αποδείξεις**.

Παρόλο που αυτά τα ακαδημαϊκά κείμενα μπορεί να απαιτούν κάποια ερμηνεία για να είναι έτοιμα για την τάξη, προσφέρουν γνώσεις σχετικά με τα **διαχρονικά αποτελέσματα**, τα **κίνητρα των μαθητών** και τα **επιτυχημένα μοντέλα ένταξης** που μπορούν να εμπνεύσουν νέες πρακτικές στα ιδρύματα ΕΕΚ.

Ψηφιακές πλατφόρμες, διαδικτυακές κοινότητες πρακτικής και ανοικτοί εκπαιδευτικοί πόροι (OER)

Εθνικές πλατφόρμες και πλατφόρμες σε επίπεδο ΕΕ

- **EPALE (Ηλεκτρονική πλατφόρμα για την εκπαίδευση ενηλίκων στην Ευρώπη)**

Το EPALÉ είναι ένας κεντρικός κόμβος όπου εκπαιδευτικοί μοιράζονται σχέδια μαθημάτων, μελέτες περιπτώσεων και ανακοινώσεις εκδηλώσεων σχετικά με την εκπαίδευση ενηλίκων, συμπεριλαμβανομένης της επαγγελματικής κατάρτισης για μετανάστες και πρόσφυγες. Οι χρήστες μπορούν να φιλτράρουν τους πόρους ανά θέμα (π.χ. γραμματισμός, γλωσσική υποστήριξη, ένταξη) και γλώσσα. Οι Έλληνες εκπαιδευτικοί που συμμετέχουν στο EPALÉ αναφέρουν συχνά ότι επωφελούνται από τα διαδικτυακά σεμινάρια και τις αναρτήσεις στο ιστολόγιο που συνεισφέρουν οι συνάδελφοι τους από όλη την Ευρώπη.

- **Πύλη Σχολικής Εκπαίδευσης και eTwinning**

Ενώ οι πλατφόρμες αυτές απευθύνονται κυρίως σε σχολεία, τα έργα eTwinning ενσωματώνουν μερικές φορές επαγγελματικά σκέλη, κυρίως εάν ένα σχολείο λειτουργεί ανώτερη δευτεροβάθμια ή επαγγελματική εκπαίδευση. Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να βρουν **συνεργατικά έργα** που ενσωματώνουν **πολύγλωσσους πόρους**, ψηφιακά εργαλεία και **διαπολιτισμικές ανταλλαγές**, όλα προσαρμόσιμα για τους πρόσφυγες μαθητές στην ΕΕΚ.

Αποθετήρια Ανοικτών Εκπαιδευτικών Πόρων (OER)

- **Παγκόσμιες πλατφόρμες MOOC (Coursera, EdX, OpenLearn)**

Αυτές οι πλατφόρμες φιλοξενούν περιστασιακά **δωρεάν ή χαμηλού κόστους μαθήματα** σχετικά με την εκπαίδευση των προσφύγων, την TESOL (διδασκαλία αγγλικών σε ομιλητές άλλων γλωσσών) ή πρακτικές διδασκαλίας χωρίς αποκλεισμούς. Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να συγκεντρώσουν καλύτερα θεωρητικές γνώσεις και πρακτικές στρατηγικές για την υποστήριξη των γλωσσικών και ψυχοκοινωνικών αναγκών των μαθητών τους.

- **Ειδικό θέμα OER για επαγγελματικές δεξιότητες**

Διαδικτυακά αποθετήρια, όπως το **SkillsCommons** ή το **OpenLearn Works**, περιέχουν σεμινάρια και ενότητες για πρακτικά επαγγέλματα (ξυλουργική, φιλοξενία, βασικές γνώσεις πληροφορικής κ.λπ.). Αν και οι πόροι αυτοί δεν είναι πάντα στα ελληνικά ή προσαρμοσμένοι στα πλαίσια των προσφύγων, μπορούν να **προσαρμοστούν** με πολιτισμικά συναφή παραδείγματα και μεταφρασμένες οδηγίες.

Διαδικτυακές κοινότητες πρακτικής και ομάδες μέσω κοινωνικής δικτύωσης

- **Ομάδες Facebook ή WhatsApp με επίκεντρο τους εκπαιδευτικούς**

Έχουν δημιουργηθεί κοινότητες βάσης στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, όπου οι Έλληνες εκπαιδευτικοί ανταλλάσσουν συμβουλές, προβάλλουν επερχόμενα εκπαιδευτικά σεμινάρια και μοιράζονται προσωπικές εμπειρίες που εργάζονται με παιδιά πρόσφυγες. Τέτοια φόρουμ μπορεί να είναι ιδιαίτερα πολύτιμα για την **επίλυση προβλημάτων σε πραγματικό χρόνο** ή τη σύνδεση με ανθρώπους των πόρων (π.χ. διερμηνείς και προσωπικό ΜΚΟ).

- **Επαγγελματικά δίκτυα στο LinkedIn**

Οι Έλληνες εκπαιδευτικοί ΕΕΚ που συμμετέχουν σε διεθνή δίκτυα μπορούν να ανακαλύψουν συνέδρια, προσκλήσεις χρηματοδότησης και πρόσφατα δημοσιευμένες εργαλειοθήκες. Οι ομάδες του LinkedIn που εστιάζουν στην **ένταξη των προσφύγων, τη διδασκαλία της ΕΑΕ ή την εκπαίδευση των μεταναστών** μπορούν να διευρύνουν τους επαγγελματικούς ορίζοντες των εκπαιδευτικών και να προωθήσουν τις διασυνοριακές διασυνδέσεις.

Εφαρμογές για κινητά και ψηφιακά γλωσσικά εργαλεία

- **Εφαρμογές για Βασικά Ελληνικά και Επαγγελματική Ορολογία**

Ενώ οι κύριες γλωσσικές εφαρμογές (Duolingo, Memrise) δεν επικεντρώνονται στην επαγγελματική ορολογία, βοηθούν τους νεοεισερχόμενους να αποκτήσουν καθημερινά ελληνικά. Σε συγκεκριμένα πιλοτικά προγράμματα, τοπικοί προγραμματιστές έχουν δημιουργήσει εξειδικευμένες εφαρμογές ή ενότητες που αφορούν βασική τεχνική ορολογία για την επισκευή αυτοκινήτων, τα οικοδομικά επαγγέλματα ή τις μαγειρικές τέχνες.

- **Επιδείξεις βίντεο και κανάλια YouTube**

Πολλοί εκπαιδευτικοί ή ειδικευμένοι τεχνίτες δημοσιεύουν σύντομα βίντεο επίδειξης στα ελληνικά ή με υπότιτλους που καλύπτουν την ασφαλή χρήση εργαλείων, μεθόδους μαγειρέματος βήμα προς βήμα ή μηχανικές επισκευές. Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να ενσωματώσουν αυτά τα βίντεο στα σχέδια μαθήματος για να γεφυρώσουν τα γλωσσικά κενά και να εξηγήσουν οπτικά πολύπλοκες διαδικασίες.

Κενά στην προσβασιμότητα και τη συνάφεια των πόρων

Κατακερματισμένοι και διάσπαρτοι πόροι

- **Έλλειψη κεντρικού αποθετηρίου**

Αν και υπάρχουν πολλοί πολύτιμοι πόροι, αυτοί είναι διασκορπισμένοι σε ιστότοπους, οργανωτικές πύλες και ομάδες κοινωνικών μέσων. Οι εκπαιδευτικοί με περιορισμένο χρόνο μπορεί να δυσκολευτούν να **πλοηγηθούν** ή ακόμη και να **ανακαλύψουν** σχετικό υλικό.

- **Ποικίλη ποιότητα και ξεπερασμένο περιεχόμενο**

Ορισμένες εργαλειοθήκες και οδηγοί δημιουργούνται στο πλαίσιο **βραχυπρόθεσμης χρηματοδότησης έργων** και παραμένουν **μη επικαιροποιημένες** μετά τη λήξη του έργου. Άλλοι προσφέρουν γενικές έννοιες με ελάχιστες πρακτικές λεπτομέρειες, απαιτώντας σημαντική προσαρμογή των εκπαιδευτικών.

Πολιτιστική και συγκυριακή συνάφεια

- **Γενική ευρωπαϊκή εστίαση**

Μια εργαλειοθήκη που αναπτύχθηκε για τη γενική εκπαίδευση των προσφύγων στην Ευρώπη μπορεί να παραβλέψει τα ειδικά πλαίσια πολιτικής των ελληνικών ιδρυμάτων ΕΕΚ, τα κοινωνικοοικονομικά πλαίσια και την καθημερινή πραγματικότητα. Η προσαρμογή του υλικού στα τοπικά πλαίσια, όπως η ελληνική εργατική νομοθεσία, οι κανονισμοί των υπουργείων ή οι τοπικές αγορές εργασίας, μπορεί να είναι χρονοβόρα.

- **Υποεκπροσώπηση ορισμένων ομάδων προσφύγων**

Πολλοί υπάρχοντες πόροι προϋποθέτουν την επικράτηση αραβόφωνων μαθητών από τη Μέση Ανατολή. Ωστόσο, η Ελλάδα φιλοξενεί επίσης πρόσφυγες από το Αφγανιστάν, διάφορες αφρικανικές χώρες και όχι μόνο, με την κάθε κοινότητα να φέρνει ξεχωριστές γλωσσικές και πολιτισμικές αποχρώσεις.

Ανεπαρκής καθοδήγηση για την εφαρμογή

- **Χάσμα μεταξύ θεωρίας και πράξης**

Ενώ ορισμένα υλικά παρουσιάζουν σε βάθος θεωρίες για τη διαπολιτισμική επικοινωνία ή τη γλωσσική παιδαγωγική, οι εκπαιδευτικοί συχνά χρειάζονται **πρακτικά σχέδια μαθημάτων, δραστηριότητες στην τάξη και ρεαλιστικές μεθόδους αξιολόγησης.**

- **Αντιστοιχία στην παιδαγωγική μορφή**

Οι πόροι μπορεί να προϋποθέτουν πρόσβαση σε διαδραστικούς πίνακες, σταθερό διαδίκτυο ή μικρά μεγέθη τάξεων, κάτι που δεν είναι εγγυημένο σε κάθε ελληνική επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, ιδίως σε κέντρα που λειτουργούν σε κατασκηνώσεις ή με ελλιπείς πόρους.

Περιορισμένη βιωσιμότητα και ενημερώσεις

- **Χρονικά περιορισμένοι κύκλοι έργων**

Πολλές ισχυρές εργαλειοθήκες και ψηφιακές πλατφόρμες προέρχονται από χρηματοδοτούμενα από την ΕΕ έργα διάρκειας 2-3 ετών. Μόλις λήξει η χρηματοδότηση, οι δικτυακοί τόποι μπορεί να τεθούν εκτός λειτουργίας ή να παραμείνουν **ασυντήρητοι**, με αποτέλεσμα να παρωχηθούν γρήγορα.

- **Μεταβαλλόμενα δημογραφικά στοιχεία και ανάγκες**

Οι αυξομειούμενοι αριθμοί αφίξεων προσφύγων, οι εξελισσόμενοι νόμοι περί ασύλου και οι μεταβαλλόμενες απαιτήσεις σε εργατικό δυναμικό σημαίνουν ότι οι πόροι μπορεί να **ξεπεραστούν**, αν δεν αναθεωρούνται περιοδικά ώστε να ανταποκρίνονται στη σύγχρονη πραγματικότητα.

Ευκαιρίες για διεθνή συνεργασία και υποστήριξη του Erasmus+

Δομημένες συμπράξεις και προγράμματα κινητικότητας

- **Βασική δράση 2 του Erasmus+ (KA2)**

Τα έργα KA2 ενθαρρύνουν την **πολυμερή συνεργασία** μεταξύ κέντρων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, ΜΚΟ και ευρωπαϊκών φορέων πολιτικής. Με την από κοινού ανάπτυξη εργαλειοθηκών ή τη δοκιμή πιλοτικών προσεγγίσεων, οι εταίροι παράγουν πόρους που αντιμετωπίζουν **κοινές προκλήσεις** (π.χ. γεφύρωση των γλωσσικών και δεξιοτεχνικών κενών), ενώ **μπορούν να προσαρμοστούν τοπικά** στα ελληνικά πλαίσια.

- **Κινητικότητα του προσωπικού και εργασιακή σκίαση**

Οι Έλληνες εκπαιδευτικοί επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης μπορούν να υποβάλουν αίτηση για **βραχυπρόθεσμη κινητικότητα** σε άλλες χώρες της ΕΕ. Θα παρακολουθήσουν επιτυχημένα μοντέλα εκπαίδευσης προσφύγων και θα επιστρέψουν με νέες γνώσεις, υλικό και ένα δίκτυο ομοτίμων, **ενισχύοντας έτσι τις εγχώριες πρακτικές.**

Δημιουργία πολυεθνικών πόρων και εντοπισμός

- **Αναπτυγμένα από κοινού προγράμματα σπουδών**

Η συνεργασία με ιδρύματα του εξωτερικού που έχουν εμπειρία στην ένταξη μεταναστών (π.χ. στη Γερμανία, τη Σουηδία ή την Ιταλία) μπορεί να οδηγήσει σε **κοινές επαγγελματικές ενότητες** που ενσωματώνουν στρατηγικές απόκτησης δεύτερης γλώσσας και παιδαγωγικές μεθόδους ευαισθητοποίησης σε θέματα τραύματος.

- **Μετάφραση και πολιτιστική προσαρμογή**

Η μετάφραση των υφιστάμενων πηγών στα ελληνικά (και ενδεχομένως στις κύριες προσφυγικές γλώσσες) με παραδείγματα που σχετίζονται με το πλαίσιο, όπως οι ελληνικοί εργασιακοί κανονισμοί ή οι τοπικές βιομηχανίες, επιτρέπει στους εκπαιδευτικούς να τις ενσωματώσουν απρόσκοπτα στα καθημερινά μαθήματα.

Πλατφόρμες και εκδηλώσεις ανταλλαγής γνώσεων

- **Κεντρικές ηλεκτρονικές βιβλιοθήκες**

Οι κοινοπραξίες Erasmus+ ή οι εθνικοί εκπαιδευτικοί οργανισμοί θα μπορούσαν να φιλοξενήσουν **ειδικές διαδικτυακές πύλες** που θα συγκεντρώνουν ενημερωμένο υλικό, παραδείγματα βέλτιστων πρακτικών και μαρτυρίες εκπαιδευτικών. Μια τέτοια πλατφόρμα θα μπορούσε να περιλαμβάνει **φίλτρα ανά επαγγελματικό τομέα**, γλωσσικά επίπεδα και προσεγγίσεις με βάση το τραύμα.

- **Ετήσια συνέδρια και εργαστήρια**

Οι τακτικές φυσικές ή εικονικές εκδηλώσεις δημιουργούν ειδικά φόρουμ για **την παρουσίαση νέων εργαλείων, την ανακοίνωση των αποτελεσμάτων των έργων και την προώθηση της δικτύωσης μεταξύ ομοτίμων**. Το ελληνικό Υπουργείο Παιδείας ή μεγάλες ΜΚΟ μπορούν να συνεργαστούν με τους εθνικούς οργανισμούς του Erasmus+ για τη διοργάνωση θεματικών συνεδρίων σχετικά με την ΕΕΚ για τους πρόσφυγες, εξασφαλίζοντας έναν συνεχή κύκλο καινοτομίας και τελειοποίησης.

Ενίσχυση της τοπικής-διεθνούς συνέργειας

- **Ευθυγράμμιση των προσπαθειών σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο**

Ο συντονισμός μεταξύ των ελληνικών υπουργείων και των ευρωπαϊκών φορέων μπορεί να μειώσει τις επικαλύψεις, να εξορθολογήσει την τεκμηρίωση και να ενθαρρύνει **κοινές επενδύσεις** σε επιτυχημένα πιλοτικά προγράμματα.

- **Ενίσχυση των επιτυχιών της βάσης**

Οι κοινοτικές οργανώσεις και τα μικρότερα κέντρα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης συχνά παράγουν **εξαιρετικά αποτελεσματικό τοπικό υλικό**, όπως δίγλωσσα λεξικά ή στοχευμένα σχέδια μαθημάτων, τα οποία παραμένουν σε τοπικά σιλό. Οι διεθνείς συνεργασίες μπορούν να **αναβαθμίσουν** και να βελτιώσουν αυτές τις προσπάθειες βάσης, διανέμοντάς τες ευρύτερα.

Συμπέρασμα

Παρόλο που υπάρχουν **σημαντικοί πόροι** για να καθοδηγήσουν τους εκπαιδευτές ΕΕΚ στην εργασία με παιδιά πρόσφυγες, από κυβερνητικά πλαίσια και εργαλειοθήκες ΜΚΟ έως ψηφιακές πλατφόρμες και αποτελέσματα πολυεθνικών έργων, το τοπίο παραμένει **κατακερματισμένο και ασυνεχώς ενημερωμένο**. Η εύρεση του σωστού πόρου τη σωστή στιγμή μπορεί να αποτελέσει πρόκληση για τους εκπαιδευτικούς που αντιμετωπίζουν μεγάλο φόρτο εργασίας και άμεσες ανάγκες της τάξης. Επιπλέον, πολλοί από τους υπάρχοντες οδηγούς χρειάζονται **τοπικοποίηση**, είτε στη γλώσσα, είτε στην παιδαγωγική, είτε στις αναφορές στο πλαίσιο, για να είναι πραγματικά αποτελεσματικοί στα ελληνικά περιβάλλοντα της ΕΕΚ.

Ωστόσο, υπάρχουν **ελπιδοφόρα μονοπάτια προς τα εμπρός**. Τα έργα Erasmus+ και άλλες διεθνείς συνεργασίες προσφέρουν ευκαιρίες για **συνδημιουργία και αμοιβαία μάθηση**, διασφαλίζοντας ότι οι νέοι πόροι διαμορφώνονται από την άμεση εμπειρία στην τάξη και βελτιώνονται συνεχώς ώστε να ευθυγραμμίζονται με την μεταβαλλόμενη δημογραφία των προσφύγων και την

εξειλισσόμενες απαιτήσεις της αγοράς εργασίας. Επενδύοντας σε **κεντρικά αποθετήρια, συνεχή επαγγελματική ανάπτυξη και εκδηλώσεις συνεργατικής ανταλλαγής γνώσεων**, τα ελληνικά συστήματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης μπορούν να μετατρέψουν το σημερινό

Co-funded by
the European Union

διάσπαρτο υλικό σε συνεκτικές, εφαρμόσιμες εργαλειοθήκες που ενδυναμώνουν τόσο τους εκπαιδευτικούς όσο και τους πρόσφυγες μαθητές. Τελικά, η γεφύρωση αυτού του χάσματος πόρων θα βελτιώσει τα αποτελέσματα της επαγγελματικής μάθησης και θα διευκολύνει **τη μεγαλύτερη κοινωνική ένταξη και οικονομική συμμετοχή** των νέων προσφύγων στην Ελλάδα.

Μέρος II - Συνεντεύξεις

Εισαγωγή

Σε αυτό το μέρος της έκθεσης, θα παρουσιάσουμε τα πιο κρίσιμα ευρήματα από τις ατομικές συνεντεύξεις σε βάθος (IDI) που πραγματοποιήθηκαν στην Ελλάδα με εκπροσώπους του τομέα της ΕΕΚ.

Ο γενικός στόχος των ΔΔΕ ήταν να προσδιορίσουν την ευρεία εικόνα των μεταναστευτικών/προσφυγικών ζητημάτων στις περιοχές/χώρες εταίρους, ώστε να γίνει πλήρως κατανοητή η κατάσταση. Αυτό θα βοηθήσει στον εντοπισμό των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν καθημερινά οι μετανάστες/πρόσφυγες. Ως εκ τούτου, θα είναι ευκολότερο να προσδιοριστούν αποτελεσματικά μέτρα που μπορούν να εισαχθούν για τη βελτίωση της κατάστασής τους και σε ποιο βαθμό τα αποτελέσματα του έργου μπορούν να συμβάλουν στην εκπλήρωση αυτού του καθήκοντος.

Στόχοι συνέντευξης

Οι συνεντεύξεις είχαν ως στόχο:

- Προσδιορισμός των πραγματικών αναγκών και προβλημάτων των μεταναστών/προσφύγων και των παιδιών τους όσον αφορά την ένταξη.
- Κατανοήστε τις καθημερινές δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες/πρόσφυγες.
- Μάθετε για τα προβλήματα της πραγματικής ζωής και τις προσδοκίες του προσωπικού ΕΕΚ σχετικά με τη διαδικασία ένταξης των μεταναστών/προσφύγων.
- Καθορισμός των σημερινών αναγκών, προσδοκιών και δυσκολιών των εκπαιδευτικών ΕΕΚ που εργάζονται με παιδιά πρόσφυγες.
- Βελτίωση της διαθεσιμότητας εργαλείων, υλικών και ανταλλαγής γνώσεων για την αποτελεσματική υποστήριξη των παιδιών προσφύγων.
- Αύξηση της ευαισθητοποίησης σχετικά με την κατάσταση των μεταναστών/προσφύγων στην περιοχή/χώρα.

Μεθοδολογία

Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν στις 30 Σεπτεμβρίου 2024 στη Λάρισα (Ελλάδα) με δύο εκπροσώπους που εργάζονται στενά με τους μετανάστες και τα παιδιά τους. Κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων, οι οποίες διήρκεσαν περίπου 45 λεπτά η καθεμία, το προσωπικό της ΕΕΤ υπέβαλε πέντε ερωτήσεις σχετικά με διάφορα θέματα.

Βασικά ευρήματα

1. Προκλήσεις ένταξης για τους μετανάστες και τους πρόσφυγες:

Οι ερωτηθέντες επεσήμαναν ότι οι πραγματικές ανάγκες των παιδιών προσφύγων είναι αρχικά να γίνουν αποδεκτά από το νέο περιβάλλον στο οποίο βρίσκονται και να μάθουν τη γλώσσα της χώρας, ώστε να μπορούν να επικοινωνούν και να ενσωματώνονται στην κοινή κοινότητα.

Όπως βλέπουμε από τις απαντήσεις, η τεράστια δυσκολία είναι ότι δεν έχουν κίνητρο να μάθουν ελληνικά και θέλουν να φύγουν από την Ελλάδα το συντομότερο δυνατό. Ταυτόχρονα, ζουν σε έναν καταυλισμό μακριά από την πόλη, γεγονός που τους απομακρύνει ακόμη περισσότερο από μια πραγματική ευκαιρία ένταξης.

2. Προκλήσεις που αντιμετωπίζει το προσωπικό ΕΕΚ:

Οι ερωτηθέντες επεσήμαναν ότι το προσωπικό επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης αντιμετωπίζει δυσκολίες στην προσαρμογή των εκπαιδευτικών προγραμμάτων για τους πρόσφυγες λόγω της έλλειψης προσωπικού επαγγελματικής εκπαίδευσης εκπαιδευμένου να διαχειρίζεται τις πολιτισμικές και γλωσσικές διαφορές. Υπάρχει επίσης σημαντική ανεπάρκεια σε εκπαιδευτικό υλικό προσαρμοσμένο για τους πρόσφυγες.

Όπως βλέπουμε από τις απαντήσεις, η πρώτη επιθυμία ενός εργαζόμενου με παιδιά πρόσφυγες είναι να τα κάνει να νιώσουν αποδεκτά και ασφαλή, να τα βοηθήσει να μάθουν τη γλώσσα το συντομότερο δυνατό και να τα βοηθήσει να κατανοήσουν βασικά στοιχεία του πολιτισμού της χώρας υποδοχής, ώστε να διευκολυνθεί η καθημερινή τους ζωή.

Ωστόσο, το γεγονός ότι η χώρα μας δεν είναι ο προορισμός αλλά ένα πέρασμα προς τον προορισμό τους μειώνει το κίνητρό τους να προσπαθήσουν με πείσμα και θέληση.

3. Ανάγκες και δυσκολίες των εκπαιδευτικών ΕΕΚ που εργάζονται με παιδιά πρόσφυγες:

Σύμφωνα με τους ερωτηθέντες, οι εκπαιδευτικοί ΕΕΚ που εργάζονται με παιδιά πρόσφυγες πρέπει να βλέπουν αποτελέσματα στην εκπαίδευσή τους. Αυτό όμως δεν συμβαίνει, καθώς οι μαθητές συχνά δεν παρακολουθούν τα μαθήματα ή δεν ενδιαφέρονται γι' αυτά.

Για το λόγο αυτό, οι εκπαιδευτικοί ΕΕΚ χρειάζονται υποστήριξη από την εκπαιδευτική κοινότητα. Όπως τεκμηρίωσαν οι συμμετέχοντες, η καλή επικοινωνία, οι καλές προθέσεις και η συνύπαρξη όλων των εκπαιδευτικών που συναντούν αυτούς τους μαθητές είναι απαραίτητες.

4. Διαθεσιμότητα εκπαιδευτικών εργαλείων και υλικών:

Από τις απαντήσεις του προσωπικού της ΕΕΚ, διαπιστώνουμε την ανάγκη για προσωπικό που θα εκπαιδεύει τα παιδιά των προσφύγων. Πιστεύουν ότι υπάρχουν ήδη αρκετά εργαλεία και εκπαιδευτικό υλικό για να βοηθήσουν τον εκπαιδευτικό να ανταποκριθεί στις ανάγκες των συγκεκριμένων μαθητών.

Ωστόσο, οι απαντήσεις τους υποδηλώνουν ότι είναι πάντα χρήσιμο για τους εκπαιδευτικούς να δικτυώνονται και να μοιράζονται τις πρακτικές που χρησιμοποιούν για την αντιμετώπιση συγκεκριμένων δυσκολιών στην τάξη.

5. Πρόσθετα σχόλια και προτάσεις:

Από τις απαντήσεις αυτές, και οι δύο ερωτηθέντες υπογραμμίζουν την ανάγκη για κατάρτιση στα υπάρχοντα εκπαιδευτικά εργαλεία και στην επικοινωνία των εκπαιδευτικών.

Συμπέρασμα

Οι συνεντεύξεις αναδεικνύουν ένα σύνθετο φάσμα προκλήσεων ένταξης που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες και οι πρόσφυγες στην Ελλάδα, που καλύπτουν εκπαιδευτικά και κοινωνικά ζητήματα.

Και οι δύο εκπρόσωποι της ΕΕΚ τόνισαν την επείγουσα ανάγκη για κατάρτιση, καλύτερη γλωσσική υποστήριξη και ολοκληρωμένα προγράμματα ένταξης.

Co-funded by
the European Union

Η αντιμετώπιση αυτών των ζητημάτων απαιτεί συνεργατικές προσπάθειες με τη συμμετοχή πολλών ενδιαφερομένων μερών για την ενίσχυση των δομών υποστήριξης των μεταναστών και των προσφύγων στην Ελλάδα.

Μέρος III - Διαδικτυακή έρευνα

Σε αυτό το μέρος της έκθεσης, θα παρουσιάσουμε τα ευρήματα έρευνας που πραγματοποιήθηκε σε προσωπικό της ΕΕΚ στην Ελλάδα. Διεξήχθη διαδικτυακή έρευνα (με τη χρήση του Google Forms) από τις 10 έως τις 22 Οκτωβρίου 2024.

Η έρευνα αποσκοπούσε στην παροχή μιας ευρείας εικόνας των μεταναστευτικών/προσφυγικών ζητημάτων στις χώρες του προγράμματος, ώστε να γίνει πλήρως κατανοητή η κατάσταση.

Αναλυτικότερα, οι στόχοι ήταν:

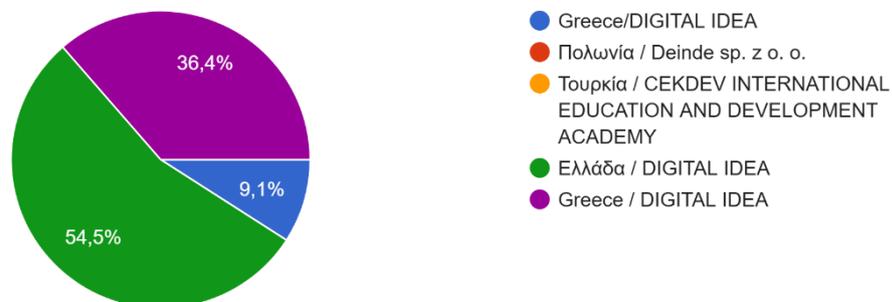
- να προσδιορίσει τις πραγματικές ανάγκες και τα προβλήματα των μεταναστών/προσφύγων και των παιδιών τους κατά τη διαδικασία ένταξης.
- να προσδιορίσει τις τρέχουσες ανάγκες, προσδοκίες και δυσκολίες των εκπαιδευτικών ΕΕΚ που εργάζονται με παιδιά πρόσφυγες.
- ευαισθητοποίηση σχετικά με την κατάσταση των μεταναστών/προσφύγων στην περιοχή/χώρα.

Η ανώνυμη έρευνα περιελάμβανε δεκαεπτά (17) ερωτήσεις. Στην έρευνα συμμετείχαν έντεκα (11) άτομα που εκπροσωπούσαν τον τομέα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ελλάδα.

1. Ερώτηση αριθ. 1: Από ποια χώρα συμπληρώνετε την έρευνα / από ποιο ίδρυμα λάβατε την πρόσκληση για τη συμπλήρωση της έρευνας;

1. From which country are you completing the survey / from which institution did you receive the invitation to complete the survey?

11 απαντήσεις

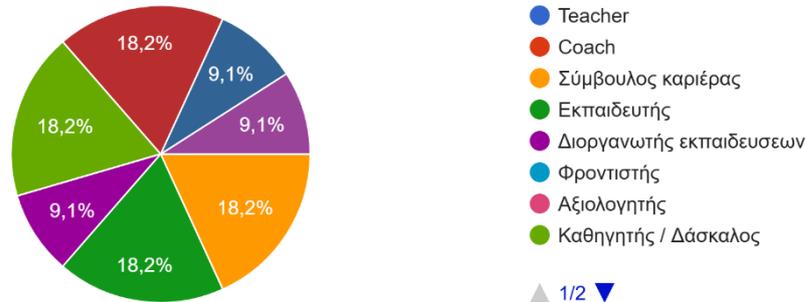

2. Η ερώτηση αριθ. 2 αφορούσε τη θέση των ερωτηθέντων στον τομέα της ΕΕΚ.

2. Please specify your most relevant professional position in the vocational education and training (VET) / education system:

11 απαντήσεις

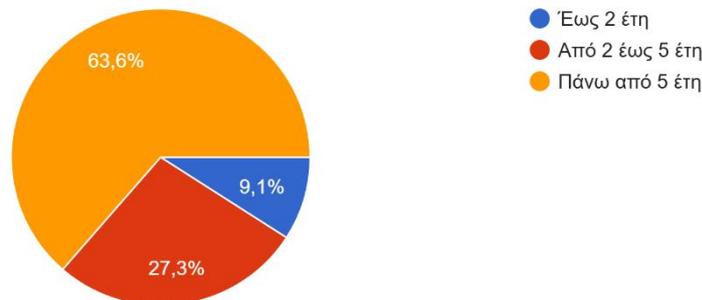

Η μεγαλύτερη ομάδα είναι οι εκπαιδευτικοί (27,9%), ακολουθούμενοι από τους εκπαιδευτές, τους εκπαιδευτές και τους συμβούλους σταδιοδρομίας (18,2% έκαστος). Η επόμενη ομάδα είναι οι διευκολυντές και οι αξιολογητές (9,1% έκαστος).

3. Ερώτηση αριθ. 3: "Πόσο καιρό εργάζεστε στον τομέα της ΕΕΚ/του εκπαιδευτικού συστήματος;"

3. Πόσο καιρό εργάζεστε στον τομέα της ΕΕΚ του εκπαιδευτικού συστήματος;

11 απαντήσεις

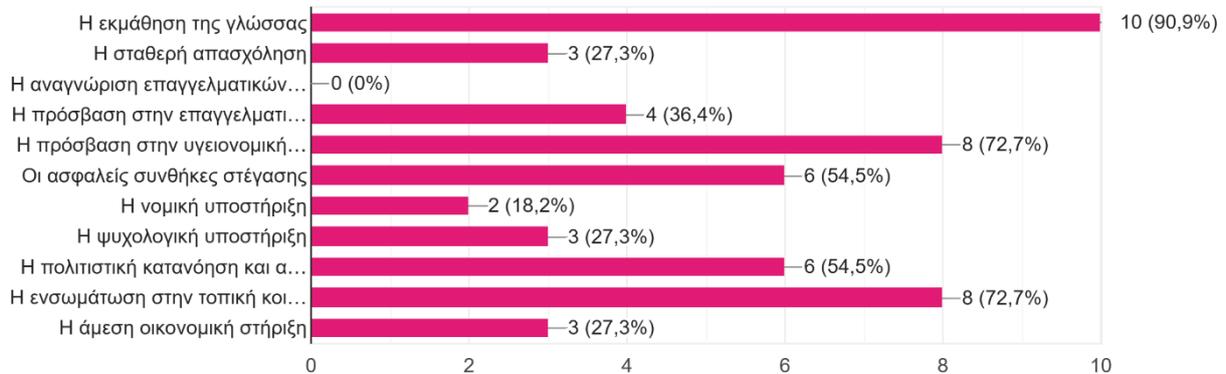

Οι περισσότεροι ερωτηθέντες (63,6%) δήλωσαν ότι εργάζονται στον τομέα της ΕΕΚ ή στο εκπαιδευτικό σύστημα για πάνω από πέντε χρόνια. Το 27,3% των ερωτηθέντων είχε εμπειρία δύο έως πέντε ετών στην ΕΕΚ. Επιπλέον, το 9,1% των ερωτηθέντων ανέφερε ότι εργάζεται στον τομέα της ΕΕΚ για διάστημα έως δύο ετών.

4. Η ερώτηση αριθ. 4 της έρευνας ήταν: "Ποιες πιστεύετε ότι είναι οι σημαντικότερες ανάγκες των ενηλίκων μεταναστών/προσφύγων κατά τη διαδικασία ένταξης στη χώρα μας;"

4. Ποιες πιστεύετε ότι είναι οι σημαντικότερες ανάγκες των ενήλικων μεταναστών/προσφύγων κατά τη διαδικασία ένταξης στη χώρα μας; Παρακαλούμε επιλέξτε έως και 5 πιο σημαντικές.
11 απαντήσεις

Απαντώντας στη συγκεκριμένη ερώτηση, 10 ερωτηθέντες ανέφεραν ότι η πιο κρίσιμη ανάγκη για τους ενήλικες μετανάστες ή πρόσφυγες είναι η εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας. Οκτώ ερωτηθέντες ανέφεραν την πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη και την ενσωμάτωση στην τοπική κοινωνία. 6 ερωτηθέντες ανέφεραν Ασφαλείς συνθήκες στέγασης και Πολιτισμική κατανόηση και αποδοχή. Άλλοι ερωτηθέντες επέλεξαν από 3 έως 1 ερωτηθέντα.

5. Η επόμενη ερώτηση ήταν: "Κατά τη γνώμη σας, ποιες είναι οι σημαντικότερες ανάγκες των παιδιών μεταναστών/προσφύγων κατά τη διαδικασία ένταξης στη χώρα μας;"

5. Κατά τη γνώμη σας, ποιες είναι οι σημαντικότερες ανάγκες των παιδιών μεταναστών/προσφύγων κατά τη διαδικασία ένταξ...ρακαλούμε επιλέξτε έως και 5 πιο σημαντικές.
11 απαντήσεις

Απαντώντας στο συγκεκριμένο ερώτημα, ο σημαντικότερος αριθμός ερωτηθέντων (9 άτομα) ανέφερε ότι η βασικότερη ανάγκη των παιδιών μεταναστών ή προσφύγων είναι η εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας και η ενσωμάτωσή τους με τους συνομηλικούς τους. Οι υπόλοιπες ανάγκες είχαν 3 έως 5 επιλογές.

6. Η ερώτηση αριθ. έξι της έρευνας ήταν: "Ποιες πιστεύετε ότι είναι οι βασικές δυσκολίες και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ενήλικοι μετανάστες/πρόσφυγες κατά τη διαδικασία ένταξης στη χώρα μας;"

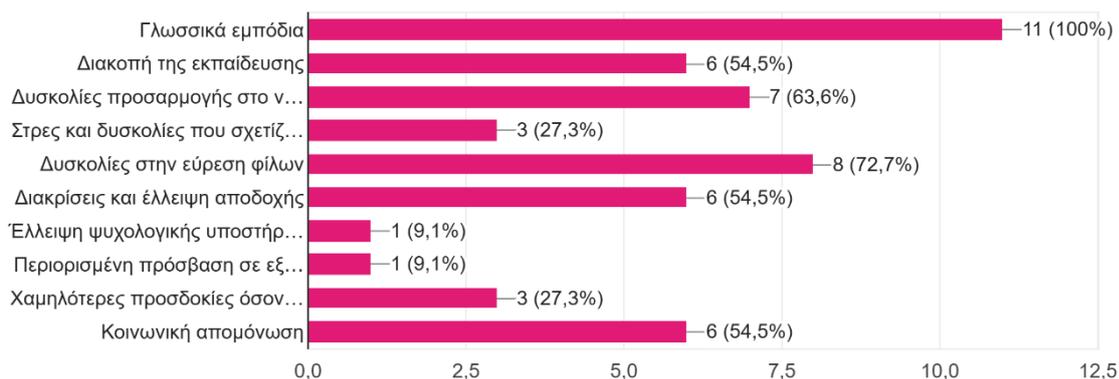
6. Ποιες πιστεύετε ότι είναι οι βασικές δυσκολίες και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ενήλικοι μετανάστες/πρόσφυγες κατά τη διαδικα...αρακαλούμε επιλέξτε έως και 5 πιο σημαντικά.
11 απαντήσεις

Οι βασικές δυσκολίες είναι τα γλωσσικά εμπόδια (11 άτομα), οι δυσκολίες στην εύρεση εργασίας, η κοινωνική απομόνωση και τα οικονομικά προβλήματα (7 άτομα).

7. Στην ερώτηση αριθ. 7, "Ποιες πιστεύετε ότι είναι οι βασικές δυσκολίες και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα παιδιά μεταναστών/προσφύγων κατά τη διαδικασία ένταξης στη χώρα μας;"

7. Ποιες πιστεύετε ότι είναι οι βασικές δυσκολίες και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα παιδιά μεταναστών/προσφύγων κατά τη διαδικασι...αρακαλούμε επιλέξτε έως και 5 πιο σημαντικά.
11 απαντήσεις

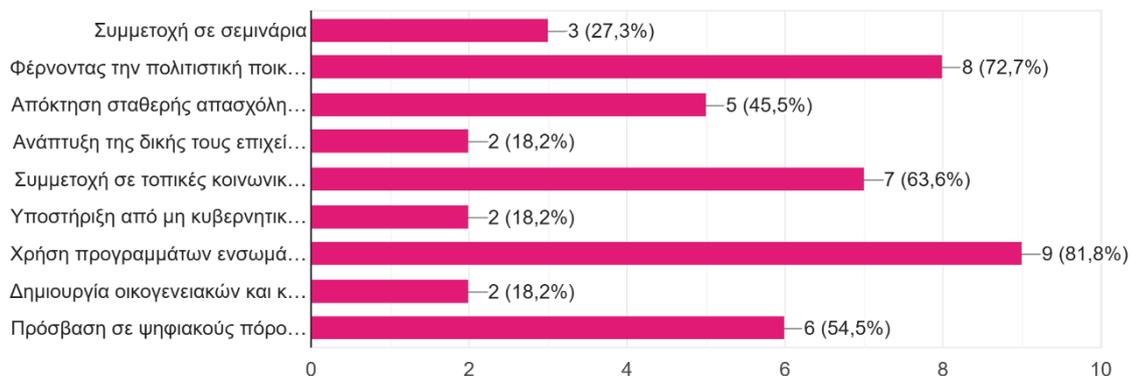

Οι βασικές δυσκολίες και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα παιδιά μεταναστών ή προσφύγων κατά τη διαδικασία ένταξης το προσωπικό ΕΕΚ ανέφερε: γλωσσικό εμπόδιο (11 απαντήσεις), δυσκολία στο να κάνουν φίλους (8 απαντήσεις), δυσκολία στην προσαρμογή στο νέο εκπαιδευτικό σύστημα (7 απαντήσεις)

8. Η 8^η ερώτηση ήταν: "Ποιες πιστεύετε ότι είναι οι βασικές ευκαιρίες για τους ενήλικες μετανάστες/πρόσφυγες στη διαδικασία ένταξης στη χώρα μας;"

8. Ποιες πιστεύετε ότι είναι οι βασικές ευκαιρίες για τους ενήλικες μετανάστες/πρόσφυγες στη διαδικασία ένταξης στη χώρα μας; Παρακαλούμε επιλέξτε έως και 5 πιο σημαντικές.

11 απαντήσεις

Σε απάντηση της συγκεκριμένης ερώτησης, εννέα ερωτηθέντες ανέφεραν ότι η βασική ευκαιρία για τους ενήλικες μετανάστες ή πρόσφυγες στη διαδικασία ένταξης είναι η χρήση προγραμμάτων ένταξης, οκτώ ερωτηθέντες ανέφεραν ότι φέρνουν την πολιτιστική ποικιλομορφία στην κοινωνία και επτά απάντησαν ότι συμμετέχουν σε τοπικές κοινωνικές πρωτοβουλίες.

9. Στο επόμενο βήμα, οι ερωτηθέντες απάντησαν: "Ποιες πιστεύετε ότι είναι οι βασικές ευκαιρίες για τα παιδιά μεταναστών/προσφύγων στη διαδικασία ένταξης στη χώρα μας;".

9. Ποιες πιστεύετε ότι είναι οι βασικές ευκαιρίες για τα παιδιά μεταναστών/προσφύγων στη διαδικασία ένταξης στη χώρα μας; Παρακαλούμε επιλέξτε έως και 5 πιο σημαντικές.

11 απαντήσεις

Οι ακόλουθες απαντήσεις δόθηκαν σχετικά με τις βασικές ευκαιρίες για τα παιδιά μεταναστών και προσφύγων στη διαδικασία ένταξης στη χώρα μας:

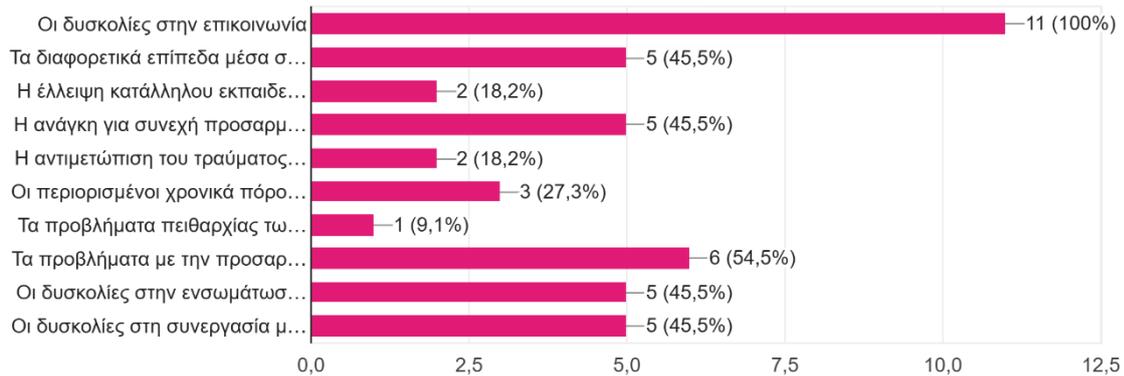
- 10 ερωτηθέντες επέλεξαν την Πρόσβαση στην εκπαίδευση,
- 7 άτομα απάντησαν Γρήγορη εκμάθηση της τοπικής γλώσσας
- 6 ερωτηθέντες επέλεξαν την ενσωμάτωση σε ένα ποικιλόμορφο περιβάλλον και την πρόσβαση σε ψηφιακούς πόρους και τεχνολογίες

10. Η ερώτηση αριθ. 10 της έρευνας ήταν: "Κατά τη γνώμη σας, ποια είναι τα καθημερινά προβλήματα, οι δυσκολίες και οι προκλήσεις για το εκπαιδευτικό/εκπαιδευτικό προσωπικό που εργάζεται με παιδιά μεταναστών/προσφύγων κατά τη διαδικασία ένταξής τους στη χώρα μας;"

10. Ποια είναι, κατά τη γνώμη σας, τα καθημερινά προβλήματα, οι δυσκολίες και οι προκλήσεις για το εκπαιδευτικό προσωπικό που εργάζεται με...αρακαλούμε επιλέξτε έως και 5 πιο σημαντικά.

11 απαντήσεις

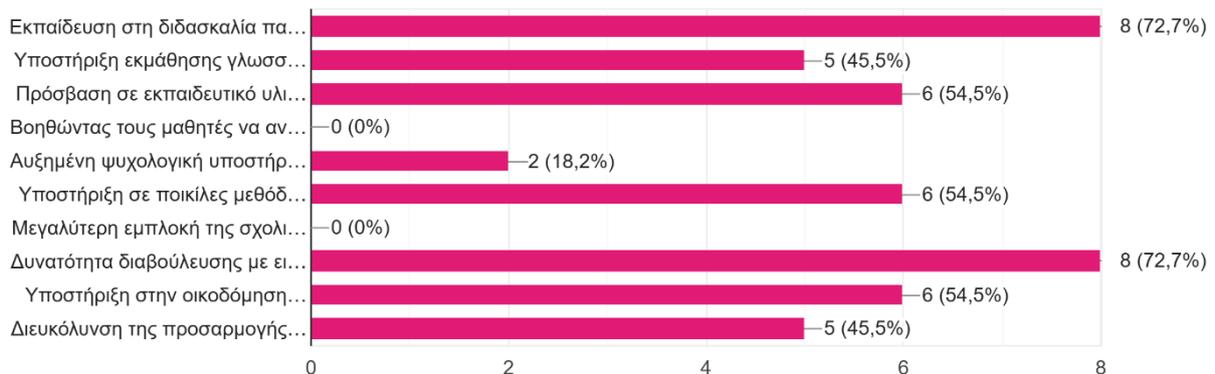

Ο τεράστιος αριθμός των ερωτηθέντων ανέφερε δυσκολίες στη γλωσσική επικοινωνία με τους μαθητές.

11. Η 11η ερώτηση ήταν: "Κατά τη γνώμη σας, ποιες είναι οι ανάγκες και οι προσδοκίες του εκπαιδευτικού/εκπαιδευτικού προσωπικού που εργάζεται με παιδιά μεταναστών/προσφύγων κατά την ένταξή τους στη χώρα μας;"

11. Κατά τη γνώμη σας, ποιες είναι οι ανάγκες και οι προσδοκίες του εκπαιδευτικού προσωπικού που εργάζεται με παιδιά μεταναστών...αρακαλούμε επιλέξτε έως και 5 πιο σημαντικά.

11 απαντήσεις

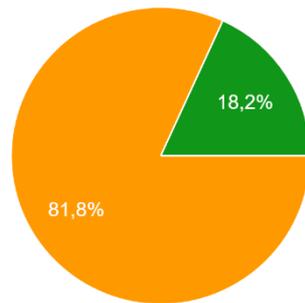

Οι περισσότεροι ερωτηθέντες ανέφεραν ότι η πιο κρίσιμη ανάγκη και προσδοκία για την κατάρτιση του προσωπικού που εργάζεται με παιδιά μεταναστών/προσφύγων είναι η κατάρτιση στη διδασκαλία παιδιών από διαφορετικούς πολιτισμούς και η δυνατότητα διαβούλευσης με εμπειρογνώμονες σε θέματα ένταξης (8 απαντήσεις).

12. Η επόμενη ερώτηση της έρευνας ήταν: *"Πώς αξιολογείτε την αποτελεσματικότητα των υφιστάμενων στρατηγικών ένταξης που χρησιμοποιούνται στα εκπαιδευτικά ιδρύματα για την ένταξη των παιδιών προσφύγων/μεταναστών στη χώρα μας;"*

12. Πώς αξιολογείτε την αποτελεσματικότητα των υφιστάμενων στρατηγικών ένταξης που χρησιμοποιούνται στα εκπαιδευτικά ιδρύματα για ...ώ επιλέξτε 1 από τις πιο σχετικές απαντήσεις.
11 απαντήσεις

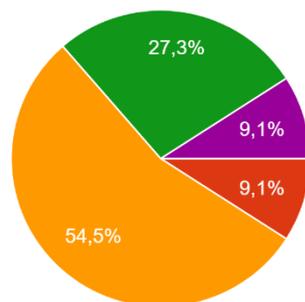

- Πολύ αποτελεσματική - οι στρατηγικές είναι καλά προσαρμοσμένες και παρά...
- Αποτελεσματική - αλλά απαιτεί κάποιες διορθώσεις και προσαρμογές στις πρ...
- Μερικώς αποτελεσματική - ορισμένες πτυχές εφαρμόζονται καλά, αλλά υπά...
- Εφαρμόζονται σωστά - αλλά ο αντίκτυπός τους στην ένταξη των παιδ...
- Αναποτελεσματική - οι τρέχουσες στρατηγικές αποτυγχάνουν να αντιμετ...

Το 81,8% των ερωτηθέντων επέλεξε την απάντηση: "και το 18,2% των ερωτηθέντων επεσήμανε: "Εφαρμόζονται καλά, αλλά ο αντίκτυπός τους στην ένταξη των παιδιών είναι περιορισμένος".

13. Η ερώτηση αριθ. 13 ήταν: *"Είναι η υποστήριξη που προσφέρει το κρατικό σύστημα (π.χ. Υπουργείο Παιδείας, Εκπαιδευτική Αρχή) στο εκπαιδευτικό/εκπαιδευτικό προσωπικό που εργάζεται με παιδιά μεταναστών/προσφύγων κατά τη διαδικασία ένταξής τους στη χώρα μας επαρκής και κατάλληλη για τις ανάγκες σας στην καθημερινή εργασία;"*

13. Είναι η υποστήριξη που προσφέρει το Υπουργείο Παιδείας στο εκπαιδευτικό προσωπικό που εργάζεται με παιδιά μεταναστών/προσφύγων κατά ... επιλέξτε 1 από τις πιο σχετικές απαντήσεις.
11 απαντήσεις

- Ναι, η υποστήριξη είναι επαρκής και καλά προσαρμοσμένη στις ανάγκες μου.
- Ναι, αλλά υπάρχουν ορισμένοι τομείς στους οποίους η υποστήριξη θα μπορ...
- Κάποια υποστήριξη είναι χρήσιμη, αλλά υπάρχει έλλειψη λεπτομερών πόρων...
- Όχι, η υποστήριξη είναι διαθέσιμη, αλλά είναι πολύ γενική και πρέπει να προσα...
- Όχι, η στήριξη είναι ανεπαρκής και δεν καλύπτει τις βασικές μου ανάγκες.

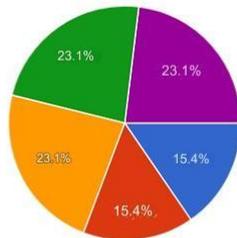
Ο σημαντικότερος αριθμός προσωπικού ΕΕΚ (54,5 %) επεσήμανε ότι κάποια υποστήριξη από τις εκπαιδευτικές αρχές και τους φορείς είναι χρήσιμη, αλλά υπάρχει έλλειψη λεπτομερών πόρων και κατάρτισης σε βασικούς τομείς. Κατά τη γνώμη του 27,3 % των ερωτηθέντων, η υποστήριξη είναι διαθέσιμη αλλά πολύ γενική και πρέπει να προσαρμόζεται καλύτερα σε συγκεκριμένες καταστάσεις.

14. Η επόμενη ερώτηση στην έρευνα ήταν: *"Το εκπαιδευτικό ίδρυμα στο οποίο εργάζεστε προσφέρει την υποστήριξή του στο προσωπικό που εργάζεται με παιδιά προσφύγων/μεταναστών κατά τη διαδικασία ένταξής τους στη χώρα μας;"*

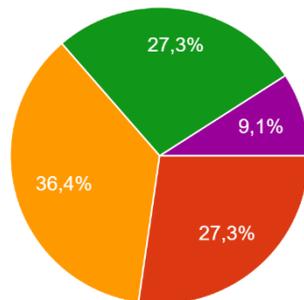
14. Does the educational institution where you work offer its own support for staff working with refugee/migrant children in the process of their integration in our country? Please select 1 answer.

13 answers

- Yes, it offers comprehensive support, including training and educational materials.
- Yes, but support is limited to basic training and resources.
- Yes, but support is only available on an ad hoc basis, no permanent programs.
- Partially, support is available, but needs to be improved and expanded.
- No, it does not currently offer adequate staff support.

14. Το εκπαιδευτικό ίδρυμα στο οποίο εργάζεστε προσφέρει τη δική του υποστήριξη στο προσωπικό που εργάζεται με παιδιά πρόσφυγες/με... επιλέξτε 1 από τις πιο σχετικές απαντήσεις.
11 απαντήσεις

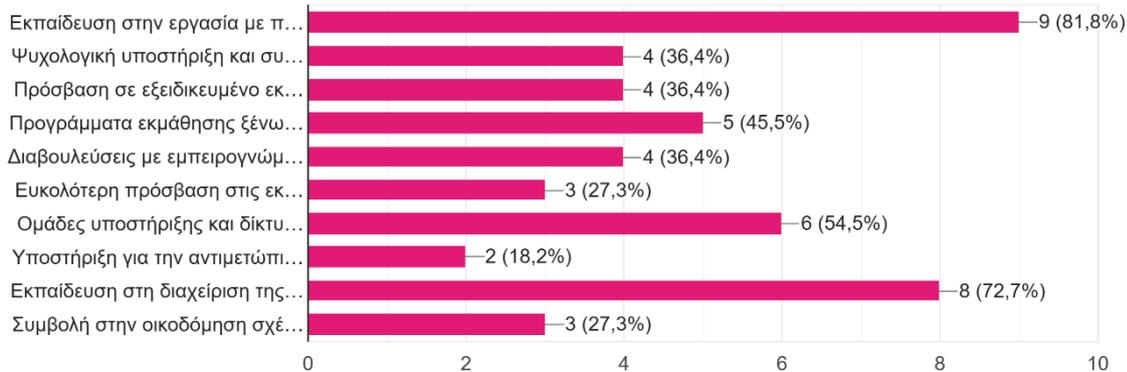
- Ναι, προσφέρει ολοκληρωμένη υποστήριξη, συμπεριλαμβανομένης τη...
- Ναι, αλλά η υποστήριξη περιορίζεται στη βασική εκπαίδευση και τους πόρους.
- Ναι, αλλά η υποστήριξη είναι διαθέσιμη μόνο κατά περίπτωση, δεν υπάρχουν...
- Εν μέρει, η υποστήριξη είναι διαθέσιμη, αλλά πρέπει να βελτιωθεί και να επεκτ...
- Όχι, δεν προσφέρει επί του παρόντος επαρκή υποστήριξη

Το 36,4% των ερωτηθέντων επέλεξε ότι η υποστήριξη είναι διαθέσιμη μόνο κατά περίπτωση, χωρίς μόνιμα προγράμματα. Το 27,3% επέλεξε ότι η υποστήριξη περιορίζεται σε βασική κατάρτιση και πόρους, και άλλο 27,3% επέλεξε ότι η υποστήριξη είναι διαθέσιμη αλλά πρέπει να βελτιωθεί και να επεκταθεί.

15. Η επόμενη ερώτηση ρώτησε τους ερωτηθέντες: "Ποια υποστήριξη θα ήταν πιο κατάλληλη και χρήσιμη για το εκπαιδευτικό/εκπαιδευτικό προσωπικό που εργάζεται με παιδιά μεταναστών/προσφύγων κατά την ένταξή τους στη χώρα μας;"

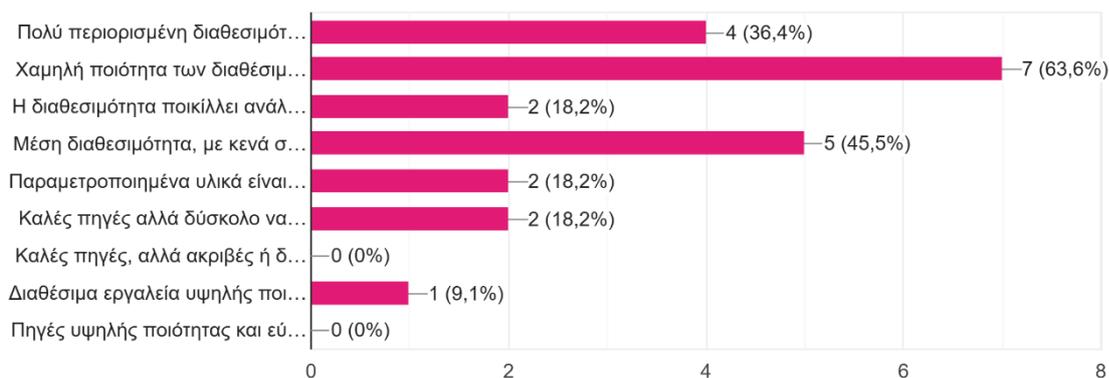
15. Ποια υποστήριξη θα ήταν πιο κατάλληλη και χρήσιμη για το εκπαιδευτικό προσωπικό που εργάζεται με παιδιά μεταναστών/προσφύγων κατά...ακαλούμε επιλέξτε έως και 5 πιο σημαντικές.
11 απαντήσεις

Οι περισσότεροι από τους ερωτηθέντες της ΕΕΚ (9 άτομα) επισήμαναν ότι το πιο κατάλληλο και πολύτιμο για το εκπαιδευτικό/εκπαιδευτικό προσωπικό θα ήταν η κατάρτιση στην εργασία με παιδιά από διαφορετικές κουλτούρες.

16. Η ακόλουθη ερώτηση στην έρευνα ήταν: *"Πώς θα αξιολογούσατε τη διαθεσιμότητα αποτελεσματικών και επαρκών εκπαιδευτικών εργαλείων και υλικών για το εκπαιδευτικό/εκπαιδευτικό προσωπικό που εργάζεται με παιδιά μεταναστών/προσφύγων;"*

16. Πώς κρίνετε τη διαθεσιμότητα αποτελεσματικών και επαρκών εκπαιδευτικών εργαλείων και υλικών για το εκπαιδευτικό προσωπικό που ε...ακαλούμε επιλέξτε έως και 3 πιο σημαντικά.
11 απαντήσεις

Ο σημαντικότερος αριθμός προσωπικού ΕΕΚ (7 άτομα) αντιμετωπίζει τη χαμηλή ποιότητα των διαθέσιμων εργαλείων και υλικών.

17. Η τελευταία ερώτηση ήταν ανοικτού τύπου. Το προσωπικό της ΕΕΚ μπορούσε να μοιραστεί μαζί μας οποιαδήποτε πρόσθετη πληροφορία ή παρατήρηση είχε.

Οι ερωτηθέντες έδωσαν τις ακόλουθες απαντήσεις:

- Ίσως η ένταξη των μεταναστών θα πρέπει να γίνεται σε πολυπολιτισμικές δομές.

- Η εκπαίδευση των παιδιών προσφύγων θα πρέπει να συνδεθεί με ολιστικές στρατηγικές διαχείρισης των μεταναστών σε επίπεδο μέσων διαβίωσης.
- Πρέπει να γίνουν πολύ περισσότερα προς αυτή την κατεύθυνση.
- Οι δομές πρέπει να δημιουργηθούν για να είναι πλήρως ενσωματωμένες.
- Ενσωμάτωση και ένταξη των μεταναστών στην ελληνική σχολική κουλτούρα.

Συμπεράσματα

- **Επίμονα εμπόδια στην ένταξη των προσφύγων**
  - Οι πρόσφυγες μαθητές συχνά βλέπουν την Ελλάδα ως ένα προσωρινό σημείο διέλευσης και όχι ως τον τελικό τους προορισμό, με αποτέλεσμα να μην έχουν κίνητρο να μάθουν ελληνικά ή να συμμετάσχουν σε μια μακροπρόθεσμη ένταξη.
  - Η φυσική απόσταση, η διαβίωση σε απομακρυσμένους καταυλισμούς, μειώνει περαιτέρω τις ευκαιρίες για άμεση αλληλεπίδραση με τις τοπικές κοινότητες και τη συνεχή παρακολούθηση προγραμμάτων ΕΕΚ.
- **Προκλήσεις για το προσωπικό ΕΕΚ**
  - Οι εκπαιδευτικοί ΕΕΚ αντιμετωπίζουν σημαντικά κενά στην κατάρτιση και την υποστήριξη κατά την προσαρμογή των προγραμμάτων σπουδών για πολιτισμικά και γλωσσικά διαφορετικές τάξεις.
  - Το υλικό που είναι προσαρμοσμένο στους πρόσφυγες μαθητές παραμένει περιορισμένο και οι εκπαιδευτικοί συχνά δυσκολεύονται να βρουν ή να προσαρμόσουν τους υπάρχοντες πόρους χωρίς δομημένη καθοδήγηση ή τοπικά παραδείγματα.
- **Ανάγκη για ολιστική υποστήριξη και συνεργασία**
  - Πολλοί πρόσφυγες μαθητές παλεύουν με τραύματα και ψυχοκοινωνικά ζητήματα που απαιτούν ευαίσθητες, πολύπλευρες προσεγγίσεις (συμπεριλαμβανομένων ασφαλών περιβαλλόντων στην τάξη, ψυχοσυναισθηματικής υποστήριξης και διδασκαλίας με γνώμονα το τραύμα).
  - Η συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών, κοινωνικών λειτουργών, ΜΚΟ και τοπικών αρχών είναι το κλειδί για τη δημιουργία ισχυρών δικτύων υποστήριξης.
- **Σημασία της δημιουργίας δικτύων εκπαιδευτικών**
  - Το προσωπικό της ΕΕΚ τονίζει την αξία της δικτύωσης και της ανταλλαγής πρακτικών. Η πρόσβαση στην υποστήριξη από ομοτίμους, τα κοινά σχέδια μαθημάτων και τα κανάλια επικοινωνίας σε πραγματικό χρόνο ενισχύουν σημαντικά την ικανότητα των εκπαιδευτικών να ανταποκρίνονται στις αναδυόμενες προκλήσεις στην εκπαίδευση των προσφύγων.
- **Εργαλεία και πόροι που δεν χρησιμοποιούνται επαρκώς**
  - Ενώ υπάρχει ένα ευρύ φάσμα γενικού εκπαιδευτικού υλικού, ελάχιστα είναι προσαρμοσμένα στις ειδικές ανάγκες των προσφύγων μαθητών σε επαγγελματικά πλαίσια, ιδίως όσον αφορά την ορολογία που σχετίζεται με το επάγγελμα, την πολιτισμική συνάφεια και τις στρατηγικές απόκτησης της γλώσσας βήμα προς βήμα.
  - Η ασυνεπής κατάρτιση των εκπαιδευτικών σχετικά με τον τρόπο χρήσης αυτών των υλικών εμποδίζει περαιτέρω την ευρεία υιοθέτηση και αποτελεσματικότητα.

Κεφάλαιο 4 - Συγχωνευμένα δεδομένα από διαδικτυακές έρευνες σε τρεις χώρες εταίρους

Εισαγωγή

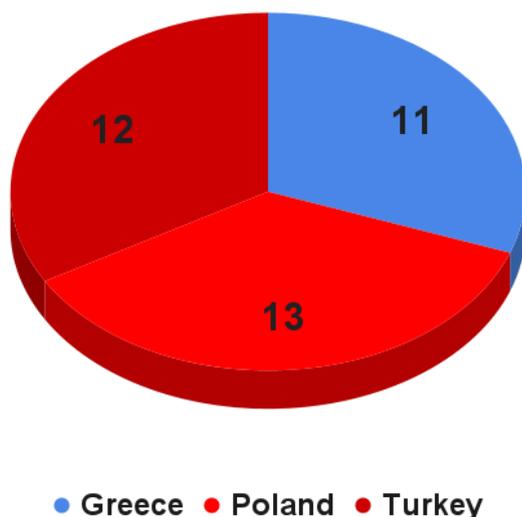
Στο πλαίσιο του έργου, συγκεντρώθηκαν 36 διαδικτυακές έρευνες από το προσωπικό της ΕΕΚ σε τρεις χώρες. Αυτό επέτρεψε τη συλλογή σημαντικών δεδομένων σχετικά με το θέμα του έργου.

Το κεφάλαιο 4 επικεντρώνεται στην παρουσίαση των πιο δημοφιλών επιλογών απάντησης που επιλέχθηκαν συχνά κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων. Η προσέγγιση αυτή αναδεικνύει τόσο τις παρόμοιες όσο και τις διαφορετικές τάσεις μεταξύ των ερωτηθέντων από τις τρεις χώρες, προσφέροντας μια συγκριτική προοπτική για τις προτιμήσεις και τις απόψεις τους.

Με την ανάλυση αυτών των προτύπων, το κεφάλαιο στοχεύει να παράσχει πολύτιμες πληροφορίες σχετικά με τις κοινές προτεραιότητες και τις μοναδικές εθνικές διακρίσεις, βοηθώντας στη διαμόρφωση πιο προσαρμοσμένων και αποτελεσματικών στρατηγικών έργων.

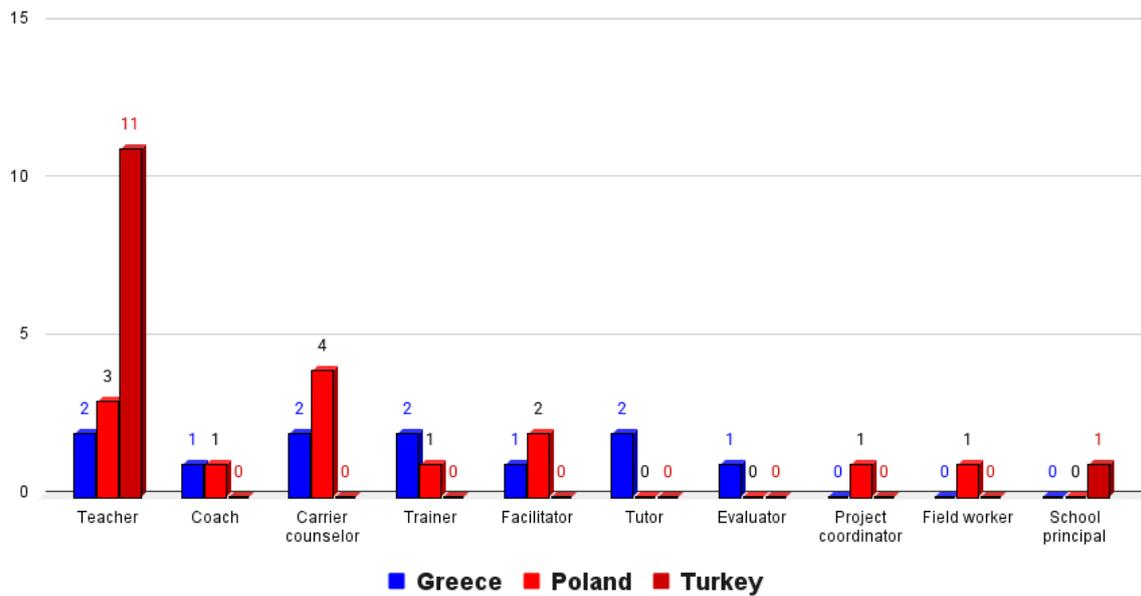
Επισκόπηση της έρευνας

Η ερώτηση 1 της έρευνας ήταν: "Από ποια χώρα συμπληρώνετε την έρευνα / από ποιο ίδρυμα λάβατε την πρόσκληση για τη συμπλήρωση της έρευνας;"

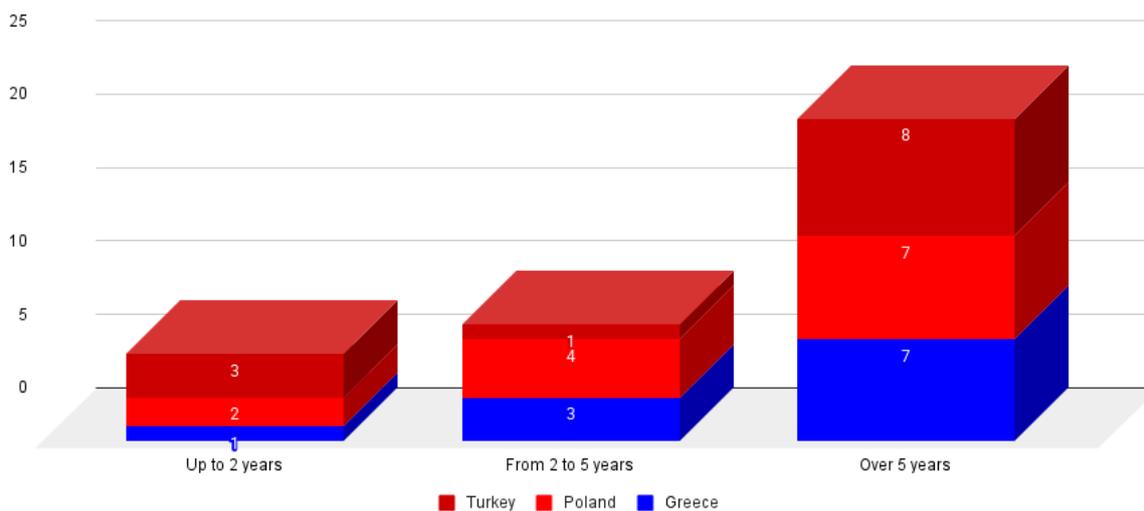
Και στις τρεις χώρες-εταίρους 36 άτομα συνολικά συμμετείχαν στην έρευνα. Ο αριθμός των ηλεκτρονικών ερευνών που κατατέθηκαν ήταν παρόμοιος σε κάθε χώρα, από 11 στην Ελλάδα έως 13 στην Πολωνία. Χάρη σε αυτό δεν υπάρχουν μεθοδολογικά ζητήματα με τη σύγκριση των δεδομένων.

Στην ερώτηση 2 ζητήθηκε από τους ερωτηθέντες να προσδιορίσουν την πιο σημαντική επαγγελματική τους θέση στο σύστημα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (ΕΕΚ) / εκπαίδευσης.

Όπως μπορούμε να παρατηρήσουμε στο διάγραμμα, το επικρατέστερο επαγγελματικό επάγγελμα των ερωτηθέντων ήταν ο δάσκαλος, παρά ο σύμβουλος σταδιοδρομίας, ο εκπαιδευτής και ο διευκολυντής.

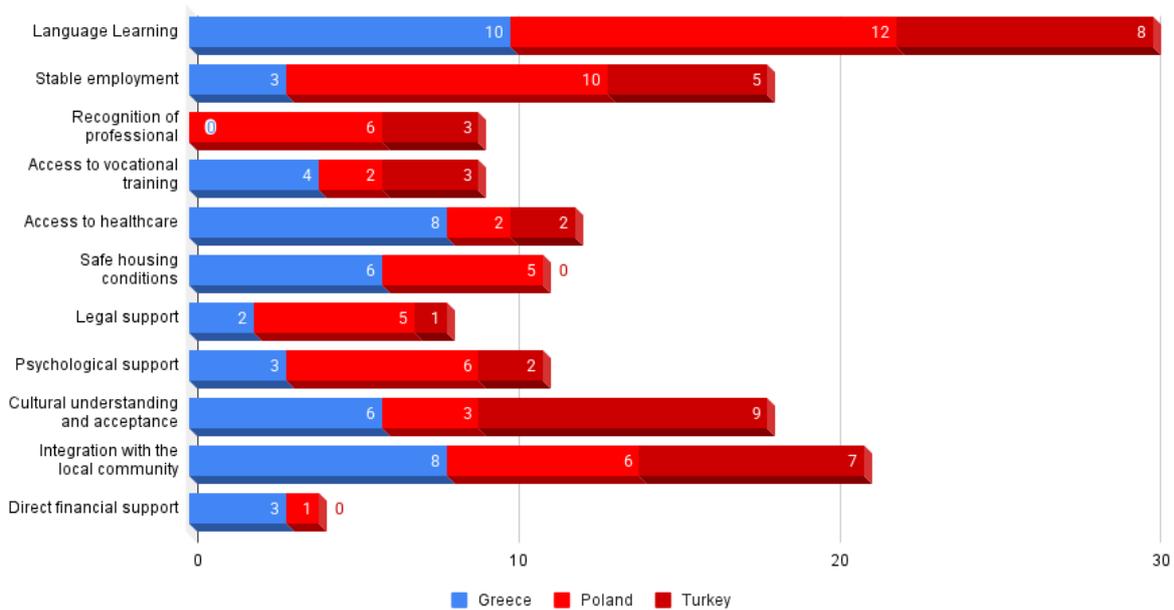
Στην ερώτηση 3, οι ερωτηθέντες ρωτήθηκαν: "Πόσο καιρό εργάζεστε στον τομέα της ΕΕΚ/του εκπαιδευτικού συστήματος;

Από τις απαντήσεις σε αυτή την ερώτηση, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων στην έρευνα έχει πάνω από 5 χρόνια εμπειρίας στον τομέα της ΕΕΚ/του εκπαιδευτικού συστήματος, με 22 συμμετέχοντες να εμπίπτουν σε αυτή την κατηγορία.

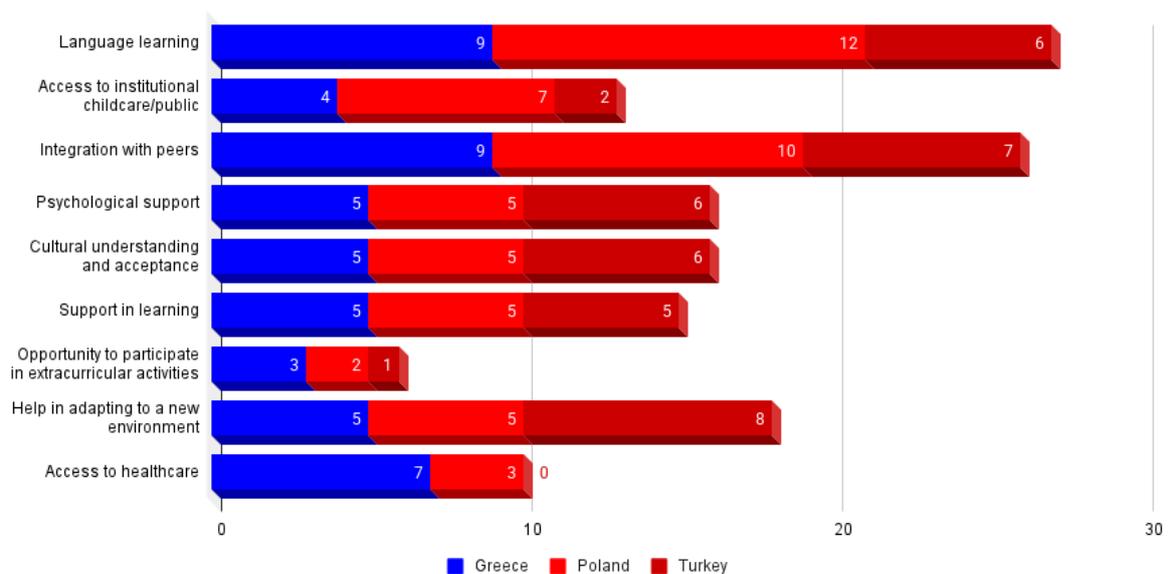

Η ερώτηση 4 της έρευνας ήταν: "Ποιες πιστεύετε ότι είναι οι σημαντικότερες ανάγκες των ενήλικων μεταναστών/προσφύγων κατά τη διαδικασία ένταξης στη χώρα μας;

Όπως βλέπουμε στο διάγραμμα, η σημαντικότερη ανάγκη των ενήλικων μεταναστών/προσφύγων στη διαδικασία ένταξης, κατά τη γνώμη των ερωτηθέντων, ήταν η εκμάθηση της γλώσσας, παρά η ένταξη στην τοπική κοινότητα, η σταθερή απασχόληση και η πολιτισμική κατανόηση και αποδοχή.

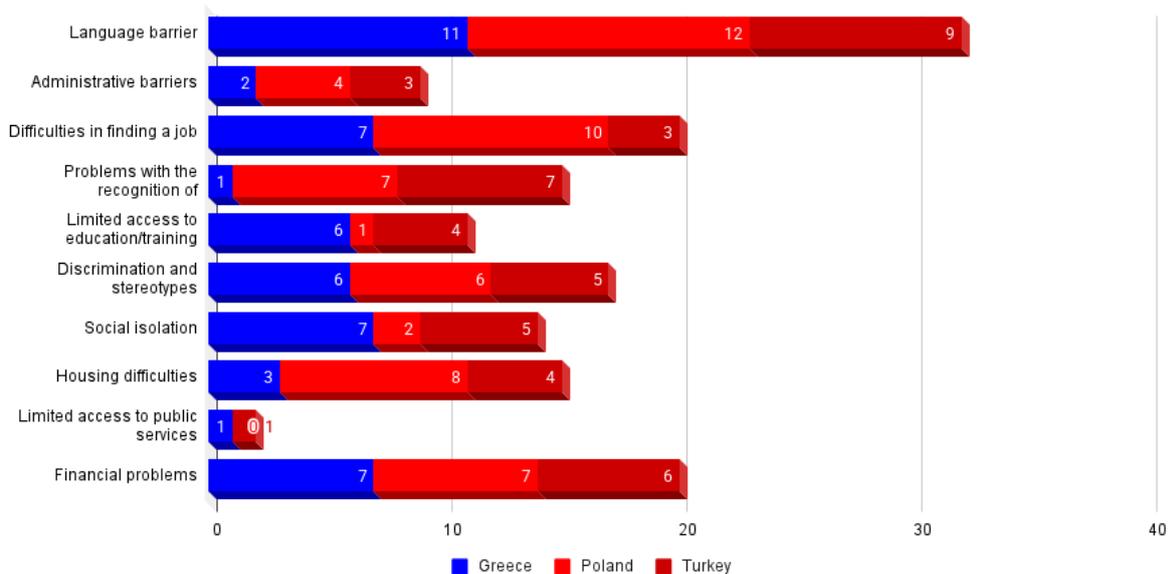
Στην ερώτηση 5, το προσωπικό της ΕΕΚ ρωτήθηκε: "Κατά τη γνώμη σας, ποιες είναι οι σημαντικότερες ανάγκες των παιδιών μεταναστών/προσφύγων κατά τη διαδικασία ένταξης στη χώρα μας;

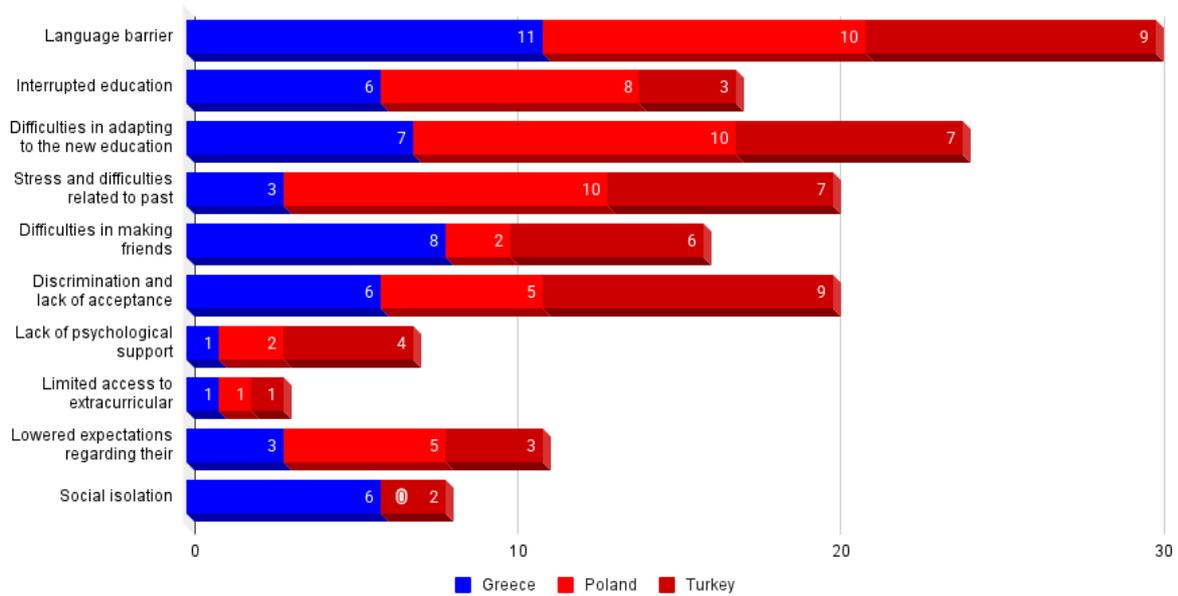
Όπως μπορούμε να παρατηρήσουμε στο διάγραμμα, οι ερωτηθέντες επεσήμαναν ότι οι σημαντικότερες ανάγκες των παιδιών μεταναστών/προσφύγων κατά τη διαδικασία ένταξης είναι: εκμάθηση της γλώσσας, ένταξη με συνομηλικούς και βοήθεια στην προσαρμογή στο νέο περιβάλλον.

Η ερώτηση 6 της έρευνας ήταν: "Ποιες πιστεύετε ότι είναι οι βασικές δυσκολίες και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ενήλικοι μετανάστες/πρόσφυγες κατά τη διαδικασία ένταξης στη χώρα μας;

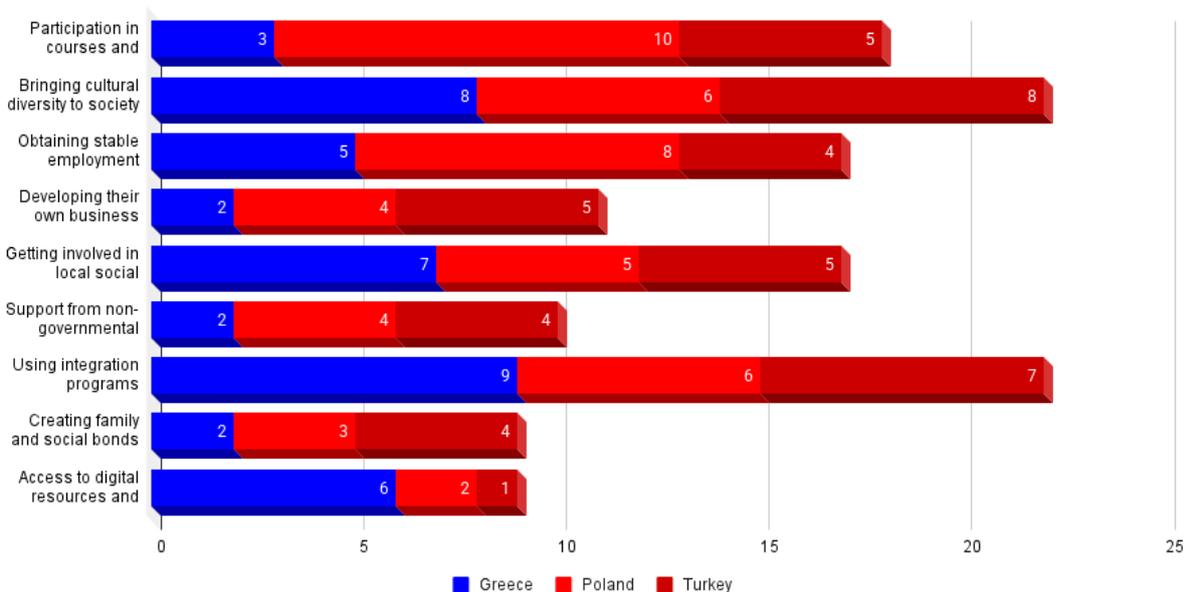
Αυτό το ραβδόγραμμα δείχνει ότι οι βασικές δυσκολίες και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ενήλικοι μετανάστες και πρόσφυγες κατά τη διαδικασία ένταξης στη χώρα, σύμφωνα με τους συμμετέχοντες στις συνεντεύξεις, είναι: γλωσσικά εμπόδια, δυσκολίες στην εύρεση εργασίας και οικονομικά προβλήματα.

Στην ερώτηση 7, οι ερωτηθέντες ρωτήθηκαν "Ποιες πιστεύετε ότι είναι οι βασικές δυσκολίες και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα παιδιά μεταναστών/προσφύγων κατά τη διαδικασία ένταξης στη χώρα μας;".

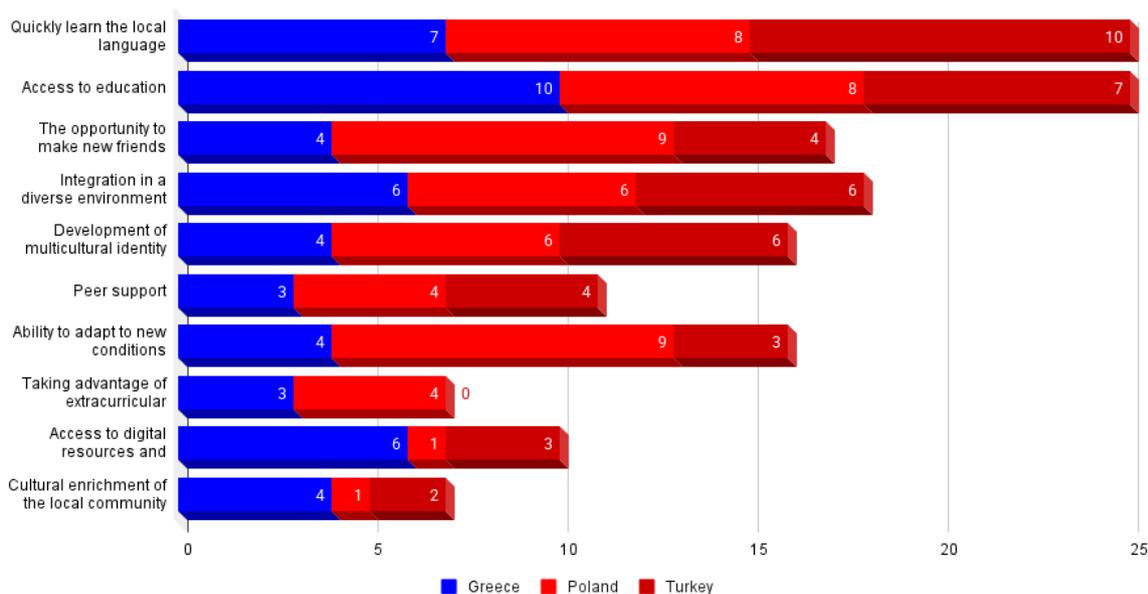
Αυτό το γράφημα δείχνει ότι οι σημαντικότερες απαντήσεις που επιλέχθηκαν από τους ερωτηθέντες ήταν: γλωσσικά εμπόδια, δυσκολίες προσαρμογής στο νέο εκπαιδευτικό σύστημα, διακρίσεις και έλλειψη αποδοχής ως βασικές δυσκολίες.

Η ερώτηση 8 της έρευνας ήταν: "Ποιες πιστεύετε ότι είναι οι βασικές ευκαιρίες για τους ενήλικες μετανάστες/πρόσφυγες στη διαδικασία ένταξης στη χώρα μας;"

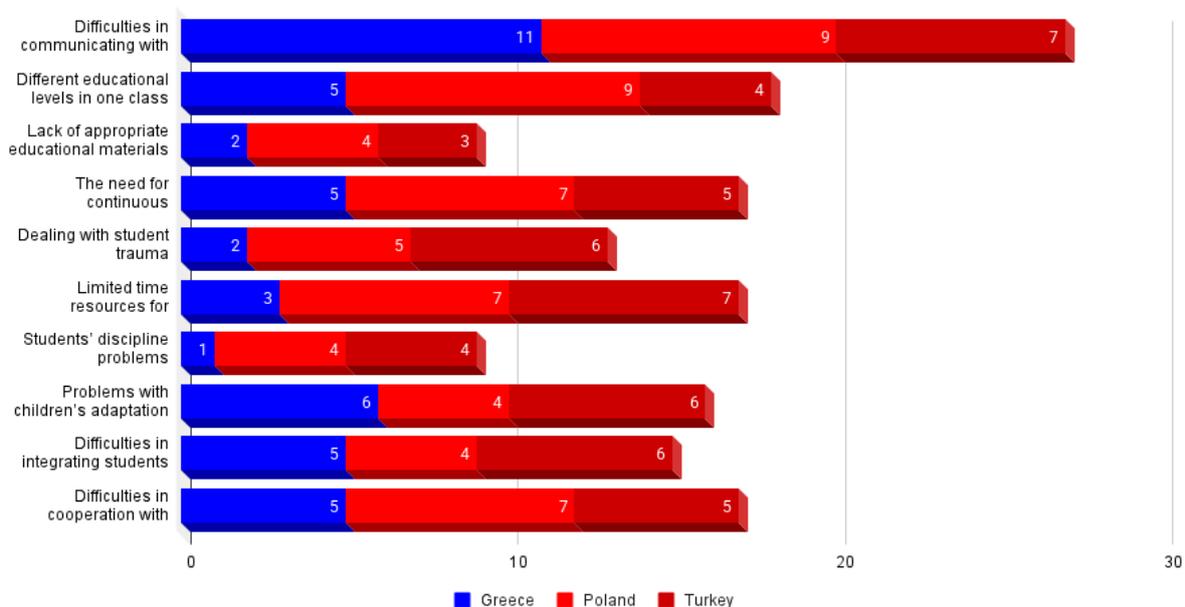
Όπως βλέπουμε από το συγκεκριμένο γράφημα, οι ερωτηθέντες πιστεύουν ότι η ενσωμάτωση μπορεί να εμπλουτιστεί μέσω της πολιτιστικής ποικιλομορφίας στην κοινωνία, της συμμετοχής σε μαθήματα και εκπαιδεύσεις, της χρήσης προγραμμάτων ενσωμάτωσης, των δομημένων προγραμμάτων υποστήριξης.

Στην ερώτηση 9, οι απαντήσεις ήταν: "Ποιες πιστεύετε ότι είναι οι βασικές ευκαιρίες για τα παιδιά μεταναστών/πρόσφυγων στη διαδικασία ένταξης;"

Όπως δείχνει το ραβδόγραμμα, οι απαντήσεις που επιλέχθηκαν συχνότερα από τους ερωτηθέντες ήταν: γρήγορη εκμάθηση της τοπικής γλώσσας, πρόσβαση στην εκπαίδευση και ένταξη σε ένα διαφορετικό περιβάλλον.

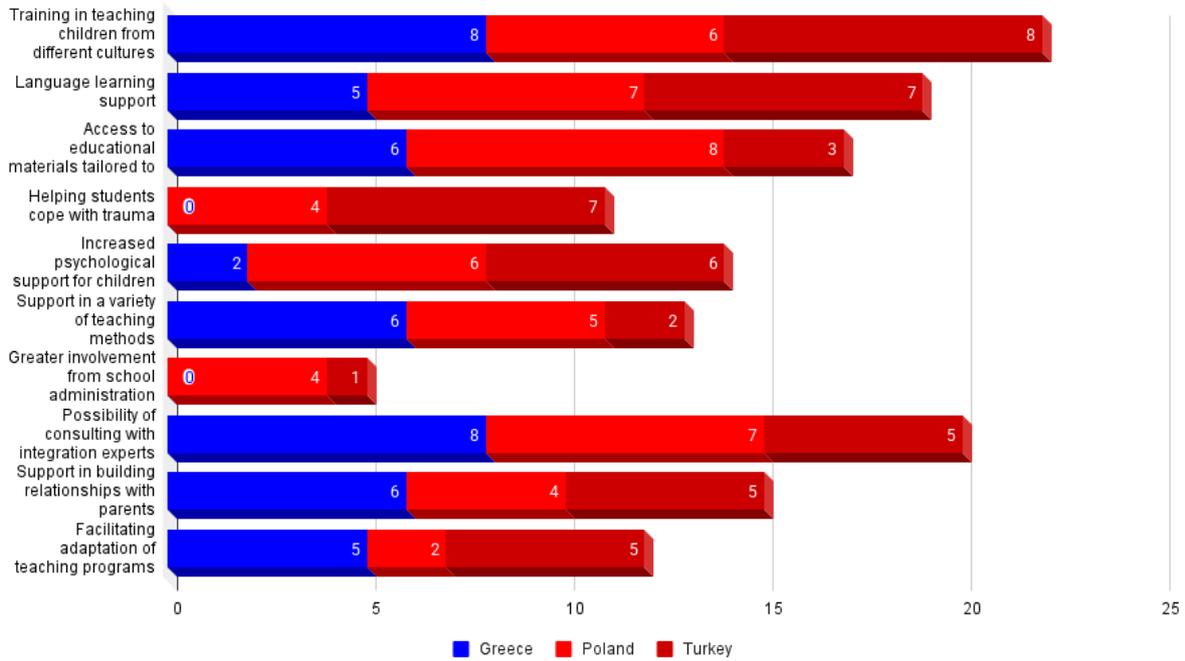
Η ερώτηση 10 της έρευνας ήταν: "Ποια είναι, κατά τη γνώμη σας, τα καθημερινά προβλήματα, οι δυσκολίες και οι προκλήσεις για το εκπαιδευτικό/εκπαιδευτικό προσωπικό που εργάζεται με παιδιά μεταναστών/προσφύγων κατά τη διαδικασία ένταξής τους στη χώρα μας;"

Όπως βλέπουμε από το γράφημα, η πλειοψηφία των ερωτηθέντων θεωρεί ότι τα κύρια προβλήματα και προκλήσεις που αντιμετωπίζει το εκπαιδευτικό και επιμορφωτικό προσωπικό είναι η επικοινωνία με τους μαθητές, τα διαφορετικά εκπαιδευτικά επίπεδα σε μια τάξη, η ανάγκη συνεχούς προσαρμογής των μεθόδων διδασκαλίας και οι δυσκολίες στη συνεργασία με τους γονείς.

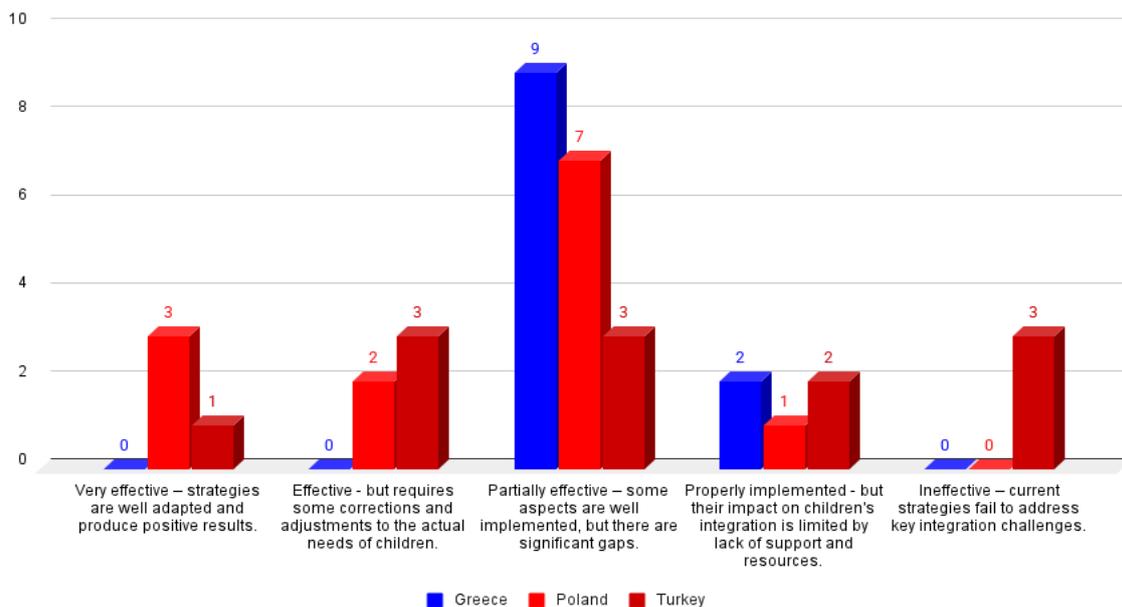

Στην ερώτηση 11, το προσωπικό της ΕΕΚ ρωτήθηκε: "Κατά τη γνώμη σας, ποιες είναι οι ανάγκες και οι προσδοκίες του εκπαιδευτικού/εκπαιδευτικού προσωπικού που εργάζεται με παιδιά μεταναστών/προσφύγων κατά τη διαδικασία ένταξής τους στη χώρα μας;"

Οι απαντήσεις σε αυτή την ερώτηση δείχνουν ότι οι σημαντικότερες ανάγκες και προσδοκίες του εκπαιδευτικού και επιμορφωτικού προσωπικού που εργάζεται με παιδιά μεταναστών και προσφύγων είναι η κατάρτιση στη διδασκαλία παιδιών από διαφορετικούς πολιτισμούς, η δυνατότητα διαβούλευσης με εμπειρογνώμονες ένταξης και η υποστήριξη για την εκμάθηση γλωσσών.

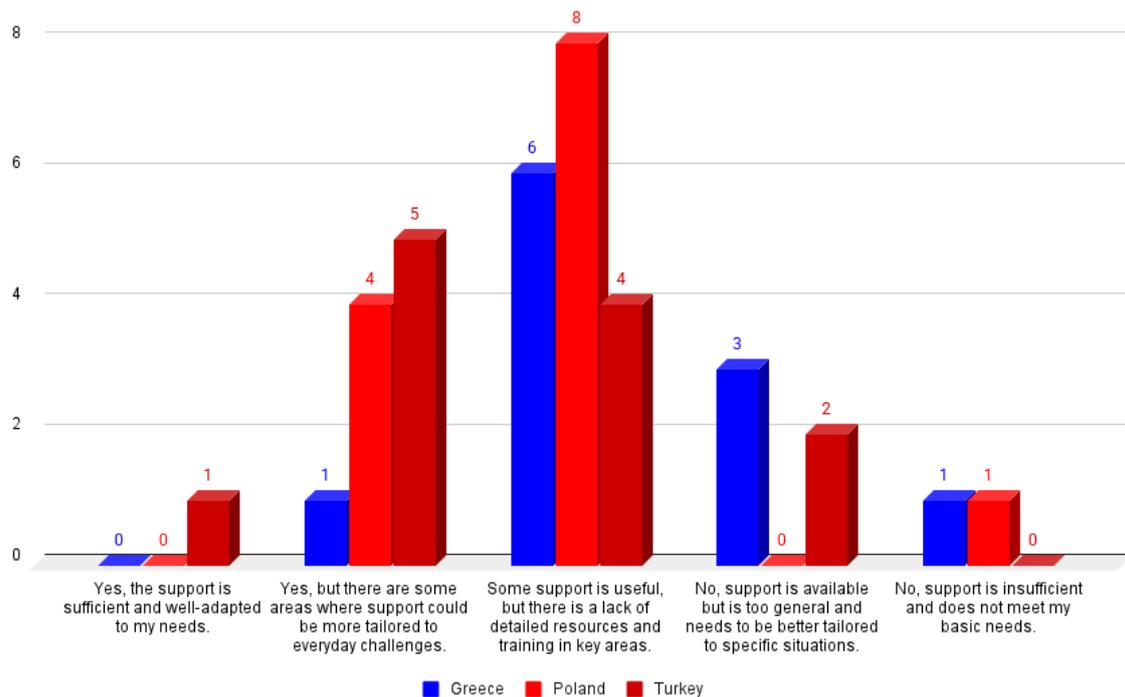
Η ερώτηση 12 της έρευνας ήταν: "Πώς αξιολογείτε την αποτελεσματικότητα των υφιστάμενων στρατηγικών ένταξης που χρησιμοποιούνται στα εκπαιδευτικά ιδρύματα για την ένταξη των παιδιών προσφύγων/μεταναστών στη χώρα μας;"

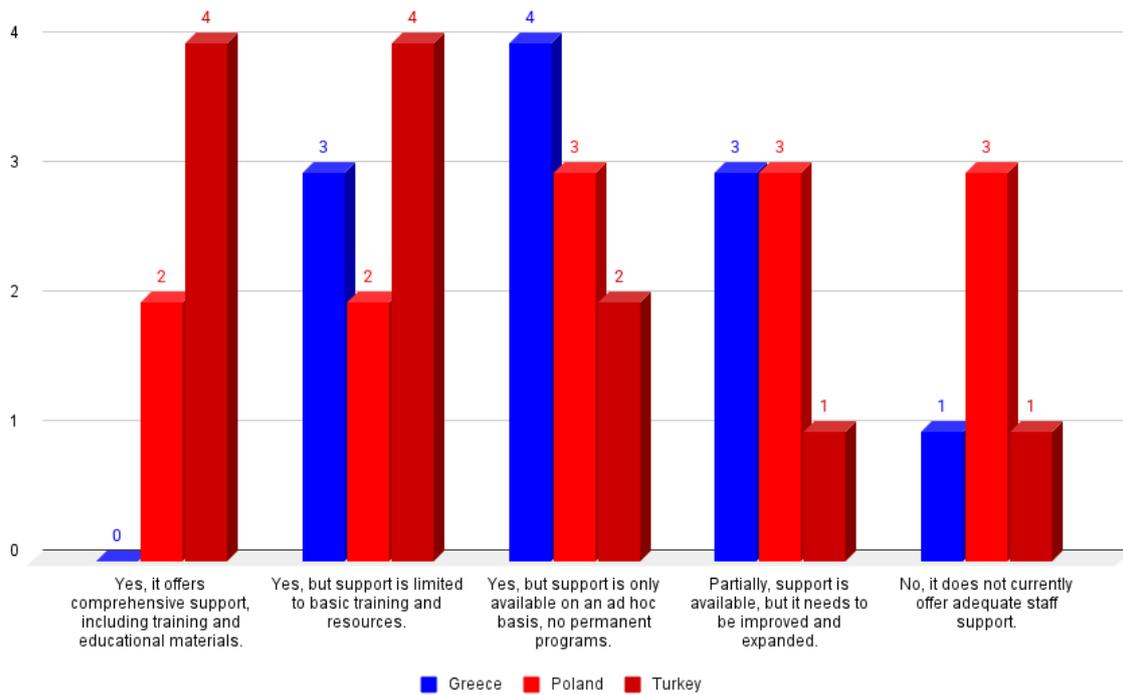
Όπως βλέπουμε από το συγκεκριμένο γράφημα, οι ερωτηθέντες από τις τρεις χώρες πιστεύουν ότι οι υφιστάμενες στρατηγικές ένταξης για τα παιδιά προσφύγων και μεταναστών μπορούν να θεωρηθούν εν μέρει αποτελεσματικές, με ορισμένες πτυχές να εφαρμόζονται καλά, αλλά να παραμένουν σημαντικά κενά.

Η ερώτηση 13 της έρευνας ήταν: "Είναι η υποστήριξη που προσφέρει το κρατικό σύστημα (π.χ. Υπουργείο Παιδείας, Εκπαιδευτικό Συμβούλιο) στο εκπαιδευτικό/εκπαιδευτικό προσωπικό που εργάζεται με παιδιά μεταναστών/προσφύγων κατά τη διαδικασία ένταξής τους στη χώρα μας επαρκής και κατάλληλη για τις ανάγκες σας στην καθημερινή εργασία;"

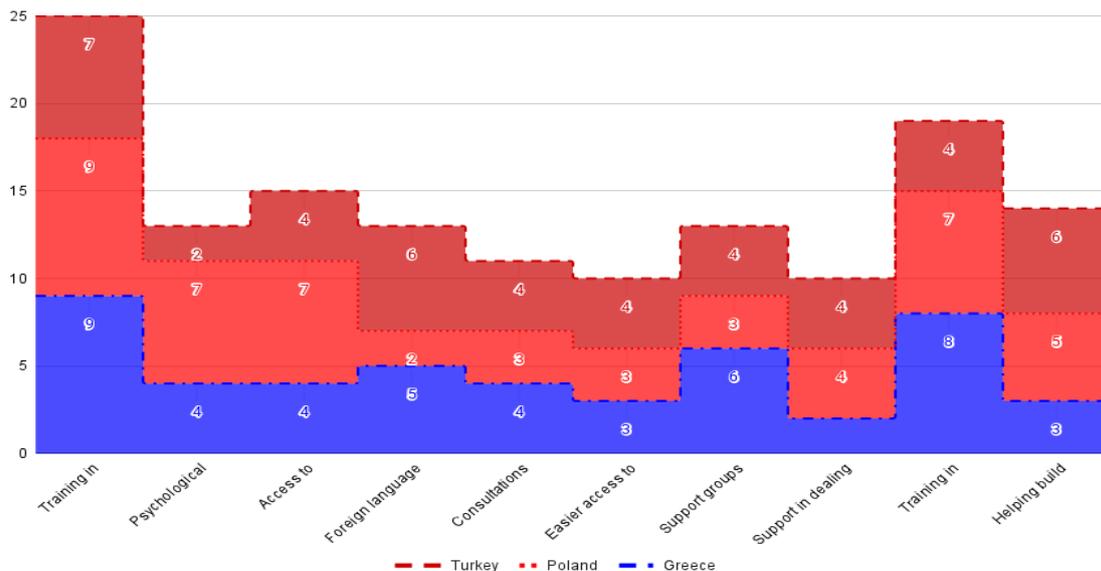
Όπως βλέπουμε από το γράφημα, η πλειοψηφία των ερωτηθέντων επέλεξε τις απαντήσεις: "κάποια υποστήριξη είναι χρήσιμη, αλλά υπάρχει έλλειψη λεπτομερών πόρων και κατάρτισης σε βασικούς τομείς", "ναι, αλλά υπάρχουν ορισμένοι τομείς όπου η υποστήριξη θα μπορούσε να είναι περισσότερο προσαρμοσμένη στις καθημερινές προκλήσεις" και "όχι, η υποστήριξη είναι διαθέσιμη αλλά είναι πολύ γενική και πρέπει να είναι καλύτερα προσαρμοσμένη σε συγκεκριμένες καταστάσεις".

Στην ερώτηση 14, οι ερωτηθέντες ρωτήθηκαν: "Προσφέρει το εκπαιδευτικό ίδρυμα στο οποίο εργάζεστε τη δική του υποστήριξη στο προσωπικό που εργάζεται με παιδιά πρόσφυγες/μετανάστες κατά τη διαδικασία ένταξής τους στη χώρα μας;"

Το ραβδόγραμμα δείχνει ότι, κατά τη γνώμη των ερωτηθέντων, ενώ ορισμένα εκπαιδευτικά ιδρύματα προσφέρουν υποστήριξη στο προσωπικό που εργάζεται με παιδιά πρόσφυγες/μετανάστες, η υποστήριξη ποικίλλει, με ορισμένα να παρέχουν ολοκληρωμένους πόρους, άλλα να προσφέρουν μόνο βασική κατάρτιση και άλλα να προσφέρουν βοήθεια μόνο περιστασιακά ή ad hoc χωρίς μόνιμα προγράμματα.

Η ερώτηση 15 της έρευνας ήταν: "Ποια υποστήριξη θα ήταν πιο κατάλληλη και χρήσιμη για το εκπαιδευτικό/εκπαιδευτικό προσωπικό που εργάζεται με παιδιά μεταναστών/προσφύγων κατά τη διαδικασία ένταξής τους στη χώρα μας;"

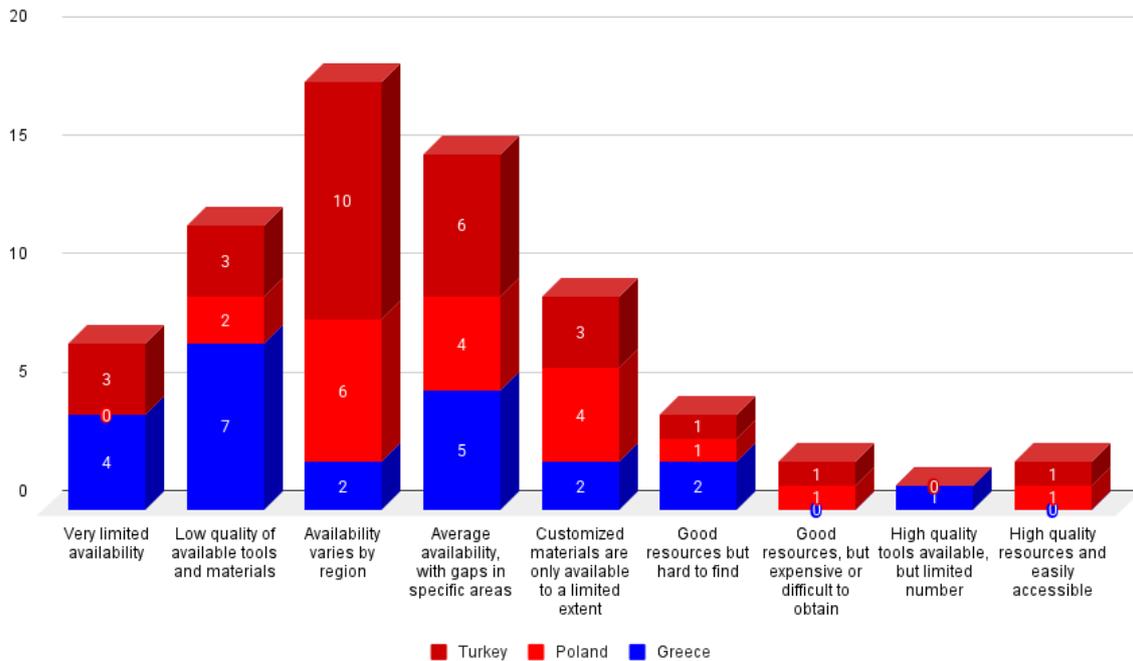

Το γράφημα δείχνει ότι η πιο κατάλληλη και χρήσιμη υποστήριξη για το εκπαιδευτικό/εκπαιδευτικό προσωπικό που εργάζεται με παιδιά μεταναστών/προσφύγων θα

περιλάμβανε κατάρτιση στην εργασία με παιδιά από διαφορετικούς πολιτισμούς, κατάρτιση στη διαχείριση της διαφορετικότητας στην τάξη και πρόσβαση σε εξειδικευμένο εκπαιδευτικό υλικό.

Η ερώτηση 16 της έρευνας ήταν: "Πώς θα αξιολογούσατε τη διαθεσιμότητα αποτελεσματικών και επαρκών εκπαιδευτικών εργαλείων και υλικών για το εκπαιδευτικό/εκπαιδευτικό προσωπικό που εργάζεται με παιδιά μεταναστών/προσφύγων;"

Το τελευταίο ραβδόγραμμα δείχνει ότι η πλειοψηφία των απαντήσεων που επιλέχθηκαν από το εκπαιδευτικό/κατάρτιση προσωπικό ΕΕΚ που εργάζεται με παιδιά μεταναστών/προσφύγων ήταν: "χαμηλή ποιότητα των διαθέσιμων εργαλείων και υλικών", "η διαθεσιμότητα ποικίλλει ανάλογα με την περιοχή" και "μέτρια διαθεσιμότητα, με κενά σε συγκεκριμένες περιοχές"

Συστάσεις για μελλοντικές εργασίες σε ένα ηλεκτρονικό βιβλίο

Πολωνικές συστάσεις

- 1) Κεντρικός κόμβος πόρων για εκπαιδευτικούς: το ηλεκτρονικό βιβλίο θα πρέπει να χρησιμεύσει ως ένας ολοκληρωμένος κόμβος πόρων, προσφέροντας συγκεντρωτικές πληροφορίες για τους εκπαιδευτικούς. Αυτό θα πρέπει να περιλαμβάνει βήμα προς βήμα οδηγούς για την πρόσβαση σε υπηρεσίες ΕΕΚ, νομική βοήθεια, στέγαση και εκπαιδευτικές επιλογές για τα παιδιά. Η σαφής πλοήγηση θα πρέπει να βοηθά τους χρήστες να βρίσκουν εύκολα τις σχετικές πληροφορίες, ανεξάρτητα από το γλωσσικό ή πολιτισμικό τους υπόβαθρο.
- 2) Υλικό γλωσσικής υποστήριξης: δεδομένου ότι η γλώσσα παραμένει ένα από τα σημαντικότερα εμπόδια, το ηλεκτρονικό βιβλίο θα πρέπει να παρέχει πόρους για την απόκτηση γλώσσας τόσο στην πολωνική όσο και σε άλλες βασικές γλώσσες, όπως η ουκρανική. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει σχέδια μαθημάτων που μπορούν να μεταφορτωθούν, ασκήσεις και συνδέσμους σε ψηφιακές πλατφόρμες εκμάθησης γλωσσών. Για τους εκπαιδευτικούς, θα πρέπει να περιλαμβάνει πρακτικές μεθόδους για την ενσωμάτωση της εκμάθησης γλωσσών στην επαγγελματική κατάρτιση.
- 3) Κατευθυντήριες γραμμές ψυχολογικής και τραυματικής υποστήριξης: το ηλεκτρονικό βιβλίο θα πρέπει να περιλαμβάνει κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τον τρόπο υποστήριξης των προσφύγων που έχουν βιώσει τραύμα. Οι ενότητες που απευθύνονται στο προσωπικό ΕΕΚ θα πρέπει να προσφέρουν στρατηγικές για την αντιμετώπιση ψυχολογικών ζητημάτων, ιδίως στα παιδιά. Αυτό θα μπορούσε να περιλαμβάνει μελέτες περιπτώσεων, λίστες ελέγχου για τον εντοπισμό σημείων τραύματος και συνδέσμους προς υπηρεσίες υποστήριξης της ψυχικής υγείας.
- 4) Πόροι πολιτιστικής ενσωμάτωσης: η πολιτιστική κατανόηση είναι το κλειδί για την επιτυχή ενσωμάτωση. Το ηλεκτρονικό βιβλίο θα πρέπει να προσφέρει ιδέες για δραστηριότητες πολιτιστικής ανταλλαγής, πόρους για τη διοργάνωση προγραμμάτων πολιτιστικής ευαισθητοποίησης και ιστορίες επιτυχίας της ένταξης. Αυτό θα μπορούσε να συμβάλει στην προώθηση της αμοιβαίας κατανόησης μεταξύ των προσφύγων και της κοινότητας υποδοχής, μειώνοντας τις εντάσεις και ενθαρρύνοντας τη συνεργασία.
- 5) Πρακτική κατάρτιση για το προσωπικό ΕΕΚ: η έκθεση ανέφερε ότι το προσωπικό ΕΕΚ δεν διαθέτει επαρκή κατάρτιση σε τομείς όπως η διαχείριση διαφορετικών τάξεων και η εργασία με μαθητές που έχουν περιορισμένες γλωσσικές δεξιότητες. Το ηλεκτρονικό βιβλίο μπορεί να περιλαμβάνει πρόσθετες πηγές / συνδέσμους προς το υλικό επαγγελματικής ανάπτυξης / βέλτιστες πρακτικές για τη διδασκαλία χωρίς αποκλεισμούς, τη διαχείριση πολύγλωσσων τάξεων και την αντιμετώπιση των πολιτισμικών προκλήσεων.
- 6) Υποστήριξη εξωσχολικών και δημιουργικών δραστηριοτήτων: δεδομένων των ευρημάτων ότι τα παιδιά πρόσφυγες επωφελούνται από τις εξωσχολικές δραστηριότητες, το ηλεκτρονικό βιβλίο θα πρέπει να προτείνει δημιουργικούς τρόπους για την εμπλοκή των μαθητών προσφύγων εκτός της τυπικής εκπαίδευσης. Αυτό θα μπορούσε να περιλαμβάνει οδηγούς για τη δημιουργία εξωσχολικών συλλόγων, αθλητικών δραστηριοτήτων ή προγραμμάτων δημιουργικών τεχνών με στόχο την προώθηση της συναισθηματικής έκφρασης και της ένταξης στην κοινότητα.
- 7) Εργαλειοθήκες για την αναγνώριση και αξιοποίηση των δεξιοτήτων των προσφύγων: πολλοί ενήλικοι πρόσφυγες διαθέτουν επαγγελματικές δεξιότητες που δεν αναγνωρίζονται στην

Πολωνία λόγω προβλημάτων προσόντων. Το ηλεκτρονικό βιβλίο θα πρέπει να παρέχει μια εργαλειοθήκη για το προσωπικό της ΕΕΚ ώστε να βοηθήσει τους πρόσφυγες να μεταφράσουν τα προσόντα τους στην τοπική αγορά εργασίας. Αυτό θα μπορούσε να περιλαμβάνει συνδέσμους σε προγράμματα αναγνώρισης, εργαλεία επαγγελματικής αξιολόγησης και συμβουλές για το πώς να προσαρμόσουν τα προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης ώστε να βοηθήσουν τους πρόσφυγες να αποκτήσουν ουσιαστική απασχόληση.

- 8) Συνεργασία και ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών: Το ηλεκτρονικό βιβλίο θα πρέπει να προωθεί τη συνεργασία μεταξύ ιδρυμάτων ΕΕΚ, ΜΚΟ και κυβερνητικών φορέων. Ενότητες που παρουσιάζουν επιτυχημένα προγράμματα ένταξης ή μοιράζονται βέλτιστες πρακτικές από διάφορες περιοχές (Πολωνία, Ελλάδα, Τουρκία) θα ήταν ανεκτίμητες. Αυτό θα ενισχύσει την αίσθηση της κοινής μάθησης και θα ενθαρρύνει το προσωπικό της ΕΕΚ να προσαρμόσει στρατηγικές που έχουν αποδειχθεί επιτυχείς σε άλλα πλαίσια.
- 9) Ψηφιακά εργαλεία και πλατφόρμες μάθησης: δεδομένου του αυξανόμενου ρόλου της ψηφιακής μάθησης, το ηλεκτρονικό βιβλίο θα πρέπει να συνδέεται με διαδικτυακές πλατφόρμες μάθησης που προσφέρουν δωρεάν ή χαμηλού κόστους επαγγελματικά μαθήματα για τους πρόσφυγες. Θα μπορούσε επίσης να περιλαμβάνει εργαλεία για την εκπαίδευση στον ψηφιακό γραμματισμό, τα οποία θα βοηθούσαν τους πρόσφυγες να ενταχθούν καλύτερα στο ολοένα και πιο ψηφιακό εργατικό δυναμικό.

Αντιμετωπίζοντας τα σημαντικότερα κενά που εντοπίστηκαν στην έρευνα μέσω στοχευμένων συστάσεων και πόρων, το ηλεκτρονικό βιβλίο θα διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στην υποστήριξη της ένταξης των προσφύγων στα συστήματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης σε ολόκληρη την Πολωνία και πέραν αυτής. Θα πρέπει να χρησιμεύσει όχι μόνο ως πρακτικός οδηγός αλλά και ως συνεργατική πλατφόρμα για την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών και την προώθηση της καινοτομίας στις προσπάθειες ένταξης των μεταναστών.

Τουρκικές συστάσεις

1. **Στοχευμένα προγράμματα κατάρτισης για το προσωπικό ΕΕΚ:** Ανάπτυξη ολοκληρωμένης κατάρτισης με επίκεντρο τις μοναδικές ανάγκες των παιδιών μεταναστών και προσφύγων, καλύπτοντας βασικά θέματα όπως η διδασκαλία της δεύτερης γλώσσας, οι πρακτικές με βάση το τραύμα και οι διαπολιτισμικές ικανότητες.
2. **Πρόσβαση σε γλωσσικούς και μαθησιακούς πόρους:** Παροχή υψηλής ποιότητας, εύκολα προσβάσιμου υλικού γλωσσικής υποστήριξης για να βοηθηθούν τα παιδιά πρόσφυγες να ξεπεράσουν τα γλωσσικά εμπόδια, κάτι που είναι θεμελιώδες για την ακαδημαϊκή και κοινωνική τους ένταξη.
3. **Συνεπής συναισθηματική και ψυχολογική υποστήριξη:** Καθορισμός κατευθυντήριων γραμμών για την εφαρμογή ψυχολογικής υποστήριξης στο σχολείο, συμπεριλαμβανομένης της πρόσβασης σε εκπαιδευμένους συμβούλους που θα βοηθήσουν τα παιδιά να αντιμετωπίσουν τις συναισθηματικές επιπτώσεις της μετακίνησης.

Ελληνικές συστάσεις

- Ενίσχυση της κατάρτισης και της επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών

- **Εξειδικευμένα εργαστήρια:** Ανάπτυξη στοχευμένων εργαστηρίων σχετικά με τη διδασκαλία με βάση το τραύμα, τη διαπολιτισμική επικοινωνία και τη διδασκαλία της δεύτερης γλώσσας για περιβάλλοντα ΕΕΚ.
- **Αρθρωτά διαδικτυακά μαθήματα:** Προσφέρετε ευέλικτες ενότητες ηλεκτρονικής μάθησης για εκπαιδευτικούς που δεν μπορούν να παρακολουθήσουν δια ζώσης σεμινάρια, συμπεριλαμβανομένων σεμιναρίων με βίντεο, διαδραστικών φόρουμ και πρακτικών αξιολογήσεων.
- **Ανάπτυξη και εντοπισμός υλικού για την επαγγελματική δραστηριότητα**
  - **Θεματικές εργαλειοθήκες:** Συν-δημιουργία πόρων που συνδυάζουν τα μαθήματα ελληνικής γλώσσας με πρακτικές επαγγελματικές εργασίες (π.χ. ξυλουργική, πληροφορική, φιλοξενία), εξασφαλίζοντας άμεση συνάφεια με σενάρια στο χώρο εργασίας.
  - **Μετάφραση και προσαρμογή:** Επενδύστε στη μετάφραση και προσαρμογή των υφιστάμενων ευρωπαϊκών πόρων εκπαίδευσης προσφύγων ώστε να αντικατοπτρίζουν τους ελληνικούς κανονισμούς, τις πολιτιστικές αναφορές και τις τοπικές ανάγκες της αγοράς εργασίας.
- **Ενίσχυση των δικτύων peer-to-peer**
  - **Διαδικτυακές πλατφόρμες και καθοδήγηση:** Δημιουργήστε ψηφιακές κοινότητες πρακτικής (μέσω ομάδων κοινωνικής δικτύωσης ή ειδικών πλατφορμών έργου) όπου οι εκπαιδευτικοί μπορούν να μοιράζονται σχέδια μαθήματος, να αντιμετωπίζουν προβλήματα στην τάξη και να προτείνουν νέα εργαλεία.
  - **Περιφερειακές συναντήσεις και ανταλλαγές:** Οργανώστε περιοδικές συναντήσεις ή μίνι συνέδρια που φέρνουν σε επαφή εκπαιδευτές ΕΕΚ από διαφορετικές περιοχές, προωθώντας την ανταλλαγή πρακτικών γνώσεων και τη συνεργατική επίλυση προβλημάτων.
- **Βελτίωση της πρόσβασης και των κινήτρων για τους πρόσφυγες μαθητές**
  - **Λύσεις μεταφορών:** Προώθηση καλύτερων συγκοινωνιακών συνδέσεων ή κινητών μονάδων ΕΕΚ που θα μπορούν να εξυπηρετούν άμεσα τους καταυλισμούς προσφύγων, μειώνοντας τα εμπόδια στη συνεπή παρακολούθηση των μαθημάτων.
  - **Στρατηγικές παρακίνησης:** Ενσωματώστε συμβουλευτική σταδιοδρομίας, πρακτική άσκηση και ιστορίες επιτυχίας από πρώην πρόσφυγες φοιτητές για να δημιουργήσετε έναν σκοπό και να ενθαρρύνετε την επιμονή.
- **Προώθηση της συνολικής, πολυμερούς δέσμευσης των ενδιαφερομένων μερών**
  - **Διατομεακές συμπράξεις:** Εμπλοκή δήμων, ΜΚΟ, εργοδοτών και ηγετών της κοινότητας για τον σχεδιασμό ολοκληρωμένων υπηρεσιών που συνδυάζουν μαθήματα γλώσσας, επαγγελματική κατάρτιση, ψυχοκοινωνική υποστήριξη και τοποθέτηση σε θέσεις εργασίας.
  - **Διάλογος πολιτικής:** Μοιραστείτε τα αποτελέσματα του έργου με τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο για την ευθυγράμμιση των προσπαθειών ένταξης των προσφύγων με ευρύτερες στρατηγικές, εξασφαλίζοντας βιώσιμη χρηματοδότηση και συνεπείς κατευθυντήριες γραμμές.
- **Παρακολούθηση, αξιολόγηση και κλιμάκωση επιτυχημένων πρωτοβουλιών**
  - **Συλλογή δεδομένων και ανατροφοδότηση:** Εφαρμογή σαφών πλαισίων παρακολούθησης που παρακολουθούν τη φοίτηση των μαθητών, την απόκτηση δεξιοτήτων και την ψυχοκοινωνική ευημερία, επιτρέποντας προσαρμογές του σχεδιασμού του προγράμματος βάσει στοιχείων.
  - **Κλιμάκωση αποδεδειγμένων μοντέλων:** Όπου τα πιλοτικά προγράμματα επιδεικνύουν ισχυρά αποτελέσματα, αναζητήστε πρόσθετη χρηματοδότηση για την αναπαραγωγή επιτυχημένων προσεγγίσεων σε άλλες περιοχές ή με διαφορετικές επαγγελματικές εξειδικεύσεις.

Με την εφαρμογή αυτών των συστάσεων, οι μελλοντικές εργασίες του έργου μπορούν να αντιμετωπίσουν τις πιο πιεστικές προκλήσεις που επισημάνθηκαν στις ΔΔΕ, δηλαδή τα **κίνητρα, την προσβασιμότητα, την ψυχοκοινωνική υποστήριξη** και την **παιδαγωγική κατάρτιση**, ώστε να προωθηθεί ένα περιβάλλον ΕΕΚ χωρίς αποκλεισμούς για τους πρόσφυγες εκπαιδευόμενους στην Ελλάδα. Καλά χρηματοδοτούμενα και καλά συντονισμένα προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης θα εξοπλίσουν τους εκτοπισμένους νέους με τις δεξιότητες και την αυτοπεποίθηση να ενταχθούν στην τοπική κοινότητα ή να συνεχίσουν το ταξίδι τους με μεγαλύτερη ανθεκτικότητα και αυτονομία.

Αναφορές

- Κεντρική Στατιστική Υπηρεσία. (2024). *Η Πολωνία σε αριθμούς 2024*. Βαρσοβία .
- Επίτροπος Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. (2024). *Προβλήματα της εκπαίδευσης των παιδιών και των νέων στην Ουκρανία - συστάσεις του Επιτρόπου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Απάντηση του ΜΕiN*.
- ΝΙΚ. (2023). Εκπαίδευση των παιδιών αλλοδαπών στα πολωνικά σχολεία. Πληροφορίες σχετικά με τα αποτελέσματα του ελέγχου,.
- ΝΙΚ. (2024). Dzieci cudzoziemców w polskich szkołach.
- A. Majewska, K. N. (2019). *Προβλήματα και προκλήσεις των εκπαιδευτικών που διδάσκουν αλλοδαπά παιδιά στα σχολεία του Wrocław, Roczniki humanistyczne*, 67(10), 2019, σσ. 89-90
- Ali Fuat ERSOY, N. T. (2019). *Social Exclusion And Gangs in Asylum Seeker And Immigrant Students, Third Sector Social Economic Review*.
- Βάση δεδομένων πληροφοριών για το άσυλο. (2024, 5 Οκτωβρίου). *Στέγαση - Βάση δεδομένων πληροφοριών για το άσυλο | Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για τους πρόσφυγες και τους εξόριστους*. Από Housing Greece: <https://asylumineurope.org/reports/country/greece/content-international-protection/housing/>
- Aydeniz, S. (2021). Προβλήματα και προτάσεις επίλυσης που ζουν στην εκπαίδευση των παιδιών μεταναστών, έτος 2021 Η εκπαίδευση των μεταναστών στην Τουρκία και τον κόσμο, bünyamin sarıkaya.
- Bartkowiak, G. (2021). *Οι στάσεις των εκπαιδευτικών απέναντι στην εκπαίδευση των παιδιών μεταναστών στα πολωνικά σχολεία. Προβλήματα που σχετίζονται με την εκπαίδευσή τους, Ο εκπαιδευτικός στη σύγχρονη εκπαιδευτική πραγματικότητα*, .
- Bartkowiak, G. (2021). Οι στάσεις των εκπαιδευτικών απέναντι στην εκπαίδευση των παιδιών μεταναστών στα πολωνικά σχολεία. Προβλήματα που σχετίζονται με την εκπαίδευσή τους, Ο εκπαιδευτικός στη σύγχρονη εκπαιδευτική πραγματικότητα.
- Bartłomiejski R., K. D. (n.d.). *Εργατική μετανάστευση στην Πολωνία - συμπεράσματα για τη στρατηγική ένταξης των μεταναστών, Atheneaum*, τ. 70 (2)/.2021. 2021.
- Başaran, S. (2021). *Being a Teacher of Syrian Refugee Students, Education Association of Turkey, Education and Science*.
- Błaszczak, A. (2024). Οι Ουκρανοί ριζώνουν στην Πολωνία. Δεν θέλουν να φύγουν από εδώ.
- Κεντρική Στατιστική Υπηρεσία. (2023). *Η Πολωνία στην Ευρωπαϊκή Ένωση*. Βαρσοβία.
- Chrostowska, P. (2022). Πρόσφυγες μαθητές από την Ουκρανία στο πολωνικό εκπαιδευτικό σύστημα.
- Europe, C. (2024). *9η έκδοση της έκθεσης για το εργατικό δυναμικό του ΟΤΤΟ*
- Europe, O. W. (2024). *9η έκδοση της έκθεσης*
- Europe, O. W. (n.d.). *9η έκδοση της έκθεσης*.
- Eurostat. (2018). *Στατιστικές για την ένταξη των μεταναστών*
- Gębka-Wolak, M. (2019). *Μεθοδολογία εργασίας με μαθητές με μεταναστευτική εμπειρία. Πολωνική γλώσσα στις τάξεις 4-8, Edukacja 2019*, 3(150), σσ. 70-71

- Górny A., K. P. (2018). *Μετανάστες στην Πολωνία στο πλαίσιο της απλουστευμένης διαδικασίας για την απασχόληση αλλοδαπών*. Βαρσοβία .
- Górny, A. (2023). Οι ανάγκες των ατόμων που βιώνουν αναγκαστική μετανάστευση από την Ουκρανία, *CMR Spotlight*, No. 12 (57),. Βαρσοβία .
- Górny, A. (2023, Βαρσοβία). The needs of people experiencing forced migration from Ukraine, *CMR Spotlight*, No. 12 (57), .
- Górny, A. (2023). The needs of people experiencing forced migration from Ukraine, *CMR Spotlight*, No. 12 (57), . Βαρσοβία .
- Górny, A. (2023). The needs of people experiencing forced migration from Ukraine, *CMR Spotlight*, No. 12 (57), . Βαρσοβία .
- Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες. (2024, 25 Σεπτεμβρίου). *Αρχική - ΕΣΠ*. From Reports: <https://gcr.gr/en/>
- ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΡΧΗ (2024, 13 Σεπτεμβρίου). *Κεντρική Σελίδα ΕΛΣΤΑΤ*. Από την Ελληνική Στατιστική Αρχή: <https://www.statistics.gr/documents/20181/de3e26f6-9b77-d2e5-2ca3-e13bcafe482a>
- ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΡΧΗ (2024, 13 Σεπτεμβρίου). *Κεντρική Σελίδα ΕΛΣΤΑΤ*. Από την Ελληνική Στατιστική Αρχή: <https://www.statistics.gr/documents/20181/de3e26f6-9b77-d2e5-2ca3-e13bcafe482a>
- InfoMigrants. (2024, 15 Ιουλίου). *InfoMigrants*. From Οι αιτούντες άσυλο σηκώνουν το μεγαλύτερο βάρος της έλλειψης στέγης στην Ελλάδα: <https://www.infomigrants.net/en/post/52725/asylum-seekers-bear-the-brunt-of-the-greek-housing-shortage>
- J. Łosiak-Pilch, B. W. (2023). Το παιδί πρόσφυγας στην πολωνική εκπαίδευση,.
- Kacperska E., K. M. (2019). *Διεθνείς μεταναστεύσεις στην Ευρώπη. Trends. Προβλήματα. Challenges, ed. SGGW*. Βαρσοβία.
- Konsercjum Migracyjne. (2023). *Πολωνική σχολή βοήθειας. Υποδοχή προσφύγων από την Ουκρανία στην Πολωνία το 2022*.
- Κουραχάνης, Ν. (2022). Εφαρμογή πολιτικών ένταξης προσφύγων σε μια χώρα διέλευσης: Το έργο HELIOS στην Ελλάδα. *European Journal of Homelessness*, 16(1). Από https://www.feantsaresearch.org/public/user/Observatory/2022/EJH_16-1/EJH_16-1_RN7_v02.pdf
- Kubas, D. (2021). *Θεωρητικές βάσεις και στρατηγικές για την εφαρμογή της ευελιξίας με ασφάλεια ως μοντέλο επίλυσης προβλημάτων της αγοράς εργασίας*. Lublin.
- learnetic.pl. (2022). Я туг!, δηλαδή δωρεάν εκπαιδευτικό υλικό για παιδιά από την Ουκρανία.
- Łodziński S., M. S. (n.d.). "Πολιτική έξω από την πολιτική"; Η εξέλιξη της μεταναστευτικής πολιτικής στην Πολωνία κατά τα έτη 1989-2016, *CMR Working Paper*, No. 90 (148).
- M. Siciarek. (2022). Πομερανικές εμπειρίες από την ενσωμάτωση των μεταναστών, *Pomorski thinkletter*.
- M. Siciarek. (2020). Ενσωμάτωση (όχι αφομοίωση!) των μεταναστών στην Πομερανία - πρακτική και προκλήσεις, *Open Eyes Magazine* .

- money.pl. (2023). Οι Πολωνοί αλλάζουν γνώμη για τους Ουκρανούς. Ανέφεραν τι δεν τους άρεσε, LOS, .
- Εθνική Τράπεζα της Πολωνίας. (Βαρσοβία). *Μετανάστες στην πολωνική οικονομία - ερευνητική έκθεση*. 2020.
- NBP. (2023). *Ζωτική και οικονομική κατάσταση των Ουκρανών μεταναστών στην Πολωνία το 2023: Έκθεση έρευνας*. Βαρσοβία.
- NBP. (2023). *Ζωτική και οικονομική κατάσταση των Ουκρανών μεταναστών στην Πολωνία το 2023: Έκθεση από έρευνα*, . Βαρσοβία .
- NBP. (2023). *Ζωτική και οικονομική κατάσταση των μεταναστών στην Ουκρανία στην Πολωνία το 2023: Έκθεση έρευνας*, . Βαρσοβία.
- NBP. (2023). *Ζωτική και οικονομική κατάσταση των Ουκρανών μεταναστών στην Πολωνία το 2023: Έκθεση από έρευνα*, . Βαρσοβία.
- NBP. (2023). *Ζωτική και οικονομική κατάσταση των Ουκρανών μεταναστών στην Πολωνία το 2023: Έκθεση από έρευνα*, . Βαρσοβία.
- NBP. (2023). *Ζωτική και οικονομική κατάσταση των Ουκρανών μεταναστών στην Πολωνία το 2023: Έκθεση έρευνας*,. Βαρσοβία.
- ΝΙΚ. (2023). *Εκπαίδευση των παιδιών των αλλοδαπών στα πολωνικά σχολεία. Πληροφορίες σχετικά με τα αποτελέσματα του ελέγχου*, .
- ΝΙΚ. (2023). *Εκπαίδευση των παιδιών αλλοδαπών στα πολωνικά σχολεία. Πληροφορίες σχετικά με τα αποτελέσματα του ελέγχου*.
- ΝΙΚ. (2023). *Εκπαίδευση των παιδιών αλλοδαπών στα πολωνικά σχολεία. Πληροφορίες σχετικά με τα αποτελέσματα του ελέγχου*.
- ΝΙΚ. (2023). *Εκπαίδευση των παιδιών αλλοδαπών στα πολωνικά σχολεία. Πληροφορίες σχετικά με τα αποτελέσματα του ελέγχου*.
- ΝΙΚ. (2024). *Παιδιά αλλοδαπών στα πολωνικά σχολεία*.
- ΝΙΚ. (2024). *Παιδιά αλλοδαπών στα πολωνικά σχολεία*,.
- Nowosielski, M. (2021). *Δημοτική εκπαίδευση μαθητών με μεταναστευτική εμπειρία*.
- Πύλη δεδομένων λειτουργίας. (2024, 30 Οκτωβρίου). *Κατάσταση Ευρώπη Θαλάσσιες αφίξεις*. Από την Ευρώπη Θαλάσσιες αφίξεις/ Ελλάδα: <https://data.unhcr.org/en/situations/europe-sea-arrivals/location/24489>
- Pawlak. (2018). *Δημόσιες πολιτικές για τη μετανάστευση, στο: Kwaśniewski J. (ed.), Public policy sciences: Monograph of the discipline*. Βαρσοβία.
- Υπηρεσία προσωπικού. (2024).
- Υπηρεσία προσωπικού. (2024).
- Πολωνικό Οικονομικό Ινστιτούτο. (2024). *Πρόσφυγες από την Ουκρανία στην πολωνική αγορά εργασίας: ευκαιρίες και εμπόδια*. Βαρσοβία.
- REFUGEE.INFO GREECE. (2024, 20 Αυγούστου). *Τύποι καταλυμάτων - Refugee.info Greece*. Από Τύποι καταλυμάτων: <https://greece.refugee.info/en-us/articles/4985584890775>

Reşat AÇIKGÖZ, A. A. (2017). *Route Educational and Social sciencejournal, A SOCIOLOGICAL STUDY ON THE LIVING CONDITIONS OF THE SYRIAN REFUGEES IN TURKEY.*

RPO, B. I. (2024). *Άλυτα προβλήματα εκπαίδευσης παιδιών και νέων από την Ουκρανία.*

Siciarek, M. (2022). *Pomorski thinkletter, αριθ. 2(9).*

Siciarek, M. (2020). Ενσωμάτωση (όχι αφομοίωση!) των μεταναστών στην Πομερανία - πρακτική και προκλήσεις, Open Eyes Magazine.

ΥΠΑΤΗ ΑΡΜΟΣΤΕΙΑ ΤΟΥ ΟΗΕ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ. (2024, 28 Σεπτεμβρίου). *Η Ύπατη Αρμοστέία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες.* From Η Ελλάδα πρέπει να εξασφαλίσει δίκτυ ασφαλείας και ευκαιρίες ένταξης για τους πρόσφυγες - Ύπατη Αρμοστέία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες | UNHCR: <https://www.unhcr.org/news/briefing-notes/greece-must-ensure-safety-net-and-integration-opportunities-refugees-unhcr>

Πανεπιστήμιο της Βαρσοβίας και Πανεπιστήμιο Οικονομικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών. (2024). Κοινωνική αντίληψη για τους πρόσφυγες από την Ουκρανία, τους μετανάστες και τις δράσεις του πολωνικού και του ουκρανικού κράτους.

ZUS. (2023). *Περίληψη της οικονομικής κατάστασης του Ταμείου Κοινωνικών Ασφαλίσεων κατά τα 3 τρίμηνα του 2023, . Βαρσοβία .*

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ωστόσο, οι απόψεις και οι γνώμες που εκφράζονται είναι αποκλειστικά του/των συγγραφέα/ων και δεν αντανακλούν απαραίτητα εκείνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών (ΙΚΥ). Ούτε η Ευρωπαϊκή Ένωση ούτε το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών (ΙΚΥ) μπορούν να θεωρηθούν υπεύθυνοι για αυτές.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ: ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

στα πλαίσια του έργου “Experience-exchange to Help VET Professionals Integrate Refugee Children into the Local Community”

Έκδοση γλώσσας: Ελληνικά

CC BY-SA

Αυτή η άδεια επιτρέπει στους επαναχρησιμοποιητές να διανέμουν, να αναμειγνύουν, να προσαρμόζουν και να αξιοποιούν το υλικό σε οποιοδήποτε μέσο ή μορφή, αρκεί να γίνεται αναφορά στον δημιουργό. Η άδεια επιτρέπει την εμπορική χρήση. Εάν αναμίξετε, προσαρμόσετε ή βασιστείτε στο υλικό, θα πρέπει να αδειοδοτήσετε το τροποποιημένο υλικό με τους ίδιους όρους. Η άδεια CC BY-SA περιλαμβάνει τα ακόλουθα στοιχεία:

BY: Πρέπει να γίνεται αναφορά στον δημιουργό.

SA: Οι προσαρμογές πρέπει να κοινοποιούνται με τους ίδιους όρους.

<https://creativecommons.org/share-your-work/cclicenses/>

ΚΟΙΝΟΠΡΑΞΙΑ ΕΡΓΟΥ

Digital Idea
Scientific Association

DIGITAL IDEA
LEADER
GREECE

www.digitalidea.gr

CEKDEV ACADEMY
PARTNER
TURKEY

<https://cekdev.com>

DEINDE SP. Z O.O.
PARTNER
POLAND

<https://deinde.pl>